6
17-b
31
BIBLIOTECA NAZIONALE VITTORIO EMANUELE
6
14 B
1

[illegible]

6-[illegible]

# PUBLII OVIDII NASONIS METAMORPHOSEON

*LIBRI XV.*

Ad fidem editionum optimarum & codicum manuſcriptorum examinati, collati, necnon ab erroribus caſtigati.

*Index Fabularum atque aliarum rerum memorabilium.*

BASSANI, MDCCXXXI.
Typis Jo: Antonii Remondini.
*SUPERIORUM PERMISSU.*

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

[illegible]

[illegible]

[illegible]

# PUB. OVIDII NASONIS METAMORPHOSEON

## LIBER I.

IN nova fert animus mutatas dicere formas
Corpora. Dii cœptis (nam vos mutaſtis & illas)
Aſpirate meis; primaque ab origine mundi
Ad mea perpetuum deducite tempora carmen.

BIBLIOTECA NAZ. VITTORIO EMANUELE ROMA

*Chaos, & Mundi creatio.*

### *FAB. I.*

ANte mare, & terras, & quod tegit omnia cœlum;
Unus erat toto naturæ vultus in orbe,
Quem dixere Chaos; rudis indigeſtaque moles:
Nec quicquam, niſi *pondus iners*, congeſtaque eodem
Non *bene junctarum* diſcordia ſemina rerum.
Nullus adhuc mundo præbebat lumina Titan,
Nec nova creſcendo reparabat cornua Phœbe,
Nec circumfuſo pendebat in aere tellus,
Ponderibus librata ſuis: nec brachia longo
Margine terrarum porrexerat Amphitrite.
Quaque erat & tellus, illic & pontus, & aer;
Sic erat inſtabilis tellus, innabilis unda,
Lucis egens aer: nulli ſua forma manebat.
Obſtabatque aliis aliud: quia corpore in uno
Frigida pugnabant calidis, humentia ſiccis,
Mollia cum duris, ſine pondere habentia pondus.
Hanc Deus, & melior litem natura diremit.
Nam cœlo terras, & terris abſcidit undas,
Et liquidum ſpiſſo ſecrevit ab aere cœlum.
Quæ poſtquam evolvit, cæcoque exemit acervo,
Diſſociata locis concordi pace ligavit.
Ignea convexi vis, & ſine pondere cœli
Emicuit, ſummaque locum ſibi legit in arce.
Proximus eſt aer illi levitate, locoque.

A 2 Den-

Denſior his tellus, elementaque grandia traxit:
Et preſſa eſt gravitate ſui. Circumfluus humor
Ultima poſſedit, ſolidumque coercuit orbem.

*Hominis creatio.*

## *FAB. II.*

Sic ubi diſpoſitam, quiſquis fuit ille deorum;
Congeriem ſecuit, ſectamque in membra redegit.
Principio terram, ne non æqualis ab omni
Parte foret, magni ſpeciem glomeravit in orbis.
Tum freta diffudit, rapidiſque tumeſcere ventis
Juſſit, & ambitæ circumdare litora terræ.
Addidit & fontes, & ſtagna immenſa, lacuſque,
Fluminaque obliquis cinxit declivia ripis;
Quæ diverſa locis partim ſorbentur ab ipſa;
In mare perveniunt partim, campoque recepta
Liberioris aquæ, pro ripis litora pulſant.
Juſſit & extendi campos, ſubſidere valles,
Fronde tegi ſylvas, lapidoſos ſurgere montes.
Utque duæ dextra cœlum, totidemque ſiniſtra
Parte ſecant Zonæ, quinta eſt ardentior illis.
Sic onus incluſum numero diſtinxit eodem
Cura Dei, totidemque plagæ tellure premuntur.
Quarum quæ media eſt, non eſt habitabilis æſtu;
Nix tegit alta duas: totidem inter utramque locavit,
Temperiemque dedit, miſta cum frigore flamma.
Imminet his aer, qui quanto eſt pondere terræ,
Pondere aquæ levior, tanto eſt oneroſior igne.
Illic & nebulas, illic conſiſtere nubes
Juſſit, & humanas motura tonitrua mentes,
Et cum fulminibus facientes frigora ventos.
His quoque non paſſim mundi fabricator habendum
Aera permiſit. Vix nunc obſiſtitur illis,
(Cum ſua quiſque regat diverſo flamina tractu)
Quin lanient mundum: Tanta eſt diſcordia fratrum.
Eurus ad Auroram, Nabathæaque regna receſſit,
Perſidaque, & radiis juga ſubdita matutinis
Veſper, & occiduo que litora ſole tepeſcunt,
Proxima ſunt Zephyro: Scythiam, ſeptemque triones
Horrifer invaſit Boreas: contraria tellus
Nubibus aſſiduis pluvioq; madeſcit ab Auſtro:
Hæc ſuper impoſuit liquidum, & gravitate carentem
Æthe-

Æthera, nec quicquam terrenæ fæcis habentem.
Vix ita limitibus diſcreverat omnia certis:
Cum, quæ preſſa diu maſſa latuere ſub ipſa,
Sidera cœperunt toto efferveſcere cœlo.
Neu regio foret ulla ſuis animalibus orba.
Aſtra tenent cœleſte ſolum, formæque Deorum;
Ceſſerunt nitidis habitandæ piſcibus undæ;
Terra feras cepit, volucres agitabilis aer.
Sanctius his animal, mentiſque capacius altæ
Deerat adhuc, & quod dominari in cætera poſſet.
Natus homo eſt: ſive hunc divino ſemine fecit
Ille opifex rerum, mundi melioris origo:
Sive recens tellus, ſeductaque nuper ab alto
Æthere, cognati retinebat ſemina cœli.
Quam ſatus japeto miſtam fluvialibus undis
Finxit in effigiem moderantum cuncta Deorum.
Pronaque cum ſpectent animalia cætera terram.
Os homini ſublime dedit, cœlumque videre
Juſſit, & erectos ad ſidera tollere vultus.
Sic, modo quæ fuerat rudis, & ſine imagine tellus;
Induit ignotas hominum converſa figuras.

*Quatuor mundi ætates.*

*FAB. III.*

AUrea prima ſata eſt ætas, quæ, vindice nullo,
Sponte ſua ſine lege fidem rectumque colebat.
Pœna metuſque aberant; nec vincla minantia fixo.
Ære ligabantur; nec ſupplex turba timebat
Judicis ora ſui; ſed erant ſine judice tuti.
Nondum cæſa ſuis, per grinum ut viſeret orbem,
Montibus, in liquidas pinus deſcenderat undas;
Nullaque mortales præter ſua litora norant.
Nondum præcipites cingebant oppida foſſæ;
Non tuba directi, non æris cornua flexi,
Non galeæ, non enſis erat: ſine militis uſu
Mollia ſecuræ peragebant otia gentes.
Ipſa quoque immunis, raſtroque intacta, nec ullis
Saucia vomeribus, per ſe dabat omnia tellus,
Contentique cibis nullo cogente creatis,
Arbuteos fœtus montanaque fraga legebant,
Cornaque, & in duris hærentia mora rubetis,
Et quæ deciderant patula Jovis arbore glandes.

Ver erat æternum ; placidique tepentibus auris
Mulcebat Zephyri natos ſine ſemine flores.
Mox etiam fruges tellus inarata ferebat :
Nec renovatus ager gravidis canebat ariſtis.
Flumina jam lactis, jam flumina nectaris ibant :
Flavaque de viridi ſtillabant ilice mella.

*Quatuor anni tempora.*

*F A B. IV.*

Poſtquam, Saturno tenebroſa in Tartara miſſo ;
Sub Jove mundus erat, ſubiitque argentea proles,
Auro deterior, fulvo pretioſior ære :
Jupiter antiqui contraxit tempora veris.
Perque hyemes, æſtuſque, & inæquales autumnos,
Et breve ver, ſpatiis exegit quattuor annum.
Tum primum ſiccis aer fervoribus uſtus
Canduit ; & ventis glacies aſtricta pependit.
Tum primum ſubiere domos : domus antra fuerunt,
Et denſi frutices, & iunctæ cortice virgæ.
Semina tum primum longis Cerealia ſulcis.
Obruta ſunt, preſſique jugo gemuere juvenci.
Tertia poſt illam ſucceſſit ahenea proles,
Sævior ingeniis, & ad horrida promptior arma ;
Non ſcelerata tamen. De duro eſt ultima ferro.
Protinus erupit venæ pejoris in ævum.
Omne nefas ; fugere pudor, verumque, fideſque :
In quorum ſubiere locum fraudeſque, dolique,
Inſidiæque, & vis, & amor ſceleratus habendi.
Vela dabat ventis, nec adhuc bene noverat illos.
Navita, quæque diu ſteterant in montibus altis,
Fluctibus ignotis inſultavere carinæ.
Communemque prius, ceu lumina ſolis & auræ,
Cautus humum longo ſignavit limite menſor.
Nec tantum ſegetes alimentaque debita dives
Poſcebatur humus ; ſed itum eſt in viſcera terræ ;
Quaſque recondiderat, Stygiiſque admoverat umbris,
*Effodiuntur* opes, irritamenta malorum.
Jamque nocens ferrum, ferroque nocentius aurum
Prodierat : prodit bellum, quod pugnat utroque,
Sanguineaque manum crepitantia concutit arma.
Vivitur ex rapto : non hoſpes ab hoſpite tutus,
Non ſocer a genero : fratrum quoque gratia rara eſt.

Im-

Imminet exitio vir conjugis, illa mariti.
Lurida terribiles miſcent aconita novercæ:
Filius ante diem patrios inquirit in annos.
Victa jacet pietas: & virgo cæde madentes
Ultima cœleſtum terras Aſtræa reliquit.

*Gigantomachia.*

*FAB. V.*

Neve foret terris ſecurior arduus æther;
Affectaſſe ferunt regnum cœleſte Gigantes;
Altaque congeſtos ſtruxiſſe ad ſidera montes.
Tum pater omnipotens miſſo perfregit Olympum
Fulmine, & excuſſit ſubjectum Pelion Oſſæ.
Obruta mole ſua cum corpora dira jacerent;
Perfuſam multo natorum ſanguine terram
Immaduiſſe ferunt, caſidumque animaſſe cruorem;
Et, ne nulla ſuæ ſtirpis monumenta manerent.
In faciem vertiſſe hominum: ſed & illa propago
Contemptix ſuperum, ſævæque avidiſſima cædis,
Et violenta fuit. Scires e ſanguine natam.

*Lycaon in Lupum.*

*FAB. VI.*

Quæ pater ut ſumma vidit Saturnius arce,
Ingemit: & facto nondum vulgata recenti
Fœda Lycaoniæ referens convivia menſæ,
Ingentes animo, digna Jove, concipit iras:
Conciliumque vocat, tenuit mora nulla vocatos.
Eſt via ſublimis cœlo manifeſta ſereno,
Lactea nomen habet, candore notabilis ipſo.
Hac iter eſt ſuperis ad magni tecta Tonantis,
Regalemque domum: dextra, lævaque deorum
Atria nobilium valvis celebrantur apertis.
Plebs habitat diverſa locis: a fronte potentes
Cœlicolæ, clarique ſuos poſuere penates.
Hic locus eſt, quem, ſi verbis audacia detur,
Haud timeam magni dixiſſe palatia cœli.
Ergo ubi marmoreo ſuperi ſedere receſſu;
Celſior ipſe loco, ſceptroque innixus eburno,
Terrificam capitis concuſſit terque, quaterque

Cæſariem; cum qua terram, mare, ſidera movit.
Talibus inde modis ora indignantia ſolvit:
Non ego pro mundi regno magis anxius illa
Tempeſtate fui, quâ centum quiſque parabat
Injicere anguipedum captivo brachia cœlo.
Nam,quanquam ferus hoſtis erit,tamen illud ab uno
Corpore, & ex una pendebat origine bellum.
Nunc mihi, qua totum Nereus circumſonat orbem,
Perdendum eſt mortale genus: per flumina iuro
Infera, ſub terras Stygio labentia luco.
*Cuncta prius tentanda: ſed immedicabile vulnus*
*Enſe recidendum eſt; ne pars ſincera trahatur.*
Sunt mihi Semidei, ſunt ruſtica numina Fauni,
Et Nymphæ, Satyrique, & monticolæ Sylvani:
Quos quoniam cœli nondum dignamur honore.
Quas dedimus, certe terras habitare ſinamus.
An ſatis, o ſuperi, tutos fore creditis illos,
Cum mihi, qui fulmen, qui vos habeoque regoque,
Struxerit inſidias notus feritate Lycaon?
Confremuere omnes: ſtudiiſque ardentibus auſum
Talia depoſcunt. Sic cum manus impia ſævit
Sanguine Cæſareo Romanum extinguere nomen.
Attonitum tanto ſubitæ terrore ruinæ
Humanum genus eſt, totuſque perhorruit orbis:
Nec tibi grata minus pietas, Auguſte, tuorum,
Quam fuit illa Jovi. Qui poſtquam voce manuque
Murmura compreſſit, tenuere ſilentia cuncti.
Subſtitit ut clamor preſſus gravitate regentis,
Jupiter hoc iterum ſermone ſilentia rupit:
Ille quidem pœnas (curam hanc dimittite) ſolvit;
Quod tamen admiſſum, quæ ſit vindicta, docebo.
Contigerat noſtras infamia temporis aures:
Quam cupiens falſam, ſummo delabor Olympo.
Et Deus humana luſtro ſub imagine terras.
Longa mora eſt, quantum noxæ ſit ubique repertum;
Enumerare: minor fuit ipſa infamia vero.
Mænala tranſieram latebris horrenda ferarum,
Et cum Cylleno gelidi pineta Lycei.
Arcados hinc ſedes, & inhoſpita tecta tyranni
Ingredior, traherent cum ſera crepuſcula noctem.
Signa dedi veniſſe Deum; vulguſque precari
Cœperat: irridet primo pia vota Lycaon.
Mox, ait, Experiar, Deus hic, diſcrimine aperto,
An ſit mortalis: nec erit dubitabile verum.
Nocte

Nocte gravem ſomno nec opina perdere morte
Me parat. hæc illi placet experientia veri.
Nec contentus eo, miſſi de gente Moloſſa
Obſidis unius jugulum mucrone reſolvit:
Atque ita ſemineces partim ferventibus artus
Mollit aquis, partim ſubjecto corruit igni:
Quos ſimul impoſuit menſis; ego vindice flamma
In dominum, & dignos everti tecta penates.
Territus ipſe fugit, nactuſque ſilentia ruris
Exululat, fruſtraque loqui conatur: ab ipſo
Colligit os rabiem, ſolitæque cupidine cædis
Utitur in pecudes; & nunc quoque ſanguine gaudet.
In villos abeunt veſtes, in crura lacerti
Fit lupus, & veteris ſervat veſtigia formæ:
Canicies eadem eſt, eadem violentia vultus:
Iidem oculi lucent; eadem feritatis imago eſt.

*Diluvium, & reparatio generis humani iactu lapidum.*

### *FAB. VII.*

OCcidit una domus; ſed non domus una perire
Digna fuit: qua terra patet, fera regnat Erinnys.
In facinus juraſſe putes: dent ocius omnes
Quas meruere pati (ſic ſtat ſententia) pœnas.
Dicta Jovis pars voce probant, ſtimuloſque frementi
Adjiciunt. alii partes aſſenſibus implent.
Eſt tamen humani generis jactura dolori
Omnibus: &, quæ ſit terræ mortalibus orbæ
Forma futura rogant: quis ſit laturus in aras
Thura: feriſne paret populandas tradere terras?
Talia quærentes (ſibi enim fore cætera curæ)
Rex ſuperum trepidare vetat, ſobolemque priori
Diſſimilem populo promittit origine mira.
Jamque erat in totas ſparſurus fulmina terras;
Sed timuit, ne forte ſacer tot ab ignibus æther
Conciperet flammas, totuſque ardeſceret axis.
Eſſe quoque in fatis reminiſcitur, affore tempus,
Quo mare, quo tellus, correptaque regia cœli
Ardeat; & mundi moles operoſa laboret.
Tela reponuntur manibus fabricata Cyclopum.
Pœna placet diverſa; Genus mortale ſub undis
Perdere, & ex omni nimbos demittere cœlo.

Protinus Æoliis Aquilonem claudit in antris;
Et quæcunque fugant inductas flamina nubes:
Emittitque Notum. Madidis Notus evolat alis,
Terribilem picea tectus caligine vultum:
Barba gravis nimbis, canis fluit unda capillis,
Fronte ſedent nebulæ, rorant pennæque, ſinuſque.
Utque manu late pendentia nubila preſſit,
Fit fragor, & denſi funduntur ab æthere nimbi:
Nuncia Junonis varios induta colores
Concipit Iris aquas, alimentaque nubibus affert.
Sternuntur ſegetes, & deplorata colonis
Vota jacent, longique perit labor irritus anni.
Nec cœlo contenta ſuo eſt Jovis ira: ſed illum
Cœruleus frater juvat auxiliaribus undis.
Convocat hic amnes: qui poſtquam tecta tyranni
Intravere ſui, Non eſt hortamine longo
Nunc, ait, utendum: vires effundite veſtras:
(Sic opus eſt) aperite domos, ac mole remota,
Fluminibus veſtris totas immittite habenas.
Juſſerat: hi redeunt, ac fontibus ora relaxant,
Et defrænato volvuntur in æquora curſu.
Ipſe tridente ſuo terram percuſſit: at illa
Intremuit, motuque vias patefecit aquarum.
Expatiata ruunt per apertos flumina campos;
Cumque ſatis arbuſta ſimul, pecudeſque, viroſque,
Tectaque, cumque ſuis rapiunt penetralia ſacris.
Si qua domus manſit, potuitque reſiſtere tanto
Indejecta malo: culmen tamen altior hujus
Unda tegit, preſſæque latent ſub gurgite turres.
Jamque mare, & tellus nullum diſcrimen habebant:
Omnia pontus erat, deerant quoque litora pomo.
Occupat hic collem; cymba ſedet alter adunca,
Et ducit remos illic, ubi nuper ararat.
Ille ſuper ſegetes, aut merſæ culmina villæ
Navigat: hic ſumma piſcem deprendit in ulmo:
Figitur in viridi (ſi fors tulit) anchora prato:
Aut ſubjecta terunt curvæ vineta carinæ.
Et modo qua graciles gramen carpſere capellæ,
Nunc ibi deformes ponunt ſua corpora phocæ.
Mirantur ſub aqua lucos, urbeſque, domoſque
Nereides; ſylvaſque tenent delphines, & altis
Incurſant ramis, agitataque robora pulſant.
Nat lupus inter oves; fulvos vehit unda leones;
Unda vehit tigres; nec vires fulminis apro,

Cru-

Crura nec ablato proſunt velocia cervo.
Quæſitiſque diu terris, ubi ſiſtere poſſit.
In mare laſſatis volucris vaga decidit alis.
Obruerat tumulos immenſa licentia ponti.
Pulſabantque novi montana cacumina fluctus.
Maxima pars unda rapitur: quibus unda pepercit;
Illos longa domant inopi jejunia victu.
Separat Aonios Actæis Phocis ab arvis.
Terra ferax, dum terra fuit ſed tempore in illo
Pars maris, & latus ſubitarum campus aquarum.
Mons ibi verticibus petit arduus aſtra duobus,
Nomine Parnaſſus, ſuperatque cacumine nubes.
Hic ubi Deucalion (nam cætera texerat æquor)
Cum conſorte tori parva rate vectus adhæſit,
Corycidas Nymphas, & numina montis adorat,
Fatidicamque Themin, quæ tunc oracla tenebat.
Non illo melior quiſquam, nec amantior æqui
Vir fuit, aut illa reverentior ulla deorum.
Jupiter ut liquidis ſtagnare paludibus orbem,
Et ſupereſſe videt de tot modo millibus unum,
Et ſupereſſe videt de tot modo millibus unam,
Innocuos ambos, cultores numinis ambos;
Nubila disjecit, nimbiſque Aquilone remotis,
Et cœlo terras oſtendit, & æthera terris.
Nec maris ira manet; poſitoque tricuſpide telo,
Mulcet aquas rector pelagi; ſupraque profundum
Extantem, atque humeros innato murice tectum
Cæruleum Tritona vocat: conchaque ſonanti
Inſpirare jubet: fluctuſque & flumina ſigno
Jam revocare dato. Cava buccina ſumitur illi
Tortilis, in latum quæ turbine creſcit ab imo:
Buccina, quæ in medio concepit ubi aera ponto,
Litora voce replet ſub utroque jacentia Phœbo.
Tum quoque ut ora Dei madida rorantia barba
Contigit, & cecinit juſſos inflata receſſus;
Omnibus audita eſt telluris, & æquoris undis:
Et quibus eſt undis audita, coercuit omnes.
Jam mare litus habet; plenus capit alveus amnes:
Flumina ſubſidunt; colles exire videntur.
Surgit humus, creſcunt loca decreſcentibus undis.
Poſtque diem longam nudata cacumina ſylvæ
Oſtendunt, limumque tenent in fronde relictum.
Redditus orbis erat: quem poſtquam vidit apertum,
Et deſolatas agere alta ſilentia terras;

Deucalion lacrymis ita Pyrrham affatur obortis:
O ſoror, o conjux, o fœmina ſola ſuperſtes,
Quam commune mihi genus, & patruelis origo,
Deinde torus junxit, nunc ipſa pericula jungunt:
Terrarum, quaſcunque vident occaſus, & ortus,
Nos duo turba ſumus: poſſedit cœtera pontus.
Hæc quoque adhuc vitæ non eſt fiducia noſtræ
Certa ſatis: terrent etiam nunc nubila mentem.
Quis tibi, ſi ſine me fatis erepta fuiſſes,
Nunc animus miſeranda foret? quo ſola timorem
Ferre modo poſſes? quo conſolante dolores?
Namque ego(crede mihi)ſi te quoque pontus haberet,
Te ſequerer conjux, & me quoque pontus haberet.
O utinam poſſem populos reparare paternis
Artibus, atque animas formatæ infundere terræ!
Nunc genus in nobis reſtat mortale duobus:
(Sic viſum eſt ſuperis) hominumq;exēpla manemus.
Dixerat, & flebant, placuit cœleſte precari
Numen, & auxilium per ſacras quærere ſortes.
Nulla mora eſt; adeunt pariter Cephiſidas undas,
Et nondum liquidas, ſed jam vada nota ſecantes.
Inde ubi libatos irroravere liquores
Veſtibus, & capiti; flectunt veſtigia ſacra
Ad delubra deæ: quorum faſtigia turpi
Squallebant muſco, ſtabantque ſine ignibus aræ.
Ut templi tetigere gradus, procumbit uterque
Pronus humi, gelidoque pavens dedit oſcula ſaxo.
Atque ita, Si precibus, dixerunt, numina juſtis
Victa remolleſcunt, ſi flectitur ira Deorum:
Dic Themi, qua generis damnum reparabile noſtri
Arte ſit; & merſis fer opem, mitiſſima, rebus.
Mota dea eſt, ſortemque dedit: Diſcedite templo,
Et velate caput, cinctaſque reſolvite veſtes;
Oſſaque poſt tergum magnæ jactate parentis.
Obſtupuere diu: rumpitque ſilentia voce
Pyrrha prior; juſſiſque deæ parere recuſat:
Detque ſibi veniam pavido rogat ore, pavetque
Lædere jactatis maternas oſſibus umbras.
Interea repetunt cæcis obſcura latebris
Verba datæ ſortis ſecum, inter ſeque volutant,
Inde Promethides placidis Epimethida dictis.
Mulcet; &, Aut fallax, ait, eſt ſolertia nobis,
Aut pia ſunt, nullumque nefas oracula ſuadent.
Magna parens terra eſt: lapides in corpore terræ
Oſſa

Oſſa reor dici: jacere hos poſt terga jubemur.
Conjugis augurio quanquam Titania mota eſt;
Spes tamen in dubio eſt: adeo cœleſtibus ambo
Diffidunt monitis. ſed quid tentare nocebit?
Diſcedunt, velantque caput, tunicaſque recingunt,
Et juſſos lapides ſua poſt veſtigia mittunt.
Saxa (quis hoc credat, niſi ſit pro teſte vetuſtas)
Ponere duritiem cœpere, ſuumque rigorem,
Mollirique mora, mollitaque ducere formam.
Mox ubi creverunt, naturaque mitior illis
Contigit; ut quædam, ſic non manifeſta videri
Forma poteſt hominis, ſed uti de marmore cœpta,
Non exacta ſatis, rudibuſque ſimillima ſignis.
Quæ tamen ex illis aliquo pars humida ſucco,
Et terrena fuit, verſa eſt in corporis uſum:
Quod ſolidum eſt, flectique nequit, mutatur in oſſa:
Quæ modo vena fuit, ſub eodem nomine manſit:
Inque brevi ſpatio, ſuperorum numine, ſaxa
Miſſa viri manibus faciem traxere virorum;
Et de fœmineo reparata eſt fœmina jactu.
Inde genus durum ſumus; experienſque laborum:
Et documenta damus, qua ſimus origine nati.

*Python.*

## *FAB. VIII.*

CÆtera diverſis tellus animalia formis
Sponte ſua peperit; poſtquã vetus humor ab igne
Percaluit ſolis, cœnumque, udæque paludes
Intumuere æſtu, fœcundaque ſemina rerum
Vivaci nutrita ſolo, ceu matris in alvo,
Creverunt, faciemque aliquam cepere morando.
Sic ubi deſeruit madidos ſeptemfluus agros
Nilus, & antiquo ſua flumina reddidit alveo,
Æthereoque recens exarſit ſidere limus;
Plurima cultores verſis animalia glebis
Inveniunt; & in his, quædam modo cœpta per ipſum
Naſcendi ſpatium; quædam imperfecta, ſuiſque
Trunca vident humeris: & eodem corpore ſæpe
Altera pars vivit; rudis eſt pars altera tellus.
Quippe ubi temperiem ſumpſere humorq; calorque,
Concipiunt: & ab his oriuntur cuncta duobus
Cumque ſit ĩgnis aquæ pugnax, vapor humidus omnes

Res creat ; & diſcors concordia fœtibus apta eſt.
Ergo ubi diluvio tellus lutulenta recenti
Solibus æthereis, altoque recanduit æſtu;
Edidit innumeras ſpecies, partimque figuras
Reddidit antiquas, partim nova monſtra creavit.
Illa quidem nollet; ſed te quoque, maxime Python,
Tum genuit; populiſque novis, incognite ſerpens,
Terror eras: tantum ſpatii de monte tenebas.
Nunc Deus arcitenens, & nunquam talibus armis
Ante, niſi in damis capreiſque fugacibus uſus,
Mille gravem telis, exhauſta pene pharetra,
Perdidit, effuſo per vulnera nigra veneno.
Neve operis famam poſſet delere vetuſtas,
Inſtituit ſacros celebri certamine ludos,
Pythia perdomitæ ſerpentis nomine dictos.
Hic juventum quicunque manu, pedibuſve, rotave
Vicerat, eſculeæ capiebat frondis honorem.
Nondum laurus erat: longoque decentia crine
Tempora cingebat de qualibet arbore Phœbus.

*Daphne in Laurum.*

## *FAB. IX.*

PRimus amor Phœbi Daphne Peneja; quem non
Sors ignara dedit, ſed ſæva cupidinis ira.
Delius hunc nuper victo ſerpente ſuperbus
Viderat adducto flectentem cornua nervo:
Quidque tibi, laſcive puer, cum fortibus armis?
Dixerat: iſta decent humeros geſtamina noſtros,
Qui dare certa feræ, dare vulnera poſſumus hoſti,
Qui modo peſtifero tot jugera ventre prementem
Stravimus innumeris tumidum Pythona ſagittis.
Tu face, neſcio quos, eſto contentus amores
Irritare tua: nec laudes aſſere noſtras.
Filius huic Veneris; Figat tuus omnia, Phœbe,
Te meus arcus, ait: quantoque animalia cedunt
Cuncta Deo, tanto minor eſt tua gloria noſtra.
Dixit; & eliſo percuſſis aere pennis,
Impiger umbroſa Parnaſſi conſtitit arce:
Deque ſagittifera prompſit duo tela pharetra,
Diverſorum operum: fugat hoc, facit illud amorem:
Quod facit, auratum eſt, & cuſpide fulget acuta:
Quod fugat, obtuſũ eſt, & habet ſub arũdine plumbũ.
Hoc

Hoc deus in Nympha Peneide fixit: at illo
Læſit Apollineas trajecta per oſſa medullas.
Protinus alter amat, fugit altera nomen amantis,
Sylvarum latebris, captivarumque ferarum
Exuviis gaudens, innuptæque æmula Phœbes,
Vitta coercebat poſitos ſine lege capillos.
Multi illam petiere; illa averſata petentes,
Impatiens experſque viri, nemora avia luſtrat:
Nec quid Hymen, quid Amor, quid ſint connubia curat.
Sæpe pater dixit; Generum mihi, filia, debes;
Sæpè pater dixit; Debes mihi, nata, nepotes.
Illa velut crimen tædas exoſa jugales,
Pulchra verecundo ſuffundens ora rubore,
Inque patris blandis hærens cervice lacertis,
Da mihi perpetua, genitor chariſſime, dixit,
Virginitate frui: dedit hoc pater ante Dianæ.
Ille quidem obſequitur: ſed te decor iſte, quod optas,
Eſſe vetat; votoque tuo tua forma repugnat.
Phœbus amat, viſæque cupit connubia Daphnes:
Quodque cupit, ſperat, ſuaque illum oracula fallunt.
Utque leves ſtipulæ demptis adolentur ariſtis,
Ut facibus ſepes ardent, quas forte viator
Vel nimis admovit, vel jam ſub luce reliquit:
Sic Deus in flammas abiit; ſic pectore toto
Uritur; & ſterilem ſperando nutrit amorem.
Spectat inornatos collo pendere capillos:
Et, quid ſi comantur? ait. videt igne micantes
Sideribus ſimiles oculos: videt oſcula, quæ non
Eſt vidiſſe ſatis: laudat digitoſque, manuſque,
Brachiaque, & nudos media plus parte lacertos:
Si qua latet, meliora putat. Fugit ocior aura
Illa levi: neque ad hæc revocantis verba reſiſtit:
Nympha, precor, Penia mane: non inſequor hoſtis:
Nympha mane: ſic agna lupum, ſic cerva leonem,
Sic aquilam penna fugiunt trepidante columbæ,
Hoſtes quæque ſuos: amor eſt mihi cauſa ſequendi:
Me miſerum! ne prona cadas, indignave lædi
Crura ſecent ſentes, & ſim tibi cauſa doloris.
Aſpera, qua properas, loca ſunt: moderantius oro,
Curre, fugamque inhibe: moderantius inſequar ipſe.
Cui placeas, inquire tamen. Non incola montis,
Non ego ſum paſtor; non hic armenta, gregeſve
Horridus obſervo: neſcis, temeraria, neſcis
Quem fugias, ideoque fugis. mihi Delphica tellus,

Et

Et Claros, & Tenedos, Pataræaque regia ſervit.
Jupiter eſt genitor : per me quod eritque, fuitque,
Eſtque; patet : per me concordant carmina nervis.
Certa quidem noſtra eſt : noſtra tamen una ſagitta
Certior, in vacuo quæ vulnera pectore fecit.
Inventum medicina meum eſt, opiferque per orbem
Dicor, & herbarum eſt ſubjecta potentia nobis.
Hei mihi, quod nullis amor eſt medicabilis herbis;
Nec proſunt domino, quæ proſunt omnibus artes!
Plura locuturum timido Peneja curſu
Fugit, cumque ipſo verba imperfecta reliquit.
Tunc quoque viſa decens: nudabant corpora venti,
Obviaque adverſus vibrabant flamina veſtes,
Et levis impulſos retro dabat aura capillos.
Aucta fuga forma eſt. ſed enim non ſuſtinet ultra
Perdere blanditias juvenis Deus : utque monebat
Ipſe amor, admiſſo ſequitur veſtigia paſſu.
Ut canis in vacuo leporem cum Gallicus arvo
Vidit; & hic prædam pedibus petit, ille ſalutem:
Alter inhæſuro ſimilis, jam jamque tenere.
Sperat, & extento ſtringit veſtigia roſtro;
Alter in ambiguo eſt, an ſit comprenſus, & ipſis
Morſibus eripitur, tangentiaque ora relinquit:
Sic Deus, & virgo eſt: hic ſpe celer, illa timore.
Qui tamen inſequitur, pennis adjutus amoris,
Ocior eſt, requiemque negat, tergoque fugacis
Imminet, & crinem ſparſum cervicibus afflat.
Viribus abſumptis expalluit illa; citæque
Victa labore fugæ, ſpectans Peneidas undas,
Fer pater, inquit, opem, ſi flumina numen habetis.
Qua nimium placui, tellus, ait, hiſce; vel iſtam,
Quæ facit ut lædar, mutando perde figuram.
Vix prece finita, torpor gravis occupat artus:
Mollia cinguntur tenui præcordia libro.
In frondem crines, in ramos brachia creſcunt:
Pes modo tam velox pigris radicibus hæret:
Ora cacumen habent : remanet nitor unus in illa.
Hanc quoque Phœbus amat, poſitaque in ſtipite dextra,
Sentit adhuc trepidare novo ſub cortice pectus:
Complexuſque ſuis ramos, ut membra, lacertis,
Oſcula dat ligno : refugit tamen oſcula lignum.
Cui Deus : At quoniam conjux mea non potes eſſe,

Arbor eris certè, dixit, mea: ſemper habebunt
Te coma, te citharæ, te noſtræ, laure, pharetræ;
Tu ducibus lætis aderis, cum læta triumphum
Vox canet, & longas viſent Capitolia pompas.
Poſtibus Auguſtis eadem fidiſſima cuſtos
Ante fores ſtabis; mediamque tuebere quercum;
Utque meum intonſis caput eſt juvenile capillis;
Tu quoque perpetuos ſemper gere frondis honores.
Finierat Pæan: factis modo laurea ramis
Annuit; utque caput, viſa eſt agitaſſe cacumen.

*Io in vaccam, Syrinx in fiſtulam, &*
*Argus in caudam pavonis.*

*FAB. X. XI. XII.*

EST nemus Æmoniæ, prærupta quod undique
claudit
Sylva, vocant Tempe; per quæ Peneus ab imo
Effuſus Pindo ſpumoſis volvitur undis:
Dejectuque gravi tenues agitantia fumos
Nubila conducit, ſummiſque aſpergine ſylvis
Influit, & ſonitu plus quam vicina fatigat.
Hæc domus, hæc ſedes, hæc ſunt penetralia magni
Amnis: in his reſidens, facto de cautibus antro,
Undis jura dabat, Nymphiſque colentibus undas.
Conveniunt illuc popularia flumina primum,
Neſcia gratentur, conſolenturne parentem,
Populifer Sperchius, & irrequietus Enipeus,
Apidanuſque ſenex, leniſque Amphryſus, & Æas:
Moxque amnes alii, qui qua tulit impetus illos,
In mare deducunt feſſas erroribus undas.
Inachus unus abeſt; imoque reconditus antro
Fletibus auget aquas, natamque miſerrimus Io
Luget, ut amiſſam. neſcit vitane fruatur,
An ſit apud manes. ſed quam non invenit uſ-
quam,
Eſſe putat nuſquam, atque animo pejora veretur.
Viderat patrio redeuntem Jupiter illam
Flumine: &, o virgo Jove digna, tuoque beatum
Neſcio quem factura toro, pete, dixerat, umbras
Aut horum, aut horum nemorum (& monſtrave-
rat ambas)
Dum calet, & medio ſol eſt altiſſimus orbe.

Quod

Quod ſi ſola times latebras intrare ferarum,
Præſide tuta Deo nemorum ſecreta ſubibis:
Nec de plebe Deo; ſed qui cæleſtia magna
Sceptra manu teneo, ſed qui vaga fulmina mitto.
Ne fuge me (fugiebat enim) jam paſcua Lernæ,
Conſitaque arboribus Lircæa reliquerat arva:
Cum Deus inducta latas caligine terras
Occuluit, tenuitque fugam, rapuitque pudorem.
Interea medios Juno deſpexit in agros,
Et noctis faciem nebulas feciſſe volucres
Sub nitido mirata die, non fluminis illas
Eſſe, nec humenti ſenſit tellure remitti:
Atque ſuus conjux ubi ſit circumſpicit; ut quæ
Deprenſi toties bene noſſet furta mariti.
Quem poſtquam cœlo non repperit: Aut ego fallor,
Aut ego lædor, ait. delapſaque ab æthere ſummo
Conſtitit in terris, nebulaſque recedere juſſit.
Conjugis adventum præſenſerat, inque nitentem
Inachidos vultus mutaverat ille juvencam.
Bos quoque formoſa eſt. ſpeciem Saturnia vaccæ,
Quanquam invita, probat: nec non & cujus, & unde,
Quove ſit armento, veri quaſi neſcia, quærit.
Jupiter e terra genitam mentitur, ut auctor
Deſinat inquiri. petit hanc Saturnia munus.
Quid faciat? Crudele, ſuos addicere amores:
Non dare, ſuſpectum. Pudor eſt, qui ſuadeat illinc;
Hinc diſſuadet amor. victus pudor eſſet amore;
Sed leve ſi munus ſociæ generiſque torique
Vacca negaretur; poterat non vacca videri.
Pellice donata, non protinus exuit omnem
Diva metum, timuitque Jovem, & fuit anxia furti,
Donec Ariſtoridæ ſervandam tradidit Argo.
Centum luminibus cinctum caput Argus habebat.
Inde ſuis vicibus capiebant bina quietem;
Cætera ſervabant, atque in ſtatione manebant.
Conſtiterat quocunque loco, ſpectabat ad Io:
Ante oculos Io, quamvis averſus, habebat:
Luce ſinit paſci: cum Sol tellure ſub alta eſt,
Claudit, & indigno circumdat vincula collo.
Frondibus arboreis, & amara paſcitur herba:
Proque toro, terræ non ſemper gramen habenti
Incubat infelix; limoſaque flumina potat.
Illa etiam ſupplex Argo cum brachia vellet
Tendere, non habuit quæ brachia tenderet Argo;
Et

Et conata queri, mugitus edidit ore;
Pertimuitque ſonos; propriaque exterrita voce eſt.
Venit & ad patrias, ubi ludere ſæpe ſolebat,
Inachidas ripas; novaque ut conſpexit in unda
Cornua, pertimuit, ſeque externata refugit.
Najades ignorant, ignorat & Inachus ipſe,
Quæ ſit. at illa patrem ſequitur, ſequiturque ſorores,
Et patitur tangi, ſeque admirantibus offert.
Decerptas ſenior porrexerat Inachus herbas;
Illa manus lambit, patriiſque dat oſcula palmis;
Nec retinet lacrymas. &, ſi modo verba ſuperſint,
Oret opem, nomenque ſuum, caſuſque loquatur.
Litera pro verbis, quam pes in pulvere duxit,
Corporis indicium mutati triſte peregit.
Me miſerum! exclamat pater Inachus, inque gementis
Cornibus, & niveæ pendens cervice juvencæ,
Me miſerum! ingeminat: Tune es quæſita per omnes
Nata mihi terras? Tu non inventa reperta es,
Luctus eras levior. retices, nec mutua noſtris
Dicta refers; alto tantum ſuſpiria ducis
Pectore; quodque unum potes, ad mea verba remugis.
At tibi ego ignarus thalamos, tædaſque parabam;
Speſque fuit generi mihi prima, ſecunda nepotum:
De grege nunc tibi vir, & de grege natus habendus.
Nec finire licet tantos mihi morte dolores:
Sed nocet eſſe Deum; præcluſaque janua lethi
Æternum noſtros luctus extendit in ævum.
Talia dicenti ſtellatus ſummovet Argus;
Ereptamque patri diverſa in paſcua natam
Abſtrahit. Ipſe procul montis ſublime cacumen
Occupat; unde ſedens partes ſpeculatur in omnes.
Nec ſuperum rector mala tanta Phoronidos ultra
Ferre poteſt; natumque vocat, quem lucida partu
Plejas enixa eſt, lethoque det imperat Argum.
Parva mora eſt, alas pedibus, virgamque potenti
Somniferam ſumpſiſſe manu, tegimenque capillis.
Hæc ubi diſpoſuit, patria Jove natus ab arce
Deſilit in terras. illic tegimenque removit,
Et poſuit pennas, tantummodo virga retenta eſt

Hac

Hac agit, ut paſtor, per devia rura capellas,
Dum venit, adductas: & ſtructis cantat avenis.
Voce novæ captus cuſtos Junonius artis,
Quiſquis es, hoc poteris mecum conſidere ſaxo,
Argus ait: neque enim pecori fœcundior ullo
Herba loco eſt, aptamque vides paſtoribus umbram.
Sedit Atlantiades, & euntem multa loquendo
Detinuit ſermone diem; junctiſque canendo
Vincere arundinibus ſervantia lumina tentat.
Ille tamen pugnat molles evincere ſomnos:
Et quamvis ſopor eſt oculorum parte receptus;
Parte tamen vigilat, quærit quoque (namque reperta
Fiſtula nuper erat) qua ſit ratione reperta.
Tum Deus, Arcadiæ gelidis in montibus, inquit,
Inter Hamadryadas celeberrima Nonacrinas
Najas una fuit; Nymphæ Syringa vocabant.
Non ſemel & Satyros eluſerat illa ſequentes,
Et quoſcunque deos umbroſaque ſylva, feraxque
Rus habet: Ortygiam ſtudiis, ipſamque colebat
Virginitate Deam: ritu quoque cincta Dianæ
Falleret, & credi poſſet Latonia, ſi non
Corneus huic arcus, ſi non foret aureus illi.
Sic quoque fallebat. Redeuntem colle Lyceo
Pan videt hanc, pinuque caput præcinctus acuta
Talia verba refert. Tibi nubere, Nympha, volentis.
Votis cede Dei. Reſtabat plura referre:
Et precibus ſpretis fugiſſe per avia Nympham,
Donec arenoſi placidum Ladonis ad amnem
Venerat; hic illam, curſum impedientibus undis,
Ut ſe mutarent, liquidas oraſſe ſorores:
Panaque, cum prenſam ſibi jam Syringa putaret,
Corpore pro Nymphæ calamos tenuiſſe paluſtres:
Dumque ibi ſuſpirat, motos in arundine ventos
Effeciſſe ſonum tenuem, ſimilemque querenti:
Arte nova, vociſque Deum dulcedine captum,
Hoc mihi colloquium tecum, dixiſſe, manebit:
Atque ita diſparibus calamis compagine ceræ
Inter ſe junctis nomen tenuiſſe puellæ.
Talia dicturus, vidit Cyllenius omnes
Succubuiſſe oculos, adopertaque lumina ſomno.
Supprimit extemplo vocem, firmatque ſoporem
Languida permulcens medicata lumina virga.
Nec mora; falcato nutantem vulnerat enſe,
Qua collo eſt confine caput; ſaxoque cruentum
Deij-

Deijcit, & maculat præruptam ſanguine rupem.
Arge jaces; quodque in tot lumina lumen habebas,
Extinctum eſt; centumque oculos nox occupat una.
Excipit hos, volucriſque ſuæ Saturnia pennis
Collocat, & gemmis caudam ſtellantibus implet.
Protinus exarſit, nec tempora diſtulit iræ;
Horrificamque oculis animoque objecit Erinnyn
Pellicis Argolicæ, ſtimuloſque in pectore cœcos
Condidit, & profugam per totum terruit orbem.
Ultimus immenſo reſtabas, Nile, labori.
Quem ſimul ac tetigit, poſitis in margine ripæ
Procubuit genibus, reſupinoque ardua collo,
Quos potuit ſolos tendens ad ſidera vultus,
Et gemitu, & lacrymis, & luctiſono mugitu
Cum Jove viſa queri eſt, finemque orare malorum.
Conjugis ille ſuæ complexus colla lacertis,
Finiat ut penas tandem rogat: inquæ futurum
Pone metus, inquit, nunquam tibi cauſa doloris
Hæc erit; & Stygias jubet hoc audire paludes.
Ut lenita Dea eſt, vultus capit illa priores,
Fitque quod ante fuit; fugiunt de corpore ſetæ:
Cornua decreſcunt: fit luminis arctior orbis:
Contrahitur rictus: redeunt humerique manuſque:
Ungulaque in quinos dilapſa abſumitur ungues.
De bove nil ſupereſt, formæ niſi candor, in illa:
Officioque pedum Nymphe contenta duorum
Erigitur, metuitque loqui, ne more juvencæ
Mugiat: & timide verba intermiſſa retentat,
Nunc Dea linigera colitur celeberrima turba.
Hinc Epaphus magni genitus de ſemine tandem
Creditur eſſe Jovis: perque urbes juncta parenti
Templa tenet. Fuit huic animis æqualis, & annis,
Sole ſatus Phaethon, quem quondã magna loquentem,
Nec ſibi cedentem, phœboque parente ſuperbum
Non tulit Inachides: matrique, ait, omnia demens
Credis, & es tumidus genitoris imagine falſi.
Erubuit Phaethon, iramque pudore repreſſit:
Et tulit ad Clymenen Epaphi convicia matrem.
Quoque magis doleas genitrix, ait, En ego liber,
Ille ferox, tacui. pudet hæc opprobria nobis
Et dici potuiſſe, & non potuiſſe refelli.
At tu, ſi modo ſum cœleſti ſtirpe creatus,
Ede notam tanti generis, meque aſſere cœlo:
Dixit, & implicuit materno brachia collo;

Per-

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Perque ſuum, Meropiſque caput, tædaſque ſororum,
Traderet, oravit, veri ſibi ſigna parentis.
Ambiguum eſt, Clymine precibus Phaetontis, an ira
Mota magis dicti ſibi criminis, utraque cœlo
Brachia porrexit: ſpectanſque ad lumina Solis,
Per jubar, hoc, inquit, radiis inſigne coruſcis,
Nate, tibi juro, quod nos auditque videtque,
Hoc te, quem ſpectas, hoc te, qui temperat orbem,
Sole ſatum: ſi ficta loquor, neget ille videndum
Se mihi; ſitque oculis lux iſta noviſſima noſtris.
Nec longus patrios labor eſt tibi noſſe penates:
Unde oritur, terræ domus eſt contermina noſtræ.
Si modo fert animus, gradere, & ſcitabere ab ipſo.
Emicat extemplo lætus poſt talia matris
Dicta ſuæ Phaethon, & concipit æthera mente:
Æthiopaſque ſuos, poſitoſque ſub ignibus Indos
Sidereis tranſit, patrioſque adit impiger ortus.

PUB.

# PUB. OVIDII NASONIS METAMORPHOSEON

## LIBER II.

*Phaeton.*

*FAB. I.*

Regia Solis erat ſublimibus alta columnis;
Clara micante auro,flammaſq;imitante pyropo;
Cujus ebur nitidum faſtigia ſumma tegebat;
Argenti bifores radiabant lumine valvæ.
Materiam ſuperabat opus: nam Mulciber illic
Æquora cælarat medias cingentia terras,
Terrarumque orbem, cœlumque quod imminet orbi.
Cœruleos habet unda deos, Tritona canorum,
Proteaque ambiguum, balænarumque prementem
Ægæona ſuis immania terga lacertis;
Doridaque & natas: quarum pars nare videtur;
Pars in mole ſedens virides ſiccare capillos;
Piſce vehi quædam. Facies non omnibus una eſt;
Nec diverſa tamen, qualem decet eſſe ſororum.
Terra viros, urbeſque gerit, ſylvaſque, feraſque;
Fluminaque, & nymphas, & cætera numina ruris.
Hæc ſuper impoſita eſt cœli fulgentis imago;
Signaque ſex foribus dextris, totidemque ſiniſtris.
Quo ſimul acclivo Clymeneja limite proles
Venit, & intravit dubitati tecta parentis;
Protinus ad patrios ſua fert veſtigia vultus;
Conſiſtitque procul: neque enim propiora ferebat
Lumina. Purpurea velatus veſte ſedebat
In ſolio Phœbus, claris lucente ſmaragdis.
A dextra lævaque Dies, & Menſis, & Annus;
Seculaque, & poſitæ ſpatiis æqualibus Horæ:
Verque novum ſtabat cinctum florente corona;
Stabat nuda Æſtas, & ſpicea ſerta gerebat:
Stabat & Autumnus calcatis ſordidus uvis:
Et glacialis Hyems canos hirſuta capillos:
Inde loco medius rerum novitate paventem
Sol oculis juvenem, quibus aſpicit omnia, vidit;

Quæ-

Quæque viæ tibi cauſa? quid hac, ait, arce petiſti
Progenies Phaethon haud inficianda parenti?
Ille refert. O lux immenſis publica mundi,
Phœbe pater, ſi das uſum mihi nominis hujus,
Nec falſa Clymene culpam ſub imagine celat;
Pignora da genitor per quæ tua vera propago
Credar; & hunc animis errorem detrahe noſtris.
Dixerat. At genitor circum caput omne micantes
Depoſuit radios, propiuſque accedere juſſit:
Amplexuque dato, Nec tu meus eſſe negari
Dignus es; & Clymene veros, ait, edidit ortus:
Quoque minus dubites, quodvis pete munus;& illud
Me tribuente feres: promiſſis teſtis adeſto
Diis juranda palus, oculis incognita noſtris.
Vix bene deſierat: currus petit ille paternos,
Inque diem alipedum jus & moderamen equorum:
Pœnituit juraſſe patrem; qui terque quaterque
Concutiens illuſtre caput, Temeraria, dixit,
Vox mea facta tua eſt; utinam promiſſa liceret
Non dare! confiteor, ſolum hoc tibi, nate, negarem:
Diſſuadere licet: non eſt tua tuta voluntas.
Magna petis, Phaethon, & quæ non viribus iſtis
Munera conveniunt, nec tam puerilibus annis.
Sors tua mortalis: non eſt mortale quod optas.
Plus etiam quam quod ſuperis contingere fas eſt
Neſcius affectas: placeat ſibi quiſque licebit;
Non tamen ignifero quiſquam conſiſtere in axe
Me valet excepto. vaſti quoque rector Olympi,
Qui fera terribili jaculatur fulmina dextra,
Non aget hos currus. Et quid Jove majus habetur?
Ardua prima via eſt, & qua vix mane recentes.
Enituntur equi; medio eſt altiſſima cœlo:
Unde mare, & terras ipſi mihi ſæpe videre
Sit timor, & pavida trepidet formidine pectus.
Ultima prona via eſt, & eget moderamine certo.
Tunc etiam, quæ me ſubjectis excipit undis,
Ne ferar in præceps, Thetys ſolet ipſa vereri.
Adde quod aſſidua rapitur vertigine cœlum,
Sideraque alta trahit, celerique volumine torquet.
Nitor in adverſum: nec me, qui cætera, vincit
Impetus; & rapido contrarius evehor orbi.
Finge datos currus: quid ages? poteriſne rotatis
Obvius ire polis, ne te citus auferat axis?
Forſitan & lucos illic, urbeſque Deorum
Con-

Concipias animo, delubraque ditia donis
Eſſe: per inſidias iter eſt, formaſque ferarum.
Utque viam teneas, nulloque errore traharis;
Per tamen adverſi gradieris cornua Tauri,
Æmonioſque arcus, violentique ora Leonis,
Sævaque circuitu curvantem brachia longo
Scorpion, atque aliter curvantem brachia Cancrum,
Nec tibi quadrupedes animoſos ignibus illis,
Quos in pectore habent, quos ore, & naribus efflant;
In promptu regere eſt: vix me patiuntur, ubi acres
Incaluere animi, cervixque repugnat habenis.
At tu, funeſti ne ſim tibi muneris autor,
Nate cave: dum reſque ſinit, tua corrige vota.
Scilicet ut noſtro genitum te ſanguine credas,
Pignora certa petis: do pignora certa timendo;
Et patrio pater eſſe metu probor. Aſpice vultus
Ecce meos: utinamque oculos in pectore poſſes
Inſerere, & patrias intus deprendere curas.
Denique quicquid habet dives, circumſpice, mundus;
Deque tot ac tantis cœli, terræque, mariſque
Poſce bonis aliquid: nullam patiere repulſam.
Deprecor hoc unum, quod vero nomine pœna,
Non honor eſt; pœnam, Phaethon, pro munere poſcis.
Quid mea colla tenes blandis, ignare, lacertis?
Ne dubita, dabitur (Stygias juravimus undas)
Quodcunque optaris: ſed tu ſapientius opta.
Finierat monitus: dictis tamen ille repugnat,
Propoſitumque premit, flagratque cupidine currus.
Ergo qua licuit genitor cunctatus, ad altos
Deducit juvenem, Vulcania munera, currus.
Aureus axis erat, temo aureus, aurea ſummæ
Curvatura rotæ, radiorum argenteus ordo.
Per juga chryſolithi, poſitæque ordine gemmæ;
Clara repercuſſo reddebant lumina Phœbo.
Dumque ea magnanimus Phaethon miratur, opuſque
Perſpicit; ecce vigil nitido patefecit ab ortu
Purpureas Aurora fores, & plena roſarum
Atria. diffugiunt ſtellæ; quarum agmina cogit
Lucifer, & cœli ſtatione noviſſimus exit.
Tum pater, ut terras mundumque rubeſcere vidit,
Cornuaque extremæ velut evaneſcere lunæ:
Jungere equos Titan velocibus imperat Horis.
Juſſa Deæ celeres peragunt, ignemque vomentes
Ambroſiæ ſucco ſaturos præſepibus altis

Quadrupedes ducunt, adduntque ſonantia fræna.
Tum pater ora ſui ſacro medicamine nati
Contigit, & rapidæ fecit patientia flammæ:
Impoſuitque comæ radios, præſagaque luctus
Pectore ſollicito repetens ſuſpiria, dixit:
Si potes his ſaltem monitis parere parentis;
Parce, puer, ſtimulis, & fortius utere loris.
Sponte ſua properant: labor eſt inhibere volantes.
Nec tibi directos placeat via quinque per arcus.
Sectus in obliquum eſt lato curvamine limes
Zonarumque trium contentus fine, polumque
Effugit Auſtralem, junctamque Aquilonibus Arcton.
Hac ſit iter: manifeſta rotæ veſtigia cernes.
Utque ferant æquos & cœlum, & terra calores,
Nec preme, nec ſummum molire per æthera curſum.
Altius egreſſus cœleſtia tecta cremabis;
Inferius, terras: *medio tutiſſimus ibis*.
Neu te dexterior tortum declinet ad Anguem;
Neve ſiniſterior preſſam rota ducat ad Aram:
*Inter utrunque tene;* fortunæ cetera mando,
Quæ juvet, & melius, quam tu tibi, conſulat, opto.
Dum loquor, Heſperio poſitas in litore metas
Humida nox tetigit: non eſt mora libera nobis:
Poſcimur, & fulget tenebris Aurora fugatis.
Corripe lora manu, vel, ſi mutabile pectus
Eſt tibi, conſiliis, non curribus utere noſtris,
Dum potes, & ſolidis etiam nunc ſedibus aſtas:
Dumque male optatos nondum premis inſcius axes;
Quæ tutus ſpectes, ſine me dare lumina terris.
Occupat ille levem juvenili corpore currum:
Statque ſuper, manibuſque datas contingere habenas
Gaudet, & invito grates agit inde parenti.
Interea volucres Pyrois, Eous, & Æthon,
Solis equi, quartuſque Phlegon hinnitibus auras
Flammiferis implent, pedibuſque repagula pulſant.
Quæ poſtquam Tethys fatorum ignara nepotis
Reppulit, & facta eſt immenſi copia cæli;
Corripuere viam, pedibuſque per aera motis
Obſtantes ſcindunt nebulas, penniſque levati
Prætereunt ortos iiſdem de partibus Euros.
Sed leve pondus erat, nec quod cognoſcere poſſent
Solis equi, ſolitaque jugum gravitate carebat.
Utque labant curvæ juſto ſine pondere naves,
Perque mare inſtabiles nimia levitate feruntur:
Sic

Sic onere inſueto vacuos dat in aere ſaltus,
Succutiturque alte, ſimiliſque eſt currus inani.
Quod ſimul ac ſenſere, ruunt, tritumque relinquunt
Quadrijugi ſpatium, nec, quo prius, ordine currunt.
Ipſe pavet, nec qua commiſſas flectat habenas,
Nec ſcit, qua ſit iter; nec, ſi ſciat, imperet illis.
Tum primum radiis gelidi caluere Triones,
Et vetito fruſtra tentarunt æquore tingi.
Quæque polo poſita eſt glaciali proxima ſerpens,
Frigore pigra prius, nec formidabilis ulli,
Incaluit ſenſitque novas fervoribus iras.
Te quoque turbatum memorant fugiſſe, Boote;
Quamvis tardus eras, & te tua plauſtra tenebant.
Ut vero terras deſpexit ab æthere ſummo
Infelix Phaethon penitus penituſque jacentes,
Palluit, & ſubito genua intremuere timore;
Suntque oculis tenebræ per tantum lumen obortæ:
Et jam mallet equos nunquam tetigiſſe paternos:
Jam cognoſſe genus piget, & valuiſſe rogando:
Jam Meropis dici cupiens. Ita fertur, ut acta
Præcipiti pinus Boreæ, cui cuncta remiſit
Fræna ſuus rector, quam Diis, votiſque reliquit.
Quid faciat? multum cœli poſt terga relictum;
Ante oculos plus eſt; animo metitur utrunque:
Et modo, quos illi fas tum contingere non eſt,
Proſpicit occaſus, interdum reſpicit ortus.
Quidque agat ignarus, ſtupet: & nec fræna remittit,
Nec retinere valet, nec nomina novit equorum.
Sparſa quoque in vario paſſim miracula cœlo,
Vaſtarumque videt trepidus ſimulacra ferarum.
Eſt locus, in geminos ubi brachia concavat arcus
Scorpius; & cauda, flexiſque utrinque lacertis
Porrigit in ſpatium ſignorum membra duorum.
Hunc puer ut nigri madidum ſudore veneni
Vulnera curvata minitantem cuſpide vidit;
Mentis inops, gelida formidine lora remiſit.
Quæ poſtquam ſummo ſenſere jacentia tergo;
Expatiantur equi, nulloque inhibente per auras
Ignotæ regionis eunt, quaque impetus egit,
Hac ſine lege ruunt, altoque ſub æthere fixis
Incurſant ſtellis, rapiuntque per avia currum:
Et modo ſumma petunt, modo per declivia, viaſque
Præcipites ſpatio terræ propiore feruntur:
Inferiuſque ſuis fraternos currere Luna

Admiratur equos: ambuſtaque nubila fumant.
Corripitur flammis ut quæque altiſſima tellus,
Ciſſaque agit rimas, & ſuccis aret ademptis.
Pabula caneſcunt; cum frondibus uritur arbor;
Materiamque ſuo præbet ſeges arida damno.
Parva queror; magnæ pereunt cum mœnibus urbes:
Cumque ſuis totas populis incendia terras
In cinerem vertunt; ſylvæ cum montibus ardent.
Ardet Athos, Tauruſque Cilix, & Tmolus, & Oete,
Et tum ſicca, prius celeberrima fontibus, Ide;
Virgineuſque Helicon, & nondum Oeagrius Æmus;
Ardet in immenſum geminatis ignibus Ætna,
Parnaſſuſque biceps, & Eryx, & cynthus, & Othrys,
Et tandem nivibus Rhodope caritura, Mimaſque,
Dindymaque, & Mycale, natuſq; ad ſacra Cythæron:
Nec proſunt Scythiæ ſua frigora: Caucaſus ardet,
Oſſaque cum Pindo, majorque ambobus Olympus,
Aeriæque Alpes, & nubifer Apenninus.
Tum vero Phaethon cunctis, e partibus orbem
Aſpicit accenſum, nec tantos ſuſtinet æſtus:
Ferventeſque auras, velut e fornace profunda,
Ore trahit, curruſque ſuos candeſcere ſentit.
Et neqûe jam cineres, ejectatamque favillam
Ferre poteſt, calidoque involvitur undique fumo,
Quoque eat, aut ubi ſit, picea caligine tectus
Neſcit; & arbitrio volucrum raptatûr equorum.
Sanguine tum credunt in corpora ſumma vocato,
Ethiopum populos nigrum traxiſſe colorem.
Tum facta eſt Libye raptis humoribus æſtu
Arida; tum nymphæ paſſis, fonteſque, lacuſque
Defluxere comis. quærit Bœotia Dircen;
Argos Amymonem, Ephyre Pirenidas undas.
Nec ſortita loco diſtantes flumina ripas
Tuta manent: Mediis Tanais fumavit in undis,
Peneuſque ſenex, Theuthranteuſque Caycus,
Et celer Iſmenos, cum Phocaico Erymantho,
Arſuruſque iterum Xanthus, flavuſque Lycormas,
Quique recurvatis ludit Mæander in undis,
Mygdoniuſque Melas, & Tænareus Eurotas.
Arſit & Euphrates Babylonius, arſit Orontes,
Thermodoonque citus, Gangeſque, & Phaſis, & Iſter.
Æſtuat Alpheus, ripæ Sperchiades ardent,
Quodque ſuo Tagus amne vehit, fluit ignibus aurum.
Et, quæ Mæonias celebrarant carmina ripas,
Flu-

Fluminea volucres medio caluere Cayſtro.
Nilus in extremum fugit perterritus orbem,
Occuluitque caput, quod adhuc latet: oſtia ſeptem
Pulverulenta vacant, ſeptem ſine flumine valles.
Sors eadem Iſmarios Hebrum cum Strymone ſiccat,
Heſperioſque amnes Rhenū, Rhodanūque, Padumque,
Cuique fuit rerum promiſſa potentia, Tibrim.
Diſſilit omne ſolum, penetratque in Tartara rimis
Lumen, & infernum terret cum conjuge regem:
Et mare contrahitur, ſiccæque eſt campus arenæ;
Quod modo pontus erat: quoſque altu texerat æquor,
Exiſtunt montes, & ſparſas Cycladas augent.
Ima petunt piſces: nec ſe ſuper æquora curvi
Tollere conſuetas audent delphines in auras.
Corpora phocarum ſummo reſupina profundo
Exanimata jacent: ipſum quoque Nerea fama eſt,
Doridaque, & natas tepidis latuiſſe ſub undis.
Ter Neptunus aquis cum torvo brachia vultu
Exerere auſus erat; ter non tulit aeris ignes.
Alma tamen Tellus, ut erat circumdata ponto
Inter aquas pelagi, contractoſque undique fontes,
Qui ſe condiderant in opacæ viſcera matris,
Suſtulit omniferos collo tenus arida vultus:
Oppoſuitque manum fronti, magnoque tremore
Omnia concutiens paulum ſubſedit: & infra,
Quam ſolet eſſe, fuit: ſacraque ita voce profatur:
Si placet hoc, meruique; quid o tua fulmina ceſſant,
Summe Deum? liceat perituræ viribus ignis
Igne perire tuo, clademque autore levare.
Vix equidem fauces hæc ipſa in verba reſolvo.
( Preſſerat ora vapor ) toſtos en aſpice crines,
Inque oculis fumum; volitant ſuper ora favillæ.
Hoſne mihi fructus, hunc fertilitatis honorem,
Officiique refers, quod adunci vulnera aratri,
Raſtrorumque fero, totoque exerceor anno?
Quod pecori frondes, alimentaque mitia fruges
Humano generis, vobis quoque thura miniſtro?
Sed tamen exitium fac me meruiſſe: quid undæ?
Quid meruit frater? cur illi tradita ſorte
Æquora decreſcunt, & ab æthere longius abſunt?
Quod ſi nec fratris, nec te mea gratia tangit,
At cœli miſerere tui: circumſpice, utrinque
Fumat uterque polus; quos ſi violaverit ignis,
Atria veſtra ruent. Atlas en ipſe laborat,

Vixque ſuis humeris candentem ſuſtinet axem.
Si freta, ſi terræ pereunt, ſi regia cœli,
In chaos antiquum confundimur. Eripe flammis
Si quid adhuc ſupereſt, & rerum conſule ſummæ.
Dixerat hæc Tellus: neque enim tolerare vaporem
Ulterius potuit, nec dicere plura; ſuumque
Rettulit os in ſe, propioraque Manibus antra.
At pater omnipotens ſuperos teſtatus, & ipſum
Qui dederat currus; niſi opem ferat, omnia fato
Interitura gravi, ſummam petit arduus arcem,
Unde ſolet nubes latis inducere terris;
Unde movet tonitrus, vibrataque fulmina jactat.
Sed neque, quas poſſet terris inducere nubes,
Tunc habuit, nec, quos cœlo demitteret, imbres.
Intonat, & dextra libratum fulmen ab aure
Miſit in aurigam, pariterque animaque, rotiſque
Exuit, & ſævis compeſcuit ignibus ignes.
Conſternantur equi: & ſaltu in contraria facto
Colla jugo excutiunt, abruptaq; lora relinquunt.
Illic fræna jacent, illic temone revulſus
Axis, in hac radii fractarum parte rotarum:
Sparſaque ſunt late laceri veſtigia currus.
At Phaeton, rutilos flamma populante capillos,
Volvitur in præceps, longoque per aera tractu
Fertur: ut interdum de cœlo ſtella ſereno,
Quæ ſi non cecidit, potuit cecidiſſe videri.
Quem procul a patria diverſo maximus orbe
Excipit Eridanus, fumantiaque abluit ora.

*Sorores Phaetontis in arbores.*

## *FAB. II. III.*

NAjades Heſperiæ triſida fumantia flamma
Corpora dant tumulo, ſignant quoque carmine ſaxum:
*Hic ſitus eſt Phaeton, currus auriga paterni;*
*Quem ſi non tenuit, magnis tamen excidit auſis.*
At pater obductos luctu miſerabilis ægro
Condiderat vultus: &, ſi modo credimus, unum
Iſſe diem ſine ſole ferunt: incendia lumen
Præbebant, *aliquiſque malo fuit uſus in illo.*
At Clymene poſtquam dixit quæcunque fuerunt
In tantis dicenda malis; lugubris & amens,

Et

Et laniata ſinus totum percenſuit orbem,
Exanimes artus primo, mox oſſa requirens,
Repperit oſſa tamen peregrina condita ripa,
Incubuitque loco, nomenque in marmore lectum
Perfudit lacrymis, & aperto pectore fovit.
Nec minus Heliades lugent, & inania morti
Munera dant lacrymas, & cæſæ pectora palmis
Non auditurum miſeras Phaethonta querelas
Nocte dieque vocant, adſternunturque ſepulchro.
Luna quater junctis implerat cornibus orbem;
Ille more ſuo (nam morem fecerat uſus)
Plangorem dederant, e queis Phaethuſa ſororum
Maxima, cum vellet terræ procumbere, queſta eſt
Diriguiſſe pedes. ad quam conata venire
Candida Lampetie, ſubita radice retenta eſt.
Tertia cum crinem manibus laniare pararet,
Avellit frondes: hæc ſtipite crura teneri,
Illa dolet fieri longos ſua brachia ramos.
Dumque ea mirantur, complectitur inguina cortex,
Perque gradus uterum pectuſq;humeroſque manuſque
Ambit: & extabant tantum ora vocantia matrem.
Quid faciat mater, niſi, quo trahit impetus illam,
Huc eat atque illuc, &, dum licet, oſcula jungat?
Non ſatis eſt; truncis avellere corpora tentat,
Et teneros manibus ramos abrumpit: at inde
Sanguineæ manant, tanquam de vulnere, guttæ.
Parce precor, mater, quæcunque eſt ſaucia clamat,
Parce precor: noſtrum laceratur in arbore corpus,
Jamque vale: cortex in verba noviſſima venit.
Inde fluunt lacrymæ, ſtillataque ſole rigeſcunt
De ramis electra novis; quæ lucidus amnis
Excipit, & nuribus mittit geſtanda latinis.

*Cycnus.*

## *FAB. IV.*

Affuit huic monſtro proles Stheneleja Cycnus:
Qui tibi materno quamvis a ſanguine junctus,
Mente tamen Phaethon propior fuit. Ille relicto
(Nam Ligurum populos, & magna rexerat urbes)
Imperio, ripas virides, amnemque querelis
Eridanum implerat, ſylvamque ſororibus auctam;
Cum vox eſt tenuata viro, canæque capillos

Diſſimulant plumæ, collumque a pectore longe
Porrigitur, digitoſque ligat junctura rubentes.
Penna latus velat, tenet os ſine acumine roſtrum;
Fit nova Cycnus avis, nec ſe cœloque, Jovique
Credit, ut injuſte miſſi memor ignis ab illo.
Stagna petit, patuloſque lacus, ignemque peroſus,
Quæ colat, elegit contraria flumina flammis.
Squalidus interea genitor Phaethontis, & expers
Ipſe ſui decoris: qualis, cum deficit orbi,
Eſſe ſolet; lucemque odit, ſeque ipſe, diemque;
Datque animum in luctus, & luctibus adjicit iram:
Officiumque negat mundo. Satis, inquit, ab ævi
Sors mea principiis fuit irrequieta, pigetque.
Actorum ſine fine mihi, ſine honore laborum.
Quilibet alter agat portantes lumina currus.
Si nemo eſt, omneſque dei non poſſe fatentur;
Ipſe agat, ut ſaltem, dum noſtras tentat habenas,
Orbatura patres aliquando fulmina ponat.
Tunc ſciet, ignipedum vires expertus equorum,
Non meruiſſe necem qui non bene rexerat illos.
Talia dicentem circumſtant omnia Solem
Numina, neve velit tenebras inducere terris,
Supplice voce rogant: miſſos quoque Jupiter ignes
Excuſat, precibuſque minas regaliter addit.
Colligit amentes, & adhuc terrore paventes
Phœbus equos, ſtimuloque dolens, & verbere ſævit:
Sævit enim, natumque objectat, & imputat illis.

*Caliſto in Urſam, & Arcas in Arctophylaca.*

## *FAB. V. VI.*

At pater omnipotens ingentia mœnia cœli
Circuit, &, ne quid labefactum viribus ignis
Corruat, explorat. quæ poſtquam firma, ſuique
Roboris eſſe videt, terras, hominumque labores
Perſpicit (Arcadiæ tamen eſt impenſior illi
Cura ſuæ) fonteſque, & nondum audentia labi
Flumina reſtituit: dat terræ gramina, frondes
Arboribus, læſaſque jubet revireſcere ſylvas.
Dum redit, itque frequens, in virgine Nonacrina
Hæſit, & accepti caluere ſub oſſibus ignes.
Non erat hujus opus lanam mollire trahendo,
Nec

Nec poſitas variare comas; ſed fibula veſtem,
Vitta coercebat neglectos alba capillos;
Et modo leve manu jaculum, modo ſumpſerat arcum;
Miles erat Phœbes: nec Mœnalon attigit ulla
Gratior hæc Triviæ. Sed *nulla potentia longa eſt*.
Ulterius medio ſpatium Sol altus habebat,
Cum ſubit illa nemus, quod nulla ceciderat ætas.
Exuit hic humero pharetram, lentoſque retendit
Arcus; inque ſolo, quod texerat herba, jacebat,
Et pictam poſita pharetram cervice premebat.
Jupiter ut vidit feſſam, & cuſtode vacantem,
Hoc certe furtum conjux mea neſciet, inquit;
Aut ſi reſcierit, ſunt o, ſunt jurgia tanti?
Protinus induitur faciem, cultumque Dianæ;
Atque ait, O comitum virgo pars una mearum,
In quibus es venata jugis? De ceſpite virgo
Se levat; &, ſalve numen, me judice, dixit,
Audiat ipſe licet, majus Jove: ridet, & audit;
Et ſibi præferri ſe gaudet, & oſcula jungit,
Nec moderata ſatis, nec ſic a virgine danda.
Qua venata foret ſylva narrare parantem
Impedit amplexu, nec ſe ſine crimine prodit.
Illa quidem contra, quantum modo fœmina poſſet;
(Aſpiceres utinam Saturnia, mitior eſſes)
Illa quidem pugnat: ſed quæ ſuperare puella,
Quiſque Jovem poterat? ſuperum petit æthera victor
Jupiter: huic odio nemus eſt, & conſcia ſylva.
Inde pedem referens pene eſt oblita pharetram
Tollere cum telis, & quem ſuſpenderat arcum.
Ecce ſuo comitata choro Dictynna per altum
Mænalon ingrediens, & cæde ſuperba ferarum
Aſpicit hanc, viſamque vocat: clamata refugit,
Et timuit primo, ne Jupiter eſſet in illa.
Sed poſtquam pariter Nymphas incedere vidit,
Senſit abeſſe dolos, numerumque acceſſit ad harum.
*Heu quam difficile eſt crimen non prodere vultum*:
Vix oculos attollit humo: nec, ut ante ſolebat,
Juncta Deæ lateri, nec toto eſt agmine prima:
Sed ſit, & læſi dat ſigna rubore pudoris.
Et niſi quod virgo eſt poterat ſentire Diana
Mille notis culpam: Nymphæ ſenſiſſe feruntur.
Orbe reſurgebant lunaria cornua nono,
Cum Dea venatu fraternis languida flammis,
Nacta nemus gelidum, de quo cum murmure labens

Ibat, & attritas verſabat rivus arenas;
Ut loca laudavit, ſummas pede contigit undas;
His quoque laudatis, Procul eſt, ait, arbiter omnis;
Nuda ſuperfuſis tingamus corpora lymphis.
Parrhaſis erubuit: cunctæ velamina ponunt:
Una moras quærit, dubitanti veſtis adempta eſt;
Qua poſita, nudo patuit cum corpore crimen.
Attonitæ, manibuſque uterum celare volenti,
I procul hinc, dixit, nec ſacros pollue fontes,
Cynthia; deque ſuo juſſit ſecedere cœtu.
Senſerat hoc olim magni matrona Tonantis,
Diſtuleratque graves in idonea tempora pœnas:
Cauſa moræ nulla eſt &: jam puer Arcas (idipſum
Indoluit Juno) fuerat de pellice natus.
Quo ſimul obvertit ſævam cum lumine mentem:
Scilicet hoc etiam reſtabat, adultera, dixit,
Ut fœcunda fores, fieretque injuria partu
Nota, Joviſque mei teſtatum dedecus eſſet.
Haud impune feres; adimam tibi nanque figuram,
Qua tibi, quaque places noſtro importuna marito.
Dixit; & arreptam prenſis a fronte capillis
Stravit humi pronam. Tendebat brachia ſupplex:
Brachia cœperunt nigris horreſcere villis,
Curvarique manus, & aduncos creſcere in ungues,
Officioque pedum fungi, laudataque quondam
Ora Jovi lato fieri deformia rictu.
Neve preces animos, & verba precantia flectant;
Poſſe loqui eripitur: vox iracunda, minaxque,
Plenaque terroris rauco de gutture fertur.
Mens antiqua tamen facta quoque manſit in urſa,
Aſſiduoque ſuos gemitu teſtata dolores,
Qualeſcunque manus ad cœlum & ſidera tollit;
Ingratumque Jovem nequeat cum dicere, ſentit.
Ah! Quoties ſola non auſa quieſcere ſylva,
Ante domum, quondamque ſuis erravit in agris!
Ah! Quoties per ſaxa canum latratibus acta eſt,
Venatrixque metu venantum territa fugit!
Sæpe feris latuit viſis, oblita quid eſſet,
Urſaque conſpectos in montibus horruit urſos:
Pertimuitque lupos, quamvis pater eſſet in illis.
Ecce Lycaoniæ proles ignara parentis
Arcas adeſt, ter quinque ferens natalibus annos:
Dumque feras ſequitur, dum ſaltus eligit aptos,
Nexilibuſque plagis ſylvas Erymanthidas ambit,
Inci-

Incidit in matrem, quæ reſtitit, Arcade viſo,
Et cognoſcenti ſimilis fuit. Ille refugit,
Immotoſque oculos in ſe ſine fine tenentem
Neſcius extimuit, propiuſque accedere fugit.
Vulnifico fuerat fixurus pectora telo:
Arcuit omnipotens, pariterque ipſoſque, nefaſque
Suſtulit, & celeri raptos per inania vento
Impoſuit cœlo, vicinaque ſidera fecit.
Intumuit Juno, poſtquam inter ſidera pellex
Fulſit, & ad canam deſcendit in æquora Tethyn,
Oceanumque ſenem, quorum reverentia movit
Sæpe Deos: cauſamque viæ ſcitantibus, inquit:
Quæritis æthereis quare regina Deorum
Sedibus hic adſim? Pro me tenet altera cœlum.
Mentior: obſcurum niſi nox cum fecerit orbem,
Nuper honoratas ſummo mea vulnera cœlo
Videritis ſtellas illic, ubi circulus axem
Ultimus extremum, ſpatioque breviſſimus ambit.
Eſt vero, cur quis Junonem lædere nolit,
Offenſamque tremat, quæ proſum ſola nocendo?
O ego quantum egi! quam vaſta potentia noſtra eſt!
Eſſe hominem vetui; facta eſt Dea; ſic ego pœnas
Sontibus impono; ſic eſt mea magna poteſtas.
Vindicet antiquam faciem, vultuſque ferinos
Detrahat, Argolica quod in ante Phoronide fecit.
Cur non expulſa ducit Junone, meoque
Collocat in thalamo, ſocerumque Lycaona ſumit?
At vos ſi læſæ tangit contemptus alumnæ,
Gurgite cæruleo ſeptem prohibete triones.
Sideraque in cœlum ſtupri mercede recepta
Pellite, ne puro tingatur in æquore pellex.

*Corvus, Coronis, & Nyctimene.*

*FAB. VII. VIII. IX.*

Dii maris annuerant: habili Saturnia curru
Ingreditur liquidum pavonibus aera pictis,
Tam nuper pictis cæſo pavonibus Argo,
Quam tu nuper eras, cum candidus ante fuiſſes,
Corve loquax, ſubito nigrantes verſus in alas.
Nam fuit hæc quondam niveis argentea pennis
Ales, ut æquaret totas ſine labe columbas:
Nec ſervaturis vigili Capitolia voce

Cederet anſeribus, nec amanti flumina Cycno
*Lingua fuit damno:* lingua faciente loquaci,
Qui color albus erat, nunc eſt contrarius albo.
Pulcrior in tota, quam Lariſſæa Coronis,
Non fuit Æmonia. Placuit tibi, Delphice, certe,
Dum vel caſta fuit, vel inobſervata: ſed ales
Senſit adulterium Phœbejus; utque latentem
Detegeret culpam non exorabilis index,
Ad dominum tendebat iter: quem garrula motis
Conſequitur pennis, ſcitetur ut omnia, cornix:
Auditaque viæ cauſa, Non utile carpis,
Inquit, iter; ne ſperne meæ præſagia linguæ.
Quid fuerim, quid ſimque, vide, meritumque require;
Invenies nocuiſſe fidem: Nam tempore quodam
Pallas Erichthonium prolem ſine matre creatam
Clauſerat Actæo texta de vimine ciſta,
Virginibuſque tribus gemino de Cecropo natis
Servandam dederat; ſed enim inconfeſſa quid eſſet;
Et legem dederat, ſua ne ſecreta viderent.
Abdita fronde levi denſa ſpeculabar ab ulmo,
Quid facerent: Commiſſa duæ ſine fraude tuentur,
Pandroſos, atque Herſe; timidas vocat una ſorores
Aglauros, nodoſque manu deducit, & intus
Infantemque vident, apporrectumque draconem.
Acta deæ refero; pro quo mihi gratia talis
Redditur, ut dicar tutela pulſa Minervæ,
Et ponar poſt noſtis avem. Mea pœna volucres
Admonuiſſe poteſt, ne voce pericula quærant.
At puto, non ultro, nec quicquam tale rogantem
Me petiit: licet hoc ex ipſa Pallade quæras:
Quamvis irata eſt, non hoc irata negabit.
Nam me Phocaica clarus tellure Coroneus
(Nota loquor) genuit, fueramque ego regia virgo,
Divitibuſque procis (ne me contemne) petebar.
Forma mihi nocuit; nam cum per litora lentis
Paſſibus, ut ſoleo, ſumma ſpatiarer arena,
Vidit, & incaluit pelagi Deus, utque precando
Tempora cum blandis abſumpſit inania verbis,
Vim parat, & ſequitur: fugio, denſumque relinquo
Litus, & in molli nequicquam laſſor arena.
Inde deos, hominesque voco: nec contigit ullum
Vox mea mortalem: mota eſt pro virgine virgo,
Auxiliumque tulit. Tendebam brachia cœlo,
Brachia cœperunt levibus nigreſcere pennis.

Re-

Rejicere ex humeris veſtem mollibar; at illa
Pluma erat, inque cutem radices fixerat imas.
Plangere nuda meis conabar pectora palmis;
Sed neque jam palmas, nec pectora nuda gerebam.
Currebam; nec, ut ante, pedes retinebat arena,
Sed ſumma tollebar humo: mox acta per auras
Evehor, & data ſum comes inculpata Minervæ.
Quid tamen hoc prodeſt, ſi diro facta volucris
Crimine Nyctimene noſtro ſucceſſit honori?
An, quæ per totam res eſt notiſſima Lesbon,
Non audita tibi eſt, Patrium temeraſſe cubile
Nyctimenem? Avis illa quidem; ſed conſcia culpæ
Conſpectum, lucemque fugit, tenebriſque pudorem
Celat, & a cunctis expellitur æthere toto.
Talia dicenti, Tibi, ait, revocamina corvus,
Sint precor iſta malo: nos vanum ſpernimus omen.
Nec cœptum dimittit iter: dominoque jacentem
Cum juvene AEmonio vidiſſe Coronida narrat.
Laurea delapſa eſt audito crimine amantis,
Et pariter vultuſque Deo, plectrumque, colorque
Excidit. utque animus tumida fervebat ab ira,
Arma aſſueta capit, flexumque a cornibus arcum
Tendit, & illa ſuo toties cum pectore juncta
Indevitato trajecit pectora telo.
Icta dedit gemitum, tractoque a vulnere ferro
Candida puniceo perfudit membra cruore:
Et dixit, Potui pœnas tibi, Phœbe, dediſſe,
Sed peperiſſe prius: duo nunc moriemur in una.
Hactenus, & pariter vitam cum ſanguine fudit.
Corpus inane animæ frigus lethale ſecutum eſt.
Pœnitet heu ſero pœnæ crudelis amantem,
Seque, quod audierit, quod ſic exarſerit, odit:
Odit avem, per quam crimen, cauſamque dolendi
Scire coactus erat: necnon arcumque manumque
Odit, cumque manu temeraria tela, ſagittas:
Collapſamque fovet: feraque ope vincere fata
Nititur: & medicas exercet inaniter artes.
Quæ poſtquam fruſtra tentata, rogumque parari
Vidit, & arſuros ſupremis ignibus artus:
Tum vero gemitus (neque enim cœleſtia tingi
Ora licet lacrymis) alto de corde petitos
Edidit: haud aliter quam cum ſpectante juvenca,
Lactentis vituli dextra libratus ab aure
Tempora diſcuſſit claro cava malleus ictu.

Ut

Ut tamen ingratos in pectora fudit odores;
Et dedit amplexus, injuſtaque juſta peregit:
Non tulit in cineres lapi ſua Phœbus eoſdem
Semina, ſed natum flammis, uteroque parentis
Eripuit, geminique tulit Chironis in antrum;
Sperantemque ſibi non falſæ præmia linguæ,
Inter aves albas vetuit conſiſtere corvum.

*Ocyrhoe in equam.*

*F A B. X.*

Semifer interea divinæ ſtirpis alumno.
Lætus erat, miſtoque oneri gaudebat honore.
Ecce venit rutilis humeros protecta capillis.
Filia Centauri, quam quondam Nympha Chariclo,
Fluminis in rapidi ripis enixa, vocavit
Ocyrhoen. Non hæc artes contenta paternas
Edidiciſſe fuit: fatorum arcana canebat.
Ergo ubi vaticinos concepit mente furores,
Incaluitque Deo, quem clauſum pectore habebat,
Aſpicit infantem, Totique ſalutifer orbi
Creſce, puer, dixit: Tibi ſe mortalia ſæpe
Corpora debebunt; animas tibi reddere ademptis
Fas erit: ideque ſemel Diis indignantibus auſus,
Poſſe dare hoc iterum flamma prohibebere avita;
Eque Deo corpus fies exangue, Deuſque,
Qui modo corpus eras, & bis tua fata novabis.
Tu quoque chare pater, non jam mortalis, & ævis
Omnibus ut maneas, naſcendi lege creatus,
Poſſe mori cupies tum, cum cruciabere diræ
Sanguine ſerpentis per ſaucia membra recepto.
Teque ex æterno patientem numina mortis
Efficient, tripliceſque Deæ tua fila reſolvent.
Reſtabat fatis aliquid; ſuſpirat ab imis
Pectoribus, lacrymæque genis labuntur obortæ,
Atque ita! Prævertunt, inquit, me fata, vetor-
que
Plura loqui, vociſque meæ præcluditur uſus.
Non fuerant artes tanti, quæ numinis iram
Contraxere mihi; malem neſciſſe futura.
Jam mihi ſubduci facies humana videtur:
Jam cibus herba placet jam latis currere campis
Impetus eſt; in equam, cognataque corpora vertor.
Tota

Tota tamen quare; Pater eſt mihi nempe biformis.
Talia dicentis pars extrema querelæ
Intellecta parum: confuſaque verba fuerunt.
Mox nec verba quidem, nec equæ ſonus ille videtur,
Sed ſimulantis equam; parvoque in tempore certos
Edidit hinnitus, & brachia movit in herbas.
Tum digiti coeunt, & quinos aligat ungues
Perpetuo cornu levis ungula; creſcit & oris
Et colli ſpatium, longæ pars maxima pallæ
Cauda fit; utque vagi crines per colla jacebant,
In dextras abiere jubas; parterque novata eſt
Et vox, & facies: nomen quoque monſtra dederunt.

*Battus in indicem.*

## *FAB. XI.*

Flebat, opemque tuam fruſtra Philyrejus heros,
Delphice, poſcebat: nam nec reſcindere magni
Juſſa Jovis poteras, nec, ſi reſcindere poſſes,
Tunc aderas. Elim, Meſſeniaque arva colebas.
Illud erat tempus, quo te paſtoria pellis
Texit: onuſque fuit baculus ſylveſtris olivæ;
Alterius, diſpar ſeptenis fiſtula cannis.
Dumque amor eſt curæ, dum te tua fiſtula mulcet,
Incuſtoditæ Pylios memorantur in agros
Proceſſiſſe boves. videt has Atlantide Maja
Natus, & arte ſua ſylvis occultat abactas.
Senſerat hoc furtum nemo, niſi natus in illo
Rure ſenex, Battum vicinia tota vocabat.
Divitis hic ſaltus, herboſaque paſcua Nelei,
Nobiliumque greges cuſtos ſervabat equarum.
Hunc timuit, blandaque manu ſeduxit, & illi,
Quiſquis es, hoſpes ait, ſi forte armenta requiret
Hæc aliquis, vidiſſe nega; neu gratia facto
Nulla rependatur, nitidam cape præmia vaccam.
Et dedit. Accepta, voces has reddidit hoſpes:
Tutus eas; lapis iſte prius tua furta loquetur:
Et lapidem oſtendit. Simulas Jove natus abire,
Mox redit: &, verſa pariter cum voce figura,
Ruſtice, vidiſti ſi quas hoc limite, dixit,

Ire

Nec fruitur ſomno, vigilantibus excita curis:
Sed videt ingratos, intabeſcitque videndo
Succeſſus hominum; carpitque, & carpitur una;
Suppliciumque ſuum eſt. Quamvis tamen oderat illam,
Talibus affata eſt breviter Tritonia dictis:
Infice tabe tua natarum Cecropis unam,
Sic opus eſt; Aglauros ea eſt. Haud plura locuta
Fugit, & impreſſa tellurem reppulit haſta.
Illa deam obliquo fugientem lumine cernens,
Murmura parva dedit, ſucceſſorumque Minervæ
Indoluit, baculumque capit, quem ſpinea tortum
Vincula cingebant: adopertaque nubibus atris,
Quacunque ingreditur, florentia proterit arva,
Exuritque herbas, & ſumma papavera carpit,
Afflatuque ſuo populoſque, urbeſque, domoſque
Polluit, & tandem Tritonida conſpicit arcem,
Ingeniiſque, opibuſque, & feſta pace virentem;
Vixque tenet lacrymas, quia nil lacrymabile cernit.
Sed poſtquam thalamos intravit Cecrope natæ,
Juſſa facit: pectuſque manu ferrugine tincta
Tangit, & hamatis præcordia ſentibus implet,
Inſpiratque nocens virus, picemque per oſſa
Diſſipat, & medio ſpargit pulmone venenum.
Neve mali cauſſæ ſpatium per latius errent,
Germanam ante oculos, fortunatumque ſororis
Conjugium, pulchraque deum ſub imagine ponit,
Cunctaque magna facit: quibus irritata dolore
Cecropis occulto mordetur, & anxia nocte,
Anxia luce gemit, lentaque miſerrima tabe
Liquitur, ut glacies incerto ſaucia ſole;
Feliciſque bonis aliter non uritur Herſes,
Quam cum ſpinoſis ignis ſupponitur herbis,
Quæ neque dant flammas, lenique tepore cremantur.
Sæpe mori voluit, ne quicquam tale videret:
Sæpe velut crimen rigido narrare parenti.
Denique in adverſo venientem limine ſedit
Excluſura Deum: cui blandimenta, preceſque,
Verbaque jactanti mitiſſima, Deſine, dixit;
Hinc ego me non ſum niſi te motura repulſo.
Stemus, ait, pacto, velox Cyllenius, iſto;
Cælataſque fores virga patefecit. At illi
Surgere conanti partes quaſcunque ſedendo

Fle-

Flectimus, ignava nequeunt gravitate moveri.
Illa quidem pugnat recto ſe tollere trunco,
Sed genuum junctura riget, frigusque per ungues
Labitur; & pallent amiſſo ſanguine venæ.
Utque malum late ſolet immedicabile cancer
Serpere, & illæſas vitiatis addere partes:
Sic lethalis hyems paulatim in pectore venit,
Vitaleſque vias, & reſpiramina clauſit.
Nec conata loqui eſt; nec ſi conata fuiſſet,
Vocis habebat iter: ſaxum jam colla tenebat;
Oraque duruerant, ſignumque exangue ſedebat:
Nec lapis albus erat, ſua mens infecerat illam.

*Europa Tauro vecta.*

FAB. XIII.

HAs ubi verborum pœnas, mentiſque profanæ
Cepit Atlantiades, dictas a Pallade terras
Linquit, & ingreditur jactatis æthera pennis.
Sevocat hunc genitor, nec cauſam faſſus amoris;
Fide miniſter, ait, juſſorum nate meorum,
Pelle moram, ſubitoque celer delabere curſu:
Quæque tuam matrem tellus a parte ſiniſtra
Suſpicit (indigenæ Sidonida nomine dicunt)
Hanc pete; quodque procul montano gramine paſci
Armentum regale vides, ad litora verte.
Dixit: & expulſi jamdudum monte juvenci
Litora juſſa petunt; ubi magni filia regis
Ludere virginibus Tyriis comitata ſolebat.
*Non bene conveniunt, nec in una ſede morantur
Majeſtas, & amor.* Sceptri gravitate relicta,
Ille pater rectorque deum, cui dextra triſulcis
Ignibus armata eſt, qui nutu concutit orbem,
Induitur faciem tauri, miſtuſque juvencis
Mugit, & in teneris formoſus obambulat herbis:
Quippe color nivis eſt, quam nec veſtigia duri
Calcavere pedis, nec ſolvit aquaticus Auſter.
Colla toris extant, armis palearia pendent.
Cornua parva quidem; ſed quæ contendere poſſes
Facta manu, puraque magis pellucida gemma.
Nullæ in fronte minæ, nec formidabile lumen;
Pacem vultus habet. Miratur Agenore nata,
Quod tam formoſus, quod prælia nulla minetur.

Sed

Sed quam vis mitem, metuit contigere primo,
Mox adit, & flores ad candida porrigit ora.
Gaudet amans; &, dum veniat ſperata voluptas,
Oſcula dat manibus (vix ad! vix cætera differt)
Et nunc alludit, viridique exultat in herba;
Nunc latus in fulvis niveum deponit arenis:
Paulatimque metu dempto, modo pectora præbet
Virginea palpanda manu, modo cornua ſertis
Impedienda novis. Auſa eſt quoque regia virgo,
Neſcia quem premeret, tergo conſidere tauri.
Tum Deus a terra, ſiccoque a litore ſenſim
Falſa pedum primis veſtigia ponit in undis.
Inde abit ulterius, mediique per æquora ponti
Fert prædam. Pavet hæc; lituſque ablata relictum
Reſpicit; & dextra cornu tenet, altera dorſo
Impoſita eſt; tenues ſinuantur flamine veſtes.

PUB.

# PUB. OVIDII NASONIS METAMORPHOSEON

## LIBER III.

*Homines e dentibus ſerpentinis orti.*

### FAB. I.

JAmque deus, poſita fallacis imagine tauri,
Se confeſſus erat, Dictæaque rura tenebat:
Cum pater ignarus raptam perquirere Cadmo
Imperat, & pœnam, ſi non invenerit, addit
Exilium: facto pius, & ſceleratus eodem.
Orbe pererrato (quis enim deprendere poſſet
Furta Jovis) profugus patriamque, iramque parentis
Vitat Agenorides, Phœbique oracula ſupplex
Conſulit: &, quæ ſit tellus habitanda, requirit.
Bos tibi, Phœbus ait, ſolis occurret in arvis,
Nullum paſſa jugum, curvique immunis aratri:
Hac duce, carpe vias: & qua requieverit herba
Mœnia fac condas, Bœotiaque illa vocato.
Vix bene Caſtalio Cadmus deſcenderat antro:
Incuſtoditam lente videt ire juvencam,
Nullum ſervitii ſignum cervice gerentem:
Subſequitur, preſſoque legit veſtigia greſſu,
Autoremque viæ Phœbum taciturnus adorat.
Jam vada Cephiſi, Panopeſque evaſerat arva;
Bos ſtetit, & tollens ſpecioſam cornibus altis
Ad cœlum frontem, mugitibus impulit auras.
Atque ita reſpiciens comites ſua terga ſequentes
Procubuit, teneraque latus ſubmiſit in herba.
Cadmus agit grates, peregrinaque oſcula terræ
Figit, & ignotos monteſque, agroſque ſalutat.
Sacra Jovi facturus erat: jubet ire miniſtros,
Et petere e vivis libandas fontibus undas.
Sylva vetus ſtabat, nulla violata ſecuri,
Et ſpecus in medio virgis, ac vimine denſus,
Efficiens humilem lapidum compagibus arcum:
Uberibus fœcundus aquis: ubi conditus antro
Martius anguis erat criſtis præſignis, & auro:
Igne

Igne micant oculi ; corpus tumet omne veneno ;
Treſque micant linguæ ; triplici ſtant ordine dentes.
Quem poſtquam Tyria lucum de gente profecti
Infauſto tetigere gradu, demiſſaque in undas
Urna dedit ſonitum, longo caput extulit antro
Cæruleus ſerpens, horrendaque ſibila miſit.
Effluxere undæ manibus, ſanguiſque relinquit
Corpus, & attonitos ſubitus tremor occupat artus.
Ille volubilibus ſquamoſos nexibus orbes
Torquet, & immenſo ſaltu ſinuatur in arcus ;
Ac media plus parte leves erectus in auras
Deſpicit omne nemus, tantoque eſt corpore, quanto,
Si totum ſpectes, geminas qui ſeparat Arctos.
Nec mora : Phœnicas, ſive illi tela parabant,
Sive fugam, ſive ipſe timor prohibebat utrumque ;
Occupat hos morſu, longis amplexibus illos,
Hos necat afflatu, funeſta hos tabe veneni :
Fecerat exiguas jam Sol altiſſimus umbras :
Quæ mora ſit ſociis, miratur Agenore natus,
Veſtigatque viros. Tegimen direpta leoni
Pellis erat ; telum ſplendenti lancea ferro,
Et jaculum, teloque animus præſtantior omni.
Ut nemus intravit, lethataque corpora vidit,
Victoremque ſupra ſpatioſi corporis hoſtem
Triſtia ſanguinea lambentem vulnera lingua :
Aut ultor veſtræ, fidiſſima corpora, mortis,
Aut comes, inquit, ero. Dixit : dextraque molarem
Suſtulit, & magnum magno conamine miſit.
Illius impulſu cum turribus ardua celſis
Mœnia mota forent : ſerpens ſine vulnere manſit,
Loricæque modo ſquamis defenſus, & atræ
Duritia pellis, validos cute reppulit ictus :
At non duritia jaculum quoque vicit eadem ;
Quod medio lentæ ſpinæ curvamine fixum
Conſtitit, & totum deſcendit in ilia ferrum.
Ille dolore ferox caput in ſua terga retorſit,
Vulneraque adſpexit, fixumque haſtile momordit.
Idque ubi vi multa partem labefecit in omnem,
Vix tergo eripuit, ferrum tamen oſſibus hæſit.
Tum vero poſtquam ſolitas acceſſit ad iras
Cauſa recens, plenis tumuerunt guttura venis,
Spumaque peſtiferos circumfluit albida rictus,
Terra-

Terraque raſa ſonat ſquamis. quippe halitus exit
Ore niger Stygio, vitiatas inficit herbas.
Ipſe modo immenſum ſpiris facientibus orbem
Cingitur; interdum longa trabe rectior extat:
Impete nunc vaſto, ceu concitus imbribus amnis,
Fertur, & obſtantes perturbat pectore ſylvas.
Cedit Agenorides paulum, ſpolioque leonis
Suſtinet incurſus, inſtantiaque ora retardat,
Cuſpide prætenta. Furit ille; & inania duro
Vulnera dat ferro, figitque in acumine dentes.
Jamque venenifero ſanguis manare palato
Cœperat, & virides aſpergine tinxerat herbas:
Sed leve vulnus erat; quia ſe retrahebat ab ictu,
Læſaque colla dabat retro, plagamque ſedere
Cedendo arcebat, nec longius ire ſinebat.
Donec Agenorides conjectum in guttura ferrum
Uſque ſequens preſſit; dum retro quercus eunti
Obſtitit; & fixa eſt pariter cum robore cervix.
Pondere ſerpentis curvata eſt arbor, & imæ
Parte flagellari gemuit ſua robora caudæ.
Dum ſpatium victor victi conſiderat hoſtis,
Vox ſubito audita eſt; neq; erat cognoſcere promptũ
Unde, ſed audita eſt: Quid, Agenore nate, peremptum
Serpentem ſpectas? & tu ſpectabere ſerpens.
Ille diu pavidus pariter cum voce colorem
Perdiderat, gelidoque comæ terrore rigebant.
Ecce viri fautrix ſuperas delapſa per auras
Pallas adeſt; motæque jubet ſuppónere terræ
Vipereos dentes, populi incrementa futuri.
Paret; & impreſſo ſulcum patefecit aratro.
Spargit humi juſſos, mortalia ſemina dentes:
Inde (fide majus) glebæ cœpere moveri;
Primaque de ſulcis acies apparuit haſtæ;
Tegmina mox capitum picto nutantia cono;
Mox humeri pectuſque, oneratáque brachia telis
Exiſtunt, creſcitque ſeges clypeata virorum.
Sic ubi tolluntur feſtis aulæa theatris,
Surgere ſigna ſolent; primumque oſtendere vultus:
Cætera paulatim, placidoque educta tenore
Tota patent, imoque pedes in margine ponunt.
Territus hoſte novo Cadmus capere arma parabat:
Ne cape, de populo, quem terra creaverat, unus
Exclamat, nec te civilibus inſere bellis.
Atque ita terrigenis rigido de fratribus unum

Comi-

Cominus enſe ferit : jaculo cadit eminus ipſe ,
Hic quoque, qui dederat letho , non longius illo
Vivit , & expirat modo quas acceperat , auras :
Exemploque pari fuit omnis turba ; ſuoque
Marte cadunt ſubiti per mutua vulnera fratres .
Jamque brevis vitæ ſpatium ſortita juventus
Sanguineam tepido plangebant pectore matrem ;
Quinque ſuperſtitibus , quorum fuit unus Echion .
Is ſua jecit humi monitu Tritonidis arma .
Fraternæque fidem pacis petiitque , deditque .
Hos operis comites habuit Sidonius hoſpes ,
Cum poſuit juſſam Phœbis ſortibus urbem .

*Actæon in Cervum .*

*FAB. II.*

JAm ſtabant Thebæ : poteras jam Cadme videri
Exilio felix . Soceri tibi Marſque , Venuſque
Contigerant : huc adde genus de conjuge tanta ,
Tot natos , nataſque , & pignora chara nepotes ;
Hos quoque jam juvenes . Sed ſcilicet *Ultima ſemper*
*Expectanda dies homini eſt : dicique beatus*
*Ante obitum nemo , ſupremaque funera debet .*
Prima nepos inter res tot tibi , Cadme , ſecundas
Cauſa fuit luctus ; alienaque cornua fronti
Addita , voſque canes ſaciati ſanguine herili .
At bene ſi quæras , fortunæ crimen in illo ,
Non ſcelus invenies. quod enim ſcelus error habebat?
Mons erat infectus variarum cæde ferarum :
Jamque dies medius rerum contraxerat umbras ,
Et Sol ex æquo meta diſtabat utraque ;
Cum juvenis placido per devia luſtra vagantes
Participes operum compellat Hyantius ore :
Lina madent , comites , ferrumque cruore ferarum ,
Fortunæque dies habuit ſatis : altera lucem
Cum croceis invecta rotis Aurora reducet ,
Propoſitum repetemus opus . nunc Phœbus utraque
Diſtat idem terra , finditque vaporibus arva :
Siſtite opus præſens , nodoſaque tollite lina .
Juſſa viri faciunt , intermittuntque laborem .
Vallis erat piceis , & acuta denſa cupreſſu ,
Nomine Gargaphie ſuccinctæ cura Dianæ ,
Cujus

Cujus in extremo eſt antrum nemorale receſſu,
Arte laboratum nulla: ſimulaverat artem
Ingenio natura ſuo. nam pumice vivo,
Et levibus tophis nativum duxerat arcum.
Fons ſonat a dextra tenui pellucidus unda,
Margine gramineo patulos ſuccinctus hiatus:
Hic dea ſylvarum venatu feſſa ſolebat
Virgineos artus liquido perfundere rore.
Quo poſtquam ſubiit; Nympharum tradidit uni
Armigeræ jaculum, pharetramque, arcuſque retentos.
Altera depoſitæ ſubjecit brachia pallæ;
Vincla duæ pedibus demunt. nam doctior illis
Iſmenis Crocale ſparſos per colla capillos
Colligit in nodum; quamvis erat ipſa ſolutis.
Excipiunt laticem Nipheque, Hyaleque, Rhaniſque,
Et Pſecas, & Phiale, funduntque capacibus urnis:
Dumque ibi perluitur ſolita Titania lympha,
Ecce Nepos Cadmi, dilata parte laborum,
Per nemus ignotum non certis paſſibus errans
Pervenit in lucum; ſic illum fata ferebant.
Qui ſimul intravit rorantia fontibus antra,
Sicut erant nudæ, viſo ſua pectora Nymphæ
Percuſſere viro, ſubitiſque ululatibus omne
Implevere nemus, circumfuſæque Dianam
Corporibus texere ſuis. tamen altior illis
Ipſa dea eſt; colloque tenus ſupereminet omnes:
Qui color infectis adverſi ſolis ab ictu
Nubibus eſſe ſolet, aut purpureæ Auroræ;
Is fuit in vultu viſæ ſine veſte Dianæ.
Quæ quanquam comitum turba eſt ſtipata ſuarum,
In latus obliquum tamen adſtitit, oraque retro
Flexit; & ut vellet promptas habuiſſe ſagittas!
Quas habuit, ſic hauſit aquas, vultumque virilem
Perfudit, ſpargenſque comas ultricibus undis,
Addidit hæc cladis prænuntia verba futuræ:
Nunc tibi me poſito viſam velamine narres,
Si poteris narrare, licet. nec plura minata,
Dat ſparſo capiti vivacis cornua cervi,
Dat ſpatium collo, ſummaſque cacuminat aures;
Cumpedibuſque manus, cum longis brachia mutat
Cruribus, & velat maculoſo vellere corpus.
Additus & pavor eſt. fugit Autonejus heros,

Et ſe tam celerem curſu miratur in ipſo.
Ut vero vultus, & cornua vidit in unda,
Me miſerum! dicturus erat: vox nulla ſecuta eſt;
Ingemuit: vox illa fuit, lacrymæque per ora
Non ſua fluxerunt: mens tantum priſtina manſit.
Quid faciat? Repetatne domum, & regalia tecta?
An lateat ſylvis? Timor, hoc, pudor impedit illud.
Dum dubitat, videre canes: primuſque Melampus,
Ichnobateſque ſagax latratu ſigna dedere:
Gnoſſius Ichnobates, Spartana gente Melampus:
Inde ruunt alii rapida velocius aura,
Pamphagus, & Dorceus, & Oribaſus, & Arcades omnes;
Nebrophonoſque valens, & trux cum Lælape Theron,
Et pedibus Pterelas, & naribus utilis Agre;
Hylæuſque ferox nuper percuſſus ab apro,
Deque lupo concepta Nape, pecudeſque ſecuta
Pœmenis, & natis comitata Harpyia duobus,
Et ſubſtricta gerens Sicyonius ilia Lagon,
Et Dromas, & Canache, Sticteque, & Tigris, & Alce,
Et niveis Leucon, & villis Aſbulus atris,
Prævaliduſque Iacon, & curſu fortis Aello,
Et Thous, & Cyprio velox cum fratre Lyciſca;
Et nigram medio frontem diſtinctus ab albo
Harpalos, & Melaneus, hirſutaque corpore Iachne,
Et patre Dictæo, ſed matre Laconide nati
Labros, & Aglaodos, & acutæ vocis Hylactor;
Quoſque referre mora eſt. Ea turba cupidine prædæ
Per rupes, ſcopuloſque, adituque carentia ſaxa,
Quaque eſt difficilis, quaque eſt via nulla, ſequuntur.
Ille fugit, per quæ fuerat loca ſæpe ſecutus.
Heu! famulos fugit ille ſuos: clamare libebat:
Acteon ego ſum, dominum cognoſcite veſtrum:
Verba animo deſunt; reſonat latratibus æther.
Prima Melanchætes in tergo vulnera fecit;
Proxima Theridamas, Oreſitrophus hæſit in armo.
Tardius exierant, ſed per compendia montis
Præcipitata via eſt, dominum retinentibus illis
Cætera turba coit, confertque in corpore dentes.
Jam loca vulneribus deſunt. Gemit ille, ſonumque
Etſi non hominis, quem non tamen edere poſſit

Cer-

Cervus, habet; mœſtiſque replet juga nota querelis;
Et genibus pronis ſupplex, ſimiliſque roganti
Circumfert tacitos, tanquam ſua brachia, vultus.
At comites rapidum ſolitis hortatibus agmen
Ignari inſtigant, oculiſque Actæona quærunt,
Et velut abſentem certatim Actæona clamant:
Ad nomen caput ille refert: & abeſſe queruntur,
Nec capere oblatæ ſegnem ſpectacula prædæ.
Vellet abeſſe quidem, ſed adeſt: velletque videre,
Non etiam ſentire, canum fera facta ſuorum.
Undique circumſtant, merſiſque in corpore roſtris,
Dilacerant falſi dominum ſub imagine cervi.
Nec, niſi finita per plurima vulnera vita,
Ira pharetratæ fertur ſatiata Dianæ.

*Bacchus ſermori Jovis inſutus.*

## *FAB. III.*

Rumor in ambiguo eſt: aliis violentior æquo
Viſa dea eſt; alii laudant, dignamque ſevera
Virginitate vocant: pars invenit utraque cauſas.
Sola Jovis conjux non tam culpetne, probetne,
Eloquitur, quam clade domus ab Agenore ducta
Gaudet: & a Tyria collectum pellice transfert
In generis ſocios odium. Subit ecce priori
Cauſa recens: gravidamque dolet de ſemine magni
Eſſe Jovis Semelen. tum linguam ad jurgia ſolvit:
Profeci quid enim toties per jurgia? dixit:
Ipſa petenda mihi eſt, ipſam, ſi maxima Juno
Rite vocor, perdam: ſi me gemmantia dextra
Sceptra tenere decet; ſi ſum regina, Joviſque
Et ſoror, & conjux; certe ſoror. At puto furto eſt
Contenta: & thalami brevis eſt injuria noſtri.
Concipit: id deerat: manifeſtaque crimina pleno
Fert utero: & mater, quod vix mihi contigit uni,
De Jove vult fieri. tanta eſt fiducia formæ.
Fallat eam faxo: nec ſim Saturnia, ſi non
Ab Jove merſa ſuo Stygias penetrabit ab undas.
Surgit ab his ſolio, fulvaque recondita nube
Limen adit Semeles: nec nubes ante removit,
Quam ſimulavit anum, poſuitque ad tempora canos,
Sulcavitque cutem rugis, & curva trementi

Membra tulit greſſu; vocem quoque fecit anilem;
Ipſaque erat Beroe Semeles Epidauria nutrix.
Ergo ubi captato ſermone, diuque loquendo,
Ad nomen venere Jovis, ſuſpirat; &, opto
Jupiter ut ſit, ait; metuo tamen omnia: multi
Nomine divorum thalamos iniere pudicos.
Nec tamen eſſe Jovem ſatis eſt: det pignus amoris,
Si modo verus is eſt; quantuſque, & qualis ab alta
Junone excipitur; tantus, taliſque rogato
Det tibi complexus; ſuaque; ante inſignia ſumat.
Talibus ignaram Juno Cadmeida dictis
Formarat. rogat illa Jovem ſine nomine munus.
Cui Deus, Elige, ait, nullam patiere repulſam.
Quoque magis credas, Stygii quoque conſcia ſunto
Numina torrentis. timor, & Deus ille Deorum eſt.
Læta malo, nimiumque potens, perituraque amantis
Obſequio Semele, Qualem Saturnia, dixit,
Te ſolet amplecti, Veneris cum fœdus initis,
Da mihi te talem! Voluit Deus ora loquentis
Opprimere. exierat jam vox properata ſub auras.
Ingemuit: neque enim non hæc optaſſe, neque ille
Non juraſſe poteſt. Ergo mœſtiſſimus altum
Æthera conſcendit; vultumque ſequentia traxit
Nubila, queis nimbos, immiſtaque fulgura ventis
Addidit, & tonitrus, & inevitabile fulmen.
Qua tamen uſque poteſt, vires ſibi demere tentat.
Nec, quo centimanum dejecerat igne Typhœa,
Nunc armatur eo: nimium feritatis in illo eſt.
Eſt aliud levius fulmen, Cui dextra Cyclopum
Sævitiæ, flammæque minus, minus addidit iræ;
Tela ſecunda vocant ſuperi. capit illa, domumque
Intrat Agenoream. corpus mortale tumultus
Non tulit æthereos, doniſque jugalibus arſit.
Imperfectus adhuc infans genitricis ab alvo
Eripitur, patrioque tener (ſi credere dignum eſt)
Inſuitur femori, maternaque tempora complet.
Furtim illum primis Ino matertera cunis
Educat: inde datum Nymphæ Nyſeides antris
Occuluere ſuis, lactiſque alimenta dedere.

*Tireſias in augurem.*

## *FAB. IV.*

DUmque ea per terras fatali lege geruntur,
Tutaque bis geniti ſunt incunabula Bacchi;
Forte Jovem memorant diffuſum nectare curas
Sepoſuiſſe graves, vacuaque agitaſſe remiſſos
Cum Junone jocos; &, Major veſtra profecto eſt,
Quam quæ contingit maribus, dixiſſe, voluptas.
Illa negat. Placuit, quæ ſit ſententia docti
Quærere Tireſiæ. Venus huic erat utraque nota.
Nam duo magnorum viridi coeuntia ſylva
Corpora ſerpentum baculi violaverat ictu;
Deque viro factus (mirabile) fœmina, ſeptum
Egerat autumnos; octavo rurſus eoſdem
Vidit, &, Eſt veſtræ ſi tanta potentia plagæ,
Dixit, ut autoris ſortem in contraria mutet,
Nunc quoque vos feriam. Percuſſis anguibus iiſdem;
Forma prior rediit: genitivaque venit imago.
Arbiter hic igitur ſumptus de lite jocoſa,
Dicta Jovis firmat. Gravius Saturnia juſto,
Nec pro materia fertur doluiſſe: ſuique
Judicis æterna damnavit lumina nocte.
At pater omnipotens (neque enim licet irrita cuiquam
Facta dei feciſſe deo) pro lumine adempto
Scire futura dedit, pœnamque levavit honore.

*Echo in vocem, & Narciſſus in florem.*

## *FAB. V. & VI.*

ILle per Aonias fama celeberrimus urbes
Irreprehenſa dabat populo reſponſa petenti.
Prima fide, vociſque ratæ tentamina ſumpſit
Cærula Liriope; quam quondam flumine curvo
Implicuit, clauſæque ſuis Cephiſus in undis
Vim tulit. Enixa eſt utero pulcherrima pleno
Infantem Nymphe, jam tunc qui poſſet amari;
Narciſſumque vocat, de quo conſultus, an eſſet
Tempora maturæ viſurus longa ſenectæ,
Fatidicus vates, Si ſe non noverit, inquit.
Vana diu viſa eſt vox auguris: exitus illam,

Reſque probat, lethique genus, novitaſque furoris.
Nam quater ad quinos unum Cephiſius annos
Addiderat, poteratque puer, juveniſque videri.
Multi illum juvenes, multæ petiere puellæ:
Sed fuit in tenera tam dura ſuperbia forma:
Nulli illum juvenes, nullæ tetigere puellæ.
Aſpicit hunc trepidos agitantem in retia cervos
Vocalis Nymphe, quæ nec reticere loquenti,
Nec prior ipſa loqui didicit, reſonabilis Echo.
Corpus adhuc Echo, non vox erat: & tamen uſum
Garrula non alium, quam nunc habet, oris habebat,
Reddere de multis ut verba noviſſima poſſet.
Fecerat hoc Juno, quia cum deprendere poſſet
Sub Jove ſæpe ſuo Nymphas in monte jacentes:
Illa deam longo prudens ſermone tenebat,
Dum fugerent Nymphæ. Poſtquam hæc Saturnia ſenſit,
Hujus, ait, linguæ, qua ſum deluſa, poteſtas
Parva tibi dabitur, vociſque breviſſimus uſus:
Reque minas firmat. Tamen hæc in fine loquendi
Ingeminat voces, auditaque verba reportat.
Ergo ubi Narciſſum per devia rura vagantem
Vidit, & incaluit: ſequitur veſtigia furtim:
Quoque magis ſequitur, flamma propiore caleſcit:
Non aliter, quam cum ſummis circumlita tedis
Admotas rapiunt vivacia ſulphura flammas.
O quoties voluit blandis accedere dictis,
Et molles adhibere preces! natura repugnat,
Nec ſinit incipiat: ſed, quod ſinit, illa parata eſt
Expectare ſonos, ad quos ſua verba remittat.
Forte puer comitum ſeductus ab agmine fido
Dixerat, Hic quis adeſt? Et, adeſt, reſponderat Echo.
Hic ſtupet, utque aciem partes dimiſit in omnes,
Voce, Veni, magna clamat: Vovat illa vocantem.
Reſpicit, & rurſus nullo veniente, Quid, inquit,
Me fugis? Et totidem, quot dixit verba, recepit.
Perſtat, & alternæ deceptus imagine vocis,
Huc coeamus, ait: Nullique libentius unquam
Reſponſura ſono, Coeamus, rettulit Echo:
Et verbis favet ipſa ſuis, egreſſaque ſylva
Ibat, ut injiceret ſperato brachia collo:
Ille fugit, fugienſque manus complexibus aufert:

Ante,

Ante, ait, emoriar, quam ſit tibi copia noſtri:
Rettulit illa nihil, niſi, Sit tibi copia noſtri.
Spreta latet ſylvis, pudibundaque frondibus ora
Protegit, & ſolis ex illo vivit in antris.
Sed tamen hæret amor: creſcitque dolore repulſæ,
Et tenuant vigiles corpus miſerabile curæ:
Adducitque cutem macies, & in aera ſuccus
Corporis omnis abit: vox tantum, atque oſſa ſuperſunt:
Vox manet: oſſa ferunt lapidis traxiſſe figuram.
Inde latet ſylvis, nulloque in monte videtur:
Omnibus auditur: ſonus eſt, qui vivis in illa.
Sic hanc, ſic alias undis, aut montibus ortas
Luſerat hic Nymphas: ſic cœtus ante viriles.
Inde manus aliquis deſpectus ad æthera tollens,
Sic amet ipſe licet, ſic non potiatur amato:
Dixerat: Aſſenſit precibus Rhamnuſia juſtis.
Fons erat illimis nitidis argenteus undis,
Quem neque paſtores, neque paſtæ monte capellæ
Contigerant, aliudve pecus: quem nulla volucris,
Nec fera turbarat, nec lapſus ab arbore ramus.
Gramen erat circa, quod proximus humor alebat;
Sylvaque ſole locum paſſura tepeſcere nullo.
Hic puer & ſtudio venandi laſſus, & æſtu,
Procubuit, faciemque loci, fontemque ſecutus:
Dumque ſitim ſedare cupit, ſitis altera crevit.
Dumque bibit, viſæ correptus imagine formæ,
Spem ſine corpore amat: corpus putat eſſe quod umbra eſt,
Ac ſtupet ipſe ſibi, vultuque immotus eodem
Hæret, ut e Pario formatum marmore ſignum.
Spectat humi poſitus geminum ceu lumina ſidus,
Et dignos Baccho digitos, & Apolline crines,
Impubeſque genas, & eburnea colla, decuſque
Oris, & in niveo miſtum candore ruborem:
Cunctaque miratur, quibus eſt mirabilis ipſe.
Se cupit imprudens; &, qui probat, ipſe probatur;
Dumque petit, petitur: pariterque accendit, & ardet.
Irrita fallaci quoties dedit oſcula fonti!
In mediis quoties viſum captantia collum
Brachia merſit aquis, nec ſe deprendit in illis!
Quid videat, neſcit; ſed, quod videt, uritur illo:
Atque oculos idem, qui decipit, incitat error.
Credule, quid fruſtra ſimulacra fugacia captas?

Quod petis, eſt nuſquam, quod amas, avertere perdes.
Iſta repercuſſæ, quam cernis, imaginis umbra eſt;
Nil habet iſta ſui, tecum venitque, manetque,
Tecum diſcedet, ſi tu diſcedere poſſis.
Non illum Cereris, non illum cura quietis
Abſtrahere inde poteſt: ſed opaca fuſus in herba
Spectat inexpleto mendacem lumine formam,
Perque oculos perit ipſe ſuos, paulumque levatus,
Ad circumſtantes tendens ſua brachia ſylvas,
Ecquis, Io ſylvæ, crudelius, inquit, amavit?
(Scitis enim, & multis latebra opportuna fuiſtis)
Ecquem, cum veſtræ tot agantur ſæcula vitæ,
Qui ſic tabuerit, longo meminiſtis in ævo?
Et placet, & video; ſed quod videoque, placetque,
Non tamen invenio: tantus tenet error amantem.
Quoque magis doleam, nec nos mare ſeparat ingens,
Nec via, nec montes, nec clauſis mœnia portis:
Exigua prohibemur aqua. Cupit ipſe teneri:
Nam quoties liquidis porreximus oſcula lymphis,
Hic toties ad me reſupino nititur ore.
Poſſe putes tangi, minimum eſt, quod amantibus obſtat.
Quiſquis es, huc exi: quid me puer unice fallis?
Quove petitus abis? Certe nec forma, nec ætas
Eſt mea, quam fugias: & amarunt me quoque Nymphæ.
Spem mihi neſcio quam vultu promittis amico,
Cumque ego porrexi tibi brachia, porrigis ultro:
Cum riſi, arrides: lacrymas quoque ſæpe notavi,
Me lacrymante, tuas, nutu quoque ſigna remittis;
Et quantum motu formoſi ſuſpicor oris,
Verba refers aures non pervenientia noſtras.
Ille ego ſum: ſenſi; nec me mea fallit imago:
Uror amore mei: flammas moveoque, feroque.
Quid faciam? Roger, anne rogem? quid deinde rogabo?
Quod cupio, mecum eſt: Inopem me copia fecit.
O utinam a noſtro ſecedere corpore poſſem!
Votum in amante novum eſt: vellem quod amamus abeſſet.
Jamque dolor vires adimit; nec tempora vitæ
Longa meæ ſuperant, primoque extinguor in ævo;
*Nec mihi mors gravis eſt poſituro morte dolores.*
Hic, qui diligitur, vellem diuturnior eſſet:

Nunc

Nunc duo concordes animâ moriemur in una.
Dixit, & ad faciem rediit male ſanus eandem,
Et lacrymis turbavit aquas, obſcuraque moto
Reddita forma lacu eſt: quam cùm vidiſſet abire,
Quo refugis? Romane: nec me, crudelis, amantem
Deſere, clamavit; liceat quod tangere non eſt,
Aſpicere, & miſero præbere alimenta furori:
Dumque dolet, ſummo veſtem diduxit ab ore,
Nudaque marmoreis percuſſit pectora palmis.
Pectora traxerunt tenuem percuſſa ruborem:
Non aliter, quam poma ſolent, quæ candida parte,
Parte rubent; aut ut variis ſolet uva racemis
Ducere purpureum nondum matura colorem.
Quæ ſimul aſpexit liquefacta rurſus in unda,
Non tulit ulterius. Sed, ut intabeſcere flavæ
Igne levi ceræ, matutinæque pruinæ
Sole tepente ſolent; ſic attenuatus amore
Liquitur, & tecto paulatim carpitur igni.
Et neque jam color eſt miſto candore rubori,
Nec vigor, & vires, & quæ modo viſa placebant;
Nec corpus remanet, quondam quod amaverat Echo:
Quæ tamen ut vidit, quamvis irata, memorque,
Indoluit; quotieſque puer miſerabilis, Eheu!
Dixerat; hæc reſonis iterabat vocibus, Eheu!
Cumque ſuos manibus percuſſerat ille lacertos,
Hæc quoque reddebat ſonitum plangoris eundem.
Ultima vox ſolitam fuit hæc ſpectantis in undam,
Heu fruſtra dilecte puer! Totidemque remiſit
Verba locus; dictoque vale, vale inquit & Echo.
Ille caput viridi feſſum ſubmiſit in herba:
Lumina mors clauſit domini mirantia formam.
Tum quoque ſe, poſtquam eſt inferna ſede receptus,
In Stygia ſpectabat aqua. planxere ſorores
Najades, & ſectos fratri impoſuere capillos.
Planxerunt Dryades: plangentibus aſſonat Echo.
Jamque rogum, quaſſaſque faces, feretrumque parabant:
Nuſquam corpus erat. Croceum pro corpore florem
Inveniunt, foliis medium cingentibus albis.

*Pentheus.*

## *FAB. VII.*

COgnita res vati meritam per Acheidas urbes
Contulerat famam : nomenque erat auguris ingens.
Spernit Echionides tamen hunc ex omnibus unus,
Contemptor ſuperum Pentheus, præſagaque ridet
Verba ſenis : tenebras, cladem lucis ademptæ
Objicit. Ille movens albentia tempora canis,
Quam felix eſſes, ſi tu quoque luminis hujus
Orbus, ait, fieres, ne Bacchica ſacra videres!
Namque dies aderit, (quam non procul auguror eſſe)
Qua novus huc veniet proles Semeleia Liber,
Quem niſi templorum fueris dignatus honore,
Mille lacer ſpargere locis, & ſanguine ſylvas
Fœdabis, matremque tuam, matriſque ſorores.
Et veniet : neque enim dignabere numen honore :
Meque ſub his tenebris nimium vidiſſe quereris.
Talia dicentem perturbat Echione natus.
Dicta fides ſequitur : reſponſaque vatis aguntur.
Liber adeſt, feſtiſque fremunt ululatibus agri :
Turba ruit, miſtæque viris matreſque, nuruſque,
Et vulgus, proceresque ignota ad ſacra feruntur.
Quis furor Anguigenæ proles Mavortia veſtras
Attollit mentes? Pentheus ait : Ærane tantum,
Æra repulſa valent, & adunco tibia cornu?
Et magicæ fraudes? ut quos non bellicus enſis,
Non tuba terruerit, non ſtrictis agmina telis,
Fœmineæ voces, & mota inſania vino,
Obſcœnique greges, & inania tympana vincant?
Vosne ſenes mirer? qui longa per æquora vecti
A Tyro, hac profugos poſuiſtis ſede penates,
Nunc ſinitis ſine Marte capi? Vosne, acrior ætas,
O juvenes, propriorque meæ? quos arma tenere,
Non thyrſos, galeaque tegi, non fronde decebat.
Eſte, precor, memores, qua ſitis ſtirpe creati,
Illiuſque animos, qui multos perdidit unus,
Sumite ſerpentis : Pro fontibus ille, lacuque
Interiit : At vos pro fama vincite veſtra.
Ille dedit letho fortes. Vos vincite molles,
Et patrium retinete decus. Si fata vetabant

Stare

Stare diu Thebas; utinam tormenta, virique
Mœnia diruerent, ferrumque, ignisque ſonaret!
Eſſemus miſeri ſine crimine, ſorſque querenda,
Non celanda foret, lacrymæque pudore carerent.
At nunc a puero Thebæ capientur inermi:
Quem neque bella juvant, nec tela, nec uſus equorum;
Sed madidi myrrha crines, molleſque coronæ,
Purpuraque, & pictis intextum veſtibus aurum.
Quem quidem ego actutum (modo vos abſiſtite) cogam
Aſſumptumque patrem; commentaque ſacra fateri.
An ſatis Acriſio eſt animi contemnere vanum
Numen, & Argolicas venienti claudere portas?
Penthea terrebit cum totis advena Thebis?
Ite citi, (famulis hoc imperat) ite, ducemque
Attrahite huc vinctum: juſſis mora ſegnis abeſto.
Hunc avus, hunc Athamas, hunc cætera turba ſuorum
Corripiunt dictis, fruſtraque inhibere laborant.
Acrior admonitu eſt: *irritaturque retenta,*
*Et creſcit rabies: moderaminaque ipſa nocebant.*
Sic ego torrentem, qua nil obſtabat eunti,
Lenius, & modico ſtrepitu decurrere vidi:
At quacunque trabes, obſtructaque ſaxa tenebant;
Spumeus, & fervens, & ab obice ſævior ibat.
Ecce cruentati redeunt: & Bacchus ubi eſſet,
Quærenti domino, Bacchum vidiſſe negarunt.
Hunc, dixere, tamen comitem, famulumque ſacrorum
Cepimus: & tradunt manibus poſt terga ligatis;
Sacra dei quondam Tyrrhena gente ſecutum.

*Nautæ in Delphinos converſi, & Pentheus a Bacchis diſcerptus.*

## *FAB. VIII. IX.*

ASpicit hunc Pentheus oculis, quos ira tremendos
Fecerat, & quanquam pœnæ vix tempora differt,
O periture, tuaque aliis documenta dature
Morte, ait, ede tuum nomen, nomenque parentum,
Et patriam, moriſque novi cur ſacra frequentes.
Ille metu vacuus, Nomen mihi, dixit, Acœtes:
Patria Mæonia eſt, humili de plebe parentes:

Non mihi, quæ duri colerent pater arva juvenci,
Lanigeroſque greges, non ulla armenta reliquit.
Pauper & ipſe fuit: linoque ſolebat & hamis
Decipere, & calamo ſalientes ducere piſces.
*Ars illi ſua cenſus erat*: cum traderet artem,
Accipe quas habeo, ſtudii ſucceſſor, & hæres;
Dixit, opes:orienſque mihi nihil ille reliquit
Præter aquas, unum hoc poſſum appellare paternum.
Mox ego, ne ſcopulis hærerem ſemper in iiſdem,
Addidici regimen dextra moderante carinæ
Flectere, & Oleniæ ſidus pluviale capellæ,
Taygetemque, Hyadaſque oculis, Arctonque notavi,
Ventorumque domos, & portus puppibus aptos.
Forte petens Delon, Chiæ telluris ad oras
Applicor, & dextris adducor litora remis:
Doque leves ſaltus, udæque immittor arenæ:
Nox ubi conſumpta eſt, aurora rubeſcere primo
Cœperat: exurgo, laticeſque inferre recentes
Admoneo, monſtroque viam quæ ducit ad undas.
Ipſe, quid aura mihi tumulo promittat ab alto,
Proſpicio: comiteſque voco, repetoque carinam.
Adſumus en, inquit, ſociorum primus Opheltes:
Utque putat, prædam deſerto nactus in agro
Virginea puerum ducit per litora forma.
Ille mero, ſomnoque gravis titubare videtur,
Vixque ſequi; ſpecto cultum, faciemque, gradumque:
Nil ibi quod credi poſſet mortale videbam.
Et ſenſi, & dixi ſociis: quod numen in iſto
Corpore ſit, dubito; ſed corpore numen in iſto eſt:
Quiſquis es, o faveas, noſtriſque laboribus adſis:
His quoque des veniam. Pro nobis mitte precari,
Dictys ait, quo non alius conſcendere ſummas
Ocyor antennas, prenſoque rudente relabi.
Hoc Libys, hoc flavus proræ tutela Melanthus
Hoc probat Alcimedon, & qui requiemque modumque
Voce dabat remis, animorum hortator Epopeus;
Hoc omnes alii: *prædæ tam cæca cupido eſt*.
Non tamen hanc ſacro violari pondere pinum
Perpetiar, dixi: pars hic mihi maxima juris;
Inque aditu obſiſto. Furit audaciſſimus omni
De numero Lycabas; qui Thuſca pulſus ab urbe
Exilium, dira pœnam pro cæde luebat.

Is

Is mihi, dum reſto, juvenili guttura pugno
Rupit: & excuſſum miſiſſet in æquora, ſi non
Hæſiſſem, quamvis amens, in fune retentus.
Impia turba probat factum, tum denique Bacchus
( Bacchus enim fuerat ) veluti clamore ſolutus
Sit ſopor, atque mero redeant in pectora ſenſus;
Quid facitis? qui clamor? ait: qua, dicite nautæ,
Huc ope perveni? quo me deferre paratis?
Pone metum, Proreus, & quos contingere portus,
Ede, velis, dixit: terra ſiſtere petita.
Naxon, ait Liber, curſus advertite veſtros:
Illa mihi domus eſt, vobis erit hoſpita tellus.
Per mare fallaces, perque omnia numina jurant,
Sic fore, meque jubent pictæ dare vela carinæ.
Dextera Naxos erat, dextra mihi lintea danti,
Quid facis,o demens?quis te furor? inquit Opheltes.
Pro ſe quiſque timet: lævam pete, maxima nutu
Pars mihi ſignificat; pars, quid velit, aure ſuſurat.
Obſtupui; capiatque alius moderamina, dixi:
Meque miniſterio ſceleriſque, artiſque removi.
Increpor a cunctis: totumque immurmurat agmen;
E quibus Ethalion: Te ſcilicet omnis in uno
Noſtra ſalus poſita eſt, ait: & ſubit ipſe, meumque
Explet opus, Naxoque petit diverſa relicta,
Tum deus illudens, tanquam modo denique fraudem
Senſerit, e puppi pontum proſpectat adunca,
Et flenti ſimilis, Non hæc mihi litora nautæ,
Promiſiſtis, ait; non hæc mihi terra rogata eſt.
Quo merui pœnam facto? quæ gloria veſtra eſt?
Si puerum juvenes, ſi multi fallitis unum?
Jamdudum flebam: lacrymas manus impia noſtras
Ridet, & impellit properantibus æquora remis.
Per tibi nunc ipſum ( neque enim præſentior illo
Eſt deus ) adjuro, tam me tibi vera referre,
Quam veri majora fide. Stetit æquore puppis
Haud aliter, quam ſi ſiccum navale teneret.
Illi admirantes remorum in verbere perſtant;
Velaque deducunt, geminaque ope currere tentant;
Impediunt hederæ remos, naxuque recurvo
Serpunt, & gravidis diſtinguunt vela corymbis.
Ipſe racemiferis frontem circumdatus uvis
Pampineis agitat velatam frondibus haſtam.
Quem circa tigres, ſimulacraque inania lyncum,
Pictarumque jacent fera corpora pantherarum.

Exiliere viri, ( & ſive hoc inſania fecit,
Sive timor ) primuſque Medon nigreſcere pinnis,
Corpore depreſſo, & ſpinæ curvamine flecti
Incipit. Huic Lycabas, in quæ miracula, dixit,
Verteris? & lati rictus, & panda loquenti
Naris erat, ſquamamque cutis durata trahebat.
At Libys, obſtantes dum vult obvertere remos,
In ſpatium reſilire manus breve vidit; & illas
Jam non eſſe manus, jam pinnas poſſe vocari.
Alter ad intortos cupiens dare brachia funes,
Brachia non habuit, truncoque repandus in undas
Corpore deſiluit; Falcata noviſſima cauda eſt:
Qualia dimidiæ ſinuantur cornua Lunæ.
Undique dant ſaltus, multaque aſpergine rorant:
Emerguntque iterum, redeuntque ſub æquora rurſus:
Inque chori ludunt ſpeciem, laſcivaque jactant
Corpora, & acceptum patulis mare naribus efflant.
De modo viginti ( tot enim ratis illa ferebat )
Reſtabam ſolus, pavidus, gelidusque trementi
Corpore: vixque animum firmat deus, Excute, dicens,
Corde metum, Diamque tene. Delatus in illam
Acceſſi ſacris, Baccheaque ſacra frequento.
Præbuimus longis, pentheus, ambagibus aures,
Inquit, ut ira mora vires abſumere poſſet.
Præcipitem famuli rapite hunc, cruciataque duris
Corpora tormentis Stygiæ dimittite morti.
Protinus abſtractus ſolidis Tyrrhenus Acœtes
Clauditur in tectis: & dum crudelia juſſæ
Inſtrumenta necis, ferrumque ignesque parantur,
Sponte ſua patuiſſe fores, lapſaque lacertis
Sponte ſua, fama eſt, nullo ſolvente, catenas.
Perſtat Echionides, nec jam jubet ire, ſed ipſe
Vadit, ubi feſtus facienda ad ſacra Cithæron
Cantibus, & clara bacchantum voce ſonabat.
Ut fremit acer equus, cum bellicus ære canoro
Signa dedit tubicen, pugnæque aſſumit amorem;
Penthea ſic ictus longis ululatibus æther
Movit, & audito clamore recanduit ira.
Monte fere medio eſt cingentibus ultima ſylvis
Purus ab arboribus ſpectabilis undique campus:
Hic oculis illum cernentem ſacra profanis
Prima videt, prima eſt inſano concita curſu,
Prima ſuum miſſo violavit Penthea thyrſo

Mater:

Mater ı &' , o geminæ , clamavit , adeſte ſorores :
Ille aper , in noſtris errat qui maximus agris ,
Ille mihi feriendus aper . Ruit omnis in unum
Turba furens. cunctæ coeunt, trepidumque ſequuntur ;
Jam trepidum, jam verba minus violenta loquentem ,
Jam ſe damnantem , jam ſe peccaſſe fatentem .
Saucius ille tamen , Fer opem, matertera , dixit ;
Autonoe : moveant animos Actæonis umbræ .
Illa quis Actæon neſcit : dextramque precantis
Abſtulit ; Inoo lacerata eſt altera raptu .
Ille etiam vellet cum brachia tendere matri ;
Non habet infœlix quæ matri brachia tendat :
Trunca ſed oſtendens diſſectis vulnera membris ;
Aſpice mater , ait . Viſis ululavit Agave ,
Collaque jactavit , crinemque per aera movit :
Avulſumque caput digitis complexa cruentis ,
Clamat , Io comites ! Opus hoc victoria noſtra eſt ;
Non citius frondes autumni frigore tactas ,
Iamque male hærentes alta rapit arbore ventus ;
Quam ſunt membra viri manibus direpta nefandis ;
Talibus exemplis monitæ nova ſacra frequentans ,
Thuraque dant , ſanctaſque colunt Iſmenides aras ,

PUB.

# PUB. OVIDII NASONIS METAMORPHOSEON

## LIBER IV.

*Dercetis in piſcem, Semiramis in columbam; & Nais in piſcem.*

### FAB. I. II. III.

At non Alcitheo Minejas Orgia cenſet
Accipienda dei: ſed adhuc temeraria Bacchum
Progeniem negat eſſe Jovis, ſociaſque ſorores
Impietatis habet. Feſtum celebrare ſacerdos,
Immuneſque operum famulas dominaſque ſuorum,
Pectora pelle tegi, crinales ſolvere vittas,
Serta comis, manibus frondentes ſumere thyrſos
Juſſerat: &, ſævam læſi fore numinis iram,
Vaticinatus erat. Parent matreſque nuruſque,
Telaſque, & calathos, infectaque penſa reponunt:
Thuraque dant, Bacchumque vocant, Bromiumque, Lyæumque,
Ignigenamque, ſatumque iterum, ſolumque bimatrem.
Additur his Nyſeuſque indentonſuſque Thyoneus,
Et cum Lenæo genialis conſitor uvæ,
Nyctileuſque, Eleleuſque parens, & Jacchus, & Evan:
Et quæ præterea per Grajas plurima gentes
Nomina, Liber, habes. Tibi enim inconſumpta juventa eſt,
Tu puer æternus, tu formoſiſſimus alto
Conſpiceris cœlo: tibi, cum ſine cornibus aſtas,
Virgineum caput eſt. Oriens tibi victus, aduſque
Decolor extremo qua cingitur India Gange.
Penthea, tu venerande, bipenniferumque Lycurgum
Sacrilegos mactas, Tyrrhenaque mittis in æquor
Corpora. Tu bijugum pictis inſignia frænis
Colla premis lyncum. Bacchæ, Satyrique ſequuntur:
Quique ſenex ferula titubantes ebrius artus
Suſtinet, & pando non fortiter hæret aſello

Qua-

Quacunque ingrederis, clamor juvenilis, & una
Fœmineæ voces, impulſaque tympana palmis,
Concavaque æra ſonant, longoque foramine buxus.
Placatus mitiſque, rogant Iſmenides, adſis:
Juſſaque ſacra colunt. Solæ Mineides intus
Intempeſtiva turbantes feſta Minerva
Aut ducunt lanas, aut ſtamina pollice verſant,
Aut hærent telæ, famulaſque laboribus urgent.
E quibus una levi deducens pollice filum,
Dum ceſſant aliæ, commentaque ſacra frequentant:
Nos quoque, quas Pallas melior dea detinet, inquit,
Utile opus manuum vario ſermone levemus,
Perque vices aliquid, quod tempora longa videri
Non ſinat, in medium vacuas referamus ad aures.
Dicta, probant, primamque jubent narrare ſorores.
Illa, quid e multis referat (nam plurima norat)
Cogitat: & dubia eſt, de te Babylonia narret
Derceti, quam verſa ſquamis velantibus artus
Stagna Palæſtini credunt coluiſſe figura;
An magis ut ſumptis illius filia pennis,
Extremos altis in turribus egerit annos;
Natis an ut cantu, nimiumque potentibus herbis
Verterit in tacitos juvenilia corpora piſces,
Donec idem paſſa eſt; an quæ poma alba ferebat,
Ut nunc nigra ferat contactu ſanguinis arbor.
Hæc placet, hæc quoniam vulgaris fabula non eſt;
Talibus orſa modis, lana ſua fila ſequente.

*Pyramus, & Thisbe.*

## *FAB. IV.*

Pyramus & Thisbe, juvenum pulcherrimus alter,
Altera, quas oriens habuit, prælata puellis,
Contiguas habuere domos: ubi dicitur altam
Coctilibus muris cinxiſſe Semiramis urbem.
Notitiam, primoſque gradus vicinia fecit;
Tempore crevit amor: tedæ quoque jure coiſſent,
Sed vetuere patres, quod non potuere vetare.
Ex æquo captis ardebant mentibus ambo,
Conſcius omnis abeſt; nutu, ſigniſque loquuntur:
Quoque magis tegitur, tanto magis æſtuat ignis.

Fiſſus

Fiſſus erat tenui rima, quam duxerat olim,
Cum fieret, paries domui communis utrique.
Id vitium nulli per ſæcula longa notatum
(*Quid non ſentit amor?*) primi vidiſtis amantes,
Et vocis feciſtis iter, tutæque per illud
Murmure blanditiæ minimo tranſire ſolebant.
Sæpe ubi conſtiterant hinc Thisbe, Pyramus illinc,
Inque vices fuerat captatus anhelitus oris,
Invide, dicebant, paries, quid amantibus obſtas?
Quantum erat, ut ſineres toto nos corpore jungi?
Aut, hoc ſi nimium eſt, vel ad oſcula danda pateres.
Nec ſumus ingrati: tibi nos debere fatemur,
Quod datus eſt verbis ad amicas tranſitus aures.
Talia diverſa nequicquam ſede locuti
Sub noctem dixere Vale: partique dedere
Oſcula quiſque ſuæ non pervenientia contra.
Poſtera nocturnos aurora removerat ignes,
Solque pruinoſas radis ſiccaverat herbas:
Ad ſolitum cojere locum. Tum murmure parvo
Multa prius queſti, ſtatuunt, ut nocte ſilenti
Fallere cuſtodes, foribuſque excedere tentent,
Cumque domo exierint, urbis quoque tecta relinquant:
Neve ſit errandum lato ſpatiantibus arvo,
Conveniant ad buſta Nini, lateantque ſub umbra
Arboris. Arbor ibi niveis uberrima pomis
Ardua morus erat, gelido contermina fonti.
Pacta placeant: & lux tarde diſcedere viſa
Præcipitatur aquis, & aquis nox exit ab iiſdem.
Callida per tenebras verſato cardine Thisbe
Egreditur, fallitque ſuos, adopertaque vultum
Pervenit ad tumulum, dictaque ſub arbore ſedit.
*Audacem faciebat amor.* Venit ecce recenti
Cæde leæna boum ſpumantes oblita rictus,
Depoſitura ſitim vicini fontis in unda:
Quam procul ad Lunæ radios Babylonia Thisbe
Vidit, & obſcurum timido pede fugit in antrum,
Dumque fugit, tergo velamina lapſa reliquit.
Ut lea ſæva ſitim multa compeſcuit unda,
Deum redit in ſylvas, inventos forte ſine ipſa
Ore cruentato tenues laniavit amictus.
Serius egreſſus veſtigia vidit in alto
Pulvere certa feræ, totoque expalluit ore

Py-

Pyramus: ut vero veſtem quoque ſangine tinctam
Repperit, una duos, inquit, nox perdet amantes:
E quibus illa fuit longa digniſſima vita:
Noſtra nocens anima eſt; ego te miſeranda peremi;
In loca plena metu qui juſſi nocte venires,
Nec prior huc veni. Noſtrum divellite corpus,
Et ſcelerata fero conſumite viſcera morſu.
O quicunque ſub hac habitatis rupe leones.
Sed *Timidi eſt optare necem:* velamina Thisbes
Tollit, & ad pactæ ſecum fert arboris umbram.
Utque dedit notæ lacrymas, dedit oſcula veſti,
Accipe nunc, inquit, noſtri quoque ſanguinis hauſtus:
Quoque erat accinctus, demiſit in ilia ferrum.
Nec mora: ferventi moriens e vulnere traxit,
Et jacuit reſupinus humo: cruor emicat alte:
Non aliter, quam cum vitiato fiſtula plumbo,
Scinditur, &, tenui ſtridente foramine, longas
Ejaculatur aquas, atque ictibus aera rumpit.
Arborei fœtus aſpergine cædis in atram
Vertuntur faciem: madefactaque ſanguine radix
Purpureo tingit pendentia mora colore.
Ecce, metu nondum poſito, ne fallat amantem,
Illa redit, juvenemque oculis animoque requirit,
Quantaque vitarit narrare pericula geſtit.
Utque locum, & viſam cognoſcit in arbore formam;
( Sic facit incertam pomi color) hæret an hæc ſit.
Dum dubitat, tremebunda videt pulſare cruentum
Membra ſolum, retroque pedem tulit: oraque buxo
Pallidiora gerens, exhorruit æquoris inſtar;
Quod fremit, exigua cum ſummum ſtringitur aura.
Sed poſtquam remorata ſuos cognovit amores,
Percutit indignos claro plangore lacertos:
Et laniata comas, amplexaque corpus amantis,
Vulnera ſupplevit lacrymis, fletumque cruori
Miſcuit, & gelidis in vultibus oſcula figens,
Pyrame, clamavit, quis te mihi caſus ademit?
Pyrame reſponde: tua te chariſſima Thisbe
Nominat, exaudi; vultuſque attolle jacentes.
Ad nomen Thisbes oculos jam morte gravatos
Pyramus erexit, viſaque recondidit illa.
Quæ poſtquam veſtemque ſuam cognovit, & enſe
Vidit ebur vacuum; tua te manus, inquit amorque
Perdidit infelix. Eſt & mihi fortis in uſum
Hæc manus, eſt & amor; dabit hic in vulnera vires.

Per-

Perſequar extinctum, lethique miſerrima dicar
Cauſa, comeſque tui: quique a me morte revelli
Heu ſola poteras, poteris nec morte revelli.
His tamen amborum verbis eſtote rogati,
O multum miſerique mei illiuſque parentes;
Ut quos certus amor, quos hora noviſſima junxit,
Componi tumulo non invideatis eodem.
Ac tu, quæ ramis arbor miſerabile corpus
Nunc tegis unius, mox es tectura duorum,
Signa tene cædis; polluſque, & luctibus aptos
Semper habe fœtus, gemini monumenta cruoris.
Dixit, & aptato pectus mucrone ſub imum
Incubuit ferro, quod adhuc a cæde tepebat.
Vota tamen tetigere deos, tetigere parentes:
Nam color in pomo eſt, ubi permaturuit, ater;
Quodque rogis ſupereſt, una requieſcit in urna.

*Venus & Mars deprenſi, & Leucothoe in Virgam thuream.*

## *F A B. V.*

DEſierat, mediumque fuit breve tempus, & orſa eſt
Dicere Leucothoe: vocem tenuere ſorores.
Hunc quoque, ſiderea qui temperat omnia luce,
Cepit amor Solem: Solis referamus amores.
Primus adulterium Veneris cum Marte putatur
Hic vidiſſe deus: videt hic deus omnia primus.
Indoluit facto, Junonigenæque marito
Furta tori, furtique locum monſtravit: at illi
Et mens, & quod opus fabrilis dextra tenebat,
Excidit. Extemplo graciles ex ære catenas,
Retiaque, & laqueos, quæ lumina fallere poſſent,
Elimat: non illud opus tenuiſſima vincant
Stamina, nec ſummo quæ pendet aranea tigno:
Utque leves tactus, momentaque parva ſequantur,
Efficit, & lecto circundata collocat apte.
Ut venere torum conjux & adulter in unum,
Arte viri, vincliſque novæ ratione paratis,
In mediis ambo deprenſi amplexibus hærent.
Lemnius extemplo valvas patefecit eburnas,
Admiſitque deos: illi jacuere ligati
Turpiter, atque aliquis de diis non triſtibus, optat
Sic

Sic fieri turpis. Superi riſere: diuque
Hæc fuit in toto notiſſima fabula cœlo.
Exigit indicii memorem Cythereja pœnam,
Inque vices illum, tectos qui læſit amores,
Lædit amore pari. Quid nunc, Hyperione nate,
Forma, colorque tibi, radiataque lumina proſunt?
Nempe tuis omnes qui terras ignibus uris,
Ureris igne novo: quique omnia cernere debes,
Leucothoen ſpectas; & virgine figis in una,
Quos mundo debes, oculos. Modo ſurgis Eoo
Temporius cœlo, modo ſerius incidis undis,
Spectandique mora brumales porrigis horas.
Deficis interdum, vitiumque in lumina mentis
Tranſit, & obſcurus mortalia pectora terres.
Nec, tibi quod Lunæ terris propioris imago
Obſtiterit, palles; facit hunc amor ipſe colorem.
Diligis hanc unam: nec te Clymeneque Rhodoſque,
Nec tenet Ææ genitrix pulcherrima Circes,
Quæque tuos Clytie, quamvis deſpecta, petebat
Concubitus; ipſoque illo grave vulnus habebat
Tempore. Leucothoe multarum oblivia fecit;
Gentis odoriferæ quam formoſiſſima partu
Edidit Eurynome. ſed poſtquam filia crevit,
Quam mater cunctas, tam matrem filia vicit.
Rexit Achæmenias urbes pater Orchamus, iſque
Septimus a priſco numeratur origine Belo.
Axe ſub Heſperio ſunt paſcua Solis equorum;
Ambroſiam pro gramine habent: ea feſſa diurnis
Membra miniſteriis nutrit, reparatque labori;
Dumque ibi quadrupedes cœleſtia pabula carpunt,
Noxque vicem peragit; thalamos deus intrat amatos
Verſus in Eurynomes faciem genitricis; & inter
Bis ſex Leucothoen famulas ad lumina cernit
Levia verſato ducentem ſtamina fuſo.
Ergo ubi, ceu mater caræ dedit oſcula natæ;
Res, ait, arcana eſt: famulæ diſcedite, neve
Eripite arbitrium matri ſecreta loquendi.
Paruerant; thalamoque deus ſine teſte relictus,
Ille ego ſum, dixit, qui longum metior annum;
Omnia qui video, per quem videt omnia tellus,
Mundi oculus: mihi, crede, places. pavet illa metuque
Et colus, & fuſus digitis cecidere remiſſis.
Ipſe timor decuit: nec longius ille moratus

In

In veram rediit ſpeciem, ſolitumque nitorem.
At virgo quamvis inopino territa viſu,
Victa nitore dei, poſita vim paſſa querela eſt.
Invidit Clytie: (neque enim moderatus in illa
Solis amor fuerat) ſtimulataque pellicis ira
Vulgat adulterium, diffamatumque parenti
Indicat. Ille ferox immanſuetuſque precantem;
Tendentemque manus ad lumina ſolis, &, Ille
Vim tulit invitæ, dicentem, defodit alta
Crudus humo: tumulumque ſuper gravis addit a-
renæ.
Diſſipat hunc radiis Hyperione natus, iterque
Dat tibi, quo poſſit defoſſos promere vultus:
Nec tu jam poteras enectum pondere terræ
Tollere, nympha, caput; corpuſque exangue ja-
cebas.
Nil illo fertur volucrum moderator equorum
Poſt Paethonteos vidiſſe dolentius ignes.
Ille quidem gelidos radiorum viribus artus,
Si queat, in vivum tentat revocare calorem.
Sed quoniam tantis fatum conatibus obſtat:
Nectare odorato ſparſit corpuſque locumque,
Multaque præqueſtus, Tanges tamen ætheri, dixit;
Protinus imbutum cœleſti nectare corpus
Delicuit, terramque ſuo madefecit odore:
Virgaque per glebas ſenſim radicibus actis
Thurea ſurrexit, tumulumque cacumine rupit.

*Clytie in Heliotropium.*

## *FAB. VI.*

AT Clytien; quamvis amor excuſare dolorem;
Indiciumque dolor poterat; non amplius autor
Lucis adit, Venerisque modum ſibi fecit in illa.
Tabuit ex illo dementer amoribus uſa
Nympharum impatiens; & ſub Jove nocte dieque
Sedit humo nuda madidis incompta capillis:
Perque novem luces expers undæque cibique,
Rore mero, lacrymiſque ſuis jejunia pavit:
Nec ſe movit humo; tantum ſpectabat euntis
Ora Dei, vultuſque ſuos flectebat ad illum:
Membra ferunt hæſiſſe ſolo; partemque coloris
Luridus exangues pallor convertit in herbas:
Eſt

Eſt in parte rubor, violæque ſimillimus ora
Flos tegit. Illa ſuum; quamvis radice tenetur,
Vertitur ad ſolem, mutataque ſervat amorem.

*Daphnis, Scython, Celmus, Smilace.*

*FAB. VII. VIII. IX. X.*

Dixerat: & factum mirabile ceperat aures
Pars fieri potuiſſe negant; pars omnia veros
Poſſe deos memorant: ſed non eſt Bacchus in illis.
Poſcitur Alcithoe, poſtquam ſiluere ſorores:
Quæ radio ſtantis percurrens ſtamina telæ,
Vulgatos taceo, dixit, paſtoris amores
Daphnidis Idæi, quem Nymphæ pellicis ira
Contulit in ſaxum. Tantus dolor urit amantes.
Nec loquar, ut quondam naturæ jure novato
Ambiguus fuerit modo vir, modo fœmina, Scython.
Te quoque, nunc adamas; quondam fidiſſime parvo
Celme Jovi, largoque ſatos Curetas ab imbri:
Et Crocon in parvos verſum cum Smilace flores
Prætereo, dulcique animos novitate tenebo.

*Salmacis.*

*FAB. XI.*

Unde ſit infamis, quare male fortibus undis
Salmacis enervet tactoſque remolliat artus;
Diſcite: cauſa latet; vis eſt notiſſima fontis.
Mercurio puerum diva Cythereide natum
Najades Idæis enutrivere ſub antris:
Cujus erat facies, in qua materque paterque
Cognoſci poſſent: nomen quoque traxit ab illis.
Is tria cum primum fecit quinquennia, montes
Deſeruit patrios: Idaque altrici relicta,
Ignotis errare locis; ignota videre
Flumina gaudebat, *ſtudio minuente laborem.*
Ille etiam Lycias urbes, Lyciæque propinquos
Caras adit; videt hic ſtagnum lucentis ad imum
Uſque ſolum lymphæ: non illic canna paluſtris;
Nec ſteriles ulvæ, nec acuta cuſpide junci.
Perſpicuus liquor eſt; ſtagni tamen ultima vivo
Ceſpite cinguntur, ſemperque virentibus herbis

Nimpha colit; ſed nec venatibus apta, nec arcus
Flectere quæ ſoleat, nec quæ contendere curſu:
Solaque Najadum celeri non nota Dianæ.
Sæpe ſuas illi fama eſt dixiſſe ſorores:
Salmaci, vel jaculum, vel pictas ſume pharetras,
Et tua cum duris venatibus otia miſce.
Nec jaculum ſumit, nec pictas illa pharetras;
Nec ſua cum duris venatibus otia miſcet:
Sed modo fonte ſuo formoſos perluit artus,
Sæpe Cytoriaco deducit pectine crines;
Et, quid ſe deceat, ſpectatas conſulit undas.
Nunc perlucenti circumdata corpus amictu,
Mollibus aut foliis, aut mollibus incubat herbis.
Sæpe legit flores. & tunc quoque forte legebat,
Cum puerum vidit, viſumque optavit habere.
Nec tamen ante adiit, etſi properabat adire,
Quam ſe compoſuit, quam circumſpexit amictus,
Et finxit vultum, & meruit formoſa videri.
Tunc ſic orſa loqui: Puer o digniſſime credi
Eſſe deus! Seu tu deus es, potes eſſe Cupido:
Sive es mortalis: qui te genuere beati;
Et frater felix, & fortunata profecto
Si qua tibi ſoror eſt, & quæ dedit ubera nutrix.
Sed longe cunctis longeque beatior illa eſt,
Siqua tibi ſponſa eſt, ſi quam dignabere teda.
Nunc tibi ſive aliqua eſt; mea ſit furtiva voluptas:
Seu nulla eſt; ego ſim: thalamumque ineamus eundem.
Nais ab his tacuit; Pueri rubor ora notavit;
Neſcit, quid ſit amor: ſed & erubuiſſe decebat.
Hic color aprica pendentibus arbore pomis;
Aut ebori tincto eſt, aut ſub candore rubenti;
Cum fruſtra reſonant æra auxiliaria, Lunæ.
Poſcenti Nymphæ ſine fine ſororia ſaltem
Oſcula, jamque manus ad eburnea colla ferenti,
Deſinis? Aut fugio, tecumque, ait, iſta relinquo?
Salmacis extimuit, locaque hæc tibi libera trado,
Hoſpes, ait; ſimulatque gradu diſcedere verſo.
Tum quoque reſpiciens, fruticumque recondita ſylva
Delituit, flexumque genu ſummiſit. at ille,
Ut puer, & vacuus, & inobſervatus, in herbis
Huc it, & hinc illuc, & in alludentibus undis
Summa pedum, taloque tenus veſtigia tingit.

Nec

Nec mora ; temperie blandarum captus aquarum,
Mollia de tenero velamina corpore ponit.
Tum vero obſtupuit , nudæque cupidine formæ
Salmacis exarſit . flagrant quoque lumina Nymphæ.
Non aliter , quam cum puro nitidiſſimus orbe
Oppoſita ſpeculi referitur imagine Phœbus.
Vixque moram patitur, vix jam ſua gaudia differt:
Jam cupit amplecti ; jam ſe male continet amens.
Ille cavis velox applauſo corpore palmis
Deſilit in latices : alternaque brachia jactans
In liquidus translucet aquis . ut eburnea ſi quis
Signa tegat claro , vel candida lilia , vitro.
Vicimus ; & meus eſt , exclamat Nais : & omni
Veſte procul jacta , mediis immittitur undis,
Pugnantemque tenet , luctantiaque oſcula carpit ;
Subjectatque manus, invitaque pectora tangit:
Et nunc hac juveni , nunc circumfunditur illac.
Denique nitentem contra , elabique volentem
Implicat : ut ſerpens , quem regia ſuſtinet ales,
Sublimemque rapit . pendens caput illa , pedeſque
Alligat , & cauda ſpatiantes implicat alas:
Utque ſolent hederæ longos intexere truncos,
Utve ſub æquoribus deprenſum Polypus hoſtem
Continet , ex omni dimiſſis parte flagellis.
Perſtat Atlantiades , ſperataque gaudia Nymphæ
Denegat ; illa premit, demiſſaque corpore toto
Sicut inhærebat , pugnes licet improbe , dixit ,
Non tamen effugies . Ita dii jubeatis , & iſtum
Nulla dies a me , nec me diducat ab iſto.
Vota ſuos habuere deos : nam miſta duorum
Corpora junguntur, facieſque inducitur illis
Una : velut ſi quis conducta cortice ramos
Creſcendo jungi , pariterque adoleſcere cernat.
Sic ubi complexu coierunt membra tenaci,
Nec duo ſunt, ſed forma duplex : nec fœmina dici,
Nec puer ut poſſit:neutrumque & utrumque videtur.
Ergo ubi ſe liquidas , quo vir deſcenderat , undas
Semimarem feciſſe videt , mollitaque in illis
Membra, manus tendens , ſed jam non voce virili
Hermaphroditus ait : Nato date munera veſtro,
Et pater & genitrix , amborum nomen habenti:
Quiſquis in hos fontes vir venerit , exeat inde
Semivir, & tactis ſubito molleſcat in undis.
Motus uterque parens nati rata verba biformis
Fecit , & incerto fontem medicamine tinxit.

*Mineides in Veſpertiliones.*

### FAB. XII.

Finis erat dictis. Et adhuc Mineia proles
Urget opus, ſpernitque Deum, fectumque fanat.
Tympana cum ſubito non apparentia raucis
Obſtrepuere ſonis, & adunco tibia cornu,
Tinnulaq; æra ſonant, & olent myrrhæque, crocique:
Reſque fide major, cœpere vireſcere telæ,
Inque hederæ faciem pendens frondeſcere veſtis.
Pars abit in vites; & quæ modo fila fuerunt,
Palmite mutantur, de ſtamine pampinus exit:
Purpura fulgorem pictis accommodat uvis.
Jamque dies exactus erat, tempuſque ſubibat,
Quod tu nec tenebras, nec poſſes dicere lucem,
Sed cum luce tamen dubiæ confinia noctis.
Tecta repente quati, pingueſque ardere videntur
Lampades, & rutilis collucere ignibus ædes,
Falſaque ſævarum ſimulacra ululare ferarum.
Fumida jamdudum latitant per tecta ſorores,
Diverſæque locis ignes & lumina vitant.
Dumque petunt tenebras, parvos membrana per artus
Porrigitur, tenueſque includunt brachia pennæ.
Nec, qua perdiderint veterem ratione figuram,
Scire ſinunt tenebræ. Non illas pluma levavit;
Suſtinuere tamen ſe perlucentibus alis;
Conatæque loqui minimam pro corpore vocem
Emittunt, peraguntque leves ſtridore querelas;
Tectaque, non ſylvas celebrant; lucemque peroſæ
Nocte volant, ſeroque tenent a veſpere nomen.

*Ino & Melicerta in deos Marinos.*

### FAB. XIII.

Tum vero totis Bacchi memorabile Thebis
Numen erat; magnaſque novi matertera vires
Narrat ubique Dei: de totque ſororibus expers
Una doloris erat, niſi quem fecere ſorores.
Aſpicit hanc, natis thalamoque Athamantis habentem

Subli-

Sublimes animos, & alumni numine, Juno.
Nec tulit: & ſecum: Potuit de pellice natus
Vertere Mœonios pelagoque immergere nautas,
Et laceranda ſuæ nati dare viſcera matri,
Et triplices operire novis Mineidas alis?
Nil poterit Juno, niſi inultos flere dolores?
Idque mihi ſatis eſt? Hæc una potentia noſtra eſt?
Ipſe docet quid agam. *Fas eſt & ab hoſte doceri.*
Quidque furor valeat, Penthea cæde ſatiſque
Ac ſuper oſtendit. Cur non ſtimuletur, eatque
Per cognata ſuis exempla ſororibus Ino?
Eſt via declivis funeſta nubila taxo:
Ducit ad infernas per muta ſilentia ſedes:
Styx nebulas exhalat iners, umbræque recentes
Deſcendunt illac, ſimulacraque functa ſepulchris.
Pallor, hyemſque tenent late loca ſenta: novique,
Qua ſit iter, manes, Stygiam quod ducat ad urbem,
Ignorant; ubi ſit nigri fera regia Ditis.
Mille capax aditus, & apertas undique portas
Urbs habet. utque fretum de tota flumina terra,
Sic omnes animas locus accipit ille; nec ulli
Exiguus populo eſt, turbamve accedere ſentit.
Errant exangues ſine corpore & oſſibus umbræ:
Parſque forum celebrant, pars imi tecta tyranni:
Pars aliquas artes antiquæ imitamina vitæ
Exercent: aliam partem ſua pœna coërcet.
Suſtinet ire illuc, cœleſti ſede relicta,
( Tantum odiis iræque dabat ) Saturnia Juno.
Quo ſimul intravit, ſacroque a corpore preſſum
Intremuit limen, tria Cerberus extulit ora,
Et tres latratus ſimul edidit. illa ſorores
Nocte vocat genitas, grave & implacabile numen.
Carceris ante fores clauſas adamante ſedebant;
Deque ſequis atros pectebant crinibus angues.
Quam ſimul agnorunt inter caliginis umbras,
Surrexere deæ. Sedes ſcelerata vocatur.
Viſcera præbebat Tityus lanianda, novemque
Jugeribus diſtractus erat. tibi, Tantale, nullæ
Deprenduntur aquæ: quæque imminet, effugit arbor.
Aut petis, aut urges ruiturum, Siſyphe, ſaxum.
Volvitur Ixion, & ſe ſequiturque, fugitque:
Moliriqne ſuis lethum patruelibus auſæ,
Aſſidue repetunt, quas perdant, Belides undas.
Quos omnes facie poſtquam Saturnia torva
 Vidit,

Vidit, & ante omnes Ixiona: rurſus ab illo
Siſyphon aſpiciens, Cur hic e fratribus, inquit,
Perpetuas patitur pœnas? Athamanta ſuperbum
Regia dives habet, qui me cum conjuge ſemper
Sprevit? & exponit cauſas odiique, viæque,
Quidque velit, quod vellet; erat, ne regia Cadmi
Staret; & in facinus traherent Athamanta furores.
Imperium, promiſſa, preces confundit in unum,
Sollicitatque deas. Si hæc Junone loquuta,
Tiſiphone canos, ut erat turbata, capillos
Movit, & obſtantes dejecit ab ore colubras;
Atque ita, Non longis opus eſt ambagibus, inquit:
Facta puta, quæcunque jubes: inamabile regnum,
Deſere, teque refer cœli melioris ad auras.
Læta redit Juno, quam cœlum intrare parantem
Roratis luſtravit aquis Thaumantias Iris.
Nec mora: Tiſiphone madefactam ſanguine ſumit
Importuna facem, fluidoque cruore rubentem
Induitur pallam, tortoque incingitur angue;
Egrediturque domo. Luctus comitatur euntem,
Et Pavor, & Terror, trepidoque Inſania vultu.
Limine conſtiterat: poſtes tremuiſſe feruntur
Æolii, pallorque fores infecit acernas;
Solque locum fugit. monſtris exterrita conjux;
Territus eſt Athamas, tectoque exire parabant.
Obſtitit infelix, aditumque obſedit Erynnis;
Nexaque vipereis diſtendens brachia nodis
Cæſariem excuſſit. motæ ſonuere colubræ:
Parſque jacent humeris, pars circum pectora lapſæ
Sibila dant, ſaniemque vomunt, linguiſque coruſcant.
Inde duos mediis abrupit crinibus angues,
Peſtiferaque manu raptos immiſit. At illi
Inoosque ſinus, Athamanteoſque pererrant,
Inſpirantque graves animos; nec vulnera membris
Ulla ferunt: *mens eſt, quæ diros ſentiat ictus*.
Attulerat ſecum liquidi quoque monſtra veneni,
Oris Cerberei ſpumas: & virus Echidnæ,
Erroreſque vagos, cæcæque oblivia mentis,
Et ſcelus, & lacrymas, rabiemque, & cœdis amorem;
Omnia trita ſimul, quæ ſanguine miſta recenti
Coxerat ære cavo viridi verſata cicuta.
Dumque pavent illi, vertit furiale venenum
Pectus in amborum, præcordiaque intima movit;

Tum

Tum face jactata per eundem ſæpius orbem ;
Conſequitur motis velociter ignibus ignes.
Sic victrix, juſſique potens ad inania magni
Regnam redit Ditis:ſumptumq; recingitur anguem.
Protinus Æolides media furibundus in aula
Clamat: io comites, his retia tendite ſylvis,
Hic modo cum gemina viſa eſt mihi prole leæna,
Utque feræ ſequitur veſtigia conjugis amnes,
Deque ſinu matris ridentem, & parva Learchum
Brachia tendentem rapit, & bis terque per auras
More rotat fundæ, rigidoque infantia ſaxo
Diſcutit ora ferox. tum denique concita mater,
Seu dolor hoc fecit, ſeu ſparſi cauſa veneni,
Exululat, ſparſiſque fugit male ſana capillis.
Teque ferens parvum nudis, Melicerta, lacertis,
Evoe Bacche ſonat. Bacchi ſub nomine Juno
Riſit, & Hos uſus præſtet tibi, dixit, alumnus.
Imminet æquoribus ſcopulus: pars ima cavatur
Fluctibus, & tectas defendit ab imbribus undas:
Summa rigent,fontemque in apertum porrigit æquor.
Occupat hunc (vires inſania fecerat) Ino,
Seque ſuper pontum nullo tardata timore
Mittit, onuſque ſuum; percuſſa recanduit unda.
At Venus immeritæ neptis miſerata labores,
Sic patruo blandita ſuo eſt: O numen aquarum,
Proxima cui cœlo ceſſit, Neptune, poteſtas,
Magna quidem poſco: ſed tu miſerere meorum,
Jactari quos cernis in Jonio immenſo,
Et diis adde tuis. Aliqua & mihi gratia ponto eſt:
Si tamen in medio quondam concreta profundo
Spuma fui, gratumque manet mihi nomen ab illa.
Annuit oranti Neptunus: & abſtulit illis
Quod mortale fuit: majeſtatemque verendam
Impoſuit; nomenque ſimul, faciemque novavit;
Leucotheaque deum cum matre Palæmona dixit.

*Inus comites in ſaxa, & aves.*

## *FAB. XIV.*

Sidoniæ comites, quantum valuere, ſecutæ
Signa pedum primo videre noviſſima ſaxo:
Nec dubium de morte ratæ, Cadmeida palmis

Deplanxere domum, ſciſſis cum veſte capillis.
Utque parum juſtæ, nimiumque in pellice ſævæ
Invidiam fecere Deæ; convitia Juno
Non tulit: &, Faciam vos ipſa maxima, dixit,
Sævitiæ monumenta meæ. Res dicta ſecuta eſt.
Nam quæ præcipue fuerat pia, Perſequar, inquit,
In freta reginam: ſaltumque datura, moveri
Haud uſquam potuit, ſcopuloque affixa cohæſit.
Altera dum ſolito tentat plangore ferire
Pectora, tentatos ſentit riguiſſe lacertos.
Illa, manus ut forte tetenderat in maris undas,
Saxea facta manus in eaſdem porrigit undas.
Hujus, ut arreptum laniabat vertice crinem,
Duratos ſubito digitos in crine videres,
Quo quæque in geſtu deprenſa eſt, hæſit in illo.
Pars volucres factæ; quæ nunc quoque gurgite in illo
Æquora diſtinguunt ſummis Cadmeides alis.

*Cadmus, & Harmonia in dracones.*

## *FAB. XV.*

NEſcit Agenorides, natam parvumque nepotem
Æquoris eſſe Deos. Luctu, ſerieque malorum
Victus & oſtentis, quæ plurima viderat, exit
Conditor urbe ſua, tanquam fortuna locorum,
Non ſua ſe premeret: longiſque erroribus actus
Contigit Illyricos profuga cum conjuge fines.
Jamque malis anniſque graves dum prima retractant
Fata domus, releguntque ſuos ſermone labores;
Num ſacer ille mea trajectus cuſpide ſerpens,
Cadmus ait, fuerat tum, cum Sidone profectus
Vipereos ſparſi per humum nova ſemina dentes?
Quem ſi cura deum tam certa vindicat ira,
Ipſe, precor, ſerpens in longam porrigar alvum.
Dixit: &, ut ſerpens, in longam tenditur alvum,
Duratæque cuti ſquamas increſcere ſentit,
Nigraque cæruleis variari corpora guttis:
In pectuſque cadit pronus, commiſſaque in unum
Paulatim tereti tenuantur acumine crura.
Brachia jam reſtant: quæ reſtant brachia tendit;
Et lacrymis per adhuc humana fluentibus ora,
Accede, o conjux, accede miſerrima, dixit;
Dumque aliquid ſupereſt de me, me tange, manumque
Acci-

Accipe, dum manus eſt, dum non totum occupat
 angus.
Ille quidem vult plura loqui: ſed lingua repente
In partes eſt fiſſa duas; nec verba volenti
Sufficiunt, quotieſque aliquos parat edere queſtus;
Sibilat. hanc illi vocem natura reliquit.
Nuda manu feriens exclamat pectora conjux:
Cadme, mane, teque infelix his exue monſtris:
Cadme, quid hoc? ubi pes? ubi ſunt humerique
 manuſque?
Et color, & facies? &, dum loquor, omnia? Cur non
Me quoque cœleſtes in eundem vertitis anguem?
Dixerat. Ille ſuæ lambebat conjugis ora,
Inque ſinus caros, veluti cognoſceret, ibat;
Et dabat amplexus, aſſuetaque colla petebat.
Quiſquis adeſt (aderant comites) terretur: at illis
Lubrica perlucent criſtati colla draconis:
Et ſubito duo ſunt, junctoque volumine ſerpunt;
Donec in oppoſiti nemoris ſubiere latebras.
Nunc quoque nec fugiunt homines; nec vulnere
 lædunt:
Quidque prius fuerint, placidi meminere dracones.

*Serpentes e ſanguine Meduſæ procreati.*

### *F A B. XVI.*

SEd tamen ambobus verſæ ſolatia formæ
Magna nepos dederat, quem debellata colebat
India, quem poſitis celebrabat Achaia templis.
Solus Abantiades ab origine cretus eadem
Acriſius ſupereſt, qui mœnibus arceat urbis
Argolicæ, contraque deum ferat arma, genuſque
Non putet eſſe deum (neque enim Jovis eſſe putabat)
Perſea: quem pluvio Danae conceperat auro.
Mox tamen Acriſium (tanta eſt præſentia veri)
Tam violaſſe deum, quam non agnoſſe nepotem
Pœnitet: impoſitus jam cœlo eſt alter; & alter
Viperei referens ſpolium memorabile monſtri,
Aera carpebat tenerum ſtridentibus alis:
Cumque ſuper Lybicas victor penderet arenas;
Gorgonei capitis guttæ cecidere cruentæ:
Quas humus exceptas varios animavit in angues:
Unde frequens illa eſt infeſtaque terra colubris.

*Altas in Montem.*

## *FAB. XVII.*

INde per immenſum ventis diſcordibus actus,
Nunc huc, nunc illuc, exemplo nubis aquoſæ
Fertur; & ex alto ſeductas æthere longe
Deſpectat terras, totumque ſupervolat orbem.
Ter gelidas Arctos, ter Cancri brachia vidit:
Sæpe ſub occaſus, ſæpe eſt ablatus in ortus.
Jamque cadente die, veritus ſe credere nocti,
Conſtitit Heſperio, regnis Atlantis, in orbe,
Exiguamque petit requiem: dum Lucifer ignes
Evocat Auroræ, curſuſque Aurora diurnos.
Hic hominum cunctis ingenti corpore præſtans
Japetionides Atlas fuit. Ultima tellus
Rege ſub hoc, & pontus erat, qui ſolis anhelis
Æquora ſubdit equis, & feſſos excipit axes.
Mille greges illi, totidemque armenta per herbas
Errabant, & humum vicinia nulla premebat.
Arboreæ frondes auro radiante nitentes,
Ex auro ramos, ex auro poma ferebant.
Hoſpes, ait Perſeus illi, ſeu gloria tangit
Te generis magni, generis mihi Jupiter autor:
Sive es mirator rerum; mirabere noſtras.
Hoſpitium, requiemque peto. Memor ille vetuſtæ
Sortis erat: dederat Themis hanc Parnaſſia ſortem:
Tempus, Atla, veniet, tua quo ſpoliabitur auro
Arbor, & hunc prædæ titulum Jove natus habebit.
Id metuens ſolidis pomaria clauſerat Atlas
Mœnibus, & vaſto dederat ſervanda draconi;
Arcebatque ſuis externos finibus omnes.
Huic quoque, Vade procul, ne longe gloria rerum,
Quas mentiris, ait, longe tibi Jupiter abſit.
Vimque minis addit, manibuſque expellere tentat
Cunctantem, & placidis miſcentem fortia dictis:
Viribus inferior (Quis enim par eſſet Atlantis
Viribus?) At quoniam parvi tibi gratia noſtra eſt,
Accipe munus, ait, lævaque a parte Meduſæ
Ipſe retro verſus ſqualentia protulit ora.
Quantus erat, mons factus Atlas: nam barba, comæque
In ſilvas abeunt. Juga ſunt humerique, manuſque,

Quod

Quod caput ante fuit, ſummo eſt in monte cacumen:
Oſſa lapis fiunt. tum partes altus in omnes
Crevit in immenſum, ſic Dii ſtatuiſtis; & omne
Cum tot ſideribus cœlum requievit in illo.

*Andromeda a Perſeo liberata, &*
*Virgæ in Coralia.*

*FAB. XVIII.*

CLauſerat Hippotades æterno carcere ventos:
Admonitorque operum cœlo clariſſimus alto
Lucifer ortus erat. Pennis ligat ille reſumptis
Parte ab utraque pedes, teloque accingitur unco;
Et liquidum motis talaribus aera findit.
Gentibus innumeris circumque infraque relictis,
Æthiopum populos, Cepheaque conſpicit arva.
Illic immeritam maternæ pendere linguæ
Andromedam pœnas injuſtus juſſerat Ammon.
Quam ſimul ad duras religatam brachia cautes
Vidit Abantiades, niſi quod levis aura capillos
Moverat, & tepido manabant lumina fletu:
Marmoreum ratum eſſet opus; trahit inſcius ignes,
Et ſtupet! & viſæ correptus imagine formæ,
Pene ſuas quatere eſt oblitus in aere pennas.
Ut ſtetit, O, dixit, non iſtis digna catenis,
Sed quibus inter ſe cupidi junguntur amantes,
Pande requirenti nomen terræque tuumque,
Et cur vincla geras. Primo ſilet illa, nec audet
Appellare virum virgo, manibuſque modeſtos
Celaſſet vultus, ſi non religata fuiſſet.
Lumina, quod potuit, lacrymis implevit obortis.
Sæpius inſtanti, ſua ne delicta fateri
Nolle videretur, nomen terræque ſuumque,
Quantaque maternæ fuerit fiducia formæ,
Indicat: &, nondum memoratis omnibus, unda
Inſonuit. venienſque immenſo bellua ponto
Eminet, & latum ſub pectore poſſidet æquor.
Conclamat virgo: genitor lugubris, & una
Mater adeſt, ambo miſeri, ſed juſtius illa.
Nec ſecum auxilium, ſed dignos tempore fletus,
Plangoremque ferunt, vinctoque in corpore adhærent.
Tum ſic hoſpes ait: Lacrymarum longa manere

Tempora vos poterunt ; ad opem brevis hora ferenda eſt.
Hanc ego ſi peterem Perſeus, Jove natus & illa,
Quam clauſam implevit fœcundo Jupiter auro,
Gorgonis anguicomæ Perſeus ſuperator, & alis
Ætherias auſus jactatis ire per auras,
Præferrer cunctis certe gener. Addere tantis
Dotibus & meritum ( faveant modo numina ) tento.
Ut mea ſit, ſervata mea virtute, paciſcor.
Accipiunt legem, ( quis enim dubitaret ? ) & orant,
Promittuntque ſuper regnum dotale parentes.
Ecce, velut navis præfixo concita roſtro
Sulcat aquas, juvenum ſudantibus acta lacertis:
Sic fera dimotis impulſu pectoris undis
Tantum aberat ſcopulis, quantum Balearica torto
Funda poteſt plumbo medii tranſmittere cœli:
Cum ſubito juvenis pedibus tellure repulſa
Arduus in nubes abiit. ut in æquore ſummo
Umbra viri viſa eſt, viſam fera ſævit in umbram,
Utque Jovis præpes, vacuo cum vidit in arvo
Præbentem Phœbo liventia terga draconem,
Occupat adverſum; neu ſæva retorqueat ora,
Squamigeris avidos fidit cervicibus ungues:
Sic celeri miſſus præceps per inane volatu
Terga feræ preſſit, dextroque frementis in armo
Inachides ferrum curvo tenus abdidit hamo.
Vulnere læſa gravi modo ſe ſublimis in auras
Attollit, modo ſubdit aquis: modo more ferocis
Verſat apri, quem turba canum circumſona terret.
Ille avidos morſus velocibus effugit alis,
Quaque patet, nunc terga cavis ſuper obſita conchis,
Nunc laterum coſtas, nunc quâ tenuiſſima cauda
Deſinit in piſcem, falcato vulnerat enſe.
Bellua puniceo miſtos cum ſanguine fluctus
Ore vomit: maduere graves aſpergine pennæ.
Nec bibulis ultra Perſeus talaribus auſus
Credere, conſpexit ſcopulum: qui vertice ſummo
Stantibus extat aquis, operitur ab æquore moto.
Nixus eo, rupiſque tenens juga prima ſiniſtra,
Ter quater exegit repetita per ilia ferrum.
Litora cum plauſu clamor, ſuperaſque Deorum
Implevere domus. gaudent, generumque ſalutant,
Axiliumque domus ſervatoremque fatentur
Caſſio-

Caſſiope, Cepheuſque pater. Reſoluta catenis
Incedit virgo, pretiumque & cauſa laboris.
Ipſe manus hauſta victrices abluit unda,
Anguiferumque caput dura ne lædat arena,
Mollit humum foliis, natasque ſub æquore virgas
Sternit, & imponit Phorcynidos ora Meduſæ.
Virga, recens, bibulaque etiam nunc viva medulla
Vim rapuit monſtri, tactuque induruit hujus,
Percepitque novum ramis & fronde rigorem.
At pelagi Nymphæ factum mirabile tentant
Pluribus in virgis, & idem contingere gaudent:
Seminaque ex illis iterant jactata per undas:
Nunc quoque coraliis eadem natura remanſit:
Duritiem tacto capiant ut ab aere, quodque
Vimen in æquore erat, fiat ſuper æquora ſaxum.

*Meduſæ crines in Serpentes.*

*F A B. XIX.*

Diis tribus ille focos totidem de ceſpite ponit;
Lævum Mercurio; dextrum tibi, bellica virgo;
Ara Jovis media eſt. mactatur vacca Minervæ;
Alipedi vitulus; taurus tibi, ſumme deorum.
Protinus Andromedcn, & tanti præmia facti
Indotata rapit: tedas Hymenæus, amorque
Præcipiunt; largis ſatiantur odoribus ignes;
Sertaque dependent tectis: & ubique lyræque,
Tibiaque, & cantus animi felicia læti
Argumenta ſonant. reſeratis aurea valvis
Atria tota patent, pulchroque inſtructa paratu
Cepheni proceres ineunt convivia regis.
Poſtquam epulis functi, generoſi munere Bacchi
Diffudere animos: cultuſque genuſque locorum
Quærit Abantiades. Quærenti protinus unus
Narrat Lyncides moreſque habitumque virorum.
Quæ ſimul edocuit, Nunc, o fortiſſime, dixit,
Fare precor, Perſeu, quanta virtute, quibuſque
Artibus abſtuleris crinita draconibus ora.
Narrat Abantiades; gelido ſub Atlante jacentem
Eſſe locum ſolidæ tutum munimine molis;
Cujus in introitu geminas habitaſſe ſorores
Phorcidas, unius ſortitas luminis uſum:

Id ſe ſolerti, furtim dum traditur, aſtu
Suppoſita cepiſſe manu; perque abdita longe,
Deviaque, & ſylvis horrentia ſaxa fragoſis
Gorgoneas tetigiſſe domos; paſſimque per agros;
Perque vias vidiſſe hominum ſimulacra, ferarum-
que
In ſilicem ex ipſis viſa converſa Meduſa:
Se tamen horrendæ, clypei quem læva gerebat
Ære repercuſſo, formam aſpexiſſe Meduſæ:
Dumque gravis ſomnus colubros, ipſamque tenebat;
Eripuiſſe caput collo, penniſque fugacem
Pegaſon, & fratrem, matris de ſanguine natos.
Addidit & longi non falſa pericula curſus;
Quæ freta, quas terras ſub ſe vidiſſet ab alto;
Et quæ jactatis tetigiſſet ſidera pennis.
Ante expectatum tacuit. tamen excipit unus
Ex numero Procerum, quærens, cur una ſororum
Geſſerit alternis immiſtos crinibus angues.
Hoſpes ait, Quoniam ſcitaris digna relatu,
Accipe quæſiti cauſam. Clariſſima forma,
Multorumque fuit ſpes invidioſa procorum
Illa, nec in tota conſpectior ulla capillis
Pars fuit; inveni, qui ſe vidiſſe referrent.
Hanc pelagi rector templo vitiaſſe Minervæ
Dicitur: averſa eſt, & caſtos ægide vultus
Nata Jovis texit, neve hoc impune fuiſſet,
Gorgoneum crinem turpes mutavit in hydros.
Nunc quoque, ut attonitos formidine terreat ho-
ſtes,
Pectore in adverſo, quos fecit, ſuſtinet angues.

PUB.

# PUB. OVIDII NASONIS METAMORPHOSEON

## LIBER V.

*Caput Gorgonis homines in ſaxa convertens.*

### *FAB. I.*

DUmque ea Cephenum medio Danaeius heros
Agmine commemorat, fremitu regalia turbæ
Atria complentur: nec, conjugalia feſta
Qui canat, eſt clamor; ſed qui fera nuntiet arma,
Inque repentinos convivia verſa tumultus
Aſſimilare freto poſſis; quod ſæva quietum
Ventorum rabies motis exaſperat undis.
Primus in his Phineus belli temerarius autor
Fraxineam quatiens æratæ cuſpidis haſtam:
En, ait, en adſum præceptæ conjugis ultor.
Nec mihi te pennæ, nec falſum verſus in aurum
Jupiter eripiet. Conanti mittere Cepheus,
Quid facis? exclamat: Quæ te, germane, furentem
Mens agit in facinus? meritiſne hæc gratia tantis
Redditur? hac vitam ſervatam dote rependis?
Quam tibi non Perſeus, verum ſi quæris, ademit,
Sed grave Nereidum numen, ſed corniger Ammon,
Sed quæ viſceribus veniebat bellua ponti
Exaturanda meis. Illo tibi tempore rapta eſt,
Quo peritura fuit. niſi ſi crudelis id ipſum
Exigis ut pereat, luctuque levabere noſtro:
Scilice haud ſatis eſt, quod te ſpectante revincta eſt,
Et nullam quod opem patruus, ſponſuſve tuliſti:
Inſuper a quoquam quod ſit ſervata dolebis?
Præmiaque eripies? Quæ, ſi tibi magna videntur,
Ex illis ſcopulis, ubi erant affixa, petiſſes:
Nunc ſine qui petiit, per quem hæc non orba ſenectus,
Ferre, quod & meritis, & voce eſt pactus; eumque
Non tibi, ſed certæ prælatum intellige morti.

Ille

Ille nihil contra; ſed & hunc, & Perſea vultu
Alterno ſpectans; petat hunc ignorat, an illum;
Cunctatuſque brevi contortam viribus haſtam,
Quantas ira dabat, nequicquam in Perſea mittit.
Ut ſtetit illa toro, ſtratis tum denique Perſeus
Exiliit, teloque ferox inimica remiſſo
Pectora rupiſſet, niſi poſt altaria Phineus
Iſſet: & (indignum!) ſcelerato profuit ara.
Fronte tamen Rhœti non irrita cuſpis adhæſit:
Qui poſtquam cecidit, ferrûque ex oſſe revulſum eſt,
Calcitrat, & poſitas aſpergit ſanguine menſas.
Tum vero indomitas ardeſcit vulgus in iras,
Telaque conjiciunt, & ſunt, qui Cephea dicant
Cum genero debere mori. ſed limine tecti
Exierat Cepheus, teſtatus juſque, fidemque,
Hoſpitiique Deos, ea ſe, prohibente, moveri.
Bellica Pallas adeſt, & protegit ægide fratrem,
Datque animos. Erat Indus Atys, quem flumine Gange
Edita Limniace vitreis peperiſſe ſub undis
Creditur; egregius forma, quam divite cultu
Augebat, bis adhuc octonis integer annis,
Indutus chlamydem Tyriam, quam limbus obibat
Aureus: ornabant aurata monilia collum,
Et madidos myrrha curvum crinale capillos.
Ille quidem jaculo quamvis diſtantia miſſo
Figere doctus erat, ſed tendere doctior arcus.
Tum quoque lenta manu flectentem cornua Perſeus.
Stipite, qui media poſitus fumabat in ara,
Perculit, & fractis confudit in oſſibus ora.
Hunc ubi fœdatos jactantem in ſanguine vultus
Aſſyrius vidit Lycabas junctiſſimus illi,
Et comes, & veri non diſſimulator amoris,
Poſtquam exhalantem ſub acerbo vulnere vitam
Deploravit Atyn; quos ille tetenderat arcus
Arripit: &, Mecum tibi ſint certamina, dixit;
Nec longum pueri fato lætabere, quo plus
Invidiæ, quam laudis habes. Hæc omnia nondum
Dixerat, emicuit nervo penetrabile telum,
Vitatumque tamen ſinuoſa veſte pependit.
Vertit in hunc harpen madefactam cæde Meduſæ
Acriſionides, adigitque in pectus: at ille
Jam moriens oculis ſub nocte natantibus atra,
Cir-

Circumſpexit Atyn, ſeque acclinavit ad illum,
Et tulit ad manes junctæ ſolatia mortis.
Ecce Suenites genitus Methione Phorbas,
Et Libys Amphimedon, avidi committere pugnam,
Sanguine, quo late tellus madefacta tepebat,
Conciderant lapſi. ſurgentibus obſtitit enſis,
Alterius coſtis jugulo Phorbantis adactus.
At non Actoriden Erithum, cui lata bipennis
Telum erat, admoto Perſeus petit enſe: ſed altis
Extantem ſignis, multæque in pondere maſſæ
Ingentem manibus tollit cratera duabus,
Infligitque viro, rutilum vomit ille cruorem;
Et reſupinus humum moribundo vertice pulſat.
Inde Semiramio Polydæmona ſanguine cretum,
Caucaſeumque Abarim, Sperchionidemque Lycetum,
Intonſumque comas Helicen, Phlegyamque, Clytumque.
Sternit, & extructos morientum calcat acervos.
Nec Phineus auſus concurrere comminus hoſti,
Intorquet jaculum: quod detulit error in Idam
Expertem fruſtra belli, & neutra arma ſecutum.
Ille tuens oculis immitem Phinea torvis,
Quandoquidem in partes, ait, abſtrahor, accipe, Phineu,
Quem feciſti hoſtem, penſaque hoc vulnere vulnus.
Jamque remiſſurus tractum de corpore telum,
Sanguine defectos cecidit collapſus in artus.
Hic quoque Cephenum poſt regem primus Odites
Enſe jacet Clymeni; Protenora percutit Hypſeus;
Hypſea Lyncides. fuit & grandævus in illis
Emathion æqui cultor, timidusque Deorum:
Qui, quoniam prohibent anni bellare, loquendo
Pugnat, & inceſſit, ſceleratamque devovet arma.
Huic Cromis amplexo tremulis altaria palmis
Decutit enſe caput: quod protinus incidit aræ,
Atque ibi ſemianimis verba execrantia lingua
Edidit, & medios animam expiravit in ignes.
Hinc gemini frates; Lyoteaſque & cæſtibus Ammon.
Invicti, vinci ſi poſſent cæſtibus enſes,
Phinea cecidere manu: Cereriſque ſacerdos
Amphicus, albenti velatus tempora vitta.
Tu quoque Japetide non hos adhibendus ad uſus,
Sed qui pacis opus citharam cum voce moveres,

Juſſus eras celebrare dapes, feſtumque canendo.
Quem procul aſtantem,plectrumq;imbelle tenentem
Pettalus irridens, Stygiis cane cætera, dixit,
Manibus: & lævo mucronem tempore fixit.
Concidit, & digitis morientibus ille retentat
Fila lyræ: caſuque fuit miſerabile carmen.
Non ſinit hunc impune ferox cecidiſſe Lycormas:
Raptaque de dextro robuſta repagula poſte
Oſſibus illiſit mediæ cervicis. at ille
Procubuit terræ, mactati more juvenci.
Demere tentabat lævi quoque robora poſtis
Cinypheus Pelates. tentanti dextera fixa eſt
Cuſpide Marmoridæ Coriti, lignoque cohæſit.
Hærenti latus hauſit Abas: nec corruit ille,
Sed retinente manu moriens e poſte pependit.
Sternitur & Melaneus Perſeja caſtra ſecutus,
Et Naſamoniaci Dorilas ditiſſimus agri,
Dives agri Dorilas: quo non poſſederat alter
Latius, aut totidem tollebat farris acervos.
Hujus in obliquo miſſum ſtetit inguine ferrum,
(Lethifer ille locus) quem poſtquam vulneris autor
Singultantem animam, & verſantem lumina vidit
Bactrius Halcyoneus, *hoc quod premis*, inquit, habeto
*De tot agris terræ*: corpuſque exangue reliquit.
Torquet in hunc haſtam calido de vulnere raptam
Ultro Abantiades: media quæ nare recepta
Cervice exacta eſt: in partes eminet ambas.
Dumque manum fortuna juvat; Clytiumque, Clanimque
Matre ſatos una, diverſo vulnere fudit.
Nam Clytii per utrumque gravi vibrata lacerto
Fraxinus acta femur: jaculum Clanis ore momordit.
Occidit & Celadon Mendeſius; occidit Aſtreus
Matre Palæſtina, dubio genitore creatus.
Ethionque ſagax quondam ventura videre,
Tunc ave deceptus falſa; regiſque Thoactes
Armiger, & cæſo genitore infamis Agyrtes.
Plus tamen exhauſto ſupereſt: namque omnibus unum
Opprimere eſt animus. Conjurata undique pugnant
Agmina pro cauſſa meritum impugnante fidemque.
Hac pro parte ſocer fruſtra pius, & nova conjux
Cum genitrice favent, ululatuque atria complent.

Sed

Sed ſonus armorum ſuperat, gemituſque cadentum
Pollutoſque ſimul multo Bellona penates
Sanguine perfundit, renovataque prælia miſcet.
Circumeunt unum Phineus, & mille ſecuti
Phinea. tela volant hyberna grandine plura
Præter utrumque latus,præterque & lumen,& aures.
Applicat hic humeros ad magnæ ſaxa columnæ,
Tutaque terga gerens, adverſaque in agmina verſus
Suſtinet inſtantes. Inſtabat parte ſiniſtra
Chaonius Molpeus, dextra Nabathæus Ethemon.
Tigris ut, auditis diverſa valle duorum
Extimulata fame mugitibus armentorum,
Neſcit utro potius ruat, & ruere ardet utroque:
Sic dubius Perſeus, dextra lævane feratur,
Molpea trajecti ſummovit vulnere cruris:
Contentuſque fuga eſt. neque enim dat tempus
Ethemon,
Sed furit, & cupiens alto dare vulnera collo,
Non circumſpectis exactum viribus enſem
Fregit; in extrema percuſſæ parte columnæ
Lamina diſſiluit, dominique in gutture fixa eſt.
Non tamen ad lethum cauſſas ſatis illa valentes
Plaga dedit. trepidum Perſeus, & inertia fruſtra
Brachia tendentem Cyllenide confodit harpe.
Verum ubi virtutem turbæ ſuccumbere vidit,
Auxilium, Perſeus, quoniam ſic cogitis ipſi,
Dixit, ab hoſte petam; vultus avertite veſtros,
Si quis amicus adeſt; & Gorgonis extulit ora.
Quære alium, tua quem moveant miracula, dixit
Theſſalus: utque manu jaculum lethale parabat
Mittere, in hoc hæſit ſignum de marmore geſtu.
Proximus huic Ampix animi pleniſſima magni
Pectora Lyncidæ gladio petit: inque petendo
Dextera diriguit, nec citra mota, nec ultra eſt.
At Nileus, qui ſe genitum ſeptemplice Nilo
Ementitus erat, clypeo quoque flumina ſeptem
Argento partim, partim cælaverat auro:
Aſpice ait, Perſeu, noſtræ primordia gentis;
Magna feres tacitas ſolatia mortis ad umbras,
A tanto cecidiſſe viro. Pars ultima vocis
In medio ſuppreſſa ſono eſt, adapertaque velle
Ora loqui credas, nec ſunt ea pervia verbis.
Increpat hos, Vitioque animi, non viribus, inquit
Gorgoneis torpetis, Eryx, incurrite mecum,

Et proſternit e humi juvenem magica arma moventem.
Incurſurus erat: tenuit veſtigia tellus,
Immotuſque ſilex, armataque manſit imago.
Hi tamen ex merito pœnas ſubiere: ſed unus
Miles erat Perſei: pro quo dum pugnat, Aconteus
Gorgone conſpecta ſaxo concrevit oborto;
Quem ratus Aſtyages etiamnum vivere, longo
Enſe ferit; ſonuit tinnitibus enſis acutis.
Dum ſtupet Aſtyages, naturam traxit eandem,
Marmoreoque manet vultus mirantis in ore.
Nomina longa mora eſt media de plebe virorum
Dicere. bis centum reſtabant corpora pugnæ:
Gorgone bis centum riguerunt corpora viſa.
Pœnitet injuſti tunc denique Phinea belli.
Sed quid agat? ſimulacra videt diverſa figuris,
Agnoſcitque ſuos, & nomine quemque vocatum
Poſcit opem, credenſque parum, ſibi proxima tangit
Corpora, marmor erant. avertitur, atque ita ſupplex,
Confeſſaſque manus, obliquaque brachia tendens,
Vincis, ait, Perſeu: remove tua monſtra; tuæque
Saxificos vultus, quæcunque ea, tolle Meduſæ,
Tolle precor: non nos odium, regnique cupido
Compulit ad bellum. Pro conjuge movimus arma;
Cauſa fuit meritis melior tua; tempore noſtra.
Non ceſſiſſe piget. Nihil, o fortiſſime, præter
Hanc animam concede mihi; tua cætera ſunto.
Talia dicenti, neque eum quem voce rogabat
Reſpicere audenti, quod, ait, timidiſſime Phineu,
Et poſſum tribuiſſe, & magnum eſt munus inerti,
Pone metum, tribuam, nullo violabere ferro:
Quin etiam manſura dabo monumenta per ævum;
Inque domo ſoceri ſemper ſpectabere noſtri;
Ut mea ſe ſponſi ſoletur imagine conjux.
Dixit, & in partem Phorcynida tranſtulit illam,
Ad quam ſe trepido Phineus obverterat ore.
Tunc quoque conanti ſua flectere lumina cervix
Diriguit, ſaxoque oculorum induruit humor.
Sed tamen os timidum, vultuſque in marmore ſupplex,
Summiſſæque manus, facieſque obnoxia manſit.

Tra-

*Prœtus in ſaxum.*

## FAB. II.

Victor Abantiades patrios cum conjuge muros
Intrat; & immeriti vindex ultorque parentis
Aggreditur Prœtum. nam fratre per arma fugato
Acriſioneas Prœtus poſſederat arces.
Sed nec ope armorum, nec, quam male cœperat, arce
Torva colubriferi ſuperavit lumina monſtri.

*Polydectes in lapidem.*

## FAB. III.

Te tamen, o parvæ rector Polydecta Seriphi,
Nec juvenis virtus per tot ſpectata labores,
Nec mala mollierant: ſed inexorabile durus
Exerces odium; nec iniqua finis in ira eſt.
Detrectas etiam laudem, fictamque Meduſæ
Arguis eſſe necem. dabimus tibi pignora veri,
Parcite luminibus, Perſeus ait: oraque regis
Ore Meduſæo ſilicem ſuo ſanguine fecit.

*Muſæ in aves, & Pyrenei precipitium.*

## FAB. IV.

Hactenus aurigenæ comitem Tritonia fratri
Sed dedit: inde cava circundata nube Seriphon
Deſerit, a dextra Cithno, Gyaroque relictis:
Quaque ſuper pontum via viſa breviſſima, Thebas,
Virgineumque Helicona petit: quo monte potita
Conſtitit, & doctas ſic eſt affata ſorores.
Fama novi fontis noſtras pervenit ad aures,
Dura Meduſæï quem præpetis ungula rupit,
Is mihi cauſa viæ: volui mirabile factum
Cernere; vidi ipſum materno ſanguine naſci.
Excipit Uranie; Quæcunque eſt cauſa videndi
Has tibi, diva, domos, animo gratiſſima noſtro es
Vera tamen fama eſt: & Pegaſus hujus origo eſt
Fontis, & ad latices deduxit Pallada ſacros.

Quæ

Quæ mirata diu factas pedis ictibus undas,
Sylvarum lucos circumſpicit antiquarum,
Antraque, & innumeris diſtinctas floribus herbas;
Feliceſque vocat pariter ſtudioque locoque
Mœonidas. Quam ſic affata eſt una ſororum:
O, niſi te virtus opera ad majora tuliſſet,
In partem ventura chori Tritonia noſtri,
Vera refers, meritoque probas arteſque locumque;
Et gratam ſortem, tutæ modo ſimus, habemus.
Sed (*vetitum eſt adeo ſceleri nihil*) omnia terrent
Virgineas mentes, diruſque ante ora Pyreneus
Vertitur; & nondum me tota mente recepi.
Daulia Threicio, Phoceaque milite rura
Ceperat ille ferox, injuſtaque regna tenebat.
Templa petebamus Parnaſſia; vidit euntes,
Noſtraque fallaci veneratus numina vultu,
Mœonides (agnorat enim) conſiſtite, dixit,
Nec dubitate, precor, tecto grave ſidus, & imbrem
(Imber erat) vitare meo: Subiere minores
Sæpe caſas ſuperi. Dictis, & tempore motæ
Annuimuſque viro, primaſque intravimus ædes.
Deſierant imbres, victoque Aquilonibus Auſtro.
Fuſca repurgato fugiebant nubila cœlo:
Impetus ire fuit. claudit ſua tecta Pyreneus,
Vimque parat, quam nos ſumptis effugimus alis.
Ipſe ſecuturo ſimilis ſtetit arduus arce,
Quaque via eſt vobis, erit & mihi, dixit, eadem;
Seque jacit vecors e ſummo culmine turris:
Et cadit in vultus, diſcuſſiſque oſſibus oris
Tundit humum moriens ſcelerato ſanguine tinctam.

*Pieridum certamen cum Muſis.*
*Illarum ſpeciminis argumentum.*
*Dii a Typhoeo fugati, ſeque mutantes in varias formas.*

*FAB. V.*

MUſa loquebatur; pennæ ſonuere per auras,
Voxque ſalutantum ramis veniebat ab altis.
Suſpicit, & linguæ quærit tam certa loquentes
Unde ſonent, hominemq; putat Jove nata locutum.
Ales erat: numeroque novem ſua fata querentes
Inſtiterant ramis imitantes omnia picæ.

Mi-

Miranti ſic orſa Deæ Dea: Nuper & iſtæ
Auxerunt volucrum victæ certamine turbam.
Pierus hac genuit Pelleis dives in arvis:
Peonis Evippe mater fuit; illa potentem
Lucinam novies novies paritura vocavit.
Intumuit numero ſtolidarum turba ſororum,
Perque tot Æmonias, & per tot Achaidas urbes
Huc venit, & tali committit prælia voce:
Deſinite indoctum vana dulcedine vulgus
Fallere: nobiſcum, ſi qua eſt fiducia vobis,
Theſpiades certata Deæ: nec voce, nec arte
Vincemur; totidemque ſumus. Vel cedite victæ
Fonte Meduſæo, & Hyantea Aganippe;
Vel nos Emathis ad Pæonas uſque nivoſos
Cedemus ſylvis: dirimant certamina nymphæ.
Turpe quidem contendere erat; ſed cedere viſum
Turpius: electæ jurant per flumina nymphæ;
Factaque de vivo preſſere ſedilia ſaxo.
Tunc ſine ſorte prior, quæ ſe certare profeſſa eſt,
Bella canit ſuperum, falſoque in honore gigantes
Ponit, & extenuat magnorum facta Deorum;
Emiſſumque ima de ſede Typhoea terræ
Cælitibus feciſſe metum, cunctoſque dediſſe
Terga fugæ, donec feſſos Ægyptia tellus
Ceperit, & ſeptem diſcretus in oſtia Nilus.
Huc quoque terrigenam veniſſe Typhoea narrat,
Et ſe mentitis ſuperos celaſſe figuris:
Duxque gregis, dixit, fit Jupiter, unde recurvis
Nunc quoque formatus Lybis eſt cum cornibus Ammon.
Delius in corvo, proles Semeleia capro,
Fele ſoror Phœbi, nivea Saturnia vacca,
Piſce Venus latuit, Cyllenius ibidis alis.
Hactenus ad citharam vocalia moverat ora:
Poſcimur Aonides: ſed forſitan otia non ſunt,
Nec noſtris præbere vacat tibi cantibus aures.
Ne dubita, veſtrumque mihi refer ordine carmen,
Pallas ait: nemoriſque levi conſedit in umbra.
Muſa refert: *Dedimus* ſummam certaminis uni.
Surgit, & immiſſos hedera collecta capillos
Calliope querulas prætentat pollice chordas:
Atque hæc percuſſis ſubjungit carmina nervis.

Pro-

*Proſerpina a Plutone rapta, & Cyane in fontem.*

## *FAB. VI.*

PRima Ceres unco glebam dimovit aratro:
Prima dedit fruges, alimentaque mitia terris:
Prima dedit leges Cereris ſunt omnia munus.
Illa canenda mihi eſt: utinam modo dicere poſſem
Carmina digna Dea: certe eſt dea carmine digna.
Vaſta giganteis ingeſta eſt inſula membris
Trinacris, & magnis ſubjectum molibus urget
Ætherias auſum ſperare Typhoea ſedes.
Nititur ille quidem, tentatque reſurgere ſæpe:
Dextra ſed Auſonio manus eſt ſubjecta Peloro;
Læva, Pachyne, tibi; Lilybæo crura premuntur;
Degravat Ætna caput: ſub qua reſupinus arenas
Ejectat, flammamque fero vomit ore Typhoeus.
Sæpe remoliri luctatur pondera terræ,
Oppidaque, & magnos devolvere corpore montes.
Inde tremit tellus, & rex pavet ipſe ſilentum,
Ne pateat, latoque ſolum retegatur hiatu,
Immiſſuſque dies trepidantes terreat umbras.
Hanc metuens cladem, tenebroſa ſede tyrannus
Exierat: curruque atrorum evectus equorum,
Ambibat Siculæ cautus fundamina terræ.
Poſtquam exploratum ſatis eſt loca nulla labare,
Depoſituſque metus, videt hunc Erycina vagantem
Monte ſuo reſidens: natumque amplexa volucrem,
Arma manuſque meæ, mea, nate, potentia, dixit,
Illa, quibus ſuperas omnes, cape tela, Cupido,
Inque Dei pectus celeres molire ſagittas,
Cui triplicis ceſſit fortuna noviſſima regni.
Tu ſuperos, ipſumque Jovem, tu numina ponti
Victa domas, ipſumque regit qui numina ponti.
Tartara quid ceſſant? cur non matriſque tuumque
Imperium profers? agitur pars tertia mundi.
Et tamen in cœlo (quæ jam patientia noſtra eſt)
Spernimur, ac mecum vires minuuntur amoris.
Pallada nonne, vides, jaculatricemque Dianam

Ab-

Abſceſſiſſe mihi? Cereris quoque filia virgo,
Si patiamur, eris: nam ſpes affectat eaſdem.
At tu pro ſocio, ſi qua eſt tibi gratia, regno
Junge Deam patruo. Dixit Venus. Ille pharetram
Solvit, & arbitrio matris de mille ſagittis
Unam ſepoſuit: ſed qua nec acutior ulla,
Nec minus incerta eſt, nec quæ magis audiat arcum:
Oppoſitoque genu curvavit flexile cornu,
Inque cor hamata percuſſit arundine Ditem.
Haud procul Ennæis lacus eſt a mœnibus altus,
Nomine Perguſæ; non illo plura Cayſter
Carmina cycnorum labentibus audit in undis.
Silva coronat aquas cingens latus omne, ſuiſque
Frondibus, ut velo, Phæbeos ſummovet ignes:
Frigora dant rami, varios humus humida flores,
Perpetuum ver eſt. Quo dum Proſerpina luco
Ludit, & aut violas, aut candida lilia carpit,
Dumque puellari ſtudio calathoſque ſinumque
Implet, & æquales certat ſuperare legendo,
Pene ſimul viſa eſt, dilectaque, raptaque Diti:
Uſque adeo eſt properatus amor. Dea territa mœſto
Et matrem, & comites, ſed matrem ſæpius ore
Clamat, & ut ſumma veſtem laniarat ab ora,
Collecti flores tunicis cecidere remiſſis;
Tantaque ſimplicitas puerilibus affuit annis:
Hæc quoque virgineum movit jactura dolorem.
Raptor agit currus, & nomine quemque vocando
Exhortatur equos, quorum per colla jubaſque
Excutit obſcura tinctas ferrugine habenas:
Perque lacus altos, & olentia ſulphure fertur
Stagna Palicorum rupta ferventia terra,
Et qua Bacchiadæ bimari gens orta Corintho
Inter inæquales poſuerunt mœnia portus.
Eſt medium Cyanes, & Piſææ Arethuſæ,
Quod coit anguſtis incluſum cornibus æquor
Hic fuit, a cujus ſtagnum quoque nomine dictum eſt,
Inter Sicelidas Cyane celeberrima nymphas,
Gurgite quæ medio ſumma tenus extitit alvo;
Agnovitque Deam; Nec longius ibitis, inquit,
Non potes invitæ Cereris gener eſſe: roganda,
Non rapienda fuit. Quod ſi componere magnis
Parva mihi fas eſt, & me dilexit Anapis;
Exorata tamen, nec, ut hæc, exterrita nupſi.

Dixit:

Dixit: & in partes diverſas brachia tendens
Obſtitit. Haud ultra tenuit Saturnius iram:
Terribileſque hortatus equos; in gurgitis ima
Contortum valido ſceptrum regale lacerto
Condidit. Icta viam tellus in Tartara fecit,
Et pronos currus medio cratere recepit.
At Cyane, raptamque Deam, contemptaque fontis
Jura ſui mœrens, inconſolabile vulnus
Mente gerit tacita, lacrymiſque abſumitur omnis;
Et quarum fuerat magnum modo numen, in illas
Extenuatur aquas. molliri membra videres,
Oſſa pati flexus, ungues poſuiſſe rigorem;
Primaque de tota tenuiſſima quæque liqueſcunt,
Cærulei crines, digitque, & crura, pedeſque:
Nam brevis in gelidas membris exilibus undas
Tranſitus eſt; Poſt hæc humeri, tergumque, latuſque;
Pectoraque in tenues abeunt evanida rivos,
Denique pro vivo vitiatas ſanguine venas
Lympha ſubit: reſtatque nihil quod prendere poſſis.

*Puer in Stellionem.*

*FAB. VII.*

INterea pavidæ nequicquam filia matri
Omnibus eſt terris, omni quæſita profundo.
Illam non udis veniens Aurora capillis
Ceſſantem vidit; non Heſperus: illa duabus
Flammiferas pinus manibus ſuccendit ab Ætna,
Perque pruinoſas tulit irrequieta tenebras:
Rurſus ubi alma dies hebetarat ſidera, natam
Solis ab occaſu, Solis quærebat ad ortus.
Feſſa labore ſitim conceperat, oraque nulli
Colluerant fontes: contectam ſtramine vidit
Forte caſam, parvaſque fores pulſavit. At inde
Prodit anus, divamque videt, lymphamque ro-
ganti
Dulce dedit, teſta quod coxerat ante, polenta.
Dum bibit illa datum, duri puer oris, & audax
Conſtitit ante deam, riſitque, avidamque vocavit.
Offenſa eſt: neque adhuc epota parte, loquentem
Cum liquido miſta perfudit diva polenta.
Combibit os maculas, & qua modo brachia geſſit,
Crura gerit: cauda eſt mutatis addita membris,
In-

Inque brevem formam, ne ſit vis magna nocendi;
Contrahitur, parvaque minor menſura lacerta eſt.
Mirantem, flentemque, & tangere monſtra parantem
Fugit anum, tebramque petit, aptumque colori
Nomen habet variis ſtellatus corpora guttis.

*Aſcalaphus in Bubonem.*

*FAB. VIII.*

QUas Dea per terras, & quas erraverit undas;
Dicere longa mora eſt: *quærenti defuit orbis.*
Sicaniam repetit; dumque omnia luſtrat eundo,
Venit & ad Cianem: ea, ni mutata fuiſſet,
Omnia narraſſet; ſed & os, & lingua volenti
Dicere non aderant, nec quæ loqueretur, habebat;
Signa tamen manifeſta dedit: notamque parenti
Illo forte loco dilapſam in gurgite ſacro
Perſephones zonam ſummis oſtendit in undis.
Quam ſimul agnovit, tanquam tum denique raptam
Sciſſet, inornatos laniavit diva capillos:
Et repetita ſuis percuſſit pectora palmis.
Neſcit adhuc ubi ſit: terras tamen increpat omnes;
Ingrataſque vocat, nec frugum munere dignas;
Trinacriam ante alias, in qua veſtigia damni
Repperit. Ergo illis ſæva vertentia glebas
Fregit aratra manu, parilique irata colonos,
Ruricolaſque boves letho dedit, arvaque juſſit
Fallere depoſitum, vitiataque ſemina fecit.
Fertilitas terræ latum vulgata per orbem
Sparſa jacet: primis ſegetes moriuntur in herbis;
Et modo Sol nimius, nimius modo corripit imber,
Sidera nunc, ventique nocent: avidæque volucres
Semina jacta legunt: lolium tribulique fatigant
Triticeas meſſes, & inexpugnabile gramen.
Tum caput Eleis Alpheias extulit undis:
Roranteſque comas a fronte removit ad aures;
Atque ait: O toto quæſitæ virginis orbe,
Et frugum genitrix, immenſos ſiſte labores,
Neve tibi fidæ violenta iraſcere terræ.
Terra nihil meruit, patuitque invita rapinæ.
Nec ſum pro patria ſupplex: huc hoſpita veni.
Piſa mihi patria eſt, & ab Elide ducimus ortus;
Sicaniam peregrina colo; ſed gratior omni

E Hæc

Hæc mihi terra ſolo eſt; hos nunc Arethuſa penates,
Hanc habeo ſedem; quam tu mitiſſima ſerva.
Mota loco curſim, tantique per æquoris undas
Advehar Ortygiam; veniet narratibus hora
Tempeſtiva meis, cum tu curaque levata,
Et vultus melioris eris: mihi pervia tellus
Præbet iter, ſubterque imas ablata cavernas
Hic caput attollo, deſuetaque ſidera cerno.
Ergo dum Stygio ſub terris gurgite labor,
Viſa tua eſt oculis illic Proſerpina noſtris:
Illa quidem triſtis, nec adhuc interrita vultu;
Sed regina tamen, ſed opaci maxima mundi,
Sed tamen inferni pollens matrona tyranni.
Mater ad auditas ſtupuit, ceu ſaxea, voces,
Attonitæque diu ſimilis fuit: utque dolore
Pulſa gravi gravis eſt amentia, curribus auras
Exit in æthereas. Ibi toto nubila vultu
Ante Jovem ſparſis ſtetit invidioſa capillis:
Proque meo veni ſupplex tibi, Jupiter, inquit,
Sanguine, proque tuo: ſi nulla eſt gratia matris,
Nata patrem moveat, neu ſit tibi cura, precamur,
Vilior illius, quod noſtro eſt edita partu.
En! quæſita diu tandem mihi nata reperta eſt;
Si reperire vocas amittere certius; aut ſi
Scire ubi ſit reperire vocas. Quod rapta, feremus,
Dummodo reddat eam; neque enim prædone marito
Filia digna tua eſt, ſi jam mea filia non eſt.
Jupiter excepit: Commune eſt pignus onuſque
Nata mihi tecum: ſed, ſi modo nomina rebus
Addere vera placet, non hoc injuria factum,
Verum amor eſt: neque erit nobis gener ille pudori,
Tu modo diva velis. Ut deſint cætera, quantum eſt
Eſſe Jovis fratrem? Quid quod non cætera deſunt?
Nec cedit niſi ſorte mihi? Sed tanta cupido
Si tibi diſcidii eſt, repetet Proſerpina cœlum,
Lege tamen certa, ſi nullos contigit illic
Ore cibos; nam ſic Parcarum fœdere cautum eſt.
Dixerat. At Cereri certum eſt educere natam;
Non ita fata ſinunt: quoniam jejunia virgo
Solverat, &, cultis dum ſimplex errat in hortis,
Puniceum curva decerpſerat arbore pomum:
Sumptaque pallenti ſeptem de cortice grana
Preſſerat ore ſuo. Soluſque ex omnibus illud
Aſcalaphus vidit; quem quondam dicitur Orphne

Inter

Inter Avernales haud ignotiſſima Nymphas,
Ex Acheronte ſuo furvis peperiſſe ſub antris.
Vidit, & indicio reditum crudelis ademit,
Ingemuit regina Erebi, teſtemque profanam
Fecit avem: ſparſumque caput Phlegethontide lympha
In roſtrum, & plumas, & grandia lumina vertit.
Ille ſibi ablatus fulvis amicitur ab alis,
Inque caput creſcit, longoſque reflectitur ungues;
Vixque movet natas per inertia brachia pennas;
Fœdaque fit volucris, venturi nuncia luctus,
Ignavus bubo, dirum mortalibus omen.

*Sirenes.*

## *FAB. IX.*

HIc tamen indicio pœnam linguaque videri
Commeruiſſe poteſt. Vobis, Acheloides, unde
Pluma, pedeſque avium, cum virginis ora geratis?
An quia, cum legeret flores Proſerpina vernos,
In comitum numero miſtæ Sirenes eratis?
Quam poſtquam toto fruſtra quæſiſtis in orbe,
Protinus, ut veſtram ſentirent æquora curam,
Poſſe ſuper fluctus alarum inſiſtere remis
Optaſtis: facileſque Deos habuiſtis, & artus
Vidiſtis veſtros ſubitis flaveſcere pennis.
Ne tamen ille canor mulcendas natus ad aures,
Tantaque dos oris linguæ ne perderet uſum,
Virginei vultus, & vox humana remanſit.

*Arethuſa in Fontem.*

## *FAB. X.*

AT medius fratriſque ſui, mœſtæque ſororis
Jupiter ex æquo volventem dividit annum.
Nunc Dea regnorum numen commune duorum,
Cum matre eſt totidem, totidem cum conjuge menſes.
Vertitur extemplo facies & mentis, & oris;
Nam modo quæ poterat Diti quoque mœſta videri,
Læta deæ frons eſt; Ut Sol, qui tectus aquoſis

Nubibus ante fuit, victis e nubibus exit;
Exigit alma Ceres nata ſecura recepta,
Quæ tibi cauſa fugæ, curſis, Arethuſa, ſacer fons?
Conticuere undæ: quarum Dea ſuſtulit alto
Fonte caput, viridesque manu ſiccata capillos
Fluminis Alphei veteres narravit amores.
Pars ego Nympharum, quæ ſunt in Achaide, dixit;
Una fui: nec me ſtudioſius altera ſaltus
Legit, nec poſuit ſtudioſius altera caſſes.
Sed quamvis formæ nunquam mihi fama petita eſt;
Quamvis fortis eram, formoſæ nomen habebam:
Nec mea me facies nimium laudata juvabat;
Quaque aliæ gaudere ſolent, ego ruſtica dote
Corporis erubui, crimenque placere putavi.
Laſſa revertebar, memini, Stymphalide ſylva:
Æſtus erat, magnuſque labor geminaverat æſtum.
Invenio ſine vortice aquas, ſine murmure euntes,
Perſpicuas ad humum: per quas numerabilis altæ
Calculus omnis erat, quas tu vix ire putares.
Cana ſalicta dabant, nutritaque populus unda,
Sponte ſua natas ripis declivibus umbras.
Acceſſi; primumque pedis veſtigia tinxi,
Poplite deinde tenus: neque eo contenta recingor;
Molliaque impono ſalici velamina curvæ,
Nudaque mergor aquis; quas dum ferioque trahoque.
Mille modis labens, excuſſaque brachia jacto,
Neſcio quod medio ſenſi ſub gurgite murmur,
Territaque inſiſto propioris margine ripæ.
Quo properas Arethuſa? Suis Alpheus ab undis;
Quo properas? iterum rauco mihi dixerat ore.
Sicut eram fugio ſine veſtibus; altera veſtes
Ripa meas habuit; tanto magis inſtat, & ardet;
Et quia nuda fui, ſum viſa paratior illi.
Sic ego currebam, ſic me ferus ille premebat,
Ut fugere accipitrem penna trepidante columbæ,
Ut ſolet accipiter trepidas urgere columbas.
Uſque ſub Orchomenon, Pſophidaque, Cyllenenque,
Mænalioſque ſinus, gelidumque Erymanthon, & Elim
Currere ſuſtinui; nec me velocior ille.
Sed tolerare diu curſus ego viribus impar
Non poteram; longi patiens erat ille laboris:
Per tamen & campos, & opertos arbore montes,

Saxa quoque, & rupes, qua via nulla; cucurri:
Sol erat a tergo, vidi præcedere longam
Ante pedes umbram, niſi ſi timor illa videbat:
Sed certe ſonituque pedum terrebar, & ingens
Crinales vittas afflabat anhelitus oris.
Feſſa labore fugæ, Fer opem, deprendimur, inquam,
Armigeræ Diana tuæ, cui ſæpe dediſti
Ferre tuos arcus, incluſaque tela pharetra.
Mota dea eſt, ſparſiſque ferens e nubibus unam
Me ſuper injecit. Luſtrat caligine tectam
Amnis, & ignarus circum cava nubila quærit:
Biſque locum, quo me dea texerat, inſcius ambit,
Et bis Jo Arethuſa, Jo Arethuſa, vocavit.
Quid mihi tunc animi miſeræ fuit? Anne quod agnæ eſt,
Si qua lupos audit circum ſtabula alta frementes?
Aut lepori, qui vepre latens hoſtilia cernit
Ora canum, nulloſque audet dare corpore motus?
Non tamen abſcedit: neque enim veſtigia cernit
Longius ulla pedum: ſervat nubemque locumque.
Occupat obſeſſos ſudor mihi frigidus artus,
Cœruleæque cadunt toto de corpore guttæ:
Quaque pedem movi, manat lacus, eque capillis
Ros cadit, & citius, quam nunc tibi facta renarro,
In latices mutor, ſed enim cognoſcit amatas
Amnis aquas, poſitoque viri, quodſumpſerat,
Vertitur in proprias, ut ſe mihi miſceat, undas.
Delia rupit humum: cæcis ego merſa cavernis
Advehor Ortygiam, quæ me cognomine divæ
Grata meæ ſuperas eduxit prima ſub auras.

*Lyncus in Lyncem.*

## FAB. XI.

Hac Arethuſa tenus Geminos dea fertilis angues
Curribus admovit, frænisque coercuit ora:
Et medium cœli terræque per aera vecta eſt,
Atque levem currum Tritonida miſit in urbem
Triptolemo, partimque rudi data ſemina juſſit
Spargere humo, partim poſt tempore longa recultæ.
Jam ſuper Europen ſublimis, & Aſida terram,

Vectus erat juvenis; Scythicaſque advertitur oras;
Rex ubi Lyncus erat: regis ſubit ille penates.
Qua veniat, cauſamque viæ, nomenque rogatus,
Et patriam, Patria eſt claræ mihi, dixit, Athenæ;
Triptolemus nomen. veni nec puppe per undas,
Nec pede per terras: patuit mihi pervius æther.
Dona fero Cereris, latos quæ ſparſa per agros,
Frugiferas meſſes, alimentaque mitia reddant.
Barbarus invidit, tantique ut muneris autor
Ipſe ſit, hoſpitio recipit, ſomnoque gravatum
Aggreditur ferro: conantem figere pectus
Lynca Ceres fecit, rurſuſque per aera juſſit
Mopſopium juvenem ſacros agitare jugales.

*Pierides in Picas.*

*FAB. XII.*

Finierat doctos e nobis maxima cantus:
At Nymphæ viciſſe deas Helicona colentes
Concordi dixere ſono. Convitia victæ
Cum facerent, Quoniam, dixit, certamine vobis
Supplicium meruiſſe parum eſt, maledictaque culpæ
Additis, & non eſt patientia libera nobis,
Ibimus in pœnas, &, qua vocat ira, ſequemur.
Rident Pæonides, ſpernuntque minantia verba,
Conatæque loqui, & magno clamore protervas
Intentare manus, pennas exire per ungues
Aſpexere ſuos, operiri & brachia plumis:
Alteraque alterius rigido concreſcere roſtro
Ora videt, volucreſque novas accedere ſylvis.
Plangere dumque volunt, per brachia mota levatæ,
Aere pendebant, nemorum convitia, picæ.
Nunc quoque in alitibus facundia priſca remanſit,
Raucaque garrulitas, ſtudiumque immane loquendi.

PUB.

# PUB. OVIDII NASONIS
# METAMORPHOSEON

## LIBER VI.

### *Certamen Palladis, & Arachnes.*

### *FAB. I.*

Præbuerat dictis Tritonia talibus aures:
Carminaque Aonidum, juſtamque probaverat iram.
Tum ſecum: *Laudare parum eſt; laudemur & ipſæ;*
Numina nec ſperni ſine pœna noſtra ſinamus.
Mæoniæque animum fatis intendit Arachnes,
Quam ſibi lanificæ non cedere laudibus artis
Audierat. Non illa loco, nec origine gentis
Clara, ſed arte fuit. Pater huic Colophonius Idmon;
Phocaico bibulas tingebat murice lanas.
Occiderat mater; ſed & hæc de plebe, ſuoque
Æqua viro fuerat. Lydias tamen illa per urbes
Quæſierat ſtudio nomen memorabile: quamvis
Orta domo parva, parvis habitabat Hypæpis.
Hujus ut aſpicerent opus admirabile, ſæpe
Deſeruere ſui Nymphæ vineta Timoli:
Deſervere ſuas Nymphæ Pactolides undas.
Nec factas ſolum veſtes ſpectare juvabat:
Tunc quoque cum fierent. Tantus decor affuit arti,
Sive rudem primos lanam glomerabat in orbes;
Seu digitis ſubigebat opus, repetitaque longo
Vellera mollibat nebulas æquantia tractu;
Sive levi teretem verſabat pollice ſuſum:
Seu pingebat acu, ſcires a Pallade doctam.
Quod tamen ipſa negat; Tantaque offenſa magiſtra.
Certet, ait, mecum: nihil eſt quod victa recuſem.
Pallas anum ſimulat, falſoſque in tempora canos
Addit, & infirmos baculo quoque ſuſtinet artus.
Tunc ſic orſa loqui: *Non omnia grandior ætas*
*Quæ fugiamus habet: Seris venit uſus ab annis.*
Conſilium ne ſperne meum: Tibi fama petatur

Inter mortales faciendæ maxima telæ ?
Cede deæ, veniamque tuis temeraria dictis
Supplice voce roga: veniam dabit illa roganti.
Aſpicit hanc torvis, inceptaque fila relinquit:
Vixque manus retinens, confeſſaque vultibus iram,
Talibus obſcuram reſecuta eſt Pallada dictis:
Mentis inops, longaque venis confecta ſenecta;
Et nimium vixiſſe diu nocet. Audiat iſtas,
Siqua tibi nurus eſt, ſi qua eſt tibi filia, voces:
Conſilii ſatis eſt in me mihi: neve monendo
Profeciſſe putes, eadem eſt ſententia nobis:
Cur non ipſa venit? cur hæc certamina vitat?
Tum dea, Venit, ait: formamque removit anilem;
Palladaque exhibuit. Venerantur numina Nymphæ,
Mygdonideſque nurus: ſola eſt interrita virgo:
Sed tamen erubuit, ſubituſque invita notavit
Ora rubor, rurſuſque evanuit: ut ſolet aer
Purpureus fieri, cum primum Aurora movetur;
Et breve poſt tempus candeſcit ſolis ab ortu.
Perſtat in incepto, ſtolidæque cupidine palmæ
In ſua fata ruit. neque enim Jove nata recuſat;
Nec monet ulterius, nec jam certamina differt.
Haud mora: conſiſtunt diverſis partibus ambæ,
Et gracili geminas intendunt ſtamine telas.
Tela jugo juncta eſt; ſtamen ſecernit arundo;
Inſeritur medium radiis ſubtemen acutis,
Quod digiti expediunt: atque inter ſtamina ductum
Percuſſo feriunt inſerti pectine dentes.
Utraque feſtinat, cinctæque ad pectora veſtes
Brachia docta movent, *ſtudio fallente laborem*.
Illic & Tyrium quæ purpura ſenſit ahenum
Texitur, & tenues parvi diſcriminis umbræ:
Qualis ab imbre ſolet percuſſus ſolibus arcus
Inficere ingenti longum curvamine cœlum:
In quo diverſi niteant cum mille colores,
Tranſitus ipſe tamen ſpectantia lumina fallit.
Uſque adeo quod tangit idem eſt, tamē ultima diſtāt.
Illic & lentum filis immittitur aurum,
Et vetus in tela deducitur argumentum,

Tela

*Tela Minervæ, & Arachnes.*

*FAB. II.*

CEcropia Pallas ſcopulum Mavortis in arce
Pingit, & antiquam de terræ nomine li-
tem.
Bis ſex cœleſtes medio Jove ſedibus altis
Auguſta gravitate ſedent: ſua quemque deorum
Inſcribit facies: Jovis eſt regalis imago.
Stare deum pelagi, longoque ferire tridente
Aſpera ſaxa facit; medioque e vulnere ſaxi
Exiluiſſe fretum; quo pignore vindicet urbem.
At ſibi dat clypeum, dat acutæ cuſpidis haſtam;
Dat galeam capiti, defenditur ægide pectus.
Percuſſamque ſua ſimulat de cuſpide terram
Edere cum baccis fœtum canentis olivæ,
Mirarique deos. *Operis victoria finis.*
Ut tamen exemplis intelligat æmula laudis,
Quod pretium ſperet pro tam furialibus auſis;
Quattuor in partes certamina quattuor addit,
Clara colore ſuo, brevibus diſtincta ſigillis.
Threiciam Rodopen habet angulus unus, & Hæ-
mum.
Nunc gelidos montes, mortalia corpora quondam;
Nomina ſummorum ſibi qui tribuere deorum.
Altera Pygmææ fatum miſerabile matris
Pars habet. hanc Juno juſſit certamine victam
Eſſe gruem, populiſque ſuis indicere bellum.
Pinxit & Antigonem auſam contendere quondam
Cum magni conſorte Jovis, quam regia Juno
In volucrem vertit: nec profuit Ilion illi,
Laomedonve pater, ſumptis quin candida pennis
Ipſa ſibi plaudat crepitante ciconia roſtro.
Qui ſupereſt ſolus Cinyran habet angulus orbum;
Iſque gradus templi natarum membra ſuarum
Amplectens, ſaxoque jacens lacrymare videtur.
Circuit extremas oleis pacalibus oras.
Is modus eſt, operiſque ſua facit arbore finem.
Mœonis eluſam deſignat imagine tauri
Europam: verum taurum, freta vera putares:
Ipſa videbatur terras ſpectare relictas,
Et comites clamare ſuas, tactumque vereri

Aſſilientis aquæ, timidaſque recondere plantas:
Fecit & Aſterien aquila luctante teneri:
Fecit olorinis Ledam recubare ſub alis.
Addidit, ut Satyri celatus imagine pulchram
Jupiter implerit gemino Nycteida fœtu;
Amphitryon fuerit, cum te Tirynthia cepit:
Aureus ut Danaen, Aſopida luſerit ignis,
Mnemoſynen paſtor, varius Deoida ſerpens.
Te quoque mutatum torvo, Neptune, juvenco
Virgine in Æolia poſuit: tu viſus Enipeus
Gignis Aloidas: aries Biſaltida fallis.
Et te flava comas frugum mitiſſima mater
Senſit equum: te ſenſit avem crinita colubris
Mater equi volucris: ſenſit Delphina Melantho.
Omnibus his faciemque ſuam, faciemque locorum
Reddidit. Eſt illic agreſtis imagine Phœbus:
Utque modo accipitris pennas, modo terga leonis
Geſſerit; ut paſtor Macareida luſerit Iſſen.
Liber ut Erigonen falſa deceperit uva:
Ut Saturnus equo geminum Chirona crearit;
Ultima pars telæ tenui circundata limbo
Nexilibus flores hederis habet intertextos,

*Arachne in Araneam.*

## *FAB. III.*

Non illud Pallas, non illud carpere livor
Poſſit opus. Doluit ſucceſſu flava virago,
Et rupit pictas cœleſtia crimina veſtes:
Utque Cytoriaco radium de monte tenebat,
Ter quater Idmoniæ frontem percuſſit Arachnes:
Non tulit infelix: laqueoque animoſa ligavit
Guttura. Pendentem Pallas miſerata levavit:
Atque ita, Vive quidem, pende tamen improba, dixit:
Lexque eadem pœnæ, ne ſis ſecura futuri,
Dicta tuo generi, ſeriſque nepotibus eſto.
Poſtea diſcedens ſuccis Hecateidos herbæ
Sparſit: & extemplo triſti medicamine tactæ
Defluxere comæ; cum queis & naris, & aures;
Fitque caput minimum: toto quoque corpore parva eſt:
In latere exiles digiti pro cruribus hærent;
Cætera venter habet, de quo tamen illa remittit
Stamen, & antiquas exercet aranea telas.

*Niobe*

*Niobe in Marmor.*

*FAB. IV.*

Lydia tota fremit, Phrygiæque per oppida facti
Rumor it, & magnum ſermonibus occupat orbem.
Ante ſuos Niobe thalamos cognoverat illam,
Tum cum Mæoniam virgo, Sipylumque colebat.
Nec tamen admonita eſt pœna popularis Arachnes
Cedere cœlitibus, verbiſque minoribus uti.
Multa dabant animos: ſed enim nec conjugis artes,
Nec genus amborum, magnique potentia regni,
Sic placuere illi (quamvis ea cuncta placerent)
Ut ſua progenies: Et feliciſſima matrum
Dicta foret Niobe, ſi non ſibi viſa fuiſſet.
Nam ſata Tireſia venturi præſcia Manto
Per medias fuerat, divino concita motu,
Vaticinata vias: Iſmenides ite frequentes;
Et date Latonæ, Latonigeniſque duobus
Cum prece thura pia, lauroque innectite crinem:
Ore meo Latona jubet. Paretur: & omnes
Thebaides juſſis ſua tempora frondibus ornant,
Thuraque dant ſanctis & verba precantia flammis.
Ecce venit comitum Niobe celeberrima turba,
Veſtibus intexto Phrygiis ſpectabilis auro;
Et, quantum ira ſinit, formoſa: movenſque decoro
Cum capite immiſſos humerū per utrūque capillos.
Conſtitit, utque oculos circumtulit alta ſuperbos;
Quis furor auditos, inquit, præponere viſis
Cœleſtes? aut cur colitur Latona per aras?
Numen adhuc ſine thure meum eſt? mihi Tantalus autor,
Cui licuit ſoli ſuperorum tangere menſas;
Plejadum ſoror eſt genitrix mea; maximus Atlas
Eſt avus, ætherium qui fert cervicibus axem,
Jupiter alter avus, ſocero quoque glorior illo.
Me gentes metuunt Phrygiæ, me regia Cadmi
Sub domina eſt: fidibuſque mei commiſſa mariti
Mœnia cum populis a meque, viroque reguntur.
In quamcumque domus adverti lumina partem,
Immenſæ ſpectantur opes: accedit eodem
Digna dea facies: huc natas adjice ſeptem,

Et totidem juvenes, & mox generoſque, nuruſque.
Quærite nunc, habeat quam noſtra ſuperbia cauſam:
Quoque modo audetis genitam Titanida Cœo
Latonam præferre mihi, cui maxima quondam
Exiguam ſedem parituræ terra negavit?
Nec cœlo, nec humo, nec aquis dea veſtra recepta eſt;
Exul erat mundi, donec miſerata vagantem,
Hoſpita tu terris erras, Ego, dixit, in undis,
Inſtabilemque locum Delos dedit. Illa duorum
Facta parens: uteri pars hæc eſt ſeptima noſtri.
Sum felix: Quis enim neget hoc? felixque manebo.
Hoc quoque quis dubitet? Tutam me copia fecit.
Major ſum, quam cui poſſit fortuna nocere:
Multaque ut eripiat, multo mihi plura relinquet.
Exceſſere metum mea jam bona. Fingite demi
Huic aliquid populo natorum poſſe meorum:
Non tamen ad numerum redigar ſpoliata duorum.
Ite ſatis propere ſacris; laurumque capillis
Ponite. Deponunt, & ſacra infecta relinquunt:
Quodque licet, tacito venerantur murmure numen
Latonæ. Turba quantum diſtabat ab orba,
Tantum animoſa ſui furiis agitata doloris
Indignata dea eſt; ſummoque in vertice Cynthi
Talibus eſt dictis gemina cum prole locuta:
En! Ego veſtra parens, vobis animoſa creatis,
Et, niſi Junoni, nulli ceſſura dearum,
An dea ſim, dubitor: perque omnia ſecula cultis
Arceor, o nati, niſi vos ſuccurritis, aris.
Nec dolor hic ſolus, diro convitia facto
Tantalis adjecit, voſque eſt poſtponere natis
Auſa ſuis, & me (quod in ipſam recidat) orbam
Dixit, & exhibuit linguam ſcelerata paternam.
Adjectura preces erat his Latona relatis:
Deſine, Phœbus ait, pœnæ mora longa querela eſt.
Dixit idem Phœbe, celerique per aera lapſu
Contigerant tecti Cadmeida nubibus arcem.
Planus erat, lateque patens prope mœnia campus;
Aſſiduis pulſatus equis: ubi turba rotarum,
Duraque mollierat ſubjectas ungula glebas.
Pars ibi de ſeptem genitis Amphione fortes
Conſcendunt in equos, Tyrioque rubentia ſucco
Terga premunt: auro gravidis moderantur habenis.
E quibus Iſmenos, qui matri ſarcina quondam
Prima ſuæ fuerat, dum certum flectit in orbem
Qua-

Quadrupedis curſus, ſpumantiaque ora coercet,
(Heu mihi!) conclamat: medioque in pectore fixa
Tela gerit, frænisque manu moriente remiſſis,
In latus a dextro paulatim defluit armo.
Proximus audito ſonitu per inane pharetræ
Fræna dabat: Sipylus: veluti cum præſcius imbres
Nube fugit viſa, pendentiaque undique rector
Carbaſa deducit; nequa levis effluat aura.
Fræna tamen dantem non evitabile telum
Conſequitur: ſummaque tremens cervice ſagitta
Hæſit, & extabat nudum de gutture ferrum.
Ille, ut erat pronus, per crura admiſſa, jubaſque
Volvitur, & calido tellurem ſanguine fœdat.
Phædimus infelix, & aviti nominis hæres
Tantalus, ut ſolito finem impoſuere labori;
Tranſierant ad opus nitidæ juvenile palæſtræ;
Et jam contulerant arcto luctantia nexu
Pectora pectoribus, cum tento concita nervo;
Sicut erant juncti, trajecit utrumque ſagitta.
Ingemuere ſimul; ſimul incurvata dolore
Membra ſolo poſuere: ſimul ſuprema jacentes
Lumina verſarunt: animam ſimul exhalarunt.
Aſpicit Alphenor, laniataque pectora plangens
Evolat, ut gelidos complexibus allevet artus,
Inque pio cadit officio: Nam Delius illi
Intima fatifero rupit præcordia ferro.
Quod ſimul eductum eſt, pars eſt pulmonis in hamis
Eruta; cumque anima cruor eſt effuſus in auras.
At non intonſum ſimplex Damaſichthona vulnus
Afficit: ictus erat qua crus eſſe incipit, & qua
Mollia nervoſus facit internodia poples
Dumque manu tentat trahere exitiabile telum;
Altera per jugulum pennis tenus acta ſagitta eſt;
Expulit hanc ſanguis, ſeque jaculatus in altum
Emicat, & longe terebrata proſilit aura.
Ultimus Ilioneus non profectura precando
Brachia ſuſtulerat: Diique o communiter omnes;
Dixerat, ignarus non omnes eſſe rogandos,
Parcite. motus erat, cum jam revocabile telum
Non fuit, Arcitenens: minimo tamen occidit ille
Vulnere, non alte percuſſo corde ſagitta.
Fama mali, populique dolor, lacrymæque ſuorum;
Tam ſubitæ matrem certam fecere ruinæ,

Mi-

Mirantem potuiſſe, iraſcentemque quod auſi
Hoc eſſent ſuperi, quod tantum juris haberent.
Nam pater Amphion, ferro per pectus adacto,
Finierat moriens pariter cum luce dolorem.
Heu! Quantum hæc Niobe Niobe diſtabat ab illa!
Quæ modo Latois populum ſummoverat aris,
Et mediam tulerat greſſus reſupina per urbem
Invidioſa ſuis: At nunc miſeranda vel hoſti,
Corporibus gelidis incumbit, & ordine nullo
Oſcula diſpenſat natos ſuprema per omnes.
A quibus ad cœlum liventia brachia tollens,
Paſcere crudelis noſtro Latona dolore,
Paſcere, ait, ſatiàque meo tua pectora luctu,
Corque ferum ſatia, dixit: per funera ſeptem
Efferor: exulta, victrixque inimica triumpha.
Cur autem victrix? Miſeræ mihi plura ſuperſunt,
Quam tibi felici, poſt tot quoque funera vinco.
Dixerat: & ſonuit contento nervus ab arcu,
Qui, præter Nioben unam, conterruit omnes.
Illa malo eſt audax: ſtabant cum veſtibus atris
Ante toros fratrum demiſſo crine ſorores.
E quibus una trahens hærentia viſcere tela,
Impoſito fratri moribunda relanguit ore:
Altera ſolari miſeram conata parentem
Conticuit ſubito, duplicataque vulnere cæco eſt,
Oraque non preſſit, niſi poſtquam ſpiritus exit.
Hæc fruſtra fugiens collabitur; illa ſorori
Immoritur: latet hæc; illam trepidare videres.
Sexque datis letho, diverſaque vulnera paſſis,
Ultima reſtabat, quam toto corpore mater.
Tota veſte tegens, Unam, minimamque relinque,
De multis minimam poſco, clamavit, & unam;
Dumque rogat, pro qua rogat, occidit. Orba reſedit
Exanimes inter natos, nataſque, virumque,
Diriguitque malis. nullos movet aura capillos;
In vultu color eſt ſine ſanguine; lumina mæſtis
Stant immota genis: nihil eſt in imagine vivum.
Ipſa quoque interius cum duro lingua palato
Congelat, & venæ deſiſtunt poſſe moveri:
Nec flecti cervix, nec brachia reddere geſtus.
Nec pes ire poteſt; intra quoque viſcera ſaxum eſt:
Flet tamen, & validi circundata turbine venti
In patriam rapta eſt, ubi fixa cacumine montis
Liquitur; & lacrymis etiam nunc marmora manant.

*Ruſtici*

*Ruſtici in Ranas.*

FAB. V.

TUm vero cuncti manifeſtam numinis iram
Fœmina, virque timent; cultoque impenſius omnes
Magna gemelliparæ venerantur numina divæ;
Utque fit, a facto propiore priora renarrant:
E quibus unus ait: Lyciæ quoque fertilis agris
Non impune deam veteres ſprevere coloni.
Res obſcura quidem eſt ignobilitate virorum;
Mira tamen: vidi præſens ſtagnumque, locumque
Prodigio notum. Nam me jam grandior ævo,
Impatienſque viæ genitor, deducere lectos
Juſſerat inde boves, gentiſque illius eunti
Ipſe ducem dederat: cum quo dum paſcua luſtro;
( Ecce! ) lacu medio ſacrorum nigra favilla
Ara vetus ſtabat tremulis circumdata cannis.
Reſtitit, & pavido, Faveas mihi, murmure dixit.
Dux meus, & ſimili, Faveas mihi, murmure dixi.
Najadum, Faunine foret tamen ara rogabam;
Indigenæve dei, cum talia rettulit hoſpes.
Non hac, o juvenis, montanum numen in ara eſt:
Illa ſuam vocat hanc, cui quondam regia conjux
Orbem interdixit, quam vix erratica Delos
Errantem accepit, tunc cum levis inſula nabat:
Illic incumbens cum Palladis arbore palmæ,
Edidit invita geminos Latona noverca:
Hinc quoque Junonem fugiſſe puerpera fertur;
Inque ſuo portaſſe ſinu duo numina natos.
Jamque Chimæriferæ, cum ſol gravis ureret arva;
Finibus in Lyciæ, longo dea feſſa labore,
Sidereo ſiccata ſitim, collegerat æſtu,
Uberaque ebiberant avidi lactantia nati.
Forte lacum mediocris aquæ proſpexit in imis
Vallibus: agreſtes illic fruticoſa legebant
Vimina cum juncis, gratamque paludibus ulvam:
Acceſſit, poſitoque genu Titania terram
Preſſit, ut hauriret gelidos potura liquores:
Ruſtica turba vetat. Dea ſic affata vetantes:
Quid prohibetis aquas? uſus communis aquarum eſt:

Nec

Nec ſolem proprium natura, nec aera fecit;
Nec tenuas undas: ad publica munera veni:
Quæ tamen ut detis ſupplex peto. Non ego noſtros
Abluere hic artus, laſſataque membra parabam,
Sed relevare ſitim: caret os humore loquentis,
Et fauces arent, vixque eſt via vocis in illis.
*Hauſtus aquæ mihi nectar erit, vitamque fatebor,*
*Accepiſſe: ſimul vitam dederitis in undis.*
Hic quoque vos moveant, qui noſtro brachia tendunt
Parva ſinu: & caſu tendebant brachia nati.
Quem non blanda deæ potuiſſent verba movere?
Hi tamen orantem perſtant prohibere, minaſque,
Ni procul abſcedat, convitiaque inſuper addunt.
Nec ſatis eſt: ipſos etiam pedibuſque, manuque
Turbavere lacus; imoque e gurgite mollem
Huc illuc limum ſaltu movere maligno.
Diſtulit ira ſitim: neque enim jam filia Cœi
Supplicat indignis, nec dicere ſuſtinet ultra
Verba minora Dea; tollenſque ad ſidera palmas;
Æternum ſtagno, dixit, vivatis in iſto.
Eveniunt optata deæ. Juvat eſſe ſub undis,
Et modo tota cava ſubmergere membra palude,
Nunc proferre caput, ſummo modo gurgite nare;
Sæpe ſuper ripam ſtagni conſiſtere; ſæpe
In gelidos reſilire lacus; ſed nunc quoque turpes
Litibus exercent linguas, pulſoque pudore,
Quamvis ſint ſub aqua, ſub aqua maledicere tentant.
Vox quoque jam rauca eſt, inflataque colla tumeſcunt,
Ipſaque dilatant patulos convitia rictus:
Terga caput tangunt, colla intercepta videntur:
Spina viret; venter, pars maxima corporis, albet;
Limoſoque novæ ſaliunt in gurgite ranæ.

*Satyrorum, Nympharum Ruſticorumque lacrymæ in flumen.*

## *FAB. VI.*

SIc ubi neſcio quis Lycia de gente virorum
Rettulit, exitium Satyri reminiſcitur alter:
Quem Tritoniaca Latous arundine victum

Aſſe-

Affecit pœna. Quid me mihi detrahis? inquit:
Ah! piget: ah! non eſt, clamabat, tibia tanti!
Clamanti cutis eſt ſummos direpta per artus,
Nec quicquam niſi vulnus erat: cruor undique manat;
Detectique patent nervi, trepidæque ſine ulla
Pelle micant venæ. Salientia viſcera poſſes,
Et perlucentes numerare in pectore fibras.
Illum ruricolæ ſylvarum numina Fauni,
Et Satyri fratres, & tunc quoque clarus Olympus;
Et Nymphæ flerunt, & quiſquis montibus illis
Lanigeroſque greges, armentaque bucera pavit.
Fertilis immaduit, madefactaque terra caducas
Concepit lacrymas, ac venis perbibit imis,
Quas ubi fecit aquas, vacuas emiſit in auras.
Inde petens rapidum ripis declivibus æquor,
Marſya nomen habet, Phrygiæ liquidiſſimus amnis.

*Pelopis humerus e carneo in eburneum.*

## FAB. VII.

TAlibus exemplis redit ad præſentia dictis
Vulgus: & extinctum cum ſtirpe Amphiona luget.
Mater in invidia eſt: hanc tunc quoque dicitur unus
Fleſſe Pelops, humeroque, ſuas a pectore poſtquam
Diduxit veſtes, ebur oſtendiſſe ſiniſtro.
Concolor hic humerus naſcendi tempore dextro;
Corporeuſque fuit: manibus mox cæſa paternis
Membra ferunt junxiſſe deos: aliiſque repertis,
Qui locus eſt juguli medius, ſummique lacerti;
Defuit, impoſitum eſt non comparentis in uſum
Partis ebur, factoque Pelops fuit integer illo.

*Progne, Philomela, Tereus, & Itys in aves.*

## FAB. VIII.

FInitimi proceres coeunt: urbeſque propinquæ
Oravere ſuos ire ad ſolatia reges,
Argoſque, & Sparte, Pelopejadeſque Mycenæ;

Et

Et nondum torvæ Calydon inviſa Dianæ ;
Orchomenoſque ferax, & nobilis ære Corinthos ;
Meſſeneque ferox, Patræque, humileſque Cleonæ,
Et Nelea Pylos, nec adhuc Pittheia Trœzen,
Quæque urbes aliæ bimari clauduntur ab Iſthmo;
Exteriuſque ſitæ bimari ſpectantur ab Iſthmo.
Credere quis poſſet? Solæ ceſſaſtis Athenæ.
Obſtitit officio bellum. ſubvectaque ponto
Barbara Cecropios terrebant agmina muros.
Threicius Tereus hæc auxiliaribus armis
Fuderat; & clarum vincendo nomen habebat.
Quem ſibi Pandion opibuſque viriſque potentem,
Et genus a magno ducentem forte Gradivo,
Connubio Prognes junxit. Non pronuba Juno,
Non Hymenæus adeſt, non illi Gratia lecto.
Eumenides tenuere faces de funere raptas,
Eumenides ſtravere torum ; tectoque profanus
Incubuit bubo, thalamique in culmine ſedit.
Hac ave conjuncti Progne Tereuſque, parentes
Hac ave ſunt facti. gratata eſt ſcilicet illis
Thracia, diiſque ipſis grates egere ; diemque
Quoque data eſt claro Pandione nata tyranno ;
Quoque erat ortus Itys, feſtum juſſere vocari.
*Uſque adeo latet utilitas*. Jam tempora Titan
Quinque per autumnos repetitis duxerat annis ;
Cum blandita viro Progne, Si gratia, dixit,
Ulla mea eſt, vel me viſendam mitte ſorori,
Vel ſoror huc veniat ; redituram tempore parvo
Promittes ſocero: Magni mihi muneris inſtar
Germanam vidiſſe dabis. Jubet ille carinas
In freta deduci ; veloque & remige portus
Cecropios intrat, Piræaque litora tangit.
Ut primum ſoceri data copia, dextera dextra
Jungitur, infauſto committitur omine ſermo.
Cœperat adventus cauſas, mandata referre
Conjugis, & celeres miſſæ ſpondere recurſus.
Ecce venit dives magno Philomela paratu,
Ditior forma: Quales audire ſolemus
Najadas, & Dryadas mediis incedere ſylvis ;
Si modo des illis cultus, ſimileſque paratus ;
Non ſecus exarſit conſpecta virgine Tereus,
Quam ſi quis canis ignem ſupponat ariſtis,
Aut frondem, poſitaſque cremet fœnilibus herbas ;
Digna

Digna quidem facies; ſed & hunc innata libido
Extimulat; pronumque genus regionibus illis,
In Venerem eſt; flagrat vitio gentiſque ſuoque
Impetus eſt illi comitum corrumpere curam,
Nutricisque fidem, nec non ingentibus ipſam
Sollicitare datis, totumque impendere regnum;
Aut rapere, & ſævo raptam defendere bello.
Et nihil eſt, quod non effræno captus amore
Auſit: nec capiunt incluſas pectora flammas.
Jamque moras male fert, cupidoque revertitur ore
Mandata ad Prognes, & agit ſua vota ſub illa.
*Facundum faciebat amor*: quotieſque rogabat.
Ulterius juſto, Prognen ita velle ferebat.
Addidit & lacrymas, tanquam mandaſſet & illas.
*Proh ſuperi! Quantum mortalia pectora cæcæ*
*Noctis habent!* Ipſo ſceleris molimine Tereus
Creditur eſſe pius, laudemque a crimine ſumit.
Quid quod idem Philomela cupit? Patrioſque lacertis
Blanda tenens humeros, ut eat viſura ſororem,
Perque ſuam, contraque ſuam patit illa ſalutem.
Spectat eam Tereus, præcontrectatque videndo.
Oſculaque, & collo circundata brachia cernens,
Omnia pro ſtimulis, facibuſque, ciboque furoris
Accipit, & quoties amplectitur illa parentem,
Eſſe parens vellet; neque enim minus impius eſſet.
Vincitur amborum genitor prece. gaudet, agitque
Illa patri grates, & ſucceſſiſſe duabus
Id putat infelix, quod erat lugubre duabus.
Jam labor exiguus Phœbo reſtabat: equique
Pulſabant pedibus ſpatium declivis Olympi.
Regales epulæ menſis, & Bacchus in auro
Ponitur! hinc placido tradunt ſua corpora ſomno.
At rex Odryſius quamvis ſeceſſit ab illa,
Æſtuat: & repetens faciem, motuſque, manuſque,
Qualia vult fingit, quæ nondum vidit, & ignes
Ipſe ſuos nutrit, cura removente ſoporem.
Lux erat, & generi dextram complexus euntis
Pandion, comitem lacrymis commendat obortis:
Et voluere ambæ, voluiſti tu quoque Tereu:
Hanc ego, chare gener, quoniam pia cauſa coegit,
Do tibi: perque fidem, cognataque pectora ſupplex,
Per ſuperos oro, patrio ut tuearis amore;
Et mihi ſollicito lenimen dulce ſenectæ

Quam

Quamprimũ (omnis erit nobis mora longa) remittas.
Tu quoq; quamprimum (ſatis eſt procul eſſe ſororem)
Si pietas ulla eſt, ad me Philomela redito.
Mandabat, pariterque ſuæ dabat oſcula natæ;
Et lacrymæ mites inter mandata cadebant.
Ut pignus fidei dextras utraſque popoſcit,
Inter ſeque datas junxit; natamque, nepotemque
Abſentes pro ſe memori rogat ore ſalutent;
Supremumque vale pleno ſingultibus ore
Vix dixit, timuitque ſuæ præſagia mentis.
Ut ſimul impoſita eſt pictæ Philomela carinæ;
Admotumque fretum remis, tellusque repulſa eſt,
Vicimus, exclamat, mecum mea vota feruntur:
Exultatque, & vix animo ſua gaudia differt
Barbarus, & nuſquam lumen detorquet ab illa.
Non aliter quam cum pedibus prædator aduncis
Depoſuit nido leporem Jovis ales ab alto:
Nulla fuga eſt capto: ſpectat ſua præmia raptor.
Jamque iter effectum eſt, jamque in ſua littora feſſis
Puppibus exierant; cum rex Pandione natam
In ſtabula alta trahit ſylvis obſcura vetuſtis.
Atque ibi pallentem, trepidãque, & cuncta timentem;
Et jam cum lacrymis ubi ſit germana rogantem
Includit; faſſuſque nefas, & virginem, & unam
Vi ſuperat, fruſtra clamato ſæpe parente,
Sæpe ſorore ſua, magnis ſuper omnia divis.
Illa tremit, velut agna pavens, quæ ſaucia cani
Ore excuſſa lupi, nondum ſibi tuta videtur:
Utque columba ſuo madefactis ſanguine plumis
Horret adhuc, avidoſque timet, quibus hæſerat, ungues.
Mox ubi mens rediit, paſſos laniata capillos,
Lugenti ſimilis, cæſis plangore lacertis,
Intendens palmas, *O* diris barbare factis,
O crudelis! ait. Nec te mandata parentis
Cum lacrymis movere piis, nec cura ſororis;
Nec mea virginitas, nec conjugalia jura?
Omnia turbaſti; pellex ego facta ſororis,
Tu geminus conjux, hoſtis mihi, debita pœna.
Quin animam hanc (ne quod facinus tibi, perfide, reſtet)
Eripis? Atque utinam feciſſes ante nefandos
Concubitus! Vacuas habuiſſem criminis umbras.
Si tamen hæc ſuperi cernunt, ſi numina divum
Sunt

Sunt aliquid , ſi non perierunt omnia mecum ;
Quandocunque mihi pœnas dabis , ipſa pudore
Projecto tua facta loquar . ſi copia detur ,
In populos veniam ; ſi ſylvis clauſa tenebor ,
Implebo ſylvas , & conſcia ſaxa movebo .
Audiat hæc æther , & ſi deus ullus in illo eſt .
Talibus ira feri poſtquam commota Tyranni ,
Nec minor hac metus eſt , cauſa ſtimulatus utraque ,
Quo fuit accinctus , vagina liberat enſem :
Arreptamque coma , flexis poſt terga lacertis ,
Vincla pati cogit . jugulum Philomela parabat ,
Spemque ſuæ mortis viſo conceperat enſe .
Ille indignantem , & nomen patris uſque vocantem ,
Luctantemque loqui , comprenſam forcipe linguam
Abſtulit enſe ferox : radix micat ultima linguæ :
Ipſa jacet , terræque tremens immurmurat atræ .
Utque ſalire ſolet mutilatæ cauda colubræ ,
Palpitat , & moriens dominæ veſtigia quærit .
Hoc quoque poſt facinus ( vix auſim credere ) fertur
Sæpe ſua lacerum repetiſſe libidine corpus .
Suſtinet ad Prognen poſt talia facta reverti :
Conjunge quæ viſo germanam quærit . at ille
Dat gemitus fictos , commentaque funera narrat ;
Et lacrymæ fecere fidem . velamina Progne
Deripit ex humeris auro fulgentia lato ,
Induiturque atras veſtes : & inane ſepulchrum
Conſtituit , falſiſque piacula manibus infert ,
Et luget non ſic lugendæ fata ſororis .
Signa deus bis ſex acto luſtraverat anno .
Quid faciat Philomela ? Fugam cuſtodia claudit ;
Structa rigent ſolido ſtabulorum mœnia ſaxo .
Os mutum facti caret indice . *Grande doloris*
*Ingenium eſt ; miſeriſque venit ſolertia rebus .*
Stamina barbarica ſuſpendit candida tela ,
Purpureaſque notas filis intexuit albis ,
Indicium ſceleris ; perfectaque tradidit uni ,
Utque ferat dominæ , geſtu rogat . illa rogata
Pertulit ad Prognen , nec ſcit quid tradat in illis .
Evolvit veſtes ſævi matrona tyranni ,
Fortunæque ſuæ carmen miſerabile legit .
Et ( mirum potuiſſe ) ſilet : dolor ora repreſſit ,
Verbaque quærenti ſatis indignantia linguæ
Defuerant ; nec flere vacat : ſed faſque nefaſque
Con-

Confuſura ruit, pœnæque in imagine tota eſt.
Tempus erat, quo ſacra ſolent Trieterica Bacchi
Sithoniæ celebrare nurus: nox conſcia ſacris.
Nocte ſonat Rhodope tinnitibus æris acuti
Nocte ſua eſt egreſſa domo regina; deique
Ritibus inſtruitur, furialiaque accipit arma.
Vite caput tegitur, lateri cervina ſiniſtro
Vellare dependent, humero levis incubat haſta.
Concita per ſylvas, turba comitante ſuarum,
Terribilis Progne, furiiſque agitata doloris,
Bacche, tuas ſimulat. Venit ad ſtabula avia tandem;
Exululatque, Evoeque ſonat, portaſque refringit:
Germanamque rapit, raptæque inſignia Bacchi
Induit, & vultus hederarum frondibus abdit,
Attonitamque trahens intra ſua mœnia ducit.
Ut ſenſit tetigiſſe domum Philomela nefandam,
Horruit infelix, totoque expalluit ore.
Nacta locum Progne ſacrorum pignora demit;
Oraque develat miſeræ pudibunda ſororis,
Amplexumque petit. Sed non attollere contra
Suſtinet hæc oculos, pellex ſibi viſa ſororis:
Dejectoque in humum vultu, jurare volenti,
Teſtarique deos, per vim ſibi dedecus illud
Illatum, pro voce manus fuit. ardet, & iram
Non capit ipſa ſuam Progne, fletumque ſororis
Corripiens, Non eſt lacrymis hoc, inquit, agendum,
Sed ferro, ſeu ſi quid habes, quid vincere ferrum
Poſſit. In omne nefas ego me germana paravi.
Aut ego cum facibus regalia tecta cremabo,
Artificem mediis immittam Terea flammis:
Aut linguam, aut oculos, & quæ tibi membra pudorem
Abſtulerunt, ferro rapiam, aut per vulnera mille
Sontem animam expellam. Magnum eſt quodcunque paravi;
Quid ſit, adhuc dubito. Peragit dum talia Progne,
Ad matrem veniebat Itys. quid poſſit, ab illo
Admonita eſt: oculiſque tuens immitibus, Ah! quam
Es ſimilis patri, dixit: nec plura locuta
Triſte parat facinus, tacitaque exæſtuat ira.
Ut tamen acceſſit natus, matrique ſalutem
Attulit, & parvis adduxit colla lacertis,
Miſtaque blanditiis puerilibus oſcula junxit,
Mota quidem eſt genitrix, infractaque conſtitit ira;
In-

Invitique oculi lacrymis maduere coactis.
Sed ſimul ex nimia mentem pietate labare
Senſit, ab hoc iterumeſt ad vultus verſa ſororis:
Inque vicem ſpectans ambos, Cur admovet, inquit,
Alter blanditias? rapta ſilet altera lingua?
Quam vocat hic matrem, cur non vocat illa ſororem?
Cui ſis nupta vide Pandione nata marito:
Degeneras; ſcelus eſt pietas in conjuge Tereo.
Nec mora: traxit Ityn, veluti Gangetica cervæ
Lactantem fœtum per ſylvas tigris opacas.
Utque domus altæ partem tenuere remotam,
Tendentemque manus, & jam ſua fata videntem,
Et, *Mater*, *Mater*, clamantem, & colla petentem
Enſe ferit Progne, lateri qua pectus adhæret.
Nec vultum vertit; ſatis illi ad fata vel unum
Vulnus erat. Jugulum ferro Philomela reſolvit,
Vivaque adhuc, animæq; aliquid retinentia membra
Dilaniat. Pars inde cavis exultat ahenis;
Pars verubus ſtridet; manant penetralia tabo.
His adhibet conjux ignarum Terea menſis:
Et patrii moris ſacrum mentita, quod uni
Fas ſit adire viro, comites famuloſque removit:
Ipſe ſedens ſolio Tereus ſublimis avito,
Veſcitur, inque ſuam ſua viſcera congerit alvum?
Tantaque nox animi eſt, Ityn huc accerſite, dixit.
Diſſimulare nequit crudelia gaudia Progne.
Jamque ſuæ cupiens exiſtere nuncia cladis,
Intus habes, quod poſcis, ait. circumſpicit ille,
Atque ubi ſit, quærit. Quærenti, iterumque vocanti,
Sicut erat ſparſis furiali cæde capillis,
Proſiluit, Ityoſque caput Philomela cruentum
Miſit in ora patris: nec tempore maluit ullo
Poſſe loqui, & mentis teſtari gaudia dictis.
Thracius ingenti menſas clamore repellit,
Vipereaſque ciet Stygia de valle ſorores:
Et modo, ſi poſſet, reſerato pectore, diras
Egerere inde dapes demerſaque viſcera geſtit;
Flet modo, ſeque vocat buſtum miſerabile nati:
Nunc ſequitur nudo genitas Pandione ferro.
Corpora Cecropidum pennis pendere putares,
Pendebant pennis: quarum petit altera ſylvas,
Altera tecta ſubit: neque adhuc de pectore cædis
Exceſſere notæ: ſignataque ſanguine pluma eſt.
Ille dolore ſuo, pœnæque cupidine velox,

Ver-

Vertitur in volucrem; cui ſtant in vertice criſtæ;
Prominet immodicum pro longa cuſpide roſtrum.
Nomen Epops volucri, facies armata videtur.
Hic dolor ante diem, longæque extrema ſenectæ
Tempora, Tartareas Pandiona miſit ad umbras.

*Zetes, & Calais in aves.*

*FAB. VIII.*

SCeptra loci, rerūq; capit moderamen Erechtheus;
Juſtitia dubium, validiſne potentior armis.
Quattuor ille quidem juvenes, totidemque crearat
Fœmineæ ſortis; ſed erat par forma duarum.
E quibus Æolides Cephalus te conjuge felix
Procri fuit. Boreæ Tereus Thraceſque nocebant,
Dilectaque diu caruit Deus Orithyia;
Dum rogat, & precibus mavult quam viribus uti.
Aſt ubi blanditiis agitur nihil, horridus ira,
Quæ ſolita eſt illi, nimiumque domeſtica vento,
Et merito, dixit: quid enim mea tela reliqui,
Sævitiam, & vires, iramque, animoſque minaces,
Admovique preces, quarum me dedecet uſus?
Apta mihi vis eſt: hac triſtia nubila pello,
Hac freta concutio, nodoſaque robora verto,
Induroque nives, & terras grandine pulſo.
Idem ego cum fratres cœlo ſum nactus aperto,
(Nam mihi campus is eſt) tanto molimine luctor,
Ut medius noſtris concurſibus inſonet æther,
Exiliantque cavis eliſi nubibus ignes.
Idem ego, cum ſubii convexa foramina terræ,
Suppoſuique ferox imis mea terga cavernis,
Sollicito manes, totumque tremoribus orbem.
Hac ope debueram thalamos petiiſſe: ſocerque
Non orandus erat mihi, ſed faciendus Erectheus.
Hæc Boreas, aut his non inferiora locutus,
Excuſſit pennas, quarum jactatibus omnis
Afflata eſt tellus, latumque perhorruit æquor:
Pulvereamque trahens per ſumma cacumina pallam
Verrit humum, pavidamque metu caligine tectus
Orithyiam amans fulvis complectitur alis.
Dum volat, arſerunt agitati fortius ignes:
Nec prius aerii curſus ſuppreſſit habenas
Quam

Quam Ciconum tenuit populos, & mœnia raptor;
Illic & gelidi conjux Actæa tyranni,
Et genitrix facta eſt, partus enixa gemellos,
Cætera qui matris, pennas genitoris, haberent
Non tamen has memorant una cum corpore natas;
Barbaque dum rutilis aberat ſubnixa capillis,
Implumes Calaiſque puer, Zeteſque fuerunt;
Mox pariter pennæ ritu cœpere volucrum
Cingere utrumque latus, pariter flaveſcere malæ;
Ergo ubi conceſſit tempus puerile juventæ,
Vellera cum Minyis nitido radiantia villo,
Per mare non notum prima petiere carina,

FINIS.

# PUB. OVIDII NASONIS METAMORPHOSEON

## LIBER VII.

*Jaſon aureum vellus auxilio Medeæ acquirens.*

### *FAB. I.*

JAmque fretum Minyæ Pagaſæa puppe ſecabant,
Perpetuaque trahens inopem ſub nocte ſenectam
Viſus erat Phineus: juveneſque Aquilone creati
Virgineas volucres miſeri ſenis ore fugarant;
Multaque perpeſſi claro ſub Jaſone tandem
Contigerant rapidas limoſi Phaſidos undas.
Dumque adeunt regem, Phryxeaque vellera poſcunt,
Voxque datur Minyis magnorum horrenda laborum;
Concipit interea validos Æetias ignes:
Et luctata diu, poſtquam ratione furorem
Vincere non poterat, Fruſtra Medea repugnas,
Neſcio quis deus obſtat, ait; mirumque quid hoc eſt,
Aut aliquid certe ſimile huic, quod amare vocatur.
Nam cur juſſa patris nimium mihi dura videntur?
Sunt quoque dura nimis. cur quem modo denique vidi,
Ne pereat, timeo? quæ tanti cauſa timoris?
Excute vigineo conceptas pectore flammas,
Si potes, infelix. Si poſſem, ſanior eſſem.
Sed *trahit invitam nova vis: aliudque Cupido,*
*Mens aliud ſuadet. Video meliora, proboque,*
*Deteriora ſequor*. Quid in hoſpite regia virgo
Ureris? & thalamos alieni concipis orbis?
Hæc quoque terra poteſt quod ames dare. Vivat, an ille
Occidat, in diis eſt. vivat tamen: idque precari
Vel ſine amore licet. quid enim commiſit Jaſon?
Quem niſi crudelem non tangat Jaſonis ætas,
Et genus, & virtus? quem non, ut cætera deſint,
Forma movere poteſt? Certe mea pectora movit.

At

At niſi opem tulero, taurorum afflabitur ore;
Concurretque ſuæ ſegeti, tellure creatis
Hoſtibus, aut avido dabitur fera præda draconi.
Hoc ego ſi patiar, tum me de tigride natam,
Tum ferrum, & ſcopulos geſtare in corde fatebor.
Cur non & ſpecto pereuntem? oculoſque videndo
Conſcelero? cur non tauros exhortor in illum?
Terrigenaſque feros, inſopitumque draconem?
Dii meliora velint. quanquam non iſta precanda;
Sed facienda mihi. prodamne ego regna parentis?
Atque ope neſcio quis ſervabitur advena noſtra?
Ut per me ſoſpes; ſine me det lintea ventis,
Virque ſit alterius, pœne Medea relinquar?
Si facere hoc, aliamve poteſt præponere nobis,
Occidat ingratus. Sed non is vultus in illo,
Non ea nobilitas animo eſt, ea gratia formæ,
Ut timeam fraudem: meritique oblivia noſtri.
Et dabit ante fidem, cogamque in fœdera teſtes
Eſſe deos. Quid tuta times? accingere, & omnem
Pelle moram. Tibi ſe ſemper debebit Jaſon:
Te face ſolenni junget ſibi; perque Pelaſgas
Servatrix urbes matrum celebrabere turba.
Ergo ego germanam, fratremque, patrumq; deoſque,
Et natale ſolum ventis ablata relinquam?
Nempe pater ſævus, nempe eſt mea barbara tellus;
Frater adhuc infans; ſtant mecum vota ſororis,
Maximus intra me decus eſt. Non magna relinquam,
Magna ſequar; titulum ſervatæ puppis Achivæ,
Notitiamque loci melioris, & oppida, quorum
Hic quoque fama, viget, cultuſque, arteſque virorum;
Quemque ego cum rebus, quas totus poſſidet orbis,
Æſonidem mutaſſe velim; quo conjuge felix,
Et diis chara ferar, & vertice ſydera tangam.
Quid quod neſcio qui mediis incurrere in undis
Dicuntur montes? ratibuſque inimica Charybdis
Nunc ſorbere fretum, nunc reddere; cinctaque ſævis
Scylla rapax canibus Siculo latrare profundo?
Nempe tenens quod amo, gremioq; in Jaſonis hærens,
Per freta longa ferar. Nihil illum amplexa timebo;
Aut, ſi quid metuam, metuam de conjuge ſolo.
Conjugiumne putas? ſpecioſaque nomina culpæ
Imponis, Medea, tuæ? Quin aſpice quantum
Aggrediare nefas; &, dum licet, effuge crimen.
Dixit: & ante oculos rectum, pietaſque, pudorque

Conſtiterant, & victa dabat jam terga Cupido:
Ibat ad antiquas Hecates Perſeidos aras,
Quas nemus umbroſum, ſecretaque ſylva tegebat;
Et jam fractus erat, pulſuſque reſederat ardor,
Cum videt Æſoniden, extinctaque flamma reluxit;
Erubuere genæ, totoque recanduit ore.
Ut ſolet a ventis alimenta reſumere, quæque
Parva ſub inducta latuit ſcintilla favilla,
Creſcere, & in veteres agitata reſurgere vires:
Sic jam lenis amor, quem jam languere putares;
Ut vidit juvenem, ſpecie præſentis inarſit.
Et caſu ſolito formoſior Æſone natus
Illa luce fuit. Poſſes ignoſcere amanti.
Spectat: & in vultu, veluti tum denique viſo;
Lumina fixa tenet, nec ſe mortalia demens
Ora videre putat, nec ſe declinat ab illo.
Ut vero cœpitque loqui, dextramque prehendit
Hoſpes, & auxilium ſummiſſa voce rogavit,
Promiſitque torum, lacrymis ait illa profuſis:
Quid faciam video, nec me ignorantia veri
Decipiet, ſed amor: ſervabere munere noſtro;
Servatus promiſſa dato. Per ſacra triformis
Ille deæ, lucoque fores quod numen in illo,
Perque patrem ſoceri cernentem cuncta futuri,
Eventuſque ſuos, & tanta pericula jurat.
Creditus accepit cantatas protinus herbas,
Edidicitque uſum, lætuſque in tecta receſſit:
Poſtera depulerat ſtellas Aurora micantes:
Conveniunt populi ſacrum Mavortis in arvum,
Conſiſtuntque jugis: medio rex ipſe reſedit
Agmine purpureus, ſceptroque inſignis eburno;
Ecce adamanteis Vulcanum naribus efflant
Æripedes tauri, tactæque vaporibus herbæ
Ardent: utque ſolent pleni reſonare camini,
Aut ubi terrena ſilices fornace ſoluti
Concipiunt ignem liquidarum aſpergine aquarum:
Pectora ſic intus clauſas volventia flammas,
Gutturaque uſta ſonant. Tamen illis Æſone natus
Obvius it. vertere truces venientis ad ora
Terribiles vultus, præfixaque cornua ferro,
Pulvereumque ſolum pede pulſavere biſulco,
Fumificiſque locum mugitibus implevere.
Diriguere metu Minyæ. ſubit ille, nec ignes
Sentit anhelatos (tantum medicamina poſſunt)
Pen-

Pendulaque audaci mulcet palearia dextra,
Suppoſitoſque jugo pondus grave cogit aratri
Ducere, & inſuetum ferro proſcindere campum;
Mirantur Colchi; Minyæ clamoribus augent,
Adiiciuntque animos. galea tum ſumit ahena
Vipereos dentes, & aratos ſpargit in agros.
Semina mollit humus valido prætincta veneno;
Et creſcunt, fiuntque ſati nova corpora dentes;
Utque hominis ſpeciem materna ſumit in alvo,
Perque ſuos intus numeros componitur infans,
Nec niſi maturus communes exit in auras:
Sic ubi viſceribus gravidæ telluris imago
Effecta eſt hominis, fœto conſurgit in arvo;
Quodque magis mirum eſt, ſimul edita concutit arma.
Quos ubi viderunt præacutæ cuſpidis haſtas
In caput Æmonii juvenis torquere parentes,
Demiſere metu vultumque animumque Pelaſgi.
Ipſa quoque extimuit, quæ tutum fecerat illum;
Utque peti vidit juvenem tot ab hoſtibus unum,
Palluit, & ſubito ſine ſanguine frigida ſedit.
Neve parum valeant a ſe data gramina, carmen
Auxiliare canit, ſecretaſque advocat artes.
Ille gravem medios ſilicem jaculatus in hoſtes,
A ſe depulſum Martem convertit in ipſos.
Terrigenæ pereunt per mutua vulnera fratres,
Civilique cadunt acie. Gratantur Achivi,
Victoremque tenent, avidiſque amplexibus hærent;
Tu quoque victorem complecti barbara velles:
Obſtitit incepto pudor. At complexa fuiſſes:
Sed te, ne faceres, tenuit reverentia famæ.
Quod licet, affectu tacito lætaris, agiſque
Carminibus grates, & diis, autoribus horum.
Pervigilem ſupereſt herbis ſopire draconem,
Qui criſta, linguiſque tribus præſignis, & uncis
Dentibus horrendus, cuſtos erat arboris aureæ.
Hunc poſtquam ſparſit Lethæi gramine ſucci,
Verbaque ter dixit placidos facientia ſomnos,
Quæ mare turbatum, quæ concita flumina ſiſtunt;
Somnus in ignotos oculos ubi venit, & auro
Heros Æſonius potitur, ſpolioque ſuperbus,
Muneris autorem ſecum ſpolia altera portans,
Victor Iolciacos tetigit cum conjuge portus.

*De novata Æſonis juventute.*

## *FAB. II.*

ÆMoniæ matres pro natis dona receptis,
Grandævique ferunt patres; congeſtaque flamma
Thura liquefaciunt: indutaque cornibus aurum
Victima vota facit. ſed abeſt gratantibus Æſon,
Jam propior letho, feſſuſque ſenilibus annis.
Tum ſic Æſonides: O cui debere ſalutem
Confiteor conjux, quanquam mihi cuncta dediſti,
Exceſſitque fidem meritorum ſumma tuorum:
Si tamen hoc poſſunt (quid enim nõ carmina poſſunt?)
Deme meis annis, & demptos adde parenti.
Nec tenuit lacrymas. Mota eſt pietate rogantis;
Diſſimilemque animum ſubiit pater Æta relictus.
Non tamen affectus tales confeſſa, Quod, inquit,
Excidit ore tuo, conjux, ſcelus? Ergo ego cuiquam
Poſſe tuæ videor ſpatium tranſcribere vitæ?
Non ſinat hoc Hecate: nec tu petis æque: ſed iſto
Quod petis, experiar majus dare munus, Jaſon.
Arte mea ſoceri longum tentabimus ævum,
Non annis revocare tuis: modo diva triformis
Adjuvet, & præſens ingentibus annuat auſis.
Tres aberant noctes, ut cornua tota coirent,
Efficerentque orbem. poſtquam pleniſſima fulſit,
Et ſolida terras ſpectavit imagine Luna,
Egreditur tectis, veſtes induta recinctas,
Nuda pedem, nudos humeris infuſa capillos,
Fertque vagos mediæ per muta ſilentia noctis
Incomitata gradus. Homines, volucreſque, feraſque
Solverat alta quies, nullo cum murmure ſerpens;
Immotæque ſilent frondes, ſilet humidus aer,
Sidera ſola micant: ad quæ ſua brachia tendens,
Ter ſe convertit, ter ſumptis flumine crinem
Irroravit aquis, ternis & hiatibus ora
Solvit: & in dura ſummiſſo poplite terra,
Nox, ait, arcanis fidiſſima, quæque diurnis
Aurea cum Luna ſucceditis ignibus aſtra,
Tuque triceps Hecate, quæ cœptis conſcia noſtris
Adjutrixque venis, cantuſque arteſque magorum,
Quæque magos tellus pollentibus inſtruis herbis,

Aura-

Auræque, & venti, monteſque, amneſque, lacuſque,
Diique omnes nemorum, diique omnes noctis adeſte;
Quorum ope, cum voluti, ripis mirantibus amnes
In fontes rediere ſuos, concuſſaque ſiſto,
Stantia concutio cantu freta, nubila pello,
Nubilaque induco, ventos abigoque, vocoque,
Vipereas rumpo verbis & carmine fauces,
Vivaque ſaxa, ſua convulſaque robora terra,
Et ſylvas moveo, jubeoque tremiſcere montes,
Et mugire ſolum, maneſque exire ſepulchris.
Te quoque Luna traho; quamvis Temeſæa labores
Æra tuos minuant; currus quoque carmine noſtro
Pallent, ac pallet noſtris Aurora venenis.
Vos mihi taurorum flammas hebetaſtis, & unco
Haud patiens oneris collum preſſiſtis aratro.
Vos ſerpentigenis in ſe fera bella dediſtis,
Cuſtodemque rudem ſomno ſopiſtis, & aurum
Vindice decepto Grajas miſiſtis in urbes.
Nunc opus eſt ſuccis, per quos renovata ſenectus
In florem redeat, primoſque recolligat annos.
Et dabitis: neque enim micuerunt ſidera fruſtra,
Nec fruſtra volucrum tractus cervice draconum
Currus adeſt. aderat demiſſus ab æthere currus.
Quo ſimul aſcendit, frænataque colla draconum
Permulſit, manibuſque leves agitavit habenas,
Sublimis rapitur, ſubjectaque Theſſala Tempe
Deſpicit, & cretis regionibus applicat angues:
Et quas Oſſa tulit, quaſque altus Pelion herbas,
Othryſque, & Pindus, & Pindo major Olympus,
Perſpicit; & placitas partim radice revellit,
Partim ſuccidit curvamine falcis ahenæ.
Multa quoque Apidani placuerunt gramina ripis;
Multa quoque Amphryſi: nec eras immundi Enipeu:
Nec non Peneus, nec non Sperchiades undæ
Contribuere aliquid, juncoſaque litora Bœbes:
Carpſit & Euboica vivax Anthedone gramen
Nondum vulgatum mutato corpore Glauci.
Nona dies illam curru, penniſque draconum,
Nonaque nox omnes luſtrantem viderat agros,
Cum rediit: nec erant tacti niſi odore dracones,
Et tamen annoſæ pellem poſuere ſenectæ.
Conſtitit adveniens citra limenque foreſque,
Et tantum cœlo tegitur, refugitque viriles

Contactus, ſtatuitque aras de ceſpite binas;
Dexteriore Hecates, at læva parte Juventæ.
Has ubi verbenis ſylvaque incinxit agreſti,
Haud procul egeſta ſcrobibus tellure duabus
Sacra facit: cultroſque in guttura velleris atri
Conjicit, & patulas perfundit ſanguine foſſas.
Tum ſuper invergens tepidi carcheſia lactis,
Alteraque invergens liquidi carcheſia mellis,
Verba ſimul fundit, terrenaque numina poſcit;
Umbrarumque rogat rapta cum conjuge regem;
Ne properent artus anima fraudare ſenili.
Quos ubi placavit precibuſque, & murmure longo;
Æſonis effœtum proferri corpus ad aras
Juſſit, & in plenos reſolutum carmine ſomnos
Exanimi ſimilem ſtratis porrexit in herbis.
Hinc procul Æſonidem, procul hinc jubet ire miniſtros,
Et monet arcanis oculos removere profanos.
Diffugiunt juſſi. ſparſis Medea capillis
Bacchantum ritu flagrantes circuit aras,
Multifidaſque faces in foſſa ſanguinis atra
Tingit, & infectas geminis accendit in aris:
Terque ſenem flamma, ter aqua, ter ſulphure luſtrat.
Interea calido poſitum medicamen aheno
Fervet, & exultat, ſpumiſque tumentibus albet.
Illic Æmonia radices valle reſectas,
Seminaque, & flores, & ſuccos incoquit atros.
Adjicit extremo lapides Oriente petitos,
Et quas Oceani refluum mare lavit arenas.
Addidit exceptas Lunæ de nocte pruinas,
Et Stygis infames ipſis cum carnibus alas,
Inque virum ſoliti vultus mutare ferinos
Ambigui proſecta lupi. nec defuit illi
Squamea Cinyphii tenui membrana chelydri,
Vivaciſque jecur cervi: quibus inſuper addit
Ora caputque novem cornicis ſæcula paſſæ.
His, & mille aliis poſtquam ſine nomine rebus
Propoſitum inſtruxit mortali barbara munus,
Arenti ramo jam pridem mitis olivæ
Omnia confudit, ſummiſque immiſcuit ima.
Ecce! vetus calido verſatus ſtipes aheno
Fit viridis primo, nec longo tempore frondes
Induit, & ſubito gravidis oneratur olivis.

At quacunque cavo ſpumas ejecit aheno
Ignis, & in terram guttæ cecidere calentes,
Vernat humus, floreſque, & mollia pabula ſurgunt;
Quæ ſimul ac vidit, ſtricto Medea recludit
Enſe ſenis jugulum, veteremque exire cruorem
Paſſa, replet ſuccis: quos poſtquam combibit Æſon
Aut ore exceptos, aut vulnere; barba, comæque
Canitie poſita nigrum rapuere colorem.
Pulſa fugit macies: abeunt pallorque ſituſque,
Adjectoque cavæ ſupplentur corpore rugæ,
Membraque luxuriant. Æſon miratur, & olim
Ante quater denos hunc ſe reminiſcitur annos,
Diſſimilemque animum ſubiit, ætate relicta.

*Liberi nutrices in juventutem reductæ.*

*FAB. III.*

Viderat ex alto tanti miracula monſtri
Liber: & admonitus juvenes nutricibus annos
Poſſe ſuis reddi, capit hoc a Colchide munus.

*Pelias arte Medeæ a filiabus ſuis interemptus.*

*FAB. IV.*

Neve doli ceſſent, odium cum conjuge falſum
Phaſias aſſimulat: Peliæque ad limina ſupplex
Confugit, atque illam (quoniam gravis ipſa ſenecta eſt)
Excipiunt natæ, quas tempore callida parvo
Colchis amicitiæ fallacis imagine cepit.
Dumque refert inter meritorum maxima, demptos
Æſonis eſſe ſitus, atque hac in parte moratur,
Spes eſt virginibus Peliæ ſubjecta creatis,
Arte ſuum parili revireſcere poſſe parentem;
Idque petunt, pretiumque jubent ſine fine paciſci;
Illa brevi ſpatio ſilet, & dubitare videtur,
Suſpenditque animos, ficta gravitate, rogantum.
Mox ubi pollicita eſt, quo ſit fiducia major
Muneris hujus, ait: Qui veſtri maximus ævo eſt
Dux gregis inter oves, agnus medicamine fiet.
Protinus innumeris effœtus laniger annis

Attrahitur flexo circum cava tempora cornu;
Cujus ut Æmonio marcentia guttare cultro
Fodit, & exiguo maculavit ſanguine ferrum;
Membra ſimul pecudis, validoſque venefica ſuccos
Mergit in ære cavo. minuuntur corporis artus,
Cornuaque exuitur, nec non cum cornibus annos,
Et tener auditur medio balatus aheno.
Nec mora; balatum mirantibus, exilit agnus,
Laſcivitque fuga, lactantiaque ubera quærit.
Obſtupuere ſatæ Pelia: promiſſaque poſtquam
Exhibuere fidem, tum vero impenſius inſtant.
Ter juga Phœbus equis in Ibero flumine merſis
Dempſerat, & quarta radiantia nocte micabant
Sidera, cum rapido fallax Æetias igni
Imponit purum laticem, & ſine viribus herbas.
Jamque neci ſimilis, reſoluto corpore, regem,
Et cum rege ſuos cuſtodes ſomnus habebat,
Quem dederat cantus, magicæque potentia linguæ.
Intrarant juſſæ cum Colchide limina natæ,
Ambierantque torum. Quid nunc dubitatis inertes?
Stringite, ait, gladios, veteremque haurite cruorem,
Ut repleam vacuas juvenili ſanguine venas:
In manibus veſtris vita eſt, ætaſque parentis.
Si pietas ulla eſt, nec ſpes agitatis inanes,
Officium præſtate patri, teliſque ſenectam
Exigite, & ſaniem conjecto emittite ferro.
His, ut quæque pia eſt, hortatibus, impia prima eſt,
Et ne ſit ſcelerata, facit ſcelus: haud tamen ictus
Ulla ſuos ſpectare poteſt: oculoſque reflectunt,
Cæcaque dant ſævis averſæ vulnera dextris.
Ille cruore fluens ſubito tamen allevat artus,
Semilacerque toro tentas conſurgere; & inter
Tot medius gladios pallentia brachia tendens;
Quid facitis natæ? quis vos in fata parentis
Armat; ait? Cecidere illis animique, manuſque:
Plura locuturo cum verbis guttura Colchis
Abſtulit, & calidis laniatum merſit in undis.

Ce-

*Cerambus in avem.*

*FAB. V. VI. VII. VIII. & IX.*

QUæ niſi pennatis ſerpentibus iſſet in auras,
Non exempta foret pœnæ. fugit alta ſuperque
Pelion umbroſum, Philyræaque tecta, superque
Othryn, & eventu veteris loca nota Cerambi.
Hic ope nympharum ſublatus in aera pennis,
Cum gravis infuſo tellus foret obruta ponto,
Deucalioneas effugit inobrutus undas.
Æoliam Pitanen a læva parte reliquit,
Factaque de ſaxo longi ſimulacra draconis,
Idæumque nemus, quo nati furta, juvencum
Occuluit Liber falſi ſub imagine cervi:
Quaque pater Coryti parva tumulatus arena eſt;
Et quos Mera novo latratu terruit agros.

*Coæ matronæ in boves, & Jaliſii in ſcopulos.*

*FAB. X. XI. & XII.*

EUrypylique urbem, qua Coæ cornua matres
Geſſerunt, tunc cum diſcederet Herculis agmen:
Phœbeamque Rhodon: & Jalyſios Telchinas;
Quorum oculos ipſo vitiantes omnia viſu
Jupiter exoſus, fraternis ſubdidit undis.
Tranſit & antiquæ Carthæja mœnia Cææ,
Qua pater Alcidamas placidam de corpore natæ
Miraturus erat naſci potuiſſe columbam.

*Cycnus in avem, & Hyrie in ſtagnum.*

*FAB. XIII. & XIV.*

INde Iaeus Hyries videt, & Cycneia Tempe,
Quæ ſubitus celebravit olor. nam Phyllius illic
Imperio pueri volucreſque, ferumque leonem

Tradiderat domitos: taurum quoque vincere juſſus
Vicerat: & ſtricto toties iratus amori,
Præmia poſcenti taurum ſuprema negavit.
Ille indignatus, Cupies dare, dixit: & alto
Deſiluit ſaxo; cuncti cecidiſſe putabant:
Factus olor niveis pendebat in aere pennis.
At genitrix Hyriæ ſervatum neſcia, flendo
Delicuit: ſtagnumque ſuo de nomine fecit.

*Combe in avem, & Menephron in feram, &c.*

## *FAB. XV. XVI. XVII. XVIII. & XIX.*

ADjacet his Pleuron: in qua trepidantibus alis
Ophias effugit natorum vulnera Combe.
Inde Calaureæ Latoidos aſpicit arva,
In volucrem verſi cum conjuge conſcia regis.
Dextera Cyllene eſt, in qua cum matre Menephron
Concubiturus erat, ſævarum more ferarum.
Cephiſon procul hinc deflentem fata nepotis
Reſpicit in tumidam Phocen ab Apolline verſi,
Eumelique domum lugentis in aere natam.
Tandem vipereis Ephiren Pirenida pennis
Contigit. hic ævo veteres mortalia primo
Corpora vulgarunt pluvialibus edita fungis.
Sed poſtquam Colchis arſit nova nupta venenis;
Flagrantemque domum regis male vidit, utroque
Sanguine natorum prefunditur impius enſis;
Ultaque ſe male mater Jaſonis effugit arma.
Hinc Titaniacis ablata Draconibus intrat
Palladias arces; quæ te, juſtiſſime Phineu,
Teque ſenex Peripha, pariter videre volantes;
Innexamque novis neptem Polyphemonis alis.

*Spuma Cerberi in aconitum.*

## *FAB. XX. XXI. & XXII.*

EXcipit hanc Ægeus facto damnandus in uno:
Nec ſatis hoſpitium eſt, thalami quoque fœdere jungit.
Jamque aderat Theſeus proles ignara Parenti;

Qui

Qui virtute ſua bimarem pacaverat Iſthmon.
Hujus in exitium miſcet Medea, quod olim
Attulerat ſecum Scythicis aconiton ab oris.
Illud Echidnææ memorant e dentibus ortum
Eſſe canis. Specus eſt tenebroſo cæcus hiatu:
Eſt via declivis, per quam Tyrinthius heros
Reſtantem, contraque diem, radioſque micantes
Obliquantem oculos, nexis adamante catenis
Cerberon attraxit: rabida qui concitus ira
Implevit pariter ternis latratibus auras,
Et ſparſit virides ſpumis albentibus agros:
Has concreſſe putant, nactaſque alimenta feracis
Fœcundique ſoli vires cepiſſe nocendi.
Quæ quia naſcuntur dura vivacia caute,
Agreſtes aconita vocant. Ea conjugis aſtu
Ipſe parens Ægeus nato porrexit, ut hoſti.
Sumpſerat ignara Theſeus data pocula dextra;
Cum pater in capulo gladii cognovit eburno
Signa ſui generis, facinuſque excuſſit ab ore.
Effugit illa necem, nebulis per carmina motis.

*Theſei geſta, & Scironis oſſa in ſcopulos.*

## *FAB. XXIII.*

At genitor quanquam lætatur ſoſpite nato;
Attonitus tamen eſt, ingens diſcrimine parvo
Committi potuiſſe nefas. fovet ignibus aras,
Muneribuſque deos implet; feriuntque ſecures
Colla toroſa boum vinctorum cornua vittis.
Nullus Erechthidis fertur celebratior illo
Illuxiſſe dies. agitant convivia patres,
Et medium vulgus: nec non & carmina vino
Ingenium faciente canunt. Te, maxime Theſeu,
Mirata eſt Marathon Cretæi ſanguine tauri:
Quodque ſuam ſecurus arat Cremyona colonus,
Munus, opuſque tuum eſt. Tellus Epidauria per te
Clavigeram vidit Vulcani occumbere prolem;
Vidit & immitem Cephiſias ora Procruſten;
Cercyonis lethum vidit Cerealis Eleuſis.
Occidit ille Sinis, magnis male viribus uſus;
Qui poterat curvare trabes, & agebat ab alto
Ad terram late ſparſuras corpora pinus.

Tu-

Tutus ad Alcathoen Lelegeia mœnia limes
Compoſito Scirone patet ; ſparſiſque latronis
Terra negat ſedem , ſedem negat oſſibus unda ;
Quæ jactata diu fertur duraſſe vetuſtas
In ſcopulos . ſcopulis nomen Scironis inhæret .
Si titulos annoſque tuos numerare velimus ,
Facta prement annos . Pro te , fortiſſime vota
Publica ſuſcipimus : Bacchi tibi ſumimus hauſtus .
Conſonat aſſenſu populi , precibuſque faventum
Regia : nec tota triſtis locus ullus in urbe eſt .

*Arne in monedulam.*

## FAB. XXIV.

NEc tamen ( *uſque adeo nulla eſt ſincera voluptas* ,
*Sollicitumque aliquid lætis intervenit* ) Ægeus
Gaudia percepit nato ſecura recepto .
Bella parat Minos : qui quanquam milite , quanquam
Claſſe valet ; patria tamen eſt firmiſſimus ira ,
Androgeique necem juſtis ulciſcitur armis .
Ante tamen bello vires acquiris amicas :
Quaque patent aditus , volueri freta claſſe pererrat .
Hinc Anaphen ſibi jungit , & Aſtypaleja regna ,
Promiſſis Anaphen , regna Aſtypaleja bello .
Hinc humilem Myconem , cretoſaque rura Cimoli ,
Florentemque Siphnon , Scyron , planamque Seriphon ,
Marmoreamque Paron, quamq; impia prodidit Arne
Cynthon , & accepto, quod avara popoſcerat , auro .
Muta ta eſt in avem; quæ nunc quoque diligit aurum,
Nigra pedes , nigris velata monedula pennis .

*Formicæ in homines , ſive Myrmidonas mutatæ.*

## FAB. XXV.

AT non Oliaros , Didymeque , & Tenos , & Andros ,
Et Gyaros , altidæque ferax Peparethos olivæ ;
Gnoſ-

Gnoſſiacas juvere rates: latere inde ſiniſtro
Oenopiam Minos petit Æacideia regna.
Oenopiam veteres appellavere: ſed ipſæ
Æacus Æginam genitricis nomine dixit.
Turba ruit, tantæque virum cognoſcere famæ
Expetit. occurrunt illi Telamonque, minorque
Quam Telamon Peleus, & proles tertia Phocus,
Ipſe quoque egreditur tardus gravitate ſenili
Æacus, & quæ ſit veniendi cauſa, requirit.
Admonitus patrii luctus ſuſpirat: & illi
Dicta refert rector populorum talia centum.
Arma juves oro pro nato ſumpta; piæque
Pars ſis militiæ: tumulo ſolatia poſco.
Huic Aſopiades, Petis irrita, dixit, & urbi
Non facienda meæ: neque enim conjunctior ulla
Cecropidis hac eſt tellus. Ea fædera nobis.
Triſtis abit; Stabuntque tibi tua fædera magno,
Dixit: & utilius bellum putat eſſe minari,
Quam gerere, atque ſuas ibi præconſumere vires.
Claſſis ab Oenopiis etiam nunc Lyctia muris
Spectari poterat: cum pleno concita velo
Attica puppis adeſt, & portus intrat amicos,
Quæ Cephalum, patriæque ſimul mandata ferebat.
Æacidæ longo juvenes poſt tempore viſum
Agnovere tamen Cephalum, dextraſque dedere,
Inque patris duxere domum. Spectabilis heros,
Et veteris retinens etiam nunc pignora formæ
Ingreditur, ramumque tenens popularis olivæ,
Et dextra, lævaque duos ætate minores
Major habet, Clyton, & Buten Pallante creatos.
Poſtquam congreſſi, primi ſua verba tulerunt
Cecropidæ: Cephalus peragit mandata rogatque
Auxilium, fæduſque refert, & jura parentum,
Imperiumque peti totius Achæidos addit.
Sic ubi mandatam juvit facundia cauſam,
AEacus, in capulo regni nitente ſiniſtra,
Nec petite auxilium, ſed ſumite, dixit, Athenæ.
Nec dubiæ vires: quas hæc habet inſula, veſtras
Ducite, & omnis eat rerum ſtatus iſte mearum.
Robora non deſunt: ſuperat mihi miles, & hoſti,
*Gratia diis*, felix & inexcuſabile tempus.
Imo ita ſit Cephalus, creſcat tua civibus opto
Urbs, ait: adveniens equidem modo gaudia cepi,
Cum tam pulchra mihi, tam par ætate juventus
Ob-

Obvia proceſſit; multos tamen inde requiro;
Quos quondam vidi veſtra prius urbe receptus:
AEacus ingemuit, triſtique ita voce locutus:
*Flebile principium melior fortuna ſecuta eſt.*
Hanc utinam vobis poſſem memorare! ſine ullo
Ordine nunc repetam: neu longa ambage morer vos.
Oſſa ciniſque jacent: memori quos mente requiris,
Et quota pars illi rerum periere mearum!
Dira lues populis ira Junonis iniquæ
Incidit exoſæ dictas a pellice terras
Dum viſum eſt mortale malum, tantæque latebat
Cauſa nocens cladis, pugnatum eſt arte medendi:
Exitium ſuperabat opem, quæ victa jacebat.
Principio cœlum ſpiſſa caligine terras
Preſſit, & ignavos incluſit nubibus æſtus:
Dumque quater plenis explevit cornibus orbem
Luna, quater plenum tenuata retexuit orbem,
Lethiferis calidi ſpirarunt æſtibus Auſtri.
Conſtat & in fontes vitium veniſſe, lacuſque,
Milliaque incultos ſerpentum multa per agros
Erraſſe, atque ſuis fluvios temeraſſe venenis.
Strage canum primo, volucrumque, oviumque, boumque,
Inque feris ſubiti deprenſa potentia morbi eſt.
Concidere infelix validos miratur arator
Inter opus tauros, medioque recumbere ſulco.
Lanigeris gregibus balatus dantibus ægros
Sponte ſua lanæque cadunt, & corpora tabent.
Acer equus quondam, magnæque in pulvere famæ
Degenerat; palmæ, veterumque oblitus honorem,
Ad præſepe gemit morbo moriturus inerti.
Non aper iraſci meminit; nec fidere curſu
Cerva; nec armentis incurrere fortibus urſi,
*Omnia languor habet:* ſylviſque, agriſque, viiſque
Corpora fœda jacent: vitiantur odoribus auræ.
Mira loquor: Non illa canes, avidæque volucres,
Non cani tetigere lupi: dilapſa liqueſcunt,
Afflatuque nocent, & agunt contagia late.
Pervenit ad miſeros damno graviore colonos
Peſtis, & in magnæ dominatur mœnibus urbis:
Viſcera torrentur primo: flammæque latentis
Indicium rubor eſt, & ductus anhelitus igni.
Aſpera lingua tumet, tepidiſque arentia ventis,
Ora patent, auræque graves captantur hiatu.

Non

Non ſtratum, non ulla pati velamina poſſunt;
Dura ſed in terra ponunt præcordia: nec fit
Corpus humo gelidum, ſed humus de corpore fervet.
Nec moderator adeſt: inque ipſos ſæva medentes
Erumpit clades; obſuntque autoribus artes.
Quo propior quiſque eſt, ſervitque fidelius agro;
In partem lethi citius venit: atque ſalutis
Spes abiit: finemque vident in funere morbi.
Indulgent animis; & nulla quid utile, cura eſt;
Utile enim nihil eſt, Paſſim, poſitoque pudore,
Fontibus, & fluviis, puteiſque capacibus hærent:
Nec ſitis eſt extincta prius, quam vita, bibendo;
Inde graves morbo nequeunt conſurgere, & ipſis
Immoriuntur aquis; aliquis tamen haurit & illas.
Tantaque ſunt miſeris inviſi tædia lecti;
Proſiliunt, aut, ſi prohibent conſiſtere vires,
Corpora devolvunt in humum, fugiuntque penates
Quiſque ſuos: ſua cuique domus funeſta videtur;
Et quia cauſa latet, locus eſt in crimine notus.
Semianimes errare viis, dum ſtare valebant,
Aſpiceres; flentes alios, terraque jacentes;
Laſſaque verſantes ſupremo lumina motu,
Membraque pendentis tendunt ad ſidera cœli;
Hic, illic, ubi mors deprenderat, exhalantes.
Quid mihi tunc animi fuit? aut quid debuit eſſe?
Ni vitam odiſſem, & cuperem pars eſſe meorum?
Quo ſe cunque acies oculorum flexerat, illic
Vulgus erat ſtratum: veluti cum putria motis
Poma cadunt ramis, agitataque ilice glandes.
Templa vides contra gradibus ſublimia longis:
Jupiter illa tenet. Quis non altaribus illis
Irrita thura dedit; quoties pro conjuge conjux;
Pro nato genitor dum verba precantia dixit,
Non exoratis animam finivit in aris?
Inque manu thuris pars inconſumpta reperta eſt?
Admoti quoties templis, dum vota ſacerdos
Concipit, & fundit purum inter cornua vinum;
Haud expectato ceciderunt vulnere tauri?
Ipſe ego ſacra Jovi pro me, patriaque, tribuſque
Cum facerem natis, mugitus victima diros
Edidit, & ſubito collapſa ſine ictibus ullis
Exiguo tinxit ſubjectos ſanguine cultros.
Fibra quoque ægra notas veri, monituſque deorum
Perdiderat: triſtes penetrant ad viſcera morbi

Ante

Ante ſacros vidi projecta cadavera poſtes:
Ante ipſas, quo mors foret invidioſior, aras.
Pars animam laqueo claudunt, mortiſque timorem
Morte fugant, ultroque vocant venientia fata:
Corpora miſſa neci nullis de more feruntur
Funeribus: neque enim capiebant funera portæ.
Aut inhumata premunt terras; aut dantur in altos
Indotata rogos. & jam reverentia nulla eſt.
Deque rogis pugnant, alieniſque ignibus ardent.
Qui lacryment, deſunt; indefletæque vagantur
Natorum,matrumque animæ,juvenumq; ſenumque:
Nec locus in tumulos, nec ſufficit arbor in ignes.
Attonitus tanto miſerarum turbine rerum,
Jupiter o, dixi, ſi te non falſa loquuntur
Iſſe ſub amplexus AEginæ Aſopidos olim,
Nec te, magne pater, noſtri pudet eſſe parentem,
Aut mihi redde meos,aut me quoq; conde ſepulchro.
Ille notam fulgore dedit, tonitruque ſecundo:
Accipio, Sintque iſta precor felicia mentis
Signa tuæ, dixi, quæ das mihi pignoris omen.
Forte fuit juxta patulis rariſſima ramis
Sacra Jovi quercus de ſemine Dodonæo.
Hic nos frugilegas aſpeximus agmine longo
Grande onus exiguo formicas ore gerentes,
Rugoſque ſuum ſervantes cortice callem.
Dum numerum miror, Totidem, pater optime, dixi,
Tu mihi da cives, & inania mœnia ſupple.
Intremuit, ramiſque ſonum ſine flamine motis
Alta dedit quercus. Pavido mihi membra timore
Horruerant, ſtabantque comæ; tamen oſcula terræ,
Roboribuſque dedi: nec me ſperare fatebar;
Sperabam tamen, atque animo mea vota fovebam.
Nox ſubit, & curis exercita corpora ſomnus
Occupat. ante oculos eadem mihi quercus adeſſe,
Et rami totidem, totidemque animalia ramis
Ferre ſuis viſa eſt, pariterque tremiſcere motu,
Graniferumque agmen ſubjectis ſpargere in arvis,
Creſcere quod ſubito majus, majuſque videtur,
Ac ſe tollere humo, rectoque aſſiſtere trunco,
Et maciem, numerumq; pedum,nigrumque colorem
Ponere, & humanam membris inducere formam.
Somnus abit, damno vigilans mea viſa; querorque
In ſuperis opis eſſe nihil: ſed in ædibus ingens
Murmur erat, voceſque hominum exaudire videbar:

Jam

Jam mihi deſuetas. Dum ſuſpicor has quoque ſo-
mni
Eſſe, venit Telamon properus, foribuſque recluſis,
Speque, fideque, Pater, dixit, majora videbis:
Egredere. Egredior, qualeſque in imagine ſomni
Viſus eram vidiſſe viros, ex ordine tales
Aſpicio, noſcoque. Adeunt, regemque ſalutant.
Vota Jovi ſolvo, populiſque recentibus urbem
Partior, & vacuos priſcis cultoribus agros:
Myrmidogaſque voco, nec origine nomina fraudo.
Corpora vidiſti; mores, quos ante gerebant,
Nunc quoque habent. Parcum genus eſt, pacienſ-
que laborum,
Quæſitique tenax, & quod quæſita reſervet.
Hi te ad bella pares annis animiſque ſequentur:
Cum primum, qui te feliciter attulit, Eurus
(Eurus enim attulerat) fuerit mutatus in Auſtros.

*Cephalus, & Procris.*

## *FAB. XXVI.*

Talibus, atque aliis longum ſermonibus illi
Implevere diem. Lucis pars optima menſæ
Eſt data, nox ſomno. Jubar aureus extulerat Sol;
Flabat adhuc Eurus, redituraque vela tenebat.
Ad Cephalum Pallante ſati, cui grandior ætas;
Ad regem Cephalus, ſimul & Pallante creati
Conveniunt: ſed adhuc regem ſopor altus habebat.
Excipit AEacides illos in limine Phocus:
Nam Telamon, fraterque viros ad bella para-
bant:
Phocus in interius ſpatium, pulchroſque receſſus
Cecropidas duxit, cum queis ſimul ipſe reſedit.
Aſpicit AEolidem, gnota ex arbore factum
Ferre manu jaculum, cujus fuit aurea cuſpis.
Pauca prius mediis ſermonibus ille locutus,
Sum nemorum ſtudioſus, ait, cædiſque ferinæ:
Qua tamen e ſylva teneas haſtile reciſum,
Jamdudum dubito: certe ſi fraxinus eſſet,
Fulva colore foret; ſi cornus, nodus ineſſet.
Unde ſit ignoro: ſed non formoſus iſto
Viderunt oculi telum jaculabile noſtri.
Excipit Actæis e fratribus alter: &, Uſum
Majo-

Majorem ſpecie mirabere dixit, in iſto:
Conſequitur quodcunque petit: fortunaque miſſum
Non regit; & revolat nullo referente cruentum.
Tum vero juvenis Nereius omnia quærit:
Cur ſit, & unde datum, quis tanti muneris autor.
Quæ petit ille refert, & cætera nota; pudore,
Qua tulerit mercede, ſilet. tactuſque dolore
Conjugis amiſſæ, lacrymis ita fatur obortis:
Hoc me, nate deæ, (quis poſſet credere?) telum
Flere facit, facietque diu, ſi vivere nobis
Fata diu dederint. hoc me cum conjuge chara,
Perdidit; hoc utinam caruiſſem munere ſemper!
Procris erat, ſi forte magis pervenit ad aures
Orithyia tuas, magnæ ſoror Orithyiæ:
Si faciem, moreſque velis conferre duarum,
Dignior iſta rapi. Pater hanc mihi junxit Erechtheus:
Hanc mihi Junxit amo. Felix dicebar, eramque;
Non ita diis viſum eſt. at nunc quoque forſitan eſſem.
Alter agebatur poſt ſacra jugalia menſis;
Cum me cornigeris tendentem retia cervis
Vertice de ſummo ſemper florentis Hymetti
Lutea mane videt pulſis aurora tenebris,
Invitumque rapit. Liceat mihi vera referre
Pace deæ, quod ſit roſeo ſpectabilis ore,
Quod teneat lucis, teneat confinia noctis,
Nectareis quod alatur aquis. Ego Procrin amabam;
Pectore Procris erat, Procris mihi ſemper in ore:
Sacra tori, coituſque novos, thalamoſque recentes;
Primaque deſerti referebam fœdera lecti.
Mota dea eſt, &, Siſte tuas, ingrate, querelas;
Procrin habe, dixit. quod ſi mea provida mens eſt,
Non habuiſſe voles; meque illi irata remiſit.
Dum redeo, mecumque deæ memorata retracto,
Eſſe metus cœpit, ne jura jugalia conjux
Non bene ſervaſſet: Facies ætaſque jubebant
Credere adulterium: prohibebant credere mores:
Sed tamen abfueram; ſed & hæc erat, unde redibam,
Criminis exemplum: ſed cuncta timemus amantes;
Quærere quo doleam ſtatuo, doniſque pudicam
Sollicitare fidem, favet huic Aurora timori,
Immutatque meam (videor ſenſiſſe) figuram,
Palla-

Palladiaſque ineo non cognoſcendus Athenas,
Ingredriorque domum. Culpa domus ipſa carebat;
Caſtaque ſigna dabat, dominoque erat anxia rapto.
Vix aditus per mille dolos ad Erechthida factus.
Vt vidi, obſtupui, meditatque pene reliqui
Tentamenta fide. male me, quin vera faterer;
Continui: male quin, ut oportuit, oſcula ferrem.
Triſtis erat: ſed nulla tamen formoſior illa
Eſſe poteſt triſti: deſiderioque calebat
Conjugis erepti. Tu collige qualis in illa
Phoce decor fuerit, quam ſic dolor ipſe decebat.
Quid referam, quoties tentamina noſtra pudici
Reppulerint mores? quoties, Ego, dixerit, uni
Servor, ubicunque eſt, uni mea gaudia ſervo?
Cui non iſta fide ſatis experientia ſano no
Magna foret? Non ſum contentus, & in mea pug,
Vulnera; dum cenſus dare me promitto loquendo
Muneraque augendo, tandem dubitare coegi.
Exclamo, Mala! pectora detego; tectus adulter
Verus eram conjux: me perfida teſte teneris.
Illa nihil: tacito tantummodo victa pudore
Inſidioſa malo cum conjuge limina fugit:
Offenſaque mei genus omne peroſa virorum,
Montibus errabat, ſtudiis operata *Dianæ*.
Tum mihi deſerto violentior ignis ad oſſa
Pervenit: orabam veniam, & peccaſſe fatebar;
Et potuiſſe datis ſimili ſuccumbere culpæ
Me quoque muneribus, ſi munera tanta darentur.
Hæc mihi confeſſo læſum prius ulta pudorem
Redditur, & dulces concorditer exigit annos.
Dat mihi præterea, tanquam ſi parva dediſſet
Dona, canem munus: quem cum ſua traderet *illi*
Cynthia, Currendo ſuperabis, dixerat, omnes.
Dat ſimul & jaculum, & manibus quod cernis habere.

*Fera, & Canis in ſaxum.*

*FAB. XXVII.*

MUneris alterius quæ ſit fortuna requiris?
Accipe mirandum: novitate movebere facti.
Carmina Najades non intellecta priorum
Solvunt ingeniis; & præcipitata jacebat,
Immemor ambagum vates obſcura ſuorum,

Sel-

Scilicet alma Themis; nec talia liquit inulta.
Protinus Aoniis immiſſa eſt bellua Thebis,
Ceſſit & exitio multis: pecorique, ſibique
Ruricolæ pavere feram. Vicina juventus
Venimus, & latos indagine cinximus agros.
Illa levi velox ſuperabat retia ſaltu:
Summaque tranſibat poſitarum lina plagarum.
Copula detrahitur canibus. quos illa ſequentes
Effugit, & cætum non ſegnior alite ludit.
Poſcor & ipſe meum conſenſu Lælapa magno:
(Muneris hoc nomen) Jamdudum vincula pugnat
Exuere ipſe ſibi, colloque morantia tendit.
Vix bene miſſus erat; nec jam poteramus, ubi eſſet,
Scire: pedum calidus veſtigia pulvis habebat:
Ipſe oculis ereptus erat. Non ocyor illo
Haſta, nec excuſſæ contorto verbere glandes,
Nec Gortyniaco calamus levis exit ab arcu.
Collis apex medii ſubjectis imminet arvis:
Tollor in hunc, capioque novi ſpectacula curſus.
Quo modo deprendi, modo ſe ſubducere ab ipſo
Vulnere viſa fera eſt; nec limite callida recto,
In ſpatiumque fugit; ſed decipit ora ſequentis,
Et redit in gyrum, ne ſit ſuus impetus hoſti.
Imminet hic, ſequiturque parem; ſimiliſque tenenti
Non tenet, & vanos exercet in aere morſus.
Ad jaculi vertebar opem; quod dextera librat
Dum mea, dum digitos amentis addere tento,
Lumina deflexi, revocataque rurſus eodem
Retuleram: & medio (mirum) duo marmora campo
Aſpicio: fugere hoc, illud latrare putares.
Scilicet invictos ambos certamine curſus
Eſſe deus voluit, ſi quis deus affuit illis.

*Procris a Cephalo imprudenter interempta.*

## *FAB. XXVIII.*

Hactenus, & tacuit. jaculo quod crimen in ipſo eſt?
Phocus ait. Jaculi ſic crimina reddidit ille.
*Gaudia principium noſtri ſunt*, Phoce, *doloris*.
Illa prius referam. juvat o meminiſſe beati
Temporis, Æacide: quo primos rite per annos
Conjuge eram felix, felix erat illa marito;
Mu-

Mutua cura duos, & amor ſocialis habebat.
Nec Jovis illa meo thalamos præferret amori,
Nec me quæ caperet, non ſi Venus ipſa veniret;
Ulla erat: æquales urebant pectora flammæ.
Sole fere radiis feriente cacumina primis
Venatum in ſilvas juveniliter ire ſolebam:
Nec mecum famuli, nec equi, nec naribus acres
Ire canes, nec lina ſequi nodoſa ſolebant.
Tutus eram jaculo: ſed cum ſatiata ferinæ
Dextera cædis erat, repetebam frigus, & umbras,
Et quæ de gelidis exibat vallibus, auram.
Aura petebatur medio mihi lenis in æſtu,
Auram expectabam: requies erat illa labori.
Aura (recordor enim) venias, cantare ſolebam;
Meque juves, interſque ſinus gratiſſima noſtros,
Utque facis, relevare velis, quibus urimur, æſtus.
Forſitan addideram (ſic me mea fata trahebant)
Blanditias plures, &, Tu mihi magna voluptas;
Dicere ſum ſolitus, Tu me reficiſque, foveſque;
Tu facis, ut ſylvas, ut amem loca ſola, meoque
Spiritus iſte tuus ſemper capiatur ab ore.
Vocibus ambiguis deceptam præbuit aurem
Neſcio quis, nomenque auræ tam ſæpe vocatum;
Eſſe putat Nymphæ: Nympham mihi credit amari.
Criminis extemplo ficti temerarius index
Procrin adit, linguaque refert audita ſuſurra
*Credula res amor eſt*. ſubito collapſa dolore,
Ut mihi narratur, cecidit; longoque refecta
Tempore, ſe miſeram, ſe fati dixit iniqui:
Deque fide queſta eſt, & crimine concita vano;
Quod nihil eſt metuit, metuit ſine corpore nomen,
Et dolet infelix, veluti de pellice vera.
Sæpe tamen dubitat, metuitque miſerrima falli,
Indicioque fidem negat: & niſi viderit ipſa,
Damnatura ſui non eſt delicta mariti.
Poſtera depulerant Auroræ lumina noctem:
Egredior, ſylvaſque peto victorque per herbas,
Aura veni, dixi, noſtroque medere labori.
Et ſubito gemitus inter mea verba videbar
Neſcio quos audiſſe: Veni tamen optima, dicens;
Fronde levem rurſus ſtrepitum faciente caduca,

Sum

Sum ratus eſſe feram, telumque volatile miſi.
Procris erat; medioque tenens in pectore vulnus;
Hei mihi, conclamat. Vox eſt ubi cognita fidæ
Conjugis, ad vocem præceps, amenſque cucurri,
Semianimem, & ſparſas fœdantem ſanguine veſtes;
Et ſua (me miſerum!) de vulnere dona trahentem
Invenio, corpuſque meo mihi charius ulnis
Mollibus attollo, ſciſſaque a pectore veſte
Vulnera ſæva ligo, conorque inhibere cruorem;
Neu me morte ſua ſceleratum deſerat, oro.
Viribus illa carens, & jam moribunda coegit
Hæc ſe pauca loqui: Per noſtri fœdera lecti,
Perque deos ſupplex oro, ſuperoſque, meoſque;
Per ſi quid merui de te bene; perque manentem
Nunc quoque cum pereo, cauſam mihi mortis amorem,
Ne thalamis auram patiare incumbere noſtris.
Dixit: & errorem tum denique nominis eſſe
Et ſenſi, & docui. Sed quid docuiſſe juvabat?
Labitur, & parvæ fugiunt cum ſanguine vires:
Dumque aliquid ſpectare poteſt, me ſpectat, & in me
Infelicem animam, noſtroque exhalat in ore:
Sed vultu meliore mori ſecura videtur.
Flentibus hæc lacrymans heros memorabat: & ecce
Æacus ingreditur duplici cum prole, novoque
Milite; quem Cephalus cum fortibus accipit armis.

# PUB. OVIDII NASONIS
# METAMORPHOSEON
## LIBER VIII.

*Niſus rex in Haliætum, & Sylla in Cirim.*

### *FAB. I.*

Jam nitidum retegente diem, noctiſque fugante
Tempora lucifero, cadit Eurus, & humida ſurgunt
Nubila, dant placidi curſum redeuntibus Auſtri
Æacidis, Cephaloque, quibus feliciter acti
Ante expectatum portus tenuere petitos.
Interea Minos Lelegeia litora vaſtat,
Prætentaque ſui vires Mavortis in urbe
Alcathoë, quam Niſus habet: cui ſplendidus oſtro
Inter honoratos medio de vertice canos
Crinis inhærebat, magni fiducia regni.
Sexta reſurgebant orientis cornua lunæ:
Et pendebat adhuc belli fortuna, diuque
Inter utrumque volat dubiis victoria pennis.
Regia turris erat vocalibus addita muris,
In quibus auratam proles Latonia fertur
Depoſuiſſe lyram: ſaxo ſonus ejus inhæſit.
Sæpe illuc ſolita eſt aſcendere filia Niſi,
Et petere exiguo reſonantia ſaxa lapillo,
Tunc cum pax eſſet: bello quoque ſæpe ſolebat
Spectare ex illa rigidi certamina Martis.
Jamque mora belli procerum quoque nomina norat,
Armaque, equoſque, habituſque, Cydoneaſque pharetras.
Noverat ante alios faciem ducis Europæi,
Plus etiam, quam noſſe ſat eſt. Hac judice, Minos,
Seu caput abdiderat criſtata caſſide pennis,
In galea formoſus erat; ſeu ſumpſerat ære
Fulgentem clypeum, clypeum ſumpſiſſe decebat;
Torſerat adductis haſtilia lenta lacertis,
Laudabat virgo junctam cum viribus artem.

Impoſitis calamis patulos ſinuaverat artus,
Sic Phœbum ſumptis jurabat ſtare ſagittis.
Cum vero faciem dempto nudaverat ære,
Purpureuſque albi ſtratis inſignia pictis
Terga premebat equi, ſpumantiaque ora regebat,
Vix ſua, vix ſane virgo Neſeia compos
Mentis erat: felix jaculum, quod tangeret ille,
Quæque manu premeret, felicia fræna vocabat.
Impetus eſt illi ( liceat modo ) ferre per agmen
Virgineos hoſtile gradus: eſt impetus illi
Turribus e ſummis in Gnoſſia mittere corpus
Caſtra, vel æratas hoſti recludere portas,
Vel ſi quid Minos aliud velit. Utque ſedebat
Candida Dictæi ſpectans tentoria regis,
Lætor, ait, doleamne geri lacrymabile bellum,
In dubio eſt. Doleo, quod Minos hoſtis amanti eſt;
Sed, niſi bella forent, nunquam mihi cognitus eſſet:
Me tamen accepta poterat deponere bellum
Obſide; me comitem, me pacis pignus haberet.
Si quæ te peperit, talis, pulcherrime regum,
Qualis es ipſe, fuit, merito Deus arſit in illa.
O ego ter felix, ſi pennis lapſa per auras
Gnoſſiaci poſſem caſtris inſiſtere regis,
Faſſaque me, flammaſque meas, qua dote rogarem
Vellet emi! tantum patrias ne poſceret arces:
Nam pereant potius ſperata cubilia, quam ſim
Proditione potens; quamvis ſæpe utile vinci
Victoris placidi fecit clementia multis.
Juſta gerit certe pro nato bella perempto:
Et cauſaque valet, cauſamque tuentibus armis,
Ut puto, vincemur. Qui ſi manet exitus urbem,
Cur ſuus hæc illi reſeret mea mœnia Mavors,
Et non noſter amor? Melius ſine cæde, moraque,
Impenſaque ſui poterit ſuperare cruoris:
Nam metuo certe, ne quis tua pectora, Minos,
Vulneret imprudens. quis enim tam durus, ut in te
Dirigere immitem non inſcius audeat haſtam?
Cœpta placent; & ſtat ſententia tradere mecum
Dotalem patriam, finemque imponere bello.
Verum *Velle parum eſt.* Aditus cuſtodia ſervat,
Clauſtraque portarum genitor tenet: hunc ego ſolum
Infelix timeo, ſolus mea vota moratur.
Dii facerent, ſine patre forem! *Sibi quiſque profecto*

*Eſt*

*Eſt deus: ignavis precibus fortuna repugnat.*
Altera jamdudum ſuccenſa cupidine tanto,
Perdere gauderet quodcumque obſtaret amori.
Et cur ulla foret me fortior? Ire per ignes,
Et gladios auſim; nec in hoc tamen ignibus ullis.
Aut gladiis opus eſt: opus eſt mihi crine paterno.
Ille mihi eſt auro pretioſior, illa beatam
Purpura me, votique mei factura potentem.
Talia dicenti curarum maxima nutrix
Nox intervenit: tenebriſque audacia crevit.
Prima quies aderat, qua curis feſſa diurnis
Pectora ſomnus habet. Thalamos taciturna paternos
Intrat, & (heu facinus) fatali nata parentem
Crine ſuum ſpoliat, prædaque potita nefanda
Fert ſecum ſpolium ſceleris: progreſſaque porta
Per medios hoſtes (meriti fiducia tanta eſt)
Pervenit ad regem; quem ſic affata paventem eſt:
Suaſit amor facinus, proles ego regia Niſi.
Scylla tibi trado patriamque, meoſque penates.
Præmia nulla peto, niſi te. Cape pignus amoris
Purpureum crinem: nec me nunc tradere crinem,
Sed patrium tibi crede caput: ſcelerataque dextra
Munera porrexit. Minos porrecta refugit,
Turbatuſque novi reſpondit imagine facti:
Dii te ſummoveant, o noſtri infamia ſecli!
Orbe ſuo, tellusque tibi, pontuſque negetur.
Certe ego non patiar Jovis incunabula Creten,
Qui meus eſt orbis, tantum contingere monſtrum.
Dixit: & ut leges captis juſtiſſimus autor
Hoſtibus impoſuit, claſſis retinacula ſolvi
Juſſit, & æratas impleri remigie puppes.
Scylla, freto poſtquam deductas nare carinas,
Nec præſtare ducem ſceleris ſibi præmia vidit,
Conſumptis precibus violentam tranſit in iram:
Intendenſque manus paſſis furibunda capillis,
Quo fugis, exclamat, meritorum autore relicta,
O patriæ prælate meæ, prælate parenti?
Quo fugis immitis? cujus victoria noſtrum
Et ſcelus, & meritum eſt. Nec te data munera, nec te
Noſter amor movit, nec quod ſpes omnis in unum
Te mea congeſta eſt? Nam quo deſerta revertar?
In patriam? Superata jacet. Sed finge manere:
Proditione mea clauſa eſt mihi. Patris ad ora,

Quæ tibi donavi? cives odere merentem,
Finitimi exemplum metuunt. obſtruximus orbem
Terrarum nobis, ut Crete ſola pateret.
Hanc quoque ſi prohibes, & nos, ingrate, relinquis,
Non genitrix Europa tibi eſt, ſed inhoſpita Syrtis,
Armeniæque tigres, Auſtroque agitata Charybdis.
Nec Jove tu natus, nec mater imagine tauri
Luſa tua eſt; generis falſa eſt ea fabula: verum
Et ferus, & captus nullius amore juvenca,
Qui te progenuit, taurus fuit. Exige pœnas,
Niſe pater: gaudete malis modo prodita noſtris
Mœnia: nam, fateor, merui, & ſum digna perire.
Sed tamen ex illis aliquis, quos impia læſi,
Me perimat: cur qui viciſti crimine noſtro,
Inſequeris crimen? ſcelus hoc patriæque patrique
Officium tibi ſit. Te vero conjuge digna eſt,
Quæ torvum ligno decepit adultera taurum,
Diſcordemque utero fœtum tulit. Ecquid ad aures
Perveniunt mea dicta tuas? an inania venti
Verba ferunt, iidemque tuas, ingrate, carinas?
Jam jam Paſiphaen non eſt mirabile taurum
Præpoſuiſſe tibi: plus tu feritatis habebas.
Me miſeram! properare juvat, divulſaque remis
Unda ſonat, mecumque ſimul mea terra recedit.
Nil agis, o fruſtra meritorum oblite meorum!
Inſequar invitum: puppimque amplexa recurvam
Per freta longa trahar. Vix dixerat: inſilit undis,
Conſequiturque rates faciente cupidine vires,
Gnoſſiacæque hæret comes invidioſa carinæ.
Quam pater ut vidit, (nam jam pendebat in auras,
Et modo factus avis fulvis Haliatus in alis)
Ibat, ut hærentem roſtro laceraret adunco.
Illa metu puppim dimiſit, & aura cadentem
Suſtinuiſſe levis, ne tangeret æquora, viſa eſt.
Pluma fuit: plumis in avem mutata vocatur
Ciris, & a tonſo eſt hoc nomen adepta capillo.

*De Ariadnes corona in Sidus cæleſte.*

## *FAB. II.*

Vota Jovi Minos taurorum ſanguine centum
Solvit, ut egreſſus ratibus Curetida terram
Contigit, & ſpoliis decorata eſt regia fixis.

Cre-

Creverat opprobrium generis; fœdumque patebat
Matris adulterium monſtri novitate biformis.
Deſtinat hunc Minos thalami removere pudorem,
Multiplicique domo, cæciſque includere tectis.
Dædalus ingenio fabræ celeberrimus artis
Ponit opus, turbatque notas, & limina flexu
Ducit in errorem variarum ambage viarum.
Non ſecus ac liquidis Phrygius Mæander in undis
Ludit, & ambiguo lapſu refluitque fluitque,
Occurrenſque ſibi venturas aſpicit undas,
Et nunc ad fontes, nunc ad mare verſus apertum
Incertas exercet aquas: Ita Dædalus implet
Innumeras errore vias, vixque ipſe reverti
Ad limen potuit. Tanta eſt fallacia tecti.
Quo poſtquam geminam tauri, juveniſque figuram.
Clauſit, & Actæo bis paſtum ſanguine monſtrum
Tertia ſors annis domuit repetita noventis,
Utque ope virginea nullis iterata priorum
Janua difficilis filo eſt inventa relicto:
Protinus Ægides rapta Minoide Diam
Vela dedit, comitemque ſuam crudelis in illo
Litore deſtituit. Deſertæ, & multa quærenti
Amplexuſque, & opem Liber tulit; utque perenni
Sidere clara foret, ſumptam de fronte coronam
Immiſit cœlo. tenues volat illa per auras;
Dumque volat, gemmæ nitidos vertuntur in ignes;
Conſiſtuntque loco, ſpecie remanente coronæ,
Qui medius nixique genu eſt, anguemque tenentis.

*De Icaro in mare decidente, & Perdice in avem mutato.*

## FAB. III.

DÆdalus interea Creten, longumque peroſus
Exilium, tactuſque loci natalis amore
Clauſus erat pelago. Terras licet, inquit, & undas
Obſtruat, at cœlum certe patet: ibimus illac:
Omnia poſſideat, non poſſidet aera Minos.
Dixit: & ignotas animum dimittit in artes;
Naturamque novas. Nam ponit in ordine pennas
A minima cœptas, longam breviore ſequente,

Ut clivo creviſſe putes. ſic ruſtica quondam
Fiſtula diſparibus paulatim ſurgit avenis.
Tunc lino medias, & ceris alligat imas:
Atque ita compoſitas parvo curvamine flectit,
Ut veras imitetur aves. Puer Icarus una
Stabat, & ignarus ſua ſe tractare pericla,
Ore renidenti, modo quas vaga moverat aura,
Captabat plumas, flavam modo pollice ceram
Mollibat, luſuque ſuo mirabile patris
Impediebat opus, poſtquam manus ultima cœpto
Impoſita eſt, geminas opifex libravit in alas
Ipſe ſuum corpus, motaque pependit in aura.
Inſtruit & natum; Medioque ut limite curras,
Icare, ait, moneo: ne ſi demiſſior ibis,
Unda gravet pennas; ſi celſior, ignis adurat.
Inter utrumque vola. Nec te ſpectare Booten,
Aut Helicen jubeo, ſtrictumque Orionis enſem.
Me duce carpe viam. pariter præcepta volandi
Tradit, & ignotas humeris accommodat alas.
Inter opus, monituſque genæ maduere ſeniles,
Et patriæ tremuere manus. dedit oſcula nato
Non iterum repetenda ſuo: penniſque levatus
Ante volat, comitique timet, (velut ales, ab alto
Quæ teneram prolem produxit in aera nido)
Hortaturque ſequi, damnoſaſque erudit artes,
Et movet ipſe ſuas, & nati reſpicit alas.
Hos aliquis, tremula dum captat arundine piſces,
Aut paſtor baculo, ſtivæque innixus arator
Vidit, & obſtupuit: quique æthera carpere poſſent,
Credidit eſſe Deos. Et jam Junonia læva
Parte Samos fuerat, Deloſque, Paroſque relictæ;
Dextra Lebynthos erat, fœcundaque melle Calydne.
Cum puer audaci cœpit gaudere volatu,
Deſeruitque ducem, cœlique cupidine tactus
Altius egit iter. Rapidi vicinia ſolis
Mollit odoratas pennarum vincula ceras.
Tabuerant ceræ, nudos quatit ille lacertos,
Remigioque carens non ullas percipit auras:
Oraque cærulea patrium clamantia nomen
Excipiuntur aqua, quæ nomen traxit ab illo.
At pater infelix, nec jam pater, Icare, dixit,
Icare, dixit, ubi es? qua te regione requiram?
Icare, dicebat: pennas aſpexit in undis,
Devovitque ſuas artes, corpuſque ſepulcro
Con-

Condidit; & tellus a nomine dicta ſepulti eſt.
Hunc miſeri tumulo ponentem corpora nati
Garrula ramoſa proſpexit ab ilice perdix,
Et plauſit pennis, teſtataque gaudia cantu eſt:
Unica tum volucris, nec viſa prioribus annis,
Factaque nuper avis, longum tibi Dædale crimen.
Namq; huic tradiderat fatorum ignara docendam
Progeniem germana ſuam, natalibus actis
Bis puerum ſenis, animi ad præcepta capacis.
Ille etiam medio ſpinas in piſce notatas
Traxit in exemplum, ferroque incit acuto
Perpetuos dentes, & ſerræ repperit uſum
Primus: & ex uno duo ferrea brachia nodo
Junxit, ut æquali ſpatio diſtantibus illis
Altera pars ſtaret, pars altera duceret orbem.
Dædalus invidit, ſacraque ex arce Minervæ
Præcipitem miſit, lapſum mentitus. at illum,
Quæ favet ingeniis, excepit Pallas, avemque
Reddidit, & medio velavit in aere pennis.
Sed vigor ingenii quondam velocis in alas,
Inque pedes abiit: nomen, quod & ante, remanſit;
Non tamen hæc alte volucris ſua corpora tollit,
Nec facit in ramis altoque cacumine nidos;
Propter humum volitat, ponitque in ſepibus ova,
Antiquique memor metuit ſublimia caſus.

*Aper Calydonius, Atalanta, Meleager, ſorores Meleagri in Aves.*

## *FAB. IV.*

IAmque fatigatum tellus AEtnæa tenebat
Dædalon; & ſumptis pro ſupplice Cocalus armis
Mitis habebatur. Jam lamentabile Athenæ
Pendere deſierant Theſea laude tributum.
Templa coronantur, bellatricemque Minervam
Cum Jove, diiſque vocant aliis, quos ſanguine voto,
Muneribuſque datis, & acerris thuris honorant.
Sparſerat Argolicas nomen vaga fama per urbes
Theſeos: & populi, quos dives Achaia cepit,
Hujus opem magnis imploravere periclis.
Hujus opem Chalydon, quamvis Meleagron haberet,

Sollicita ſupplex petiit prece : cauſa petendi
Sus erat, infeſtæ famulus, vindexque Dianæ.
Oenea namque ferunt plenis ſucceſſibus anni
Primitias frugum Cereri, ſua vina Lyæo,
Palladios flavæ latices libaſſe Minervæ.
Cœptus ab agricolis ſuperos pervenit ad omnes
Ambitioſus honor: ſolas ſine thure relictas
Præteritas ceſſaſſe ferunt Latoidos aras.
*Tangit & ira deos*. At non impune, feremus,
Quæque inhonoratæ, non & dicemur inultæ,
Inquit: & Oeneos ultorem ſpreta per agros
Miſit aprum, quanto majores herbida tauros
Non habet Epirus; ſed habent Sicula arva minores.
Sanguine, & igne micant oculi, riget horrida cervix,
Et ſetæ ſimiles rigidis haſtilibus horrent:
Stantque velut vallum, velut alta haſtilia ſetæ:
Fervida cum rauco latos ſtridore per armos
Spuma fluit, dentes æquantur dentibus Indis,
Fulmen ab ore venit, frondes afflatibus ardent.
Is modo creſcentes ſegetes proculcat in herba,
Nunc matura metit fleturi vota coloni,
Et Cererem in ſpicis intercipit: area fruſtra,
Et fruſtra expectant promiſſas horrea meſſes,
Sternuntur gravidi longo cum palmite fœtus,
Baccaque cum ramis ſemper frondentis olivæ,
Sævit & in pecudes: non has paſtorve, caniſve.
Non armenta truces poſſunt defendere tauri.
Diffugiunt populi, nec ſe ſe in mœnibus urbis
Eſſe putant tutos: donec Meleager, & una
Lecta manus juvenum caluere cupidine laudis.
Tyndaridæ gemini præſtantes, cæſtibus alter,
Alter equo, primæque ratis molitor Jaſon,
Et cum Pirithoo felix concordia Theſeus,
Et duo Theſtiadæ, & proles Aphareia Lynceus,
Leucippuſque ferox, jaculoque inſignis Acaſtus,
Et velox Idas, & jam non fœmina Cæneus,
Hippothouſque, Dryaſque, & cretus Amyntore Phænix,
Actoridæque pares, & miſſus ab Elide Phileus,
Nec Telamon aderat; magnique creator Achillis,
Cumque Pheretiade, & Hyanteo Jolao
Impiger Eurytion, curſuque invictus Echion,
Naryciuſque Lelex, Panopeus, Hyleuſque, feroxque

Hip-

Hippaſus, & primis etiam nunc Neſtor in annis,
Et quos Hippocoon antiquis miſit Amyclis,
Penelopeſque ſocer, cum Parrhaſio Ancæo,
Ampycideſque ſagax, & adhuc a conjuge tutus
Oeclides, nemoriſque decus Tegeæa Lycei.
Venit Atalante Schœnei pulcherrima virgo.
Raſilis huic ſummam mordebat fibula veſtem;
Crinis erat ſimplex nondum collectus in unum:
Ex humero pendens reſonabat eburnea lævo
Telorum cuſtos, arcum quoque læva tenebat.
Talis erat cultu, facies, quam dicere vere
Virgineam in puero, puerilem in virgine poſſes:
Hanc pariter vidit, pariter Calydonius heros
Optavit renuente deo, flammaſque latentes
Hauſit; &, O felix, ſi quem dignabitur, inquit,
Iſta virum! nec plura ſinit tempuſque, pudorque
Dicere: majus opus magni certaminis urget.
Sylva frequens trabibus, quem nulla ceciderat ætas,
Incipit a plano, devexaque proſpicit arva.
Quo poſtquam venere viri, pars retia tendunt,
Vincula pars adimunt canibus, pars preſſa ſequuntur
Signa pedum, cupiuntque ſuum reperire periclum.
Concava vallis erat, qua ſe demittere rivi
Aſſuerant pluvialis aquæ: tenet ima lacunæ
Lenta ſalix, ulvæque leves, juncique paluſtres,
Viminaque, & longe parva ſub arundine cannæ;
Hinc aper excitus medios violentus in hoſtes
Fertur, ut excuſſis eliſus nubibus ignis.
Sternitur incurſus nemus, & propulſa fragorem
Sylva dat: exclamant juvenes, protentaque forti
Tela tenent dextra lato vibrantia ferro.
Ille ruit, ſpargitque canes, ut quiſque furenti
Obſtat, & obliquo latrantes diſſipat ictu.
Cuſpis Echionio primum contorta lacerto
Vana fuit, truncoque dedit leve vulnus acerno.
Proxima ſi nimiis mittentis viribus urſa
Non foret, in tergo viſa eſt hæſura petito:
Longius it: autor teli Pagaſæus Jaſon.
Phœbe, ait Ampycides, ſi te coluitque, coloque,
Da mihi, quod petitur certo contingere telo.
Qua potuit, precibus deus annuit. Ictus ab illo eſt,
Sed ſine vulnere, aper: ferrumque Diana volanti

Abſtulerat jaculo, lignum ſine acumine venit.
Ira feri mota eſt; nec fulmine lenius arſit:
Emicat ex oculis, ſpirat quoque pectore flammas.
Utque volat moles adducto concita nervo,
Cum petit aut muros, aut plenas milite turres;
In juvenes certo ſic impete vulnificus ſus
Fertur: & Eupalamon, Pelagonaque dextra tuentes
Cernua proſternit; ſocii rapuere jacentes.
At non lethiferos effugit Enæſimus ictus
Hippocoonte ſatus: trepidantem, & terga parantem
Vertere ſucciſo liquerunt poplite nervi.
Forſitan & Pylius citra Trojana periſſet
Tempora: ſed ſumpto poſita conamine ab haſta,
Arboris inſiluit, quæ ſtabat proxima, ramis,
Deſpexitque loco tutus, quem fugerat hoſtem.
Dentibus ille ferox in querno ſtipite tritis
Imminet exitio; fidenſque recentibus armis
Orithiæ magni roſtro femur hauſit adunco.
At gemini nondum cœleſtia ſidera fratres.
Ambo conſpicui, nive candidioribus ambo
Vectabantur equis; ambo vibrata per auras
Haſtarum tremulo quatiebant ſpicula motu.
Vulnera feciſſent, niſi ſetiger inter opacas,
Nec jaculis iſſet, nec equo loca pervia, ſylvas.
Perſequitur Telamon, ſtudioque incautus eundi
Pronus ab arborea cecidit radice retentus.
Dum levat hunc Peleus, celerem Tegeæa ſagittam
Impoſuit nervo, ſinuatoque expulit arcu:
Fixa ſub aure feri ſummum deſtrinxit arundo
Corpus, & exiguo rubefecit ſanguine ſetas.
Nec tamen illa ſui ſucceſſu lætior ictus,
Quam Meleager erat. Primus vidiſſe putatur,
Et primus ſociis viſum oſtendiſſe cruorem,
Et, meritum, dixiſſe, feres virtutis honorem.
Erubuere viri, ſeque exhortantur, & addunt
Cum clamore animos, jaciuntque ſine ordine tela.
Turba nocet jactis, &, quos petit, impedit ictus.
Ecce furens contra ſua fata bipennifer Arcas,
Diſcite fœmineis quid tela virilia præſtent
O juvenes, operique meo concedite, dixit:
Ipſa ſuis licet hunc Latonia protegat armis,
Invita tamen hunc perimet mea dextra Diana.
Talia magniloquo tumidus memoraverat ore:

Anci-

Ancipitemque manu tollens utraque ſecurim .
Inſtiterat digitis primos ſuſpenſus in artus .
Occupat audentem , quaque eſt via proxima letho ;
Summa ferus geminos direxit ad inguina dentes ,
Concidit Ancæus ; glomerataque ſanguine multo
Viſcera lapſa fluunt , madefactaque terra cruore eſt .
Ibat in adverſum proles Ixionis hoſtem
Pirithous , valida quatiens venabula dextra .
Cui procul Ægides , O me mihi charior , inquit ,
Pars animæ conſiſte meæ ; *licet eminus eſſe*
*Fortibus : Ancæo nocuit temeraria virtus .*
Dixit ; & ærata torſit grave cuſpide cornu ,
Cui bene librato , votique potente futuro ,
Obſtitit æſculea frondoſus arbore ramus .
Miſit & Æſonides jaculum , quod caſus ab illo
Vertit , & in mentum figit latrantis , & inter
Ilia conjectum tellure per ilia fixum eſt .
At manus Oenidæ variat : miſſiſque duabus ,
Haſta prior terra , medio ſtetit altera tergo .
Nec mora : dum ſævit , dum corpora verſat in orbem ,
Stridentemque novo ſpumam cum ſanguine fundit ,
Vulneris autor adeſt , hoſtemque irritat ad iram
Splendidaque adverſos venabula condit in armos .
Gaudia teſtantur ſocii clamore ſecundo ,
Victricemque petunt dextræ conjungere dextram ,
Immanemque feram multa tellure jacentem
Mirantes ſpectant ; neque adhuc contingere tutum
Eſſe putant ; ſed tela tamen ſua quiſque cruentat .
Ipſe pede impoſito , caput exitiabile preſſit :
Atque ita , Sume mei ſpolium Nonacria juris ,
Dixit , & in partem veniat mea gloria tecum .
Protinus exuvias rigidis horrentia ſetis
Terga dat , & magnis inſignia dentibus ora ;
Illi lætitiæ eſt cum munere muneris autor .
Invidere alii ; totoque erat agmine murmur .
E quibus ingenti tendentes brachia voce ,
Pone age , nec titulos intercipe , fœmina , noſtros ,
Theſtadæ clamant ; nec te fiducia formæ
Decipiat , ne ſit longe tibi captus amore
Autor : & huic adimunt munus , jus muneris illi .
Non tulit , & tumida frendens Mavortius ira ;
Diſcite raptores alieni , dixit , honoris ,
Facta minis quantum diſtent : hauſitque nefando
Pectora Plexippi nil tale timentia ferro .

Toxea, quid faciat dubium, pariterque volentem
Ulciſci fratrem, fraternaque fata timentem,
Haud patitur dubitare diu: calidumque prioris
Cæde recalfecit conſorti ſanguine telum.
Dona deum templis nato victore ferebat,
Cum videt extinctos fratres Althæa referri.
Quæ plangore dato, mœſtis clamoribus urbem
Implet, & auratas mutavit veſtibus atris.
At ſimul eſt autor necis editus, excidit omnis
Luctus, & a lacrymis in pœnæ verſus amorem eſt.
Stipes erat, quem, cum partus enixa jaceret
Theſtias, in flammam triplices poſuere ſorores,
Staminaque impreſſo fatalia pollice nentes,
Tempora, dixerunt, eadem lignoque tibique
O modo nate, damus. Quo poſtquam carmine dicto
Exceſſere deæ, flagrantem mater ab igne
Eripuit ramum, ſparſitque liquentibus undis.
Ille diu fuerat penetralibus abditus imis,
Servatuſque tuos, juvenis, ſervaverat annos.
Protulit hunc genitrix, tædaſque, & fragmina poni
Imperat, & poſitis inimicos admovet ignes.
Tum conata quater flammis imponere ramum,
Cœpta quater tenuit. pugnat materque, ſororque;
Et diverſa trahunt unum duo nomina pectus.
Sæpe metu ſceleris pallebant ora futuri;
Sæpe ſuum fervens oculis dabat ira ruborem:
Et modo neſcio quid ſimilis crudele minanti
Vultus erat; modo quem miſereri credere poſſes.
Cumque ferus lacrymas animi ſiccaverat ardor,
Inveniebantur lacrymæ tamen. Utque carina,
Quam ventus, ventoque rapit contrarius æſtus,
Vim geminam ſentit, paretque incerta duobus;
Theſtias haud aliter dubiis affectibus errat,
Inque vices ponit, poſitamque reſuſcitat iram.
Incipit eſſe tamen melior germana parente,
Et, conſanguineas ut ſanguine leniat umbras,
Impietate pia eſt. nam poſtquam peſtifer ignis
Convaluit, Rogus iſte cremet mea viſcera, dixit.
Utque manu dira lignum fatale tenebat,
Ante ſepulcrales infelix aſtitit aras;
Pœnarumque deæ triplices furialibus, inquit,
Eumenides ſacris vultus advertite veſtros:
Ulciſcor, facioque nefas. *mors morte pianda eſt.*

In

In ſcelus addendum ſcelus eſt, in funera funus:
Per coacervatos pereat domus impia luctus.
An felix Oeneus nato victore fruetur?
Theſtius orbus erit? Melius lugebitis ambo.
Vos modò fraterni manes, animæque recentes,
Officium ſentite meum, magnoque paratas
Accipite inferias, uteri mala pignora noſtri.
Heu mihi! Quo rapior? Fratres ignoſcite matri.
Deficiunt ad cœpta manus: Meruiſſe fatemur
Illum cur pereat; mortis mihi diſplicet autor.
Ergo impune feret? vivuſque, & victor, & ipſo
Succeſſu tumidus, regnum Calydonis habebit?
Vos cinis exiguus, gelidæque jacebitis umbræ?
Haud equidem patiar: pereat ſceleratus, & ille
Spemque patris, regnumque trahat, patriæque
ruinam.
Mens ubi materna eſt? ubi ſunt pia vota parentum?
Et quos ſuſtinui bis menſium quinque labores?
O utinam primis arſiſſes ignibus infans,
Idque ego paſſa forem! Vixiſti munere noſtro;
Nunc merito moriere tuo. cape præmia facti;
Biſque datam, primum portu, mox ſtipite rapto,
Redde animam, vel me fraternis adde ſepulchris.
Et cupio, & nequeo. Quid agam? Modo vulnera
fratrum
Ante oculos mihi ſunt, & tantæ cædis imago:
Nunc animum pietas, maternaque nomina frangunt.
Me miſeram! Male vincetis, ſed vincite, fratres,
Dummodo quæ dedero vobis ſolatia, voſque
Ipſa ſequar, dixit: dextraque averſa trementi
Funereum torrem medios conjecit in ignes.
Aut dedit, aut viſus gemitus eſt ille dediſſe
Stipes, & invitis correptus ab ignibus arſit.
Inſcius, atque abſens flamma Meleager ab illa
Uritur, & cæcis torreri viſera ſentit
Ignibus, ac magnos ſuperat virtute dolores.
Quod tamen ignavo cadat, & ſine ſanguine letho,
Mœret; & Ancæi felicia vulnera dicit,
Grandævumque patrem, fratreſque, piaſque ſorores,
Cum gemitu, ſociamque tori vocat ore ſupremo:
Forſitan & matrem. Creſcunt ignisque, dolorque,
Langueſcuntq; iterum; ſimul eſt extinctus uterque,
Inque leves abiit paulatim ſpiritus auras,
Paulatim cana prunam velantem favilla.
Alta jacet Calydon: lugent juveneſque, ſeneſque;

Vul-

Vulguſque, proceresque gemunt, ſciſſæque capillos
Plangunt ora ſimul matres Calydonides. Oeneus
Pulvere canitiem genitor, vultuſque ſeniles
Fœdat humi fuſus: ſpatioſumque increpat ævum.
Nam de matre manus diri ſibi conſcia facti
Exigit pœnas, acto per viſcera ferro.
Non mihi ſi centum deus ora ſonantia linguis,
Ingeniumque capax, totumque Helicona dediſſet,
Triſtia perſequerer miſerarum vota ſororum.
Immemores decoris liventia pectora tundunt,
Dumque manet corpus, corpus refoventque, foventque:
Oſcula dant ipſi, poſito dant oſcula lecto.
Poſt cinerem, cineres hauſtos ad pectora preſſant;
Affuſæque jacent tumulo, ſignataque ſaxo
Nomina complexæ, lacrymas in nomina fundunt.
Quas, poſtquam Oeneæ tandem Latonia clade
Eſt ſatiata domus, præter Gorgenque, nurumque
Nobilis Alcmenæ, natis in corpora pennis
Allevat: & longas per brachia porrigit alas,
Corneaque ora facit, verſaſque per aera mittit.

*Najades in inſulas Echinadas.*

*FAB. V.*

INterea Theſeus ſociati parte laboris
Functus, Erechtheas Tritonidos ibat ad arces.
Clauſit iter, fecitque moras Achelous eunti
Imbre tumens. Succede meis, ait, inclyte tectis
Cecropide; nec te committe rapacibus undis:
Ferre trabes ſolidas, obliquaque volvere magno
Murmure ſaxa ſolent. Vidi contermina ripæ
Cum gregibus ſtabula alta trahi: nec fortibus illic
Profuit armentis, nec equis velocibus eſſe.
Multa quoque hic torrens nivibus de monte ſolutis
Corpora turbineo juvenilia vortice merſit:
Tutior eſt requies, ſolito dum flumina currant
Limite; dum tenues capiet ſuus alveus undas.
Annuit Ægides, Utorque, Acheloe, domoque,
Conſilioque tuo, reſpondit: & uſus utroque eſt
Pumice multicavo, nec lævibus atria tophis
Structa ſubit: molli tellus erat humida muſco,
Summa lacunabant alterno murice conchæ.

Jam-

Jamque duas lucis partes Hyperione menſo,
Diſcubuere toris Theſeus, comiteſque laborum,
Hac Ixionides, illa Trœzenius heros,
Parte Lelex, raris jam ſparſus tempora canis:
Quoſque alios parili fuerat dignatus honore
Amnis Acarnanum, lætiſſimus hoſpite tanto.
Protinus appoſitas nudæ veſtigia Nymphæ
Inſtruxere epulis menſas: dapibuſque remotis
In gemma poſuere merum. Tum maximus heros
Æquora proſpiciens oculis ſubjecta, Quis, inquit,
Ille locus (digitoque oſtendit) & inſula nomen
Quod gerit illa doce; quanquam non una videtur.
Amnis ad hæc: Non eſt, inquit, quod cernimus, unum.
Quinque jacent terræ; ſpatii diſcrimina fallunt:
Quoque minus ſpretæ factum mirere Dianæ,
Najades hæ fuerant; quæ cum bis quinque juvencos
Mactaſſent, ruriſque deos ad ſacra vocaſſent,
Immemores noſtri feſtas duxere choreas.
Intumui, quantuſque feror, cum plurimus, unquam,
Tantus eram: pariterque animis immanis & undis,
A ſylvis ſylvas, & ab arvis arva revulſi,
Cumque loco Nymphas memores tum deniq; noſtri
In freta provolvi. fluctus noſterque mariſque
Continuam diduxit humum: pariterque revulſis
In totidem, mediis quot cernis Echinadas undis.

*De Perimele in inſulam.*

*FAB. VI.*

UT tamen ipſe vides, procul (en!) procul una receſſit
Inſula, grata mihi: Perimelem navita dicit.
Huic ego virgineum dilectæ nomen ademi:
Quod pater Hippodamas ægre tulit, inq; profundum
Propulit e ſcopulo perituræ corpora natæ.
Excepi, nantemque ferens, O proxima terræ
Regna vagæ, dixi, ſortite Tridentifer undæ,
In quo deſinimus, quo ſacri currimus amnes,
Huc ades, atque audi placidus, Neptune, precantem.
Huic ego, quam porto, nocui; Sis mitis, & æquus.

Si pater Hippodamas, aut ſi minus impius eſſet,
Debuit illius miſereri, ignoſcere nobis.
Cui quondam tellus clauſa eſt feritate paterna,
Affer opem, merſæque, precor, feritate paterna
Da, Neptune, locum: vel ſit locus ipſa licebit,
Hunc quoq; complectar. Movit caput æquoreus rex:
Concuſſitque ſuis omnes aſſenſibus undas.
Extimuit Nymphe; nabat tamen: ipſe natantis
Pectora tangebam trepido ſalientia motu:
Dumque ea contrecto, totum dureſcere ſenſi
Corpus, & inducta condi præcordia terra.
Dum loquor, amplexa eſt artus nova terra natantes,
Et gravis increvit mutatis inſula membris.

*Philemon, & Baucis in arbores, & eorum domus in templum.*

## *FAB. VII. VIII. & IX.*

Amnis ab his tacuit. Factum mirabile cunctos
Moverat. Irridet credentes, utque deorum
Spretor erat, mentiſque ferox Ixione natus,
Ficta refers, nimiumque putas Acheloe, potentes
Eſſe deos, dixit, ſi dant adimuntque figuras.
Obſtupuere omnes, nec talia dicta probarunt:
Ante omneſque Lelex, animo maturus & ævo,
Sic ait: *Immenſa, eſt, finemque potentia cæli*
*Non habet, & quicquid ſuperi voluere, peractum*
*eſt.*
Quoque minus dubites, tiliæ contermina quercus
Collibus eſt Phrygiis, medio circumdata muro;
Ipſe locum vidi. nam me Pelopeja Pittheus
Miſit in arva ſuo quondam regnata parenti.
Haud procul hinc ſtagnum eſt, tellus habitabilis
olim:
Nunc celebres mergis, fulicisſque paluſtribus undæ:
Jupiter huc ſpecie mortalis, cumque parente
Venit Atlantiades poſitis caducifer alis.
Mille domos adiere, locum requiemque petentes:
Mille domos clauſere ſeræ: tamen una recepit,
Parva quidem ſtipulis & canna tecta paluſtri:
Sed pia Baucis anus, parilique ætate Philemon
Illa ſunt annis juncti juvenilibus; illa
Conſenuere caſa: *paupertatemque ferendo*
*Effecere levem*, nec iniqua mente ferendam.

Nec

Nec refert dominos illic famuloſne requiras:
Tota domus duo ſunt; iidem parentque jubentque.
Ergo ubi cœlicolæ parvos tetigere penates,
Summiſſoque humiles intrarunt vertice poſtes,
Membra ſenex poſito juſſit relevare ſedili,
Quod ſuper injecit textum rude ſedula Baucis.
Inde foco tepidum cinerem dimovit, & ignes
Suſcitat heſternos, foliiſque & cortice ſicco
Nutrit, & ad flammas anima perducit anili:
Multifidaſque faces, ramaliaque arida tecto
Detulit, & minuit, parvoque admovit aheno:
Quodque ſuus conjux riguo collegerat horto,
Truncat olus foliis: furca levat ille bicorni
Sordida terga ſuis nigro pendentia tigno;
Servatoque diu reſecat de tergore partem
Exiguam, ſectamque domat ferventibus undis.
Interea medias fallunt ſermonibus horas,
Sentirique moram prohibent. Erat alveus illic
Fagineus, dura clavo ſuſpenſus ab anſa:
Is tepidis impletur aquis, artuſque fovendos
Accipit. In medio torus eſt de mollibus ulvis.
Impoſitus lecto, ſponda pedibuſque salignis:
Veſtibus hunc velant, quas non niſi tempore feſto
Sternere conſuerant; ſed & hæc viliſque vetuſque
Veſtis erat, lecto non indignanda ſaligno.
Accubuere dei. Menſam ſuccincta tremenſque
Ponit anus; menſæ ſed erat pes tertius impar;
Teſta parem fecit; quæ poſtquam ſubdita clivum
Suſtulit, æquatam menta terſere virenti.
Ponitur hic bicolor ſinceræ bacca Minervæ,
Conditaque in liquida corna autumnalia fece,
Intybaque, & radix, & lactis maſſa coacti,
Ovaque, non acri leviter verſata favilla:
Omnia fictilibus. Poſt hæc cælatus eodem
Siſtitur argento crater, fabricataque fago
Pocula, quæ cava ſunt flaventibus illita ceris.
Parva mora eſt: epulaſque foci miſere calentes,
Nec longæ rurſus referuntur vina ſenectæ,
Dantque locum menſis paulum ſeducta ſecundis.
Hic nux, hic miſta eſt rugoſis carica palmis,
Prunaque, & in patulis redolentia mala caniſtris,
Et de purpureis collectæ vitibus uvæ:
Candidus in medio favus eſt: *Super omnia, vultus*
*Acceſſere boni, nec iners, pauperque voluntas.*

In-

Interea quoties hauſtum cratera repleri
Sponte ſua, per ſeque vident ſuccreſcere vina;
Attoniti novitate pavent, manibuſque ſupinis
Concipiunt Baucisque preces timiduſque Philemon,
Et veniam dapibus, nulliſque paratibus orant.
Unicus anſer erat, minimæ cuſtodia villæ,
Quem diis hoſpitibus domini mactare parabant:
Ille celer penna tardos ætate fatigat,
Eluditque diu, tandemque eſt viſus ad ipſos
Confugiſſe deos, Superi vetuere necari,
Diique ſumus, meritaſque luet vicinia pœnas
Impia, dixerunt; vobis immunibus hujus
Eſſe mali dabitur: modo veſtra relinquite tecta,
Ac noſtros comitate gradus, & in ardua montis
Ite ſimul. Parent: & diis præeuntibus ambo
Membra levant baculis, tardique ſenilibus annis
Nituntur longo veſtigia ponere clivo.
Tantum aberant ſummo, quantum ſemel ire ſagitta
Miſſa poteſt: flexere oculos, & merſa palude
Cætera proſpiciunt, tantum ſua tecta manere.
Dumque ea mirantur, dum deflent fata ſuorum,
Merſa vident, quæruntque ſuæ pia culmina villæ.
Sola loco ſtabant Dum deflent fata locorum,
Illa vetus dominis & jam caſa parva duobus,
Vertitur in templum: furcas ſubiere columnæ,
Stramina flaveſcunt, aurataque tecta videntur,
Cælatæque fores, adopertaque marmore tellus.
Tallia cum placido Saturnius edidit ore:
Dicite, juſte ſenex, & fœmina conjuge juſto
Digna, quid optetis. Cum Baucide pauca locutus,
Judicium ſuperis aperit commune Philemon.
Eſſe ſacerdotes, delubraque veſtra tueri
Poſcimus: &, quoniam concordes egimus annos,
Auferat hora duos eadem; nec conjugis unquam
Buſta meæ videam, neu ſim tumulandus ab illa.
Vota fides ſequitur: templi tutela fuere,
Donec vita data eſt. Annis ævoque ſoluti,
Ante gradus templi cum ſtarent forte, locique
Narrarent caſus, frondere Philemona Baucis,
Baucida conſpexit ſenior frondere Philemon.
Jamque ſuper geminos creſcente cacumine vultus;
Mutua, dum licuit, reddebant dicta: valeque
O conjux, dixere ſimul: ſimul abdita texit
Ora frutex. Oſtendit adhuc Tyaneius illic

Inco-

Incola de gemino vicinos corpore truncos.
Hæc mihi non vani, nec erat cur fallere vellent,
Narravere ſenes. equidem pendentia vidi
Serta ſuper ramos. ponenſque recentia, dixi:
*Cura deum dii ſint, & qui coluere colantur.*

*Proteus in varias formas.*

*FAB. X.*

DEſierat: cunctoſque & res, & moverat autor;
Theſea præcipue, quem facta audire volentem
Mira deum, nixus cubito Calydonius amnis
Talibus alloquitur: Sunt, o fortiſſime, quorum
Forma ſemel mota eſt, & in hoc renovamine mansit.
Sunt quibus in plures jus eſt tranſire figuras;
Ut tibi complexi terram maris incola Proteu.
Nam modo te juvenem, modo te videre leonem:
Nunc violentus aper, nunc, quem tetigiſſe timerent,
Anguis eras; modo te faciebant cornua taurum:
Sæpe lapis poteras, arbor quoque ſæpe videri,
Interdum faciem liquidarum imitatus aquarum,
Flumen eras, interdum undis contrarius ignis.

*Fames Eryſichthonis, & varia Metræ metamorphoſis.*

*FAB. XI.*

NEc minus Autolyci conjux Eryſichthone nata
Juris habet. pater hujus erat, qui numina divum
Sperneret, & nullos aris adoleret honores.
Ille etiam Cereale nemus violaſſe ſecuri
Dicitur, & lucos ferro temeraſſe vetuſtos.
Stabat in his ingens annoſo robore quercus,
Una nemus, vittæ mediam, memoreſque tabellæ,
Sertaque cingebant, voti argumenta potentis.
Sæpe ſub hac Dryades feſtas duxere choreas;
Sæpe etiam, manibus nexis in ordine, trunci
Circumiere modum; menſuraque roboris ulnas
Quinque ter implebat; nec non & cætera tantum
Sylva ſub hac omnis, quantum fuit herba ſub illa.

Nec

Nec tamen idcirco ferrum Triopejus illa
Abſtinuit; famuloſque jubet ſuccidere ſacrum
Robur; & ut juſſos cunctari vidit, ab uno
Edidit hæc rapta ſceleratus verba ſecuri:
Non dilecta deæ ſolum, ſed & ipſa licebit
Sit dea, jam tanget frondente cacumine terram.
Dixit: & obliquos dum telum librat in ictus,
Contremuit, gemitumque dedit Dodonia quercus:
Et pariter frondes, pariter palleſcere glandes
Cœpere, ac longi pallorem ducere rami.
Cujus ut in trunco fecit manus impia vulnus,
Haud aliter fluxit diſcuſſo cortice ſanguis;
Quam ſolet, ante aras ingens ubi victima taurus
Concidit, abrupta cruor e cervice profundi.
Obſtupuere omnes: aliquiſque ex omnibus audet
Deterrere nefas, ſævamque inhibere bipennem.
Aſpicit hunc, Mentiſque piæ cape præmia, dixit
Theſſalus: inque virum convertit ab arbore ferrum,
Detruncatque caput, repetitaque robora cædit.
Editus e medio ſonus eſt cum robore talis:
Nympha ſub hoc ego ſum, Cereri gratiſſima, ligno;
Quæ tibi factorum pœnas inſtare tuorum
Vaticinor moriens, noſtri ſolatia lethi.
Perſequitur ſcelus ille ſuum: labefactaque tandem
Ictibus innumeris, adductaque funibus arbor
Corruit, & multam proſtravit pondere ſylvam.
Attonitæ Dryades damno nemorumque ſuoque
Omnes germanæ Cererem cum veſtibus atris
Mœrentes adeunt, pœnamque Eryſichthonis orant;
Annuit his, capitiſque ſui pulcherrima motu
Concuſſit gravidis oneratos meſſibus agros;
Moliturque genus pœnæ miſerabile, ſi non
Ille ſuis eſſet nulli miſerabilis actis,
Peſtifera lacerare fame. quæ, quatenus ipſi
Non adeunda deæ (neque enim Cereremque, Famemque
Fata coire ſinunt) montani numinis unam
Talibus agreſtem compellat Oreada dictis.
Eſt locus extremis Scythiæ glacialis in oris;
Triſte ſolum; ſterilis, ſine fruge, ſine arbore tellus;
Frigus iners, illic habitant Pallorque, Tremorque,
Et jejuna fames: ea ſe in præcordia condat
Sacrilegi ſcelerata jube, nec copia rerum
Vincat

Vincat eam, ſuperetque meas certamine vires.
Neve viæ ſpatium te terreat, accipe currus,
Accipe quos frænis alte moderere dracones:
Et dedit. Illa dato ſubvecta per aera curru,
Devenit in Scythiam: rigidique cacumine montis
( Caucaſon appellant ) ſerpentum colla levavit,
Quæſitamque Famem lapidoſo vidit in agro,
Unguibus, & raris vellentem dentibus herbas.
Hirtus erat crinis, cava lumina, pallor in ore,
Labra incana ſitu, ſcabri rubigine dentes,
Dura cutis, per quam ſpectari viſcera poſſent:
Oſſa ſub incurvis extabant arida lumbis:
Ventris erat pro ventre locus: pendere putares
Pectus, & a ſpinæ tantummodo crate teneri.
Auxerat articulos macies, genuumque tumebat
Orbis; & immodico prodibant tubere tali.
Hanc procul ut vidit ( neque enim eſt accedere juxta
Auſa ) refert mandata deæ: paulumque morata,
Quanquam aberat longe, quanquam modo venerat illuc,
Viſa tamen ſenſiſſe Famem; retroque dracones
Egit in Æmoniam verſis ſublimis habenis.
Dicta Fames Cereris ( quamvis contraria ſemper
Illius eſt operi ) peragit; perque aera vento
Ad juſſam delata domum eſt, & protinus intrat
Sacrilegi thalamos, altoque ſopore ſolutum
( Noctis enim tempus ) geminis amplectitur ulnis,
Seque viro inſpirat, fauceſque, & pectus, & ora
Afflat, & in vacuis peragit jejunia venis.
Functaque mandato fœcundum deſerit orbem,
Inque domos inopes, aſſuetaque vertitur antra.
Lenis adhuc ſomnus placidis Eryſichthona pennis
Mulcebat. Petit ille dapes ſub imagine ſomni,
Oraque vana movet, dentemque in dente fatigat,
Exercetque cibo deluſum guttur inani,
Proque epulis tenues nequicquam devorat auras
Ut vero eſt expulſa quies, furit ardor edendi,
Perque avidas fauces, immenſaque viſcera regnat.
Nec mora; quod pontus, quod terra, quod educat aer,
Poſcit, & appoſitis queritur jejunia menſis,
Inque epulis epulas quærit, quodque urbibus eſſe,
Quodque ſatis poterat populo, non ſufficit uni:

Pluſ-

Pluſque cupit, quo plura ſuam demittit in alvum:
Utque fretum recipit de tota flumina terra,
Nec ſatiatur aquis, peregrinoſque ebibit amnes:
Utque rapax ignis non unquam alimenta recuſat,
Innumeraſque faces cremat, & quo copia major
Eſt data, plura petit, turbaque voracior ipſa eſt:
Sic epulas omnes Eryſichthonis ora profani
Accipiunt, poſcuntque ſimul. Cibus omnis in illo
Cauſa cibi eſt: ſemperque locus fit inanis edendo.
Jamque fame patrias altique voragine ventris
Attenuarat opes: ſed inattenuata manebat
Tum quoque dira fames, implacatæque vigebat
Famma gulæ. tandem, demiſſo in viſcera cenſu,
Filia reſtabat non illo digna parente.
Hanc quoque vendit inops. Dominum generoſa recuſat:
Et vicina ſuas tendens ſuper æquora palmas,
Eripe me domino, qui raptæ præmia nobis
Virginitatis habes, ait. Hæc Neptunus habebat.
Qui prece non ſpreta, quamvis modo v ſa ſequenti
Eſſet hero; formamque novat, vultumque virilem
Induit, & vultus piſces capientibus aptos.
Hanc dominus ſpectans; O qui pendentia parvo
Æra cibo celas moderator arundinis, inquit,
(Sic mare compoſitum, ſic ſit tibi piſcis in unda
Credulus, & nullos niſi fixus ſentiat hamos)
Quæ modo cum vili turbatis veſte capillis
Litore in hoc ſteterat (nam ſtantem in litore vidi)
Dic ubi ſit: neque enim veſtigia longius extant.
Illa diei munus bene cedere ſenſit: & a ſe
Se quæri gaudens, his eſt reſecuta rogantem;
Quiſquis es, ignoſcas; in nullam lumina partem
Gurgite ab hoc flexi, ſtudioque oneratus inhæſi.
Quoque minus dubites, ſic has deus æquoris artes
Adjuvet, ut nemo jamdudum litore in iſto,
(Me tamen excepto) nec fœmina conſtit ulla.
Credidit, & verſo dominus pede preſſit arenam,
Eluſuſque abiit. illi ſua reddita forma eſt.
Aſt ubi habere ſuam transformia corpora ſentit,
Sæpe pater dominis Tripoeida tradit. at illa
Nunc equa, nunc ales, modo bos, modo cervus abibat.
Præbebatque avido non juſta alimenta parenti.
Vis tamen illa mali poſtquam conſumpſerat omnem
Mate-

Materiam, dederatque gravi nova pabula morbo:
Ipſe ſuos artus lacero divellere morſu
Cœpit, & infelix minuendo corpus alebat.
Quid moror externis? etiam mihi ſæpe novandi
Corporis, o juvenes, numero finita poteſtas.
Nam modo, quod nunc ſum, videor; modo flector in anguem,
Armenti modo dux vires in cornua ſumo,
Cornua dum ſumpſi: nunc pars caret altera telo
Frontis, ut ipſe vides. Gemitus ſunt verba ſecuti.

PUB.

# PUB. OVIDII NASONIS
# METAMORPHOSEON
## LIBER IX.

*Acheloi cum Hercule lucta, & variæ formæ, & Cornu copiæ.*

### *FAB. I.*

QUæ gemitus truncæque deo Neptunius heros
Cauſa rogat frontis: cum ſic Calydonius amnis
Cœpit, inornatos redimitus arundine crines.
Triſte petis munus: quis enim ſua prælia victus
Commemorare velit? Referã tamen ordine: Nec tam
Turpe fuit vinci, quam contendiſſe decorum eſt;
Magnaque dat nobis tantus ſolatia victor.
Nomine ſiqua ſuo tandem pervenit ad aures
Dejanira tuas, quondam pulcherrima virgo,
Multorumque fuit ſpes invidioſa procorum.
Cum quibus ut ſoceri domus eſt intrata petiti,
Accipe me generum, dixi, Parthaone nate.
Dixit & Alcides: alii ceſſere duobus.
Ille Jovem ſocerum dare ſe, famamque laborum,
Et ſuperata ſuæ referebat juſſa novercæ.
Contra ego; Turpe deum mortali cedere, dixi;
( Nondum erat ille Deus ) dominum me cernis aquarum
Curſibus obliquis inter tua regna fluentem.
Nec gener externis hoſpes tibi miſſus ab oris,
Sed popularis ero, & rerum pars una tuarum.
Tantum ne noceat, quod me nec regia Juno
Odit, & omnis abeſt juſſorum pœna laborum.
Nam, quod te jactas Alcmena matre creatum;
Jupiter aut falſus pater eſt, aut crimine verus.
Matris adulterio patrem petis: elige, fictum
Eſſe Jovem malis, an te per dedecus ortum.
Talia dicentem jamdudum lumine torvo
Spectat, & accenſæ non fortiter imperat iræ,
Verbaque tot reddit: Melior mihi dextera lingua eſt;
Dummodo pugnando ſuperem, tu vince loquendo.
Con-

Congrediturque ferox. Puduit modo magna locutum
Cedere. rejeci viridem de corpore veſtem,
Brachiaque oppoſui, tenuique a pectore varas
In ſtati ne manus, & pugnæ membra paravi.
Ille cavis hauſto ſpargit me pulvere palmis,
Inque vicem fulvæ tactu flaveſcit arenæ:
Et modo cervicem, modo crura micantia captat;
Aut captare putes, omnique a parte laceſſit.
Me mea defendit gravitas, fruſtraque petebar.
Haud ſecus ac moles, quam magno murmure fluctus
Oppugnant: manet illa, ſuoque eſt pondere tuta.
Digredimur paulum, rurſuſque ad bella coimus;
Inque gradu ſtetimus, certi non cedere: eratque
Cum pede pes junctus: totoque ego pectore pronus
Et digitos digitis, & frontem fronte premebam.
Non aliter vidi fortes concurrere tauros,
Cum pretium pugnæ toto nitidiſſima ſaltu
Expetitur conjux: ſpectant armenta, paventque;
Neſcia quem maneat tanti victoria regni.
Ter ſine profectu voluit nitentia contra
Rejicere Alcides a ſe mea pectora; quarto
Excutit amplexus, adductaque brachia ſolvit:
Impulſumque manu (certum eſt mihi vera fateri)
Protinus avertit; tergoque oneroſus inhæſit.
Siqua fides (neque enim ficta mihi gloria voce
Quæritur) impoſito preſſus mihi monte videbar;
Vix tamen inſerui ſudore fluentia multo
Brachia, vix ſolvi duros a corpore nexus.
Inſtat anhelanti, prohibetque reſumere vires;
Et cervice mea potitur. tum denique tellus
Preſſa genu noſtro eſt, & arenas ore momordi.
Inferior virtute, meas divertor ad artes,
Elaborque viro, longum formatus in anguem:
Qui poſtquam flexos ſinuavi corpus in orbes,
Cumque fero movi linguam ſtridore biſulcam,
Riſit, & illudens noſtras Tirynthius artes;
Cunarum labor eſt angues ſuperare mearum,
Dixit: &, ut vincas alios, Acheloe, dracones;
Pars quota Lernææ ſerpens eris unus Echidnæ
Vulneribus fæcunda ſuis erat illa: nec ullum
De centum numero caput eſt impune reciſum,
Quin gemino cervix hærede valentior eſſet.
Hanc ego ramoſam natis e cæde colubris,
Creſcentemque malo domui, domitamque reduxi.

Quid fore te credis, falſum qui verſus in anguem
Arma aliena moves? quem forma precaria celat?
Dixerat: & ſummo digitorum vincula collo
Injicit. Angebar ceu guttura forcipe preſſus,
Pollicibuſque meas pugnabam evellere fauces.
Sic quoque devicto reſtabat tertia tauri
Forma trucis; tauro mutatus membra rebello.
Induit ille toris a læva parte lacertos,
Admiſſumque trahens ſequitur, depreſſaque dura
Cornua figit humo, meque alta ſternit arena.
Nec ſatis hoc fuerat: rigidum fera dextera cornu
Dum tenet, infregit, truncaque a fronte revellit.
Najades hoc pomis & odoro flore repletum
Sacrarunt: diveſque meo bona copia cornu eſt.
Dixerat; & Nymphe ritu ſuccincta Dianæ,
Una miniſtrarum fuſis utrinque capillis
Inceſſit, totumque tulit prædivite cornu
Autumnum, & menſas felicia poma ſecundas.
Lux ſubit; & primo feriente cacumina ſole
Diſcedunt juvenes. neque enim, dum flumina pacem,
Et placidos habeant lapſus, totæque reſidant,
Opperiuntur aquæ. Vultus Achelous agreſtes,
Et lacerum cornu mediis caput abdidit undis.
Hunc tamen ablati domuit jactura decoris:
Cætera ſoſpes habet: capitis quoque fronde ſaligna,
Aut superimpoſita celatur arundine damnum.

*Neſſi cruor in venenum.*

## *FAB. II.*

AT te, Neſſe ferox, ejuſdem virginis ardor
Perdiderat, volucri trajectum terga ſagitta.
Namque nova repetens patrios cum conjuge muros,
Venerat Eveni rapidas Jove natus ad undas.
Uberior ſolito, nimbis hyemalibus auctus,
Verticibuſque frequens erat, atque impervius amnis.
Intrepidum pro ſe, curam de conjuge agentem,
Neſſus adit, membriſque valens, ſcituſque vadorum,
Officioque meo ripa ſiſtetur in illa
Hac, ait, Alcide: tu viribus utere nando.
Tradidit Aonius pavidam Calydonida Neſſo,

Pal-

Pallentemq; metu,fluviumque,ipſumque timentem ?
Mox ut erat pharetraque gravis, ſpolioque leonis,
( Nam clavam, & curvos trans ripam miſerat arcus )
Quandoquidem cœpi, ſuperentur flumina, dixit;
Nec dubitat: nec qua ſit clementiſſimus amnis
Quærit; & obſequio deferri ſpernit aquarum.
Jamque tenens ripam, miſſos cum tolleret arcus,
Conjugis agnovit vocem: Neſſoque paranti
Fallere depoſitum, Quo te fiducia, clamat,
Vana pedum violente rapit? Tibi Neſſe biformis
Dicimus: exaudi, nec res intercipe noſtras.
Si te nulla mei reverentia movit; at orbes
Concubitus vetitos poterant inhibere paterni.
Haud tamen effugies, quamvis ope fidis equina;
Vulnere, non pedibus te conſequar. Ultima dicta
Re probat; & miſſa fugientia terga ſagitta
Trajicit: extabat ferrum de pectore aduncum.
Quod ſimul evulſum eſt, ſanguis per utrumque foramen
Emicuit, miſtus Lernæi tabe veneni.
Excipit hunc Neſſus: Neque enim moriemur inulti;
Secum ait: & calido velamina tincta cruore
Dat munus raptæ, velut irritamen amoris.

*Zelotypia Dejaniræ & Lychas in ſaxum.*

### *FAB. III.*

Longa fuit medii mora temporis: actaque magni
Herculis implerant terras, odiumque novercæ
Victor ab Oechalia Cenæo ſacra parabat
Vota Jovi; cum *fama loquax pervenit ad aures*
Dejanira tuas; *Quæ veris addere falſa*
*Gaudet; & e minima ſua per mendacia creſcit;*
Amphitryoniadem Joles ardore teneri.
Credit amans, Venerisque novæ perterrita fama;
Indulſit primo lacrymis, flendoque dolorem
Diffudit miſeranda ſuum. mox deinde, Quid autem
Flemus? ait: pellex lacrymis lætabitur iſtis.
Quæ quoniam advenit, properandum, aliquidque novandum eſt,
Dum licet, & thalamos nondum tenet altera noſtros.
Conquerar, anſileam? repetam Calydona, morerne?

Excedam tectis? an, ſi nihil amplius, obſtem?
Quid ſi me, Meleagre, tuam memorem eſſe ſororem?
(Forte paro facinus) quantumque injuria poſſit,
Fœmineuſque dolor, jugulata pellice teſter?
In curſus animus varios abit. Omnibus illis
Prætulit imbutam Neſſeo ſanguine veſtem
Mittere, quæ vires defecto reddat amori:
Ignaroque Lychæ quid tradat neſcia, luctus
Ipſa ſuos tradit, blandiſque miſerrima verbis
Dona det illa viro, mandat. Capit inſcius heros,
Induiturque humeris Lernææ virus Echidnæ.
Thura dabat primis & verba precantia flammis,
Vinaque marmoreas patera fundebat in aras.
Incaluit vis illa mali, reſolutaque flammis
Herculeos abiit late diffuſa per artus.
Dum potuit, ſolita gemitum virtute repreſſit.
Victa malis poſtquam eſt patientia, reppulit aras,
Implevitque ſuis nemoroſam vocibus Oeten.
Nec mora; lethiferam conatur ſcindere veſtem:
Qua trahitur, trahit illa cutem (fœdumque relatu)
Aut hæret membris fruſtra tentata revelli;
Aut laceros artus, & grandia detegit oſſa.
Ipſe cruor, gelido ceu quondam lamina candens
Tincta lacu, ſtridet, coquiturque ardente veneno.
Nec modus eſt: ſorbent avidæ præcordia flammæ,
Cœruleuſque fluit toto de corpore ſudor,
Ambuſtique ſonant nervi, cæcaque medullis
Tabe liquefactis, tollens ad ſydera palmas,
Cladibus, exclamat, Saturnia paſcere noſtris:
Paſcere: & hanc peſtem ſpecta crudelis ab alto;
Corque ferum ſatia: vel ſi miſerandus & hoſti,
(Hoſtis enim tibi ſum) diris cruciatibus ægram,
Inviſamque animam, natamque laboribus aufer.
*Mors mihi munus erit*: decet hæc dare dona novercam.
Ergo ego fœdantem peregrino templa cruore
Buſirim domui? ſævoque alimenta parentis
Antæo eripui? nec me paſtoris Iberi
Forma triplex, nec forma triplex tua, Cerbere, movit?
Voſne, manus, validi preſſiſtis cornua tauri?
Veſtrum opus Elis habet, veſtrum Stymphalides undæ,
Partheniumque nemus: veſtra virtute relatus
Ther-

Thermodontiaco cælatus baltheus auro;
Pomaque ab inſomni male cuſtodita dracone.
Nec mihi Centuari potuere reſiſtere, nec mi
Arcadiæ vaſtator aper: nec profuit Hydræ
Creſcere per damnum, geminaſque reſumere vires.
Quid quod Thracis equos humano ſanguine pingues,
Plenaque corporibus laceris præſepia vidi;
Viſaque dejeci, dominumque, ipſoſque peremi?
His eliſa jacet moles Nemeæa lacertis.
His Cacus horrendum Tyberino gurgite monſtrum;
Hac cœlum cervice tuli. Defeſſa jubendo eſt
Sæva Jovis conjux: ego ſum indefeſſus agendo.
Sed nova peſtis adeſt; cui nec virtute reſiſti.
Nec telis, armiſque poteſt. pulmonibus errat
Ignis edax imis, perque omnes paſcitur artus.
At valet Euryſtheus; &, Sunt qui credere poſſint
Eſſe deos? dixit. perque altam ſaucius Oeten
Haud aliter graditur, quam ſi venabula taurus
Corpore fixa gerat, factique refugerit autor.
Sæpe illum gemitus edentem, ſæpe trementem;
Sæpe retentantem totas infringere veſtes,
Sternentemque trabes, iraſcentemque videres
Montibus, aut patrio, tendentem brachia cœlo.
Ecce Lycham trepidum, & latitantem rupe cavata
Aſpicit: utque dolor rabiem collegerat omnem,
Tune Lycha, dixit, feralia dona dediſti?
Tune meæ necis autor eris? Tremit ille, pavetque
Pallidus: & timide verba excuſantia dicit.
Dicentem, genibuſque manus adhibere parantem
Corripit Alcides, & terque quaterque rotatum
Mittit in Euboicas, tormento fortius, undas.
Ille per aerias pendens induruit auras.
Utque ferunt imbres gelidis concreſcere ventis;
Inde nives fieri, nivibus quoque mole rotatis
Aſtringi, & ſpiſſa glomerari grandine corpus.
Sic illum validis jactum per inane lacertis,
Exanguemque metu, nec quicquam humoris habentem.
In rigidos verſum ſilices prior edidit ætas.
Nunc quoque in Euboico ſcopulus brevis eminet alte
Gurgite, & humanæ ſervat veſtigia formæ.
Quam quaſi ſenſurum nautæ calcare verentur,
Appellantque Lycham. At tu, Jovis inclyta proles,

Arboribus cæſis, quas ardua geſſerat Oete;
Inque pyram ſtructis, arcum, pharetramque capacem,
Regnaque viſuras iterum Trojana ſagittas
Ferre jubes Pæante ſatum; quo flamma miniſtro eſt
Subdita: dumque avidis comprenditur ignibus agger,
Congeriem ſylve Nemeæo vellere ſummam
Sternis, & impoſita clavæ cervice recumbis,
Haud alio vultu, quam ſi conviva jaceres,
Inter plena meri redimitus pocula ſertis.

*Herculis apotheoſis.*

## *FAB. IV.*

JAmque valens, & in omne latus diffuſa ſonabat,
Securoſque artus, contemptoremque petebat
Flamma ſuum. Timuere Dei pro vindice terræ.
Quos ita (ſenſit enim) læto Saturnius ore
Jupiter alloquitur: Noſtra eſt timor iſte voluptas,
O ſuperi, totoque libens mihi pectore grator,
Quod memoris populi dicor rectorque, paterque,
Et mea progenies veſtro quoque tuta favore eſt.
Nam quanquam ipſius datis hoc immanibus actis,
Obligor ipſe tamen. ſed enim ne pectora vano
Fida metu paveant, Oetæas ſpernite flammas.
Omnia qui vicit, vincet quos cernitis ignes:
Nec niſi materna Volcanum parte potentem
Sentiet. Æternum eſt a me quod traxit, & expers
Atque immune necis, nullaque domabile flamma.
Idque ego defunctum terra cœleſtibus oris
Accipiens; cunctiſque meum lætabile factum
Diis fore confido. Siquis tamen Hercule, ſiquis
Forte Deo doliturus erit, data præmia nolet;
Sed meruiſſe dari ſciet, invituſque probabit.
Aſſenſere Dei. conjux quoque regia viſa eſt
Cætera non duro, duro tamen ultima vultu
Dicta tuliſſe Jouis, ſeque indoluiſſe notatam.
Interea quodcunque fuit populabile flammæ,
Mulciber abſtulerat: nec cognoſcenda remanſit
Herculis effigies, nec quicquam ab imagine ductum
Matris habet, tantumque Jovis veſtigia ſervat.
Utque novus ſerpens, poſita cum pelle ſenecta,
Luxuriare ſolet, ſquamaque nitere recenti:
Sic ubi mortales Tirynthius exuit artus,

Parte

Parte ſui meliore viget, majorque videri
Cœpit, & auguſta fieri gravitate verendus.
Quem pater omnipotens intre cava nubila raptum
Quadrijugo curru radiantibus intulit aſtris.

*Ilithyia in vetulam, & Galanthis in muſtelam.*

*FAB. V. & VI.*

SEnſit atlas pondus, neque adhuc Sthenelejus iras
Solverat Euryſtheus; odiumque in prole paternum
Exercebat atrox. at longis anxia curis
Argolis Alcmene queſtus ubi ponat aniles,
Cui referat nati teſtatos orbe labores,
Cuive ſuos caſus, Jolen habet. Herculis illam
Imperio, thalamoque, animoque receperat Hyllus;
Impleratque uterum generoſo ſemine; cum ſic
Incipit Alcmene: Faveant tibi nomina ſaltem,
Corripiantque moras tunc, cum matura vocabis
Præpoſitam timidis parientibus Ilithyiam,
Quam mihi difficilem Junonis gratia fecit.
Namque laboriferi cum jam natalis adeſſet
Herculis, & decimum premeretur ſydere ſignum,
Tendebat gravitas uterum mihi; quodque ferebam,
Tantum erat, ut poſſes autorem dicere tanti
Ponderis eſſe Jovem; nec jam tolerare labores
Ulterius poteram: quin nunc quoque frigidus artus,
Dum loquor, horror habet, parſque eſt meminiſſe doloris.
Septem ego per noctes, totidem cruciata diebus,
Feſſa malis, tendenſque ad cœlum brachia, magno
Lucinam ad nexos partus clamore vocabam.
Illa quidem venit, ſed præcorrupta, meumque
Quæ donare caput Junoni vellet iniquæ.
Utque meos audit gemitus, ſubſedit in illa
Ante fores ara, dextroque eſt poplite lævum
Preſſa genu, digitiſque inter ſe pectine junctis
Suſtinuit partus, tacita quoque carmina voce
Dixit: & inceptos tenuerunt carmina partus.
Nitor, & ingrato facio convitia demens
Vana Jovi, cupioque mori; moturaque duros
Verba queror ſilices. matres Cadmeides adſunt,

Votaque ſuſcipiunt , exhortanturque dolentem :
Una miniſtrarum media de plebe Galanthis ,
Flava comas , aderat , faciendis ſtrenua juſſis ,
Officiis dilecta ſuis . ea ſenſit iniqua
Neſcio quid Junone geri : dumque exit , & intrat
Sæpe fores , divam reſidentem vidit in ara ,
Brachiaque in genibus digitis connexa tenentem.
Et, Quæcumque es , ait , dominæ gratare : levata eſt
Argolis Alcmene , potiturque puerpera voto .
Exiliit , junctaſque manus pavefacta remiſit
Diva potens uteri : vinclis levor ipſa remiſſis :
Numine decepto riſiſſe Galanthide fama eſt :
Ridentem , prenſamque ipſis Dea ſæva capillis
Traxit ; & e terra corpus relevare volentem
Arcuit , inque pedes mutavit brachia primos .
Strenuitas antiqua manet ; nec terga colorem
Amiſere ſuum : forma eſt diverſa priori .
Quæ , quia mendaci parientem juverat ore ,
Ore parit , noſtraſque pomos , velut ante , frequentat .

*Dryopes in Lotum arborem , & Jolaus ſenex in juvenem .*

## *FAB. VII. VIII. & IX.*

Dixit ; & admonitu veteris commota miniſtræ
Ingemuit ; quam ſic nurus eſt affata dolentem;
Te tamen , o genitrix , aliena a ſanguine veſtro
Rapta movet facies . Quid ſi tibi mira ſororis
Fat meæ referam ? quanquam lacrymæque , dolorque
Impediunt , prohibentque loqui . Fuit unica matri
( Me pater ex alia genuit ) notiſſima forma
Oechalidum Dryope : quam virginitate carentem ,
Vimque Dei paſſam Delphos Deloque tenentis ,
Excipit Andræmon : & habetur conjuge felix .
Eſt lacus acclivis devexo margine formam
Litoris efficiens : ſummum myrteta coronant .
Venerat huc Dryope fatorum neſcia ; quoque
Indignere magis , Nymphis latura coronas:
Inque ſinu puerum , qui nondum impleverat annum,
Dulce ferebat onus , tepidique ope lactis alebat .
Haud procul a ſtagno , Tyrios imitata colores

In

In ſpem baccarum florebat aquatica Lotos.
Carpſerat hinc Dryope, quos oblectamina nato
Porrigeret flores: & idem factura videbar;
Namque aderam. Vidi guttas e flore cruentas
Decidere, & tremulo ramos horrore moveri.
Scilicet, ut referunt tardi nunc denique agreſtes;
Lotos in hanc Nymphe fugiens obſcœna Priapi,
Contulerat verſos ſervato nomine vultus.
Neſcierat ſoror hoc; quæ cum perterrita retro
Iret, & oratis vellet diſcedere Nymphis,
Hæſerunt radice pedes: convellere pugnat,
Nec quicquam niſi ſumma movet: ſuccreſcit ab imo;
Totaque paulatim lentus premit inguina cortex.
Ut vidit, conata manu laniare capillos,
Fronde manum implevit, frondes caput omne tegebant.
At puer Amphyſus (namque hoc avus Eurytus illi
Addiderat nomen) materna rigeſcere ſenſit
Ubera: nec ſequitur ducentem lacteus humor.
Spectatrix aderam fati crudelis, obemque
Non poteram tibi ferre ſoror: quantumque valebam;
Creſcentem truncum ramoſque amplexa, murabar;
Et, fateor, volui ſub eodem cortice condi.
Ecce vir Andræmon, genitorque miſerrimus adſunt,
Et quærunt Dryopen: Dryopen quærentibus illis
Oſtendi Loton. tepido dant oſcula ligno:
Affuſique ſuæ radicibus arboris hærent.
Nil niſi jam faciem, quod non foret arbor, habebat
Chara ſoror. lacrymæ miſero de corpore factis
Irrorant foliis; ac, dum licet, oraque præſtant
Vocis iter, tales effundit in aera queſtus:
Siqua fides miſeris, hoc me per numina juro
Non meruiſſe nefas. patior ſine crimine pœnam;
Viximus innocuæ: Si mentior, arida perdam
Quas habeo frondes, & cæſa ſecuribus urar.
Hunc tamen infantem maternis demite ramis,
Et date nutrici, noſtraque ſub arbore ſæpe
Lac facitote bibat, noſtraque ſub arbore ludat:
Cumque loqui poterit, matrem facitote ſalutet,
Et triſtis dicat; Latet hoc in ſtipite mater.
Stagna tamen timeat, nec carpat ab arbore flores;
Et frutices omnes corpus putet eſſe dearum.
Chare vale conjux, & tu germana, paterque!
Et, ſiqua eſt pietas, ab acutæ vulnere falcis,

A pecoris morſu, frondes defendite noſtras.
Et quoniam mihi fas ad vos incumbere non eſt,
Erigite huc artus, & ad oſcula noſtra venite,
Dum tangi poſſum, parvumque attollite natum.
Plura loqui nequeo: nam jam per candida mollis
Colla liber ſerpit, ſummoque cacumine condor.
Ex oculis removete manus: ſine munere veſtro
Contegit inductus morientia lumina cortex.
Deſierat ſimul ore loqui, ſimul eſſe: diuque
Corpore mutato rami caluere recentes.
Dumque refert Jole factum miſerabile, dumque
Eurytidos lacrymas admoto pollice ſiccat
Alcmene, (flet & ipſa tamen) compeſcuit omnem
Res nova triſtitiam. nam limine conſtitit alto
Pene puer, dubiaque tegens lanugine malas,
Ora reformatus primos Jolaus in annos.

*Callirhoes filii impuberes in viros.*

## FAB. X.

HOc illi dederat Junonia muneris Hebe,
Victa viri precibus. Quæ cum jurare pararet,
Dona tributuram poſt hunc ſe talia nulli;
Non eſt paſſa Themis. Nam jam diſcordia Thebæ
Bella movent, dixit: Capaneuſque niſi ab Jove vinci
Haud poterit, fientque pares in vulnera fratres:
Subductaque ſuos manes tellure videbit
Vivus adhuc vates, ultuſque parente parentem
Natus erit facto pius & ſceleratus eodem:
Attonituſque malis, exul mentiſque domuſque,
Vultibus Eumenidum, matriſque agitabitur umbris:
Donec eum conjux fatale popoſcerit aurum,
Cognatumque latus Phegejus hauſerit enſis.
Tum demum magno petet hoc Acheloja ſupplex
Ab Jove Callirhoe, natis infantibus annos
Addat, neve necem ſinat eſſe ultoris inultam.
Jupiter his motus, privignæ dona, nuruſque
Præcipiet, facietque viros impubibus annis.

*Byblis*

*Byblis in fontem.*

*FAB. XI.*

HÆc ubi faticano venturi præſcia dixit
Ore Themis, vario ſuperi ſermone fremebant:
Et, cur non aliis eadem dare dona liceret,
Murmur erat. Queritur veteres Pallantias annos
Conjugis eſſe ſui; queritur caneſcere mitem
Jaſiona Ceres; repetitum Mulciber ævum
Poſcit Erichthonio: Venerem quoque cura futuri
Tangit, & Anchiſæ renovare paciſcitur annos.
Cui ſtudeat Deus omnis habet: creſcitque favore
Turbida ſeditio; donec ſua Jupiter ora
Solvit; &, O noſtri, ſi qua eſt reverentia, dixit,
Quo ruitis? Tantumne aliquis ſibi poſſe videtur,
Fata quoque ut ſuperet? Fatis Jolaus in annos,
Quos egit rediit: fatis juveneſcere debent
Callirhoe geniti, non ambitione, nec armis.
Vos etiam, quoque hoc animo meliore feratis,
Me quoque fata regunt: quæ ſi mutare valerem,
Nec noſtrum ſeri curvarent Æacon anni,
Perpetuumque ævi florem Rhadamanthus haberet
Cum Minoe meo, qui propter amara ſenectæ
Pondera deſpicitur, nec, quo prius, ordine regnat.
Dicta Jovis movere deos; nec ſuſtinet ullus,
Cum videat feſſos Rhadamanthon, & Æacon annis;
Et Minoa, queri; qui, dum fuit integer ævi,
Terruerat magnas ipſo quoque nomine gentes:
Tunc erat invalidus, Dejonidenque juventæ
Robore Milletum, Phœboque parente ſuperbum
Pertimuit; credenſque ſuis inſurgere regnis,
Haud tamen eſt patriis arcere penatibus auſus.
Sponte fugis, Milete, tua, celerique carina
Ægeas metiris aquas, & in Aſide terra
Mœnia conſtituis, poſitoris habentia nomen.
Hic tibi, dum ſequitur patriæ curvamina ripæ,
Filia Mæandri toties redeuntis eodem,
Cognita Cyanee præſtanti corpore Nympha
Byblida cum Cauno prolem eſt enixa gemellam.
Byblis in exemplo eſt, ut ament conceſſa puellæ;

Byblis Apollinei correpta cupidine fratris;
Non ſoror ut fratrem, nec qua debebat, amavit.
Illa quidem primo nullos intelligit ignes,
Nec peccare putat, quod ſæpius oſcula jungat,
Quod ſua fraterno circumdet brachia collo:
Mendacique diu pietatis fallitur umbra.
Paulatim declinat amor; viſuraque fratrem
Culta venit, nimiumque cupit formoſa videri;
Et, ſiqua eſt illic formoſior, invidet illi:
Sed nondum manifeſta ſibi eſt: nullumque ſub illo
Igne facit votum, veruntamen æſtuat intus.
Jam dominum appellat; jam nomina ſanguinis odit;
Byblida jam mavult quam ſi vocet ille ſororem.
Spes tamen obſcœnas animo demittere non eſt
Auſa ſuo vigilans: placida reſoluta quiete
Sæpe videt quod amat, viſa eſt quoque jungere fratri
Corpus, & erubuit, quamvis ſopita jaceret.
Somnus abit: ſilet illa diu, repetitque quietis
Ipſa ſuæ ſpeciem, dubiaque ita mente profatur:
Me miſeram! Tacitæ quid vult ſibi noctis imago?
Quam nolim rata ſit! Cur hæc ego ſomnia vidi?
Ille quidem eſt oculis quamvis formoſus iniquis?
Et placet, & poſſit, ſi non ſit frater, amari:
Et me dignus erat: verum nocet eſſe ſororem.
Dummodo tale nihil vigilans committere tentem;
Sæpe licet ſimili redeat ſub imagine ſomnus.
Teſtis abeſt ſomno, nec abeſt imitata voluptas.
Proh Venus, & tenera volucer cum matre Cupido!
Gaudia quanta tuli! quam me manifeſta libido
Contigit! ut jacui totis reſoluta medullis!
Ut meminiſſe juvat! quamvis brevis illa voluptas,
Noxque fuit præceps, & cœptis invida noſtris.
O ego, ſi liceat mutato nomine jungi.
Quam bene, Caune, tuo poteram nurus eſſe parenti!
Quam bene, Caune, meo poteras gener eſſe parenti!
Omnia Dii facerent eſſent communia nobis,
Præter avos! Tu me vellem generoſior eſſes.
Neſcio quam facies igitur, pulcherrime, matrem.
Hei mihi, quæ male ſum, quos tu, ſortita parentes!
Nil niſi frater eris: Quod obeſt, id habebimus, unum.
Quid mihi ſignificant ergo mea viſa? quod autem
Somnia pondus habent? an habent & ſomnia pondus?
Dii melius: Dii nempe ſuas habuere ſorores.
Sic Saturnus Opim junctam ſibi ſanguine duxit,
Ocea-

Oceanus Tethyn, Junonem rector Olympi.
Sunt ſuperis ſua jura: Quid ad cœleſtia ritus
Exigere humanos, diverſaque fœdera tento?
Aut noſtro vetitus de corde fugabitur ardor,
Aut, hoc ſi nequeo, peream precor ipſa, toroque
Mortua componar, poſitæque det oſcula frater.
Et tamen arbitrium quærit res iſta duorum.
Finge placere mihi: ſcelus eſſe videbitur illi.
At non Æolidæ thalamos timuere ſororum,
Unde ſed hos novi? cur hæc exempla paravi?
Quo feror? Obſcœnæ procul hinc diſcedite flammæ;
Nec, niſi qua fas eſt germanæ, frater ametur.
Si tamen ipſe mei captus prior eſſet amore,
Forſitan illius poſſem indulgere furori.
Ergo ego, quæ fueram non rejectura petentem,
Ipſa petam? Poteriſne loqui? poteriſne fateri?
Coget amor; potero: vel, ſi pudor ora tenebit,
Littera celatos arcana fatebitur ignes.
Hoc placet: hæc dubiam vincit ſententia mentem.
In latus erigitur: cubitoque innixa ſiniſtro,
Viderit, inſanos, inquit, fateamur amores.
Hei mihi! Quo labor? quem mens mea concipit ignem?
Et meditata manu componit verba trementi.
Dextra tenet ferrum: vacuam tenet altera ceram.
Incipit; & dubitat: ſcribit; damnatque tabellas;
Et notat; & delet: mutat; culpatque, probatque:
Inque vicem ſumptas ponit, poſitaſque reſumit;
Quid velit, ignorat; quidquid factura videtur,
Diſplicet: in vultu eſt audacia miſta pudori.
Scripta ſoror fuerat: viſum eſt delere ſororem;
Verbaque correptis incidere talia ceris.
Quam, niſi tu dederis, non eſt habitura ſalutem;
Hanc tibi mittit amans: pudet (ah!) pudet edere nomen.
Et ſi quid cupiam quæris, ſine nomine vellem
Poſſet agi mea cauſa meo: nec cognita Byblis
Ante forem, quam ſpes votorum certa fuiſſet:
Eſſe quidem læſi poterat tibi pectoris index
Et color, & macies, & vultus, & humida ſæpe
Lumina, nec cauſa ſuſpiria mota patenti,
Et crebri amplexus, & quæ, ſi forte notaſti,
Oſcula ſentiri, non eſſe ſororia poſſent.

Ipſa tamen , quamvis animi grave vulnus habebam ,
Quamvis intus erat furor igneus , omnia feci ,
( Sunt mihi Dii teſtes ) ut tandem ſanior eſſem ;
Pugnavique diu violenta Cupidinis arma
Effugere infelix ; & plus , quam ferre puellam
Poſſe putes , ego dura tuli . Superata fateri
Cogor , opemque tuam timidis expoſcere votis.
Tu ſervare potes , tu perdere ſolus amantem :
Elige utrum facias : non hoc inimica precatur ;
Sed quæ , cum tibi ſit junctiſſima , junctior eſſe
Expetit , & vinclo tecum propiore ligari.
Jura ſenes norint : & , quid liceatque , nefaſque ,
Faſque ſit , inquirant ; legumque examina ſervent .
Conveniens Venus eſt annis temeraria noſtris .
Quid liceat , neſcimus adhuc , & cuncta licere
Credimus , & ſequimur magnorum exempla deorum .
Nec nos aut durus pater , aut reverentia famæ ,
Aut timor impediet : tantum abſit cauſa timendi .
Dulcia fraterno ſub nomine furta tegemus.
Eſt mihi libertas tecum ſecreta loquendi :
Et damus amplexus , & jungimus oſcula coram .
Quantum eſt quod deſit ? miſerere fatentis amorem ,
Et non faſſuræ , niſi cogeret ultimus ardor :
Neve merere meo ſubſcribi cauſa ſepulchro .
Talia nequicquam perarantem plena reliquit
Cera manum , ſummoque in margine verſus adhæſit .
Protinus impreſſa ſignat ſua crimina gemma ,
Quam tinxit lacrymis : linguæ defecerat humor .
Deque ſuis unum famulis pudibunda vocavit :
Et paulum blandita , Fer has , fidiſſime , noſtro ,
Dixit , & adjecit longo poſt tempore , fratri .
Cum daret , elapſæ manibus cecidere tabellæ :
Omine turbata eſt : miſit tamen . Apta miniſter
Tempora nactus adit , traditque latentia verba .
Attonitus ſubita juvenis Mœandrius ira
Projicit acceptas , lecta ſibi parte , tabellas :
Vixque manus retinens trepidantis ab ore miniſtri ,
Dum licet , o vetitæ ſcelerate libidinis autor ,
Effu-

Effuge, ait: Qui, ſi noſtram tua fata pudorem
Non traherent ſecum, pœnas mihi morte dediſſes.
Ille fugit pavidus, dominæque ferocia Cauni
Dicta refert. palles audita, Bybli, repulſa;
Et pavet obſeſſum glaciali frigore pectus.
Mens tamen ut rediit, pariter rediere furores,
Linguaque vix tales icto dedit aere voces:
Et merito. Quid enim temeraria vulneris hujus
Indicium fecit? quid, quæ celanda fuerunt,
Tam cito commiſi properatis verba tabellis?
Ante erat ambiguis animi ſententia dictis
Prætentanda mihi, ne non ſequeretur euntem;
Parte aliqua, veli qualis foret aura, notare
Debueram, tutoque mari decurrere: quæ nunc
Non exploratis implevi lintea ventis.
Nunc feror in ſcopulos igitur: ſubmerſaque toto
Obruor Oceano, nec habent mea vela recurſus.
Quid quod & ominibus certis prohibebar amori
Indulgere meo tunc, cum mihi ferre jubenti
Excidit, & fecit ſpes noſtras cera caducas?
Nonne vel illa dies fuerat, vel tota voluntas,
Sed potius mutanda dies? Deus ipſe monebat,
Signaque certa dabat, ſi non male ſana fuiſſem:
Et tamen ipſa loqui, nec me committere ceræ
Debueram, præſenſque meos aperire furores:
Vidiſſet lacrymas, vultus vidiſſet amantis.
Plura loqui poteram, quam quæ cepere tabellæ:
Invito potui circumdare brachia collo,
Et, ſi rejicerer, potui moritura videri,
Amplectique pedes, affuſaque poſcere vitam;
Omnia feciſſem: quorum ſi ſingula duram
Flectere non poterant, poterant tamen omnia mentem.
Forſitan & miſſi ſit quædam culpa miniſtri:
Non adiit apte, nec legit idonea, credo,
Tempora, nec petiit horamque, animumque vacantem.
Hec nocuere mihi. neque enim de tigride natus,
Nec rigidos ſilices, ſolidumve in pectore ferrum,
Aut adamanta gerit, nec lac bibit ille leænæ.
Vincetur, repetendus erit, nec tædia cœpti
Ulla mei capiam, dum ſpiritus iſte manebit.
Nam primum, ſi facta mihi revocare liceret,

Non

Non cæpiſſe fuit: cœpta expugnare, ſecundum eſt.
Quippe nec ille poteſt (ut jam mea vota relinquam)
Non tamen auſorum ſemper memor eſſe meorum:
Et, quia deſierim, leviter voluiſſe videbor,
Aut etiam tentaſſe illum, inſidiiſque petiſſe;
Vel certe non hoc, qui plurimus urget, & urit
Pectora noſtra Deo, ſed victa libidine credar.
Denique jam nequeo nil commiſiſſe nefandum;
Et ſcripſi, & petii: Temerata eſt noſtra voluntas:
Ut nil adjiciam, non poſſum innoxia dici.
Quod ſupereſt, multum eſt in vota, in crimina parvum.
Dixit: & (incertæ tanta eſt diſcordia mentis)
Cum pigeat tentaſſe, libet tentare: modumque
Exit, & infelix committit ſæpe repelli.
Mox ubi finis abeſt, patriam fugit ille, nefaſque;
Inque peregrina ponit nova mœnia terra.
Tum vero mœſtam tota Miletida mente
Defeciſſe ferunt: tum vero a pectore veſtem
Diripuit, planxitque ſuos furibunda lacertos.
Jamque palam eſt demens: inconceſſamque fatetur
Spem Veneris, ſine qua patriam, inviſoſque penates
Deſerit, & profugi ſequitur veſtigia fratris.
Utque tuo motæ, proles Semeleja, thyrſo
Iſmariæ celebrant repetita triennia Bacchæ:
Byblida non aliter latos ululaſſe per agros
Bubaſides videre nurus: quibus illa relictis,
Caras, & armiferos Lelegas, Lyciamque pererrat.
Jam Cragon, & Lymirem, Xantique reliquerat undas,
Quoque Chimæra jugo, mediis in partibus hircum,
Pectus & ora leæ, caudam ſerpentis habebat.
Deficiunt ſylvæ, cum tu laſſata ſequendo
Concidis, & dura poſitis tellure capillis,
Bybli jaces, frondeſque tuo premis ore caducas:
Sæpe illam Nymphæ teneris Lelegeides ulnis
Tollere conantur: ſæpe ut medeatur amori
Præcipiunt: ſurdæque adhibent ſolatia menti.
Muta jacet, virideſque ſuis tenet unguibus herbas
Byblis, & humectat lacrymarum gramina rivo.
Najadas his venam, quæ nunquam areſcere poſſet;
Sup-

Suppoſuiſſe ferunt: Quid enim dare majus habebant?
Protinus, ut ſecto piceæ de cortice guttæ,
Utve tenax gravida manat tellure bitumen;
Utque ſub adventum ſpirantis lene Favoni
Sole remolleſcit quæ frigore conſtitit unda:
Sic lacrymis conſumpta ſuis Phœbëja Byblis
Vertitur in fontem, qui nunc quoque vallibus illis
Nomen habet dominæ, nigraque ſub ilice manat.

*Iphis in marem.*

## *FAB. XII.*

FAma novi centum Cretæas forſitan urbes
Impleſſet monſtri, ſi non miracula nuper
Iphide mutata Crete propiora tuliſſet.
Proxima Gnoſſiaco nam quondam Phæſtia regno
Progenuit tellus ignotum nomine Lyctum
Ingenua de plebe virum: nec cenſus in illo
Nobilitate ſua major; ſed vita, fideſque
Inculpata fuit. gravidæ qui conjugis aures
Vocibus his monuit, cum jam prope partus adeſſet:
Quæ voveam duo ſunt: minimo ut relevere dolore,
Utque marem parias. Oneroſior altera ſors eſt:
Et vires fortuna negat. Quod abominor ergo,
Edita forte tuo fuerit ſi fœmina partu,
( Invitus mando, pietas ignoſce ) necetur.
Dixerat; & lacrymis vultum levare profuſis,
Tam qui mandabat, quam cui mandata dabantur.
Sed tamen uſque ſuum vanis Telethuſa maritum
Sollicitat precibus, ne ſpem ſibi ponat in arcto.
Certa ſua eſt Lycto ſententia. jamque ferendo
Vix erat illa gravem maturo pondere ventrem;
Cum medio noctis ſpatio ſub imagine ſomni
Inachis ante torum pompa comitata ſacrorum
Aut ſtetit, aut viſa eſt. Inerant lunaria fronti
Cornua, cum ſpicis nitido flaventibus auro,
Et regale decus: cum qua latrator Anubis,
Sanctaque Bubaſtis, variiſque coloribus Apis,
Quique premit vocem, digitoque ſilentia ſuadet;
Siſtraque erant, nunquamque ſatis quæſitus Oſiris,
Plenaque ſomniferis ſerpens peregrina venenis.
Tum, velut excuſſam ſomno, & manifeſta videntem
Sic

Sic affata Dea eſt: Pars o Telethuſa mearum;
Pone graves curas, mandataque falle mariti:
Nec dubita, cum te partu Lucina levarit,
Tollere, quicquid erit. Dea ſum auxiliaris, opemque
Exorata fero: nec te coluiſſe quereris
Ingratum numen. monuit, thalamoque receſſit.
Læta toro ſurgit, puraſque ad ſidera ſupplex
Creſſa manus tollens, rata ſint ſua viſa precatur.
Ut dolor increvit, ſeque ipſum pondus in auras
Expulit, & nata eſt ignaro fœmina patri,
Juſſit ali mater puerum mentita: fidemque
Res habuit; neque erat facti niſi conſcia nutrix.
Vota pater ſolvit, nomenque imponit avitum,
Iphis avus fuerat. Gaviſa eſt nomine mater,
Quod commune foret, nec quenquam falleret illo:
Impercepta pia mendacia fraude latebant.
Cultus erat pueri: facies, quam, ſive puellæ,
Sive dares puero, fieret formoſus uterque.
Tertius interea decimo ſucceſſerat annus;
Cum pater, Iphi, tibi flavam deſpondet Janthen;
Inter Phæſtiadas quæ laudatiſſima formæ
Dote fuit virgo, Dictæo nata Theleſte.
Par ætas, par forma fuit; primaſque magiſtris
Accepere artes elementa ætatis ab iſdem.
Hinc amor amborum tetigit rude pectus, & æquum
Vulnus utrique dedit: ſed erat fiducia diſpar.
Conjugium, pactæque expectant tempora tædæ,
Quemque virum putat eſſe, ſuum fore credit Janthe.
Iphis amat, quo poſſe frui deſperat, & auget
Hoc ipſum flammas, ardetque in virgine virgo.
Vixque tenens lacrymas, Quis me manet exitus? inquit:
Cognita quam nulli, quam prodigioſa, novæque
Cura tenet Veneris? Si Dii mihi parcere vellent,
Perdere debuerant: ſi non & perdere vellent,
Naturale malum ſaltem, & de more dediſſent.
Nec vaccam vaccæ, nec equas amor urit equarum:
Urit oves aries; ſequitur ſua fœmina cervum;
Sic & aves coeunt: interque animalia cuncta
Fœmina fœmineo correpta Cupidine nulla eſt.
Vellem nulla forem. Ne non tamen omnia Crete
Monſtra ferat; taurum dilexit filia Solis;

Fœ-

Fœmina nempe marem. Meus eſt furioſior illo,
Si verum profitemur, amor: tamen illa ſecuta eſt
Spem Veneris: tamen illa dolis, & imagine vaccæ
Paſſa bovem eſt; & erat, qui deciperetur adulter.
Huc licet ex toto ſolertia confluat orbe,
Ipſe licet revolet ceratis Dedalus alis,
Quid faciet? num me puerum de virgine doctis
Artibus efficiet? num te mutabit, Janthe?
Quin animum firmas? teque ipſa recolligis, Iphi?
Conſiliique inopes, & ſtultos excutis ignes?
Quid ſis nata, vides: niſi te quoque decipis ipſam.
Et pete, quod fas eſt: & ama, quod fœmina debes.
Spes eſt quæ capiat, ſpes eſt quæ paſcat amorem.
Hanc tibi res adimit. Non te cuſtodia charo
Arcet ab amplexu, nec cauti cura mariti,
Non patris aſperitas: nec ſe negat ipſa roganti:
Nec tamen potienda tibi: nec, ut omnia fiant,
Eſſe potes felix, ut Diique, hominesque laborent.
Nunc quoque votorum pars nulla eſt vana meorum:
Diique mihi faciles quicquid valuere dederunt.
Quod volo, vult genitor, ſocer & vult ipſe futurus:
At non vult natura, potentior omnibus iſtis,
Quæ mihi ſola nocet. Venit ecce optabile tempus;
Luxque jugalis adeſt, & jam mea fiet Janthe,
Nec mihi continget. Mediis ſitiemus in undis.
Pronuba quid Juno? quid ad hæc, Hymenæe, venitis
Sacra, quibus qui ducat abeſt? ubi nubimus ambæ?
Preſſit ab his vocem: nec lenius altera virgo
Æſtuat: utque celer venias, Hymenæe, precatur.
Quod petit hæc, Telethuſa timens modo tempora differt,
Nunc ficto languore moram trahit: omnia ſæpe,
Viſaque cauſatur: ſed jam conſumpſerat omnem
Materiam ficti, dilataque tempora tædæ
Inſtiterant, unuſque dies reſtabat. At illa
Crinatem capiti vittam natæque ſibique
Detrahit, & paſſis aram complexa capillis,
Iſi, Paretonium, Mareoticaque arva, Pharonque
Quæ colis, & ſeptem digeſtum in cornua Nilum,
Fer precor, inquit, opem, noſtroque medere timori.
Te, Dea, te quondam, tuaque hæc inſignia vidi,
Cunctaque cognovi, ſonitum, comiteſque, faceſque

Si-

Siſtrorum, memorique animo tua juſſa notavi.
Quod videt hæc lucem, quod non ego punior ipſa;
Conſilium, monitumque tuum eſt: miſerere duarum,
Auxilioque juva. Lacrymæ ſunt verba ſecutæ.
Viſa Dea eſt moviſſe ſuas (& moverat) aras:
Et templi tremuere fores, imitataque Lunam
Cornua fulſerunt, crepuitque ſonabile ſiſtrum.
Non ſecura quidem, fauſto tamen omine læta
Mater abit templo, ſequitur comes Iphis euntem;
Quam ſolita eſt majore gradu; nec candor in ore
Permanet, & vires augentur, & acrior ipſe eſt
Vultus, & incomptis brevior menſura capillis,
Pluſque vigoris adeſt, habuit quam fœmina: nam quæ
Fœmina nuper eras, puer es. Date munera templis;
Nec timida gaudete fide. Dant munera templis,
Addunt & titulum: titulus breve carmen habebat.
Vota puer ſolvit, quæ fœmina voverat, Iphis:
Poſtera lux radiis totum patefecerat orbem:
Cum Venus, & Juno, ſociuſque Hymenæus ad ignes
Conveniunt; potiturque ſua puer Iphis Janthe.

# PUB. OVIDII NASONIS METAMORPHOSEON

## LIBER X,

*Orphei deſcenſus ad inferos, & Olenus; & Lethæa in arbores.*

### FAB. I.

INde per immenſum, croceo velatus amictu,
Æthera digreditur, Ciconumque Hymenæus ad oras
Tendit: & Orpheja nequicquam voce vocatur.
Affuit ille quidem: ſed nec ſolemnia verba,
Nec lætos vultus, nec felix attulit omen.
Fax quoque, quam tenuit, lacrymoſo ſtridula fumo
Uſque fuit: nulloſque invenit motibus ignes.
Exitus auſpicio gravior: nam nupta per herbas
Dum nova Najadum turba comitata vagatur,
Occidit, in talum ſerpentis dente recepto.
Quam ſatis ad ſuperas poſtquam Rhodopejus auras
Deflevit vates, ne non tentaret & umbras,
Ad Styga Tenaria eſt auſus deſcendere porta,
Perque leves populos, ſimulacraque functa ſepulcro
Perſephonem adiit, inamœnaque regna tenentem
Umbrarum dominum: pulſiſque ad carmina nervis
Sic ait: O poſiti ſub terra numina mundi,
In quem decidimus quicquid mortale creamur,
Si licet, & falſi poſitis ambagibus oris
Vera loqui ſinitis, Non huc, ut opaca viderem
Tartara, deſcendi, nec uti villoſa colubris
Terna Meduſæi vincirem guttura monſtri:
Cauſa viæ eſt conjux, in quam calcata venenum
Vipera diffudit, creſcenteſque abſtulit annos.
Poſſe pati volui; nec me tentaſſe negabo:
Vicit amor; ſupera Deus hic bene notus in ora eſt:
An ſit & hic, dubito: ſed & hic tamen auguror eſſe;
Famaque ſi veteris non eſt mentita rapinæ,
Vos quoque junxit amor. Per ego hæc loca plena timoris,

Per

Per Chaos hoc ingens, vaſtique ſilentia regni;
Eurydices, oro, properata retexite fata.
Omnia debentur vobis: paulumque morati,
*Serius, aut citius ſedem properamus ad unam.*
*Tendimus huc omnes; hæc eſt domus ultima*: voſque
Humani generis longiſſima regna tenetis.
Hæc quoque cum juſtos matura peregerit annos;
Juris erit veſtri: pro munere poſcimus uſum.
Quod ſi fata negant veniam pro conjuge, certum eſt
Nolle redire mihi: letho gaudete duorum.
Talia dicentem, nervoſque ad verba moventem
Exangues flebant animæ: nec Tantalus undam
Captavit refugam, ſtupuitque Ixionis orbis.
Nec carpſere jecur volucres: urniſque vacarunt
Belides; inque tuo ſediſti, Siſyphe, ſaxo.
Tum primum lacrymis victarum carmine fama eſt
Eumenidum maduiſſe genas; nec regia conjux
Suſtinet oranti, nec qui regit ima, negare:
Eurydicenque vocant: umbras erat illa recentes
Inter, & inceſſit paſſu de vulnere tardo:
Hanc ſimul & legem Rhodopejus accipit Orpheus,
Ne flectat retro ſua lumina, donec Avernas
Exierit valles, aut irrita dona futura.
Carpitur acclivis per muta ſilentia trames
Arduus, obſcurus, caligine denſus opaca.
Nec procul abfuerant telluris margine ſummæ:
Hic, ne deficeret, metuens, aviduſque videndi
Flexit amans oculos; & protinus illa relapſa eſt:
Brachiaque intendens, prendique & prendere certans,
Nil niſi cedentes infelix arripit auras,
Jamque iterum moriens, non eſt de conjuge quicquam
Queſta ſuo: quid enim niſi ſe quereretur amatam?
Supremumque vale, quod jam vix auribus ille
Acciperet, dixit: revolutaque rurſus eodem eſt.
Non aliter ſtupuit gemina nece conjugis Orpheus,
Quam tria qui timidus, medio portante catenas,
Colla canis vidit; quem non pavor ante reliquit,
Quam natura prior, ſaxo per corpus oborto:
Quique in ſe traxit crimen, voluitque videri
Olenus eſſe nocens, tuque o confiſa figura
Infelix Lethæa tua, junctiſſima quondam
Corpora, nunc lapides, quos humida ſuſtinet Ide;
Orantem, fruſtraque iterum tranſire volentem

Por-

Portitor arguerat: ſeptem tamen ille diebus
Squallidus in ripa, Cereris ſine munere, ſedit.
Cura, dolorque animi, lacrymæque alimenta fuere.
Eſſe Deos Erebi crudeles queſtus, in altam
Se recipit Rhodopen, pulſumque Aquilonibus Hæmum.
Tertius æquoreis incluſum Piſcibus annum
Finierat Titan: omnemque refugerat Orpheus
Fœmineam Venerem; ſeu quod male ceſſerat illi;
Sive fidem dederat; multas tamen ardor habebat
Jungere ſe vati; multæ doluere repulſæ.
Ille etiam Thracum populis fuit autor, amorem
In teneros transferre mares, citraque juventam
Ætatis breve aer, & primos carpere flores.

*Orphei cantus, & Attis in pinum.*

## *FAB. II.*

Collis erat, collemque ſuper pleniſſima campi
Area, quam viridem faciebant graminis herbæ.
Umbra loco deerat: qua poſtquam parte reſedit
Diis genitus vates, & fila ſonantia movit,
Umbra loco venit, non Chaonis abfuit arbor,
Non nemus Heliadum, non frondibus Æſculus altis,
Nec tiliæ molles, nec fagus, & innuba laurus;
Et coryli fragiles, & fraxinus utilis haſtis,
Enodiſque abies, curvataque glandibus ilex,
Et platanus genialis, acerque coloribus impar,
Amnicolæque ſimul ſalices, & aquatica lotos,
Perpetuoque virens buxus, tenueſque myricæ,
Et bicolor myrtus, & baccis cærula ficus.
Vos quoque flexipedes hederæ veniſtis, & una
Pampineæ vites, & amictæ vitibus ulmi,
Ornique, & piceæ; pomoque onerata rubenti
Arbutus, & lentæ victoris præmia palmæ,
Et ſuccincta comas, hirſutaque vertice pinus,
Grata Deum matri: ſiquidem Cybele jus Attis
Exuit hac hominem, truncoque induruit illo.

Cypa-

*Cypariſſus in cupreſſum.*

*FAB. III.*

Adfuit huic turbæ metas imitata cupreſſus;
Nunc arbor, puer ante Deo dilectus ab illo;
Qui citharam nervis, & nervis temperat arcum.
Namque ſacer Nymphis Carthæa tenentibus arva
Ingens cervus erat, lateque patentibus altas
Ipſe ſuo capiti præbebat cornibus umbras:
Cornua fulgebant auro, demiſſaque in armos
Pendebant tereti gemmata monilia collo.
Bulla ſuper frontem parvis argentea loris
Vincta movebatur; parilique ætate nitebant
Auribus e geminis circum cava tempora baccæ;
Iſque metu vacuus, naturalique pavore
Depoſito, celebrare domos, mulcendaque colla
Quamlibet ignotis manibus præbere ſolebat.
Sed tamen ante alios Cææ pulcherrime gentis
Gratus erat Cypariſſe tibi: tu pabula cervum
Ad nova, tu liquidi ducebas fontis ad undas:
Tu modo texebas varios per cornua flores,
Nunc eques in tergo reſidens huc lætus & illuc
Mollia purpureis frænabas ora capiſtris.
Æſtus erat, mediuſque dies, ſoliſque vapore
Concava litorei fervebant brachia Cancri.
Feſſus in herboſa poſuit ſua corpora terra
Cervus, & arborea frigus ducebat ab umbra.
Hunc puer imprudens jaculo Cypariſſus acuto
Fixit: & ut ſævo morientem vulnere vidit,
Velle mori ſtatuit. Quæ non ſolatia Phœbus
Dixit? & ut leviter, pro materiaque doleret;
Admonuit. gemit ille tamen, munuſque ſupremum
Hoc petit a ſuperis, ut tempore lugeat omni.
Jamque per immenſos egeſto ſanguine fletus,
In viridem verti cœperunt membra colorem,
Et modo qui nivea pendebant fronte capilli,
Horrida cæſaries fieri, ſumptoque rigore
Sydereum gracili ſpectare cacumine cœlum.
Ingemuit: triſtiſque deus, Lugebere nobis,
Lugebiſque alios, aderiſque dolentibus, inquit.

*Jupiter in aquilam, & raptus Ganymedis.*

FAB. IV.

TAle nemus vates attraxerat: inque ferarum
 Concilio medius, turba volucrumque ſedebat;
Ut ſatis impulſas tentavit pollice chordas,
Et ſenſit varios, quamvis diverſa ſonarent,
Concordare modos, hoc vocem carmine movit:
Ab Jove Muſa parens (cedunt Jovis omnia regno)
Carmina noſtra move; Jovis eſt mihi ſæpe poteſtas
Dicta. Prius cecinit plectro graviore Gigantes,
Sparſaque Phlegræis victricia fulmina campis:
Nunc opus eſt leviore lyra; pueroſque canamus
Dilectos ſuperis, inconceſſiſque puellas
Ignibus attonitas meruiſſe libidine pœnam.
Rex ſuperum Phrygii quondam Ganymedis amore
Arſit: & inventum eſt aliquid quod Jupiter eſſe,
Quam quod erat, mallet. nulla tamen alite verti
Dignatur, niſi quæ portat ſub fulmina terræ.
Nec mora: percuſſo mendacibus aere pennis
Arripit Iliaden, qui nunc quoque pocula miſcet;
Invitaque Jovi nectar Junone miniſtrat.

*Hyacinthus in florem.*

FAB. V.

TE quoque Amyclide poſuiſſet in æthere Phœbus,
 Triſtia ſi ſpatium ponendi fata dediſſent:
Quæ licet, æternus tamen es: quotieſque repellit
Ver Hyemen, Piſcique Aries ſuccedit aquoſo,
Tu toties oreris, viridique in ceſpite flores.
Te meus ante omnes genitor dilexit, & orbe
In medio poſiti caruerunt præſide Delphi.
Dum deus Eurotan, immunitamque frequentat
Sparten; nec citharæ, nec ſunt in honore ſagittæ:
Immemor ipſe ſui non retia ferre recuſat,
Non tenuiſſe canes, non per juga montis iniqui
Ire comes, longaque alit aſſuetudine flammas.
Jamque fere medius Titan venientis, & actæ
Noctis erat, ſpatioque pari diſtabat utrinque:

Corpora veſte levant, & ſucco pinguis olivæ
Splendeſcunt, latique ineunt certamina diſci.
Quem prius aerias libratum Phœbus in auras
Miſit; & oppoſitas disjecit pondere nubes.
Decidit in ſolidam longo poſt tempore terram
Pondus, & exibuit junctam cum viribus artem.
Protinus imprudens, actuſque cupidine luſus
Tollere Tænarides orbem properabat: at illum
Dura repercuſſo ſubjecit in aere tellus
In vultus, Hyacinthe, tuos. expalluit æque;
Quam puer, ipſe Deus, collapſoſque excipit artus,
Et modo te refovet, modo triſtia vulnera ſiccat,
Nunc animam admotis fugientem ſuſtinet herbis.
Nil proſunt artes: erat immedicabile vulnus.
Ut ſi quis violas, riguoque papavera in horto,
Liliaque infringat fulvis hærentia virgis;
Marcida demittant ſubito caput illa gravatum,
Nec ſe ſuſtineant, ſpectentque cacumine terram;
Sic vultus moriens jacet, & defecta vigore
Ipſa ſibi eſt oneri cervix, humeroque recumbit.
Laberis Oebalide prima fraudate juventa,
Phœbus ait, videoque tum mea crimina vulnus.
Tu dolores, facinuſque meum: mea dextera letho
Inſcribenda tuo eſt; ego ſum tibi funeris autor.
Quæ mea culpa tamen? niſi ſi luſiſſe vocari
Culpa poteſt; niſi culpa poteſt & amaſſe vocari.
Atque utinam pro te vitam, tecumque liceret
Reddere! ſed quoniam fatali lege tenemur,
Semper eris mecum, memorique hærebis in ore.
Te lyra pulſa manu, te carmina noſtra ſonabunt:
Floſque novus ſcripto gemitus imitabere noſtros.
Tempus & illud erit, quo ſe fortiſſimus heros
Addat in hunc florem, folioque legatur eodem.
Talia dum vero memorantur Apollinis ore,
Ecce cruor, qui fuſus humi ſignaverat herbas,
Deſinit eſſe cruor, Tyrioque nitentior oſtro
Flos oritur, formamque capit, quam lilia, ſi non
Purpureus color huic, argenteus eſſet in illis.
Non ſatis hoc Phœbo eſt (is enim fuit autor honoris)
Ipſe ſuos gemitus foliis inſcribit, & ai ai
Flos habet inſcriptum; funeſtaque littera ducta eſt.
Nunc

Nunc genuiſſe pudet Spartem Hyacinthon : honorque
Durat in hoc ævi, celebrandaque more priorum
Annua prælata redeunt Hyacinthia pompa.

*Cypri incolæ in boves.*

*FAB. VI.*

AT ſi forte roges fœcundam Amathunta metallis,
An genuiſſe velit Propetidas, abnuat, æque
Atque illos, gemino quondam quibus aſpera cornu
Frons erat, unde etiam nomen traxere Ceraſtæ.
Ante fores horum ſtabat Jovis hoſpitis ara
Lugubris ſceleris: quam ſi quis ſanguine tinctam
Advena vidiſſet, mactatos crederet illic
Lactentes vitulos, Amathuſiacaſque bidentes.
Hoſpes erat cæſus. ſacris offenſa nefandis
Ipſa ſuas urbes, Ophiuſiaque arva parabat
Deſerere alma Venus. Sed quid loca grata, quid urbes
Peccavere meæ? quod, dixit, crimen in illis?
Exilio pœnam potius gens impia pendat,
Vel nece, vel ſi quid medium eſt mortiſque fugæque.
Idque quid eſſe poteſt, niſi verſæ pœna figuræ?
Dum dubitat, quo mutet eos, ad cornua vultum
Flexit, & admonita eſt hæc illis poſſe relinqui,
Grandiaque in torvos transformat membra juvencos.

*Propœtides in ſilicem.*

*FAB. VII.*

SUnt tamen obſcœnæ Venerem Propœtides auſæ
Eſſe negare deam: pro qua ſua numinis ira
Corpora cum forma primæ vulgaſſe feruntur.
Utque pudor ceſſit, ſanguiſque induruit oris,
In rigidum parvo ſilicem diſcrimine verſæ.

*Pygmalionis ſtatua eburnea in virginem;*

## *FAB. VIII.*

Quas quia Pygmalion ævum per crimina agentes
Viderat, offenſus vitiis, quæ plurima menti
Fœmineæ natura dedit, ſine conjuge cœlebs
Vivebat, thalamique diu conſorte carebat;
Interea niveum mira feliciter arte
Sculpſit ebur, formamque dedit, qua fœmina naſci
Nulla poteſt, operiſque ſui concepit amorem.
Virginis eſt veræ facies, quam vivere credas,
Et, ſi non obſtet reverentia, velle moveri;
Ars adeo latet arte ſua. miratur, & haurit
Pectore Pygmalion ſimulati corporis ignes.
Sæpe manus operi tentantes admovet, an ſit
Corpus, an illud ebur: nec adhuc ebur eſſe fatetur.
Oſcula dat, reddique putat, loquiturque, tenetque,
Et credit tactis digitos inſidere membris,
Et metuit preſſos veniat ne livor in artus:
Et modo blanditias adhibet, modo grata puellis
Munera fert illi conchas, tereteſque lapillos,
Et parvas volucres, & flores mille colorum,
Liliaque, pictaſque pilas, & ab arbore lapſas
Heliadum lacrymas: ornat quoque veſtibus artus,
Dat digitis gemmas, dat longa monilia collo;
Aure leves baccæ, redimicula pectore pendent.
Cuncta decent, nec nuda minus formoſa videtur.
Collocat hanc ſtratis concha Sidonide tinctis,
Appellatque tori ſociam: acclinataque colla
Mollibus in plumis, tanquam ſenſura, reponit.
Feſta dies Veneris tota celeberrima Cypro
Venerat: & blandis indutæ cornibus aurum
Conciderant ictæ nivea cervice juvencæ,
Thuraque fumabant: cum munere functus ad aras
Conſtitit, & timide, Si dii dare cuncta poteſtis,
Sit conjux, opto, non auſus, eburnea virgo,
Dicere Pygmalion, ſimilis mea, dixit, eburnæ.
Senſit, ut ipſa ſuis aderat Venus aurea feſtis,
Vota quid illa velint, & amici numinis omen,
Flamma ter accenſa eſt, apicemque per aera duxit.
Ut rediit, ſimulacra ſuæ petit ille puellæ,

In-

Incumbenſque toro dedit oſcula: viſa tepere eſt:
Admovet os iterum, manibus quoque pectora tentat:
Tentatum molleſcit ebur, poſitoque rigore
Subſedit digitis, ceditque: Ut Hymettia ſole
Cera remolleſcit, tractataque pollice multas
Flectitur in facies, ipſoque fit utilis uſu.
Dum ſtupet, & dubie gaudet, fallique veretur,
Rurſus amans, ruſuſque manu ſua vota retractat;
Corpus erat, ſaliunt tentatæ pollice venæ.
Tum vero Paphius pleniſſima concit heros
Verba, quibus Veneri grates agit, oraque tandem
Ore ſuo non falſa premit; dataque oſcula virgo
Senſit, & erubuit, timidumque ad lumina lumen
Attollens, pariter cum cœlo vidit amantem.
Conjugio, quod fecit, adeſt dea: jamque coactis
Cornibus in plenum novies lunaribus orbem,
Illa Paphum genuit, de quo tenet inſula nomen.

*Myrrha in arborem.*

*FAB. IX.*

Editus hoc ille eſt, qui, ſi ſine prole fuiſſet,
Inter felices Cinyras potuiſſet haberi.
Dira canam. Procul hinc natæ, procul eſte parentes;
Aut, mea ſi veſtras mulcebunt carmina mentes,
Deſit in hac mihi parte fides; nec credite factum;
Vel, ſi credetis, facti quoque credite pœnam.
Si tamen admiſſum ſinit hoc natura videri,
Gentibus Iſmariis, & noſtro gratulor orbi,
Gratulor huic terræ, quod abeſt regionibus illis;
Quæ tantum genuere nefas. Sic dives amomo,
Cinnamaque, coſtumque ſuam, ſudataque ligno
Thura ferat, floreſque alios Panchaica tellus,
Dum ferat & Myrrham: Tanti nova non fuit arbor.
Ipſe negat nocuiſſe tibi ſua tela Cupido
Myrrha, faceſque ſuas a crimine vindicat iſto,
Stipite te Stygio, tumidiſque afflavit Echidnis
E tribus una ſoror. Scelus eſt odiſſe parentem:
Hic amor eſt odio majus ſcelus. undique lecti
Te cupiunt proceres, totoque Oriente juventus
Ad thalami certamen adeſt. Ex omnibus unum

Elige Myrrha virum : dum non ſit in omnibus unus.
Illa quidem ſentit , fœdoque repugnat amori :
Et ſecum : Quo mente feror ? quid molior ? inquit.
Dii , precor , & pietas , ſacrataque jura parentum ,
Hoc prohibete nefas , ſcelerique reſiſtite noſtro ;
Si tamen hoc ſcelus eſt . ſed enim damnare negatur
Hanc Venerem pietas ; coeuntque animalia nullo
Cætera delicto , nec habetur turpe juvencæ
Ferre patrum tergo : fit equo ſua filia conjux ,
Quaſque creavit , init pecudes caper , ipſaque cujus
Semine concepta eſt ex illo concipit ales.
Felices quibus iſta licent : humana malignas
Cura dedit leges , & quod natura remittit ,
Invida jura negant . Gentes tamen eſſe feruntur ,
In quibus & nato genitrix , & nata parenti
Jungitur , & pietas geminato creſcit amore.
Me miſeram , quod non naſci mihi contigit illic !
Fortunaque loci lædor ! Quid in iſta revolvor ?
Spes interdictæ diſcedite : dignus amari
Ille , ſed ut pater , ſi . Ergo ſi filia magni
Non eſſem Cinyræ , Cinyræ concumbere poſſem ;
Nunc quia jam meus eſt , non eſt meus ; ipſaque damno
Eſt mihi proximitas : aliena potentior eſſem .
Ire libet procul hinc , patriæque relinquere fines ,
Dum ſcelus effugiam . Retinet malus ardor amantem ,
Ut præſens ſpectem Cinyram , tangamque , loquarque ,
Oſculaque admoveam , ſi nil conceditur ultra.
Ultra autem ſperare aliquid potes , impia virgo ?
Nec quod confundas & jura , & nomina ſentis ?
Tune eris & matris pellex , & adultera patris ?
Tune ſoror nati ? genitrixque vocabere fratris ?
Nec metues atro crinitas angue ſorores ,
Quas facibus ſævis oculos atque ora petentes
Noxia corda vident ? At tu , dum corpore non es
Paſſa nefas , animo ne concipe : neve parentis
Concubitu vetito naturæ pollue fœdus.
Velle puta , res ipſa vetat ; pius ille , memorque
Moris : & O vellem ſimilis furor eſſet in illo !
Dixerat . At Cinyras , quem copia digna procorum

Quid

Quid faciat, dubitare facit, ſcitatur ab ipſa
Nominibus dictis, cujus velit eſſe mariti.
Illa ſilet primo: patriſque in vultibus hærens
Æſtuat, & tepido ſuffundit lumina rore.
Virginei Cinyras hæc credens eſſe timoris,
Flere vetat, ſiccatque genas, atque oſcula jungit.
Myrrha datis nimium gaudet: conſultaque qualem
Optet habere virum, Similem tibi, dixit. At ille
Non intellectam vocem collaudat: &, Eſto
Tam pia ſemper, ait. Pietatis nomine dicto,
Demiſit vultum ſceleris ſibi conſcia virgo.
Noctis erat medium, curaſque & corpora ſomnus
Solverat! at virgo Cinyreja pervigil igne
Carpitur indomito, furioſaque vota retractat.
Et modo deſperat, modo vult tentare; pudetque;
Et cupit; &, quid agat, non invenit. Utque ſecuri
Saucia trabs ingens, ubi plaga noviſſima reſtat,
Quo cadat in dubio eſt, omnique a parte timetur:
Sic animus vario labefactus vulnere nutat
Huc levis, atque illuc, momentaque ſumit utroque.
Nec modus, & requies, niſi mors, reperitur amoris:
Mors placet: Erigitur, laqueoque innectere fauces
Deſtinat: &, zona ſummo de poſte revincta,
Chare vale Cinyra, cauſamque intellige mortis,
Dixit: & aptabat pallenti vincula collo.
Murmura verborum fidas nutricis ad aures
Perveniſſe ferunt, limen ſervantis alumnæ.
Surgit anus, reſeratque fores; mortiſque paratæ
Inſtrumenta videns, ſpatio conclamat eodem,
Seque ferit, ſcinditque ſinus, ereptaque collo
Vincula dilaniat: tum denique flere vacavit,
Tum dare complexus, laqueique requirere cauſam;
Muta ſilet virgo, terramque immota tuetur,
Et deprenſa dolet tardæ conamina mortis.
Inſtat anus, canoſque ſuos, & inania nudans
Ubera, per cunas, alimentaque prima precatur;
Ut ſibi committat quicquid dolet. illa rogantem
Averſata, gemit. Certa eſt exquirere nutrix,
Nec ſolam ſpondere fidem. Dic, inquit, opemque
Me ſine ferre tibi: Non eſt mea pigra ſenectus.
Seu furor eſt; habeo quod carmine ſanet, & herbis:
Sive aliquis nocuit; magico luſtrabere ritu:
Iram deum ſive eſt; ſacris placabimus iram.

Quid rear ulterius ? Certe fortuna , domuſque
Soſpes ab incurſu eſt ; vivunt genitrixque , paterque ;
Myrrha patre audito , ſuſpiria duxit ab imo
Pectore : nec nutrix etiamnum concipit ullum
Mente nefas , aliquemque tamen præſentit amorem :
Propoſitique tenax , quodcunque eſt , orat ut ipſi
Indicet , & gremio lacrymantem tollit anili.
Atque ita complectens infirmis membra lacertis :
Senſimus , inquit amas : Et in hoc mea ( pone timorem )
Sedulitas erit apta tibi , nec ſentiet unquam
Hoc pater . Exiliit gremio furibunda , torumque
Ore premens , Diſcede , precor , miſeroque pudori
Parce , ait . inſtanti , Diſcede , aut deſine , dixit ,
Quærere quid doleam . Scelus eſt , quod ſcire laboras .
Horret anus, tremulaſque manus annisque, metuque
Tendit , & ante pedes ſupplex procumbit alumnæ :
Et modo blanditur , modo , ſi non conſcia fiat ,
Terret , & indicium laquei , cœptæque minatur
Mortis ; & officium commiſſo ſpondet amori .
Extulit illa caput , lacrymiſque implevit obortis
Pectora nutricis : conataque ſæpe fateri ,
Sæpe tenet vocem , pudibundaque veſtibus ora
Texit , & , O dixit , felicem conjuge matrem !
Hactenus, & gemuit . Gelidos nutricis in artus ,
Oſſaque ( ſenſit enim ) penetrat tremor , albaque toto
Vertice canicies rigidis ſtetit hirta capillis ,
Multaque , ut excuteret diros , ſi poſſet , amores ;
Addidit . at virgo ſcit ſe non falſa moneri .
Certa mori tamen eſt , ſi non potiatur amore :
Vive , ait hæc , potiere tuo , non auſa parente
Dicere , conticuit ; promiſſaque numine firmat .
Feſta piæ Cereris celebrabant annua matres
Illa , quibus nivea velatæ corpora veſte
Primitias frugum dant ſpicea ſerta ſuarum ,
Perque novem noctes Venerem , tactuſque viriles
In vetitis numerant . turba Cinyreis in illa
Regis adeſt conjux , arcanaque ſacra frequentat .
Ergo legitima vacuus dum conjuge lectus ,
Nacta gravem vino Cinyram male ſedula nutrix ,
Nomine mentito veros exponit amores ,
Et faciem laudat , quæſitis virginis annis ,

Par; ait, eſt Myrrhæ. Quam poſtquam adduce-
re juſſa eſt,
Utque domum rediit, Gaude mea, dixit, alumna;
Vicimus. infelix non toto pectore ſenſit
Lætitiam virgo, præſagaque pectora mœrent.
Sed tamen & gaudet; Tanta eſt diſcordia mentis.
Tempus erat, quo cuncta ſilent, interque Triones
Flexerat obliquo plauſtrum temone Bootes.
Ad facinus venit illa ſuum. fugit aurea cœlo
Luna, tegunt nigræ latitantia ſydera nubes,
Nox caret igne ſuo: primus tegis Icare vultus;
Erigoneque pio ſacrata parentis amore,
Ter pedis offenſi ſigno eſt revocata: ter omen
Funereus bubo lethali carmine fecit.
It tamen, & tenebræ minuunt, noxque atra pudorem;
Nutricisque manum læva tenet; altera motu
Cæcum iter explorat. Thalami jam limina tangit;
Jamque fores aperit, jam ducitur intus: at illi
Poplite ſucciduo genua intremuere, fugitque
Et color, & ſanguis, animuſque relinquit euntem.
Quoque ſuo propior ſceleri eſt, magis horret, &
auſi
Pœnitet, & vellet non cognita poſſe reverti.
Cunctantem longæva manu deduxit, & alto
Admotam lecto cum traderet, Accipe, dixit;
Iſta tua eſt Cinyra; devotaque pectora junxit:
Accipit obſcœno genitor ſua viſcera lecto,
Virgineoſque metus levat, hortaturque timentem;
Forſitan ætatis quoque nomine, Filia, dixit;
Dixit & illa, Pater; ſceleri ne nomina deſint.
Plena patris thalamis excedit, & impia diro
Semina fert utero, conceptaque crimina portat.
Poſtera nox facinus geminat: nec finis in illa eſt;
Cum tandem Cinyras avidus cognoſcere amantem
Poſt tot concubitus, illato lumine vidit
Et ſcelus, & natam; verbiſque dolore retentis;
Pendenti nitidum vagina deripit enſem.
Myrrha fugit, tenebriſque, & cæcæ munere noctis
Intercepta neci eſt: latoſque vagata per agros,
Palmiferos Arabas, Panchæaque rura reliquit,
Perque novem erravit redeuntis cornua Lunæ:
Cum tandem terra requievit feſſa Sabæa:
Vixque uteri portabat onus: tum neſcia voti;
Atque inter mortiſque metus, & tædia vitæ,

Eſt tales complexa preces: O ſi qua patetis
Numina confeſſis, merui; nec triſte recuſo
Supplicium: ſed, ne violem vivoſque ſuperſtes;
Mortuaque extinctos, ambobus pellite regnis,
Mutatæque mihi vitamque, necemque negate.
Numen confeſſis, aliquid patet: ultima certe
Vota ſuos habuere deos: nam crura loquentis
Terra ſupervenit, ruptoſque obliqua per ungues
Porrigitur radix, longi firmamina trunci,
Oſſaque robur agunt, mediaque manente medulla
Sanguis it in ſuccos, in magnos brachia ramos,
In parvos digiti, duratur cortice pellis.
Jamque gravem creſcens uterum præcinxerat arbor,
Pectoraque obruerat, collumque operire parabat.
Non tulit illa moram: venientique obvia ligno
Subſedit; merſitque ſuos in cortice vultus.
Quæ quanquam amiſit veteres cum corpore ſenſus,
Flet tamen, & tepidæ manant ex arbore guttæ:
Eſt honor & lacrymis, ſtillataque cortice Myrrha
Nomen herile tenet, nulloque tacebitur ævo.

*Adonis a Venere amatus.*

*FAB. X.*

At male conceptus ſub cortice creverat infans;
Quærebatque viam, qua ſe, genitrice relicta,
Exereret. media gravidus tumet arbore venter,
Tendit onus matrem, neque habent ſua verba dolores,
Nec Lucina poteſt parientis voce vocari.
Nitenti tamen eſt ſimilis, curvataque crebros
Dat gemitus arbor, lacrymiſque cadentibus humet.
Conſtitit ad ramos mitis Lucina dolentes,
Admovitque manus, & verba puerpera dixit:
Arbor agit rimas, & ſciſſo cortice vivum
Reddit onus, vagitque puer: quem mollibus herbis
Najades impoſitum lacrymis unxere parentis.
Laudaret faciem livor quoque: qualia namque
Corpora nudorum tabula pinguntur Amorum,
Talis erat: ſed ne faciat diſcrimina cultus,
Aut huic adde leves, aut illis deme pharetras.

La-

*Labitur occulte, fallitque volatilis ætas;*
*Et nihil eſt annis velocius.* Ille ſorore
Natus avoque ſuo, qui conditur arbore nuper,
Nuper erat genitus, modo formoſiſſimus infans;
Jam juvenis, jam vir, jam ſe formoſior ipſo eſt,
Jam placet & Veneri, matriſque ulciſcitur ignes.
Namque pharetratus dum dat puer oſcula matri,
Inſcius extanti diſtrinxit arundine pectus.
Læſa manu natum dea reppulit: altius actum
Vulnus erat ſpecie, primoque fefellerat ipſam.
Capta viri forma, non jam Cythereja curat
Litora; non alto repetit Paphon æquore cinctam;
Piſcoſamque Cnidon, gravidamque Amathunta metallis,
Abſtinet & cœlo: *Cœlo præfertur Adonis*:
Hunc tenet, huic comes eſt: aſſuetaque ſemper in umbra.
Indulgere ſibi, formamque augere colendo,
Per juga, per ſylvas, dumos, & ſaxa vagatur
Nuda genu, veſtem ritu ſuccincta Dianæ:
Hortaturque canes, tutæque animalia prædæ,
Aut pronos lepores, aut celſum in cornua cervum;
Aut agitat damas. At fortibus abſtinet apris,
Raptoreſque lupos, armatoſque unguibus urſos
Vitat, & armenti ſaturatos cæde leones.
Te quoque, ut hos timeas, ſi quid prodeſſe monendo
Poſſet, Adoni, monet; Fortiſque fugacibus eſto,
Inquit: *in audaces non eſt audacia tuta*.
Parce meo, juvenis, temerarius eſſe periclo,
Neve feras, quibus arma dedit natura, laceſſe;
Stet tibi ne magno tua gloria. Non moveat ætas,
Nec facies, nec quæ Venerem movere, leones,
Setigeroſque ſues, oculoſque animoſque ferarum.
Fulmen habent acres in aduncis dentibus apri.
Impetus eſt fulvis, & vaſta leonibus ira,
Inviſumque mihi genus eſt. Quæ cauſa roganti
Dicam, ait, & veteris monſtrum mirabile culpæ.
Sed labor inſolitus jam me laſſavit, & ecce
Opportuna ſua blanditur populus umbra,
Datque torum ceſpes; libet hac requieſcere tecum;
Et requievit humo, preſſitque & gramen, & ipſum;
Inque ſinu juvenis poſita cervice reclivis,
Sic ait; ac mediis interſerit oſcula verbis.

*Hippomenes in leonem, & Atalanta in leænam.*

## FAB. XI.

FOrſitan audieras aliquam certamine curſus
Veloces ſuperaſſe viros. Non fabula, rumor
Ille fuit: ſuperabat enim. nec dicere poſſis
Laude pedum, formæne bono præſtantior eſſet.
Scitanti deus huic de conjuge, Conjuge, dixit,
Nil opus eſt Atalanta tibi, fuge conjugis uſum.
Nec tamen effugies: teque ipſa viva carebis.
Territa ſorte dei per opacas innuba ſylvas
Vivit, & inſtantem turbam violenta procorum
Conditione fugat: Nec ſum potienda, niſi, inquit,
Victa prius curſu: pedibus contendite mecum.
Præmia veloci conjux thalamique dabuntur:
Mors pretium tardis: ea lex certaminis eſto.
Illa quidem immitis: ſed (tanta potentia formæ)
Venit ad hanc legem temeraria turba procorum.
Sederat Hippomenes curſus ſpectator iniqui:
Et, Petitur cuiquam per tanta pericula conjux?
Dixerat: ac nimios juvenum damnarat amores.
Ut faciem, & poſito corpus velamine vidit,
Quale meum, vel quale tuum, ſi fœmina fias;
Obſtupuit: tollenſque manus, Ignoſcite, dixit,
Quos modo culpavi, nondum mihi præmia nota,
Quæ peteretis, erant. Laudando concipit ignem;
Et, ne quis juvenum currat velocius, optat,
Invidiamque timet. Sed cur certaminis hujus
Intentata mihi fortuna relinquitur? inquit.
*Audentes deus ipſe juvat*. Deum talia ſecum
Exigit Hippomenes, paſſu volat alite virgo.
Quæ quanquam Scythica non ſegnius ire ſagitta
Aonio viſa eſt juveni: tamen ille decoris
Mirator magis eſt, curſus facit ipſe decorem.
Aura refert ablata citis talaria plantis,
Tergaque jactantur crines per eburnea, quæque
Poplitibus ſuberant picto genualia limbo:
Inque puellari corpus candore ruborem
Traxerat: haud aliter quam cum ſuper atria velum
Candida purpureum ſimilem dat, & inficit umbram.
Dum notat hæc hoſpes, decurſa noviſſima meta eſt:

Et

Et tegitur geſta victrix Atalanta corona;
Dant gemitum victi, penduntque ex fœdere pœnas.
Non tamen eventu juvenum deterritus horum
Conſtitit in medio, vultuque in virgine fixo,
Quid facilem titulum ſuperando quæris inertes?
Mecum confer, ait. Seu me fortuna potentem
Fecerit, a tanto non indignabere vinci:
(Namque mihi genitor Megareus, Oncheſtius illi;
Eſt Neptunus avus, pronepos ego regis aquarum:
Nec virtus citra genus eſt) Seu vincar, habebis
Hippomene victo magnum & memorabile nomen.
Talia dicentem molli Schœneja vultu
Aſpicit, & dubitat, ſuperari, an vincere malit.
Atque ita: Quis deus hunc formoſis, dixit, iniquus
Perdere vult, charæque jubet diſcrimine vitæ
Conjugium petere hoc? Non ſum me judice tanti.
Nec forma tangor: poteram tamen hac quoque tangi:
Sed quod adhuc puer eſt: non me movet ipſe, ſed ætas.
Quid quod ineſt virtus, & mens interrita lethi?
Quid quod ab æquorea numeratur origine quartus?
Quid quod amat, tantique putat connubia noſtra,
Ut pereat, ſi me ſors illi dura negarit?
Dum licet, hoſpes, abi, thalamoſque relinque cruentos:
Conjugium crudele meum: Tibi nubere nulla
Nollet, & optari potes a ſapiente puella.
Cur tamen eſt mihi cura tui tot jam ante peremptis?
Viderit: intereat: quoniam tot cæde procorum
Admonitus non eſt, agiturque in tædia vitæ.
Occidet hic igitur, voluit quia vivere mecum?
Indignamque necem pretium patietur amoris?
Non erit invidiæ victoria noſtra ferendæ.
Sed non culpa mea eſt: utinam deſiſtere velles!
Aut, quoniam es demens, utinam velocior eſſes!
Ah quam virgineus puerili vultus in ore eſt!
Ah miſere Hippomene! nollem tibi viſa fuiſſem;
Vivere dignus eras. Quod ſi felicior eſſem,
Nec mihi conjugium fata importuna negarent;
Unus eras, cum quo ſociare cubilia vellem.
Dixerat: utque rudis, primoque Cupidine tacta;
Quod facit ignorans amat, & non ſentit amorem.
Jam ſolitos poſcunt curſus populuſque, paterque;
Cum me ſollicita proles Neptunia voce
Invocat Hippomenes: Cythereaque, comprecor, auſis
Ad-

Adſit, ait, noſtris, & quos dedit adjuvet ignes:
Detulit aura preces ad me non invida blandas:
Motaque ſum, fateor, nec opis mora longa dabatur.
Eſt ager, indigenæ Tamaſeum nomine dicunt,
Telluris Cypriæ pars optima, quem mihi priſci
Sacravere ſenes, templiſque accedere dotem
Hanc juſſere meis: medio viret arbor in arvo
Fulva comas, fulvo ramis crepitantibus auro.
Hinc tria forte mea veniens decerpta ferebam
Aurea poma manu, nullique videnda, niſi ipſi,
Hippomenen adii, docuique, quis uſus in illis.
Signa tubæ dederant, cum carcere pronus uterque
Emicat, & ſummam celeri pede libat arenam.
Poſſe putes illos ſicco freta radere paſſu,
Et ſegetis canæ ſtantes percurrere ariſtas.
Adjiciunt animos juveni clamorque, favorque,
Verbaque dicentum: Nunc, nunc incumbere tempus:
Hippomene propera, nunc viribus utere totis:
Pelle moram, Vinces. Dubium Megarejus heros
Gaudeat, an virgo magis his Schœneja dictis.
O quoties, cum jam poſſet tranſire, morata eſt,
Spectatoſque diu vultus invita reliquit!
Aridus a laſſo veniebat anhelitus ore,
Metaque erat longe: tum denique de tribus unum
Fœtibus arboreis proles Neptunia miſit.
Obſtupuit virgo, nitidique cupidine pomi
Declinat curſus, aurumque volubile tollit.
Præterit Hippomenes: reſonant ſpectacula plauſu.
Illa moram celeri ceſſataque tempora curſu
Corrigit, atque iterum juvenem poſt terga relinquit:
Et rurſus pomi jactu remorata ſecundi
Conſequitur tranſitque virum. Pars ultima curſus
Reſtabat: Nunc, inquit, ades dea muneris autor:
Inque latus campi, quo tardius illa rediret,
Jecit ab obliquo liquidum juveniliter aurum.
An peteret virgo viſa eſt dubitare: coegi
Tollere, & adjeci ſublato pondera malo,
Impeditque oneris pariter gravitate, moraque:
Neve meus ſermo curſu ſit tardior ipſo,
Prætérita eſt virgo: duxit ſua præmia victor.
Dignane cui grates ageret, cui thuris honorem
Ferret, Adoni, fuit? Nec grates immemor egit,
Nec mihi thura dedit. Subitam convertor in iram:
Contemptuque dolens, ne ſim ſpernenda futuris,
Exem-

Exemplo caveo, meque ipſam exhortor in ambos.
Templa deum matri quæ quondam clarus Echion
Fecerat ex voto, nemoroſis abdita ſylvis,
Tranſibant: & iter longum requieſcere ſuaſit.
Illic concubitus intempeſtiva cupido
Occupat Hippomenen a numine concita noſtro.
Luminis exigui fuerat prope templa receſſus
Speluncæ ſimilis, nativo pumice tectus,
Relligione ſacer priſca: quo multa ſacerdos
Lignea contulerat veterum ſimulacra deorum.
Hunc init, & vetito temerat ſacraria probro.
Sacra retorſerunt oculos: turritaque mater,
An Stygia fontes dubitavit mergeret unda.
Pœna levis viſa eſt. Ergo modo lævia fulvæ
Colla jubæ velant, digiti curvantur in ungues,
Ex humeris armi fiunt, in pectora totum
Pondus abit: ſummæ cauda verruntur arenæ:
Iram vultus habet: pro verbis murmura reddunt;
Pro thalamis celebrant ſylvas: aliiſque timendi
Dente premunt domito Cybeleja fræna leones.
Hos tu, chare mihi, cumque his genus omne ferarum,
Quod non terga fugæ, ſed pugnæ pectora præbet;
Effuge: ne virtus tua ſit damnoſa duobus.

*Adonis in Anemonem, & Minthe nympha in mentham herbam.*

## *FAB. XII. & XIII.*

ILla quidem monuit, junctiſque per aera cycnis
Carpit iter: ſed ſtat monitis contraria virtus.
Forte ſuem latebris veſtigia certa ſecuti
Excivere canes, ſylviſque exire parantem
Fixerat obliquo juvenis Cinyrejus ictu.
Protinus excuſſit pando venabula roſtro,
Sanguine tincta ſuo; trepidumque, & tuta petentem
Trux aper inſequitur, totoſque ſub inguine dentes
Abdidit, & fulva moribundum ſtravit arena.
Vecta levi curru medias Cytherea per auras
Cypron olorinis nondum pervenerat alis.
Agnovit longe gemitum morientis, & albas
Flexit aves illuc: utque æthere vidit ab alto
Exanimem, inque ſuo jactantem ſanguine corpus;
Deſi-

Deſiliit, pariterque ſinum, pariterque capillos
Rupit, & indignis percuſſit pectora palmis.
Queſtaque cum fatis, Et non tamen omnia veſtri
Juris erunt, dixit: Luctus monimenta manebunt
Semper, Adoni, mei, repetitaque mortis imago
Annua plangoris peraget ſimulamina noſtri;
At cruor in florem mutabitur. An tibi quondam
Fœmineos artus in olentes vertere menthas,
Perſephone, licuit? nobis Cinyrejus heros
Invidiæ mutatus erit? Sic fata, cruorum
Nectare odorato ſparſit: qui tactus ab illo
Intumuit, ſicut pluvio perlucida cœlo
Surgere bulla ſolet. Nec plena longior hora
Facta mora eſt, cum flos de ſanguine concolor ortus,
Qualem, quæ lento celant ſub cortice granum,
Punica ferre ſolent: Brevis eſt tamen uſus in illo:
Namque male hærentem, & nimia levitate caducum
Excutiunt iidem, qui perflant omnia, venti.

PUB.

# PUB. OVIDII NASONIS
# METAMORPHOSEON

## LIBER XI.

*Orpheus a Bacchis diſcerptus, & ſerpens in lapidem.*

### FAB. I.

CArmine dum tali ſylvas, animoſque ferarum
Threicius vates, & ſaxa ſequentia traxit:
Ecce nurus Ciconum tectæ lymphata ferinis
Pectora velleribus, tumuli de vertice cernunt
Orphea percuſſis ſociantem carmina nervis.
E quibus una, leves jactato crine per auras,
En, ait, En, Hic eſt noſtri contemptor, & haſtam
Vatis Apollinei vocalia miſit in ora;
Quæ foliis præſuta notam ſine vulnere fecit.
Alterius telum lapis eſt: qui miſſus, in ipſo
Aere, concentu victus vociſque lyræque eſt:
Ac veluti ſupplex pro tam furialibus auſis
Ante pedes jacuit. ſed enim temeraria creſcunt
Bella, moduſque abiit, inſanaque regnat Erinnys:
Cunctaque tela forent cantu mollita; ſed ingens
Clamor, & inflato Berecynthia tibia cornu,
Tympanaque, & plauſus, & Bacchei ululatus
Obſtrepuere ſono citharæ. Tum denique ſaxa
Non exauditi rubuerunt ſanguine vatis.
Ac primum attonitas etiamnum voce canentis
Innumeras volucres, angueſque, agmenque ferarum;
Mænades Orphei titulum rapuere theatri.
Inde cruentatis vertuntur in Orphea dextris;
Et coeunt, ut aves, ſi quando luce vagantem
Noctis avem cernunt: ſtructoque utrinque theatro
Ut matutina cervus periturus arena
Præda canum eſt: vatemque petunt, & fronde virentes
Conjiciunt thyrſos, non hæc in munera factos.
Hæ glebas, illæ direptos arbore ramos,

Pars torquent ſilices: neu deſint tela furori,
Forte boves preſſo ſubigebant vomere terram:
Non procul hinc multo fructum ſudore parantes
Dura lacertoſi fodiebant arva coloni.
Agmine qui viſo fugiunt, operiſque relinquunt
Arma ſui: vacuoſque jacent diſperſa per agros
Sarculaque, raſtrique graves, longique ligones.
Quæ poſtquam rapuere feræ, cornuque minaces
Divulſere boves, ad vatis fata recurrunt,
Tendentemque manus, atque illo tempore Primum
Irrita dicentem, nec quicquam voce moventem
Sacrilegæ perimunt: perque os (proh Jupiter!) illud
Auditum ſaxis, intellectumque ferarum
Senſibus, in ventos anima exhalata receſſit.
Te mœſtæ volucres, Orpheu, te turba ferarum,
Te rigidi ſilices, tua carmina ſæpe ſecutæ
Fleverunt ſylvæ; poſitis te frondibus arbor
Tonſa comas luxit, lacrymis quoque flumina dicunt
Increviſſe ſuis; obſcuraque carbaſa pullo
Najades, & Dryades, paſſoſque habuere capillos.
Membra jacent diverſa locis: caput, Hebre, lyramque
Excipis, & (mirum) medio dum labitur amne,
Flebile neſcio quid queritur lyra, flebile lingua
Murmurat exanimis, reſpondent flebile ripæ:
Jamque mare invectæ flumen populare relinquunt,
Et Methymnææ potiuntur litore Lesbi.
Hic ferus expoſitum peregrinis anguis arenis
Os petit; & ſparſos ſtillanti rore capillos
Lambit, & hymniferos inhiat divellere vultus.
Tandem Phœbus adeſt, morſuſque inferre parantem
Arcet, & in lapidem rictus ſerpentis apertos
Congelat, & patulos (ut erant) indurat hiatus:
Umbra ſubit terras, & quæ loca viderat ante,
Cuncta recognoſcit: quærenſque per arva piorum
Invenit Eurydicen, cupidiſque amplectitur ulnis.
Hic modo conjunctis ſpatiantur paſſibus ambo:
Nunc præcedentem ſequitur, nunc prævius anteit;
Eurydicenque ſuam jam tuto reſpicit Orpheus.

*Thra-*

*Thraciæ mulieres in arbores.*

## *FAB. II.*

NOn impune tamen ſcelus hoc ſinit eſſe Lyæus;
Amiſſoque dolens ſacrorum vate ſuorum,
Protinus in ſylvis matres Edonidas omnes,
Quæ videre nefas, torta radice ligavit.
Quippe pedum digitos, in quantum eſt quæque ſecuta,
Traxit, & in ſolidam detruſit acumine terram.
Utque ſuum laqueis, quos callidus abdidit auceps,
Crus ubi commiſit volucris, ſenſitque teneri,
Plangitur, ac trepidans adſtringit vincula motu:
Sic, quæcunque ſolo defixa cohæſerat harum,
Externata fugam fruſtra tentabat: at illam
Lenta tenet radix, exultantemque coercet.
Dumq;ubi ſunt digiti,dum pes ubi quærit,& ungues,
Aſpicit in teretes lignum ſuccedere ſuras;
Et conata femur mœrenti plangere dextra,
Robora percuſſit: pectus quoque robora fiunt;
Robora ſunt humeri; longos quoque brachia vera
Eſſe putes ramos, & non fallere putando,

*Midas, & aurea Pactoli arena.*

## *FAB. III.*

NEc ſatis hoc Baccho eſt. Ipſos quoque neſeris agros,
Cumque choro meliore, ſui vineta Timoli,
Pactolonque petit: quamvis non aureus illo
Tempore, nec charis erat invidioſus arenis.
Hunc aſſueta cohors Satyri,Bacchæque frequentant;
At Silenus abeſt: titubantem anniſque, meroque
Ruricolæ cepere Phryges, vinctumque coronis
Ad regem duxere Midam; cui Thracius Orpheus
Orgia tradiderat cum Cecropio Eumolpo.
Qui ſimul agnovit ſocium, comitemque ſocrorum;
Hoſpitis adventu feſtum genialiter egit
Per bis quinque dies, & junctas ordine noctes.
Et jam ſtellarum ſublime coegerat agmen
Lucifer undecimus; Lydos cum lætus in agros
Rex

Flumen; & humano de corpore ceſſit in amnem.
Nunc quoque jam veteris percepto ſemine venæ
Arva rigent, auro madidis pallentia glebis.

*Midæ aures in aſininas.*

*FAB. IV.*

ILle peroſus opes, ſylvaſque & rura colebat,
Panaque montanis habitantem ſemper in antris;
Pingue ſed ingenium manſit, nocituraque, ut ante,
Rurſus erant domino ſtolidæ præcordia mentis.
Nam freta proſpiciens late riget arduus alto
Tmolus in aſcenſu, livoque extenſus utroque
Sardibus hinc, illinc parvis finitur Hypæpis.
Pan ibi dum teneris jactat ſua carmina Nymphis,
Et leve cerata modulatur arundine carmen,
Auſus Apollineos præ ſe contemnere cantus,
Judice ſub Tmolo certamen venit ad impar,
Monte ſuo ſenior judex conſedit, & aures
Liberat arboribus: quercu coma cærula tantum
Cingitur, & pendent circum cava tempora glandes;
Iſque deum pecoris ſpectans, In judice, dixit,
Nulla mora eſt. Calamis agreſtibus inſonat ille;
Barbaricoque Midan (aderat nam forte canenti)
Carmine deliniit. Poſt hunc ſacer ora retorſit
Tmolus ad os Phœbi; vultum ſua ſylva ſecuta eſt.
Ille caput flavum lauro Parnaſſide vinctus,
Verrit humum Tyrio ſaturata murice palla,
Diſtinctamque lyram gemmis, & dentibus Indis
Suſtinet a læva: tenuit manus altera plectrum.
Artificis ſtatus iſte fuit. Tum flamina docto
Pollice ſollicitat: quorum dulcedine captus
Pana jubet Tmolus citharæ ſummittere cannas.
Judicium, ſanctique placet ſententia montis
Omnibus: arguitur tamen, atque injuſta vocatur
Unius ſermone Midæ. Nec Delius aures
Humanam ſtolidas patitur retinere figuram:
Sed trahit in ſpatium, viſque albentibus implet,
Inſtabileſque illas facit, & dat poſſe moveri.
Cætera ſunt hominis: partem damnatur in unam;
Induiturque aures lente gradientis aſelli.

Can-

*Cannæ vocales.*

## *FAB. V.*

Ille quidem celare cupit, turpique pudore
Tempora purpureis tentat velare tiaris:
Sed ſolitus longos ferro reſecare capillos
Viderat hoc famulus: qui cum nec prodere viſum
Dedecus auderet, cupiens efferre ſub auras,
Nec poſſet reticere tamen, ſuccedit, humumque
Effodit, &, domini quales conſpexerit aures,
Voce refert parva, terræque immurmurat hauſtæ:
Indiciumque ſuæ vocis tellure regeſta
Obruit, & ſcobibus tacitus diſcedit opertis.
Creber arundinibus tremulis ibi ſurgere lucus
Cœpit, &, ut primum pleno maturuit anno;
Prodidit agricolam: leni nam motus ab Auſtro
Obruta verba refert, dominique coarguit aures.

*Apollo, & Neptunus auxiliares Laomedontis in Troja condenda.*

## *FAB. VI.*

Ultus abit Tmolo, liquidumque per aera vectus
Anguſtum citra pontum Nephaleidos Helles
Laomedonteis Latojus adſtitit arvis.
Dextera Sigæi, Rhætæi læva profundi
Ara Panomphæo vetus eſt ſacrata Tonanti.
Inde novæ primum moliri mœnia Trojæ
Laomedonta videt, ſuſceptaque magna labore
Creſcere difficili, nec opes expoſcere parvas;
Cumque Tridentigero tumidi genitore profundi
Mortalem induitur formam, Prygiæque tyranno
Ædificat muros, pacto pro mœnibus auro.
Stabat opus: pretium rex inficiatur, & addit
Perfidiæ cumulum, falſis perjuria verbis.
Non impune feres, rector maris inquit: & omnes
Inclinavit aquas ad avaræ littora Trojæ,
Inque freti formam terras convertit, opeſque
Abſtulit agricolis, & fluctibus obruit agros.
Pœna neque hæc ſatis eſt. Regis quoq; filia monſtro
Poſci-

Poſcitur æquoreo: quam dura ad ſaxa revinctam
Vindicat Alcides, promiſſaque munera dictos
Poſcit equos; tantique operis mercede negata,
Bis perjura capit ſuperatæ mœnia Trojæ.
Nec pars militiæ Telamon ſine honore receſſit:
Heſioneque data potitur. Nam conjuge Peleus
Clarus erat diva; nec avi magis ille ſuperbis
Nomine, quam ſoceri: ſiquidem Jovis eſſe nepotem
Contigit haud uni, conjux dea contigit uni.

*Thetis in varias figuras.*

## FAB. VII.

NAmque ſenex Thetidi Proteus prædixerat udæ,
Concipe: mater eris juvenis, qui fortibus armis
Acta patris vincet, majorque vocabitur illo.
Ergo ne quicquam mundus Jove majus haberet;
Quamvis haud tepidos ſub pectore ſenſerat ignes
Jupiter, æquoreæ Thetidis connubia vitat,
Inque ſua Æaciden ſuccedere vota nepotem
Juſſit, & amplexus in virginis ire marinæ.
Eſt ſinus Æmoniæ curvos falcatus in arcus,
Brachia procurrunt; ubi ſi foret altior unda,
Portus erat; ſummis inductum eſt æquor arenis:
Littus habet ſolidum, quod nec veſtigia ſervet.
Nec remoretur iter, nec opertum pendeat alga;
Myrtea ſylva ſubeſt bicoloribus obſita baccis;
Et ſpecus in medio, natura factus, an arte,
Ambiguum; magis arte tamen: quo ſæpe venire
Frænato Delphine ſedens, Theti, nuda ſolebas.
Illic te Peleus, ut ſomno victa jacebas,
Occupat: &, quoniam precibus tentata repugnas,
Vim parat, innectens ambobus colla lacertis.
Quod niſi veniſſes variatis ſæpe figuris
Ad ſolitas artes, auſo foret ille potitus.
Sed modo tu volucris; volucrem tamen ille tenebat:
Nunc gravis arbor eras; hærebat in arbore Peleus;
Tertia forma fuit maculoſæ tigridis; illa
Territus Æacides a corpore brachia ſolvit.
Iſque Deos pelagi vino ſuper æquora fuſo,
Et pecoris fibris, & fumo thuris adorat,
Donec

Donec Carpathius medio de gurgite vates;
Æacide, dixit, thalamis potiere petitis:
Tu modo, cum gelido ſopita quieſcit in antro;
Ignaram laqueis, vincloque innecte tenaci;
Nec te decipiat centum mentita figuras,
Sed preme quicquid erit, dum quod fuit ante reformet.
Dixerat hæc Proteus: & condidit æquore vultum;
Admiſitque ſuos in verba noviſſima fluctus.
Pronus erat Titan, inclinatoque tenebat
Heſperium temone fretum, cum pulchra relicto
Nereis ingreditur conſueta cubilia fluctu.
Vix bene virgineos Peleus invaſerat artus:
Illa novat formas, donec ſua membra teneri
Senſit, & in partes diviſas brachia tendit.
Tum demum ingemuit, Neque, ait, ſine numine vincis;
Exhibita eſtque Thetis: confeſſam amplectitur heros,
Et potitur votis, ingentique implet Achille.

*Chione ab Apolline, & Mercurio compreſſa, & Dædalion in accipitrem.*

*FAB. VIII.*

Felix & nato, felix & conjuge Peleus;
Et cui, ſi demas jugulati crimina Phoci,
Omnia contigerant. Fraterno ſanguine ſontem
Expulſumque domo patria Trachinia tellus
Accipit: hic regnum ſine vi, ſine cæde regebat
Lucifero genitore ſatus patriumque nitorem
Ore ferens Ceyx, illo qui tempore mœſtus,
Diſſimiliſque ſui, fratrem lugebat ademptum.
Quo poſtquam Æacides feſſus curaque viaque
Venit, & intravit paucis comitantibus urbem,
Quoſque greges pecorum, quæ ſecum armenta trahebat.
Haud procul a muris ſub opaca valle reliquit.
Copia cum facta eſt adeundi tecta tyranni,
Velamenta manu prætendens ſupplice, qui ſit,
Quoque ſatus memorat: tantum ſua crimina celat;
Mentiturque fugæ cauſam; petit urbe, vel agro
Se juvat. Hinc contra placido Trachinius ore

Tali-

Talibus alloquitur: Mediæ quoque commoda plebi
Noſtra patent, Peleus, nec inhoſpita regna tenemus.
Adjicis huic animo monimenta potentia, clarum
Nomen, avumque Jovem. Ne tempora perde precando.
Quod petis omne feres, tuaq; hæc pro parte vocato;
Qualia cunque vides: utinam meliora videres!
Et flebat. Moveat tantos quæ cauſa dolores,
Et Peleus, comiteſque rogant. quibus ille profatur:
Forſitan hanc volucrem, rapto quæ vivit, & omnes
Terret aves, ſemper pennas habuiſſe putetis.
Vir fuit: & tanta eſt animi conſtantia, quantum
Acer erat, belloque ferox, ad vimque paratus,
Nomine. Dædalion, illo genitore creatus,
Qui vocat Auroram, cœloque noviſſimus exit:
Culta mihi pax eſt; pacis mihi cura tuendæ,
Conjugiique fuit: fratri fera bella placebant.
Illius virtus gentes, regeſque ſubegit,
Quæ nunc Thisbæas agitat mutata columbas.
Nata erat huic Chione, quæ dotatiſſima forma
Mille procis placuit, bis ſeptem nubilis annis.
Forte revertentes Phœbus, Majaque creatus,
Ille ſuis Delphis, hic vertice Cyllenæo,
Videre hanc pariter, pariter traxere calorem.
Spem Veneris differt in tempora noctis Apollo:
Non fert ille moras, virgaque movente ſoporem
Virginis os tangit. Tactu jacet illa potenti,
Vimque Dei patitur. Nox cœlum ſparſerat aſtris;
Phœbus anum ſimulat, præceptaque gaudia ſumit.
Ut ſua maturus complevit tempora venter,
Alipedis de ſtirpe Dei verſuta propago
Naſcitur Autolycus, furtum ingenioſus ad omne;
Qui facere aſſuerat, patriæ non degener artis,
*Candida de nigris, & de candentibus atra.*
Naſcitur e Phœbo (namque eſt enixa gemellos)
Carmine vocali clarus, citharaque Philamon.
Quid peperiſſe duos, & Diis placuiſſe duobus,
Et forti genitore, & progenitore Tonante
Eſſe ſatam prodeſt? *An obeſt quoque gloria multis?*
Obfuit huic certe, quæ ſe præferre Dianæ
Suſtinuit, faciemque Deæ culpavit. At illi
Ira ferox mota eſt. Factiſque placebimus, inquit.
Nec mora: curvavit cornu, nervoque ſagittam
Impulit, & meritam trajecit arundine linguam.

Lingua jacet, nec vox, tentataque verba ſequuntur:
Conantemque loqui cum ſanguine vita reliquit.
Quam miſer amplexans ego tunc, patrioque dolorem
Corde tuli, fratrique pio ſolatia dixi.
Quæ pater haud aliter, quam cautes murmura Ponti
Accipit: & natam delamentatur ademptam.
Ut vero ardentem vidit, quater impetus illi
In medios fuit ire rogos: quater inde repulſus
Concita membra jugæ mandat, ſimiliſque juvenco
Spicula crabronum preſſa cervice gerenti,
Qua via nulla, fugit: jam tum mihi currere viſus
Plus homine eſt, alaſque pedes ſumpſiſſe putares.
Effugit ergo omnes, veloque cupidine lethi
Vertice Parnaſſi potitur. Miſeratus Apollo,
Cum ſe Dædalion ſaxo miſiſſet ab alto,
Fecit avem, & ſubitis pendentem ſuſtulit alis,
Oraque adunca dedit, curvos dedit unguibus hamos,
Virtutem antiquam, majores corpore vires.
Et nunc accipiter nulli ſatis æquus, in omnes
Sævit aves, aliiſque dolens fit cauſa dolendi.

*Lupus in lapidem.*

## FAB. IX.

QUæ dum Lucifero genitus miracula narrat
De conſorte ſuo; curſu feſtinus anhelo
Advolat armenti cuſtos Phocæus Anetor,
Et, Peleu Peleu, magnæ tibi nuntius adſum
Cladis, ait. Quodcunque ferat, jubet edere Peleus:
Pendet & ipſe metu trepidi Trachinius oris.
Ille refert: Feſſos ad litora curva juvencos
Appuleram, medio cum ſol altiſſimus orbe
Tantum reſpiceret, quantum ſupereſſe videret:
Parſque boum fulvis genua inclinarat arenis,
Latarumque jacens campos ſpectabat aquarum;
Pars gradibus tardis illuc errabat & illuc;
Nant alii, celſoque extant ſuper æquora collo.
Templa mari ſubſunt, nec marmore clara, nec auro,
Sed trabibus denſis, lucoque umbroſa vetuſto:
Nereides, Nereuſque tenent. Hos navita ponti
Edidit eſſe Deos, dum retia litore ſiccat.
Juncta palus huic eſt denſis obſeſſa ſalictis,
Quam reſtagnantis fecit maris unda paludem,
Inde fragore gravi ſtrepitus loca proxima terret.

Bel-

Bellua vaſta lupus, ſylviſque paluſtribus exit
Oblitus & ſpumis, & craſſo ſanguine rictus
Fulmineos, rubra ſuffuſus lumina flamma.
Qui quanquam ſævit pariter rabieque, fameque;
Acrior eſt rabie. neque enim jejunia curat
Cæde boum, diramque famem finire, ſed omne
Vulnerat armentum, ſternitque hoſtiliter omnes.
Pars quoque de nobis funeſto ſaucia morſu,
Dum defenſamus, letho eſt data: ſanguine litus,
Undaque prima rubet, demugitæque paludes.
Sed mora damnoſa eſt, nec res dubitare remittit:
Dum ſupereſt aliquid, cuncti coeamus ad arma:
Arma capeſſamus, conjunctaque tela feramus.
Dixerat agreſtis. Nec Pelea damna movebant:
Sed memor admiſſi Nereida colligit orbam,
Damna ſuo inferias extincto mittere Phoco.
Induere arma viros, violentaque ſumere tela
Rex jubet Oetæus; cum queis ſimul ipſe parabat
Ire: ſed Halcyone conjux excita tumultu
Proſilit, & nondum totos ornata capillos,
Disjicit hos ipſos, colloque infuſa mariti,
Mittat ut auxilium ſine ſe, verbiſque precatur;
Et lacrymis, animaſque duas ut ſervet in una.
Æacides illi: Pulchros, Regina, pioſque
Pone metus: plena eſt promiſſi gratia veſtri.
Non placet arma mihi contra nova monſtra movere;
Numen adorandum pelagi eſt. Erat ardua turris,
Arce locus ſumma; feſſis loca grata carinis.
Aſcendunt illuc, ſtratoſque in litore tauros
Cum gemitu aſpiciunt, vaſtatoremque cruento
Ore ferum, longos infectum ſanguine villos:
Inde manus tendens in aperti litora ponti,
Cæruleam Peleus Pſamathen, ut finiat iram,
Orat, opemque ferat. Nec vocibus illa rogantis
Flectitur Æacidæ. Thetis hanc pro conjuge ſupplex
Accepit veniam. Sed enim irrevocatus ab acri
Cæde lupus perſtat, dulcedine ſanguinis aſper:
Donec inhærentem laceræ cervice juvencæ
Marmore mutavit: corpus, præterque colorem,
Omnia ſervavit. Lapidis color indicat illum
Jam non eſſe lupum, jam non debere timeri.
Nec tamen hac profugum conſiſtere Pelea terra
Fata ſinunt: Magnetas adit vagus exul, & illic
Sumit ab Æmonio purgamina cædis Acaſto.

*Ceyx, & Halcyone in halcedones.*

## FAB. X.

INterea fratriſque ſui, fratremque ſecutis
Anxia prodigiis turbatus pectora Ceyx,
Conſulat ut ſacras hominum oblectamina ſortes;
Ad Clarium parat ire Deum. nam templa profanus
Invia cum Phlegyis faciebat Delphica Phorbas.
Conſilii tamen ante ſui fidiſſima certam
Te facit Halcyone: cui protinus intima frigus
Oſſa receperunt, buxoque ſimillimus ora
Pallor obit, lacrymiſque genæ maduere profuſis.
Ter conata loqui, ter fletibus ora rigavit;
Singultuque pias interrumpente querelas,
Quæ mea culpa tuam, dixit, chariſſime, mentem
Vertit? ubi eſt, quæ cura mei prior eſſe ſolebat?
Jam potes Halcyone ſecurus abeſſe relicta?
Jam via longa placet? jam ſum tibi charior abſens?
At puto per terras iter eſt? tantumque dolebo,
Non etiam metuam? curæque timore carebunt?
Æquora me terrent, & ponti triſtis imago:
Et laceras nuper tabulas in litore vidi,
Et ſæpe in tumulis ſine corpore nomina legi.
Neve tuum fallax animum fiducia tangat,
Quod ſocer Hippotades tibi ſit, qui carcere fortes
Contineat ventos, &, cum velit, æquora placet.
Cum ſemel emiſſi tenuerunt æquora venti,
Nil illis vetitum eſt; incommendataque tellus
Omnis, & omne fretum eſt; cœli quoque nubila vexant,
Excutiuntque feris rutilos concurſibus ignes.
Quo magis hos novi (nam novi, & ſæpe paterna
Parva domo vidi) magis hos reor eſſe timendos.
Quod tua ſi flecti precibus ſententia nullis
Care potest conjux, nimiumque es certus eundi,
Me quoque tolle ſimul, certe jactabimur una:
Nec, niſi quæ patiar, metuam, pariterque feremus
Quicquid erit, pariter ſuper æquora lata feremur.
Talibus Æolidis dictis, lacrymiſque movetur
Sydereus conjux: neque enim minor ignis in ipſo eſt.
Sed neque propoſitos pelagi dimittere curſus,

Nec

Nec vult Halcyonem in partem adhibere pericli;
Multaque reſpondit timidum ſolantia pectus:
Non tamen idcirco cauſam probat; addidit illis
Hoc quoque lenimen, quo ſolo flexit amantem.
Longa quidem eſt nobis omnis mora: ſed tibi juro
Per patrios ignes, (ſi me modo fata remittant)
Ante reverſurum, quam Luna bis impleat orbem.
His ubi promiſſis ſpes eſt admota recurſus,
Protinus eductam navalibus æquore tingi,
Aptarique ſuis pinum jubet armamentis.
Qua rurſus viſa, veluti præſaga futuri
Horruit Halcyone, lacrymaſque emiſit obortas;
Amplexuſque dedit, triſtique miſerrima tandem
Ore vale, dixit, collapſaque corpore toto eſt.
At juvenes, quærente moras Ceyce, reducunt
Ordinibus geminis ad fortia pectora remos,
Æqualique ictu ſcindunt freta. Suſtulit illa
Humentes oculos, ſtantemque in puppe recurva;
Concuſſaque manu dantem ſibi ſigna maritum
Prima videt, redditque notas; ubi terra receſſit
Longius, atque oculi nequeunt cognoſcere vultus;
Dum licet, inſequitur fugientem lumine pinum,
Hæc quoque:ut haud poterat ſpatio ſummota videri,
Vela tamen ſpectat ſummo fluitantia malo.
Ut nec vela videt, vacuum petit anxia lectum,
Seque toro ponit: renovat lectuſque locuſque
Halcyones lacrymas, & quæ pars admonet abſit.
Portubus exierant, & moverat aura rudentes:
Obvertit lateri pendentes navita remos,
Cornuaque in ſumma locat arbore, totaque malo
Carbaſa deducit, venienteſque excipit auras.
Aut minus, aut certe medium non amplius æquor
Puppe ſecabatur, longeque erat utraque tellus:
Cum mare ſub noctem tumidis albeſcere cœpit
Fluctibus, & præceps ſpirare valentius Eurus.
Ardua jamdudum demittite cornua, rector
Clamat: & antennis totum ſubnectite velum.
Hic jubet; impediunt adverſæ juſſa procellæ,
Nec ſinit audiri vocem fragor æquoris ullam.
Sponte tamen properant, alii ſubducere remos,
Pars munire latus, pars ventis vela negare:
Egerit hic fluctus, æquorque refundit in æquor;
Hic rapit antennas, quæ dum ſine lege geruntur,
Aſpera creſcit hyems, omnique a parte feroces

Bella gerunt venti, frataque indignantia miſcent.
Ipſe pavet, nec ſe, quis ſit ſtatus, ipſe fatetur
Scire ratis rector, nec quid jubeatve, velitve:
Tanta mali moles, tantoque potentior arte eſt.
Quippe ſonant clamore viri, ſtridore rudentes,
Undarum incurſu gravis unda, tonitribus æther
Fluctibus erigitur, columque æquare videtur
Pontus, & inductas aſpergine tangere nubes:
Et modo, cum fulvas ex imo vertit arenas,
Concolor eſt illis: Stygia modo nigrior unda;
Sternitur interdum, ſpumiſque ſonantibus albet.
Ipſa quoque his agitur vicibus Trachinia puppis;
Et nunc ſublimis veluti de vertice montis
Deſpicere in valles, imumque Acheronta videtur;
Nunc, ubi demiſſam curvum circumſtetit æquor,
Suſpicere inferno ſummum de gurgite cœlum.
Sæpe dat ingentem fluctu latus icta fragorem
Nec levius pulſata ſonat, quam ferreus olim
Cum laceras aries, balliſtave concutit arces.
Utque ſolent, ſumptis incurſu viribus, ire,
Pectore in arma feri, protentaque tela leones:
Sic ubi ſe ventis commiſerat unda coortis,
Ibat in arma ratis, multoque erat altior illis.
Jamque labant cunei, ſpoliataque tegmine ceræ
Rima patet, præbetque viam lethalibus undis.
Ecce cadunt largi reſolutis nubibus imbres:
Inque fretum credas totum deſcendere cœlum,
Inque plagas cœli tumefactum ſcandere pontum.
Vela madent nimbis, & cum cœleſtibus undis
Æquoreæ miſcentur aquæ. caret ignibus æther,
Cæcaque nox premitur tenebris hyemiſque ſuiſque.
Diſcutiunt tamen has, præbentque micantia lumen
Fulmine: fulmineis ardeſcunt ignibus undæ.
Dat quoque jam ſaltus intra cava texta carinæ
Fluctus: & ut miles numero præſtantior omni
Cum ſæpe aſſiluit defenſæ mœnibus urbis,
Spe potitur tandem; laudiſque accenſus amore
Inter mille viros murum tamen occupat unus:
Sic, ubi pulſarunt celſi latera ardua fluctus.
Vaſtius inſurgens decimæ ruit impetus undæ;
Nec prius abſiſtit feſſam oppugnare carinam,
Quam velut in capta deſcendat mœnia navis.
Pars igitur tentabat adhuc invadere pinum,
Pars maris intus erat. trepidant haud ſegnius omnes,
Quam

Quam ſolet urbes, aliis murum fodentibus extra;
Atque aliis murum, trepidare, tenentibus intus:
Deficit ars; animique cadunt: totidemq; videntur,
Quot veniunt fluctus, ruere, atque irrumpere mortes.
Non tenet hic lacrymas, ſtupet hic; vocat ille beatos,
Funera quos maneant; hic votis numen adorat;
Brachiaque ad cœlum, quod non videt, irrita tollens
Poſcit opem. ſubeunt illi fraterque, parenſque;
Huic cum pignoribus domus, & quod cuique relictum eſt.
Halcyone Ceyca movet, Ceycis in ore
Nulla niſi Halcyone eſt; &, cum deſideret unam;
Gaudet abeſſe tamen; patriæ quoque vellet ad oras
Reſpicere, inque domum ſupremos vertere vultus;
Verum ubi ſit neſcit: tanta vertigine pontus
Fervet, & inducta piceis e nubibus umbra
Omne latet cœlum, duplicataque noctis imago eſt.
Frangitur incurſu nimboſi turbinis arbor,
Frangitur & regimen: ſpoliiſque animoſa ſuperbis
Unda, velut victrix, ſinuataque deſpicit undas:
Nec levius, quam ſi quis Athon, Pindumque revulſos
Sede ſua, totos in apertum verteret æquor,
Præcipitata cadit: pariterque & pondere, & ictu;
Mergit in ima ratem: cum qua pars magna virorum
Gurgite preſſa gravi, neque in aera reddita, fato
Functa ſuo eſt. alii partes, & membra carinæ
Trunca tenent ipſe manu, qua ſceptra ſolebat,
Fragmina navigii Ceyx, ſocerumque, patremque
Invocat (heu!) fruſtra. Sed plurima nantis in ore
Halcyone eſt conjux: illam meminitque refertque
Illius ante oculos ut agant ſua corpora fluctus:
Optat, & exanimis manibus tumuletur amicis.
Dum natat, abſentem, quoties ſinit hiſcere fluctus,
Nominat Halcyonem: ipſiſque immurmurat undis.
Ecce ſuper medios fluctus niger arcus aquarum
Frangitur, & rupta merſum caput obruit unda.
Lucifer obſcurus, nec quem cognoſcere poſſes,
Illa nocte fuit; quoniamque excedere cœlo
Non licuit, denſis texit ſua nubibus ora.
Æolis interea tantorum ignara malorum

Dinumerat noctes: & jam, quas induat ille,
Feſtinat veſtes, jam quas, ubi venerit ille,
Ipſa gerat: reditusque ſibi promittit inanes.
Omnibus illa quidem Superis pia thura ferebat:
Ante tamen cunctos Junonis templa colebat,
Proque viro, qui nullus erat, veniebat ad aras,
Utque foret ſoſpes conjux ſuus, utque rediret
Optabat, nullamque ſibi præferret: At illi
Hoc de tot votis poterat contingere ſolum.
At Dea non ultra pro functo morte rogari
Suſtinet: utque manus funeſtas arceat aris,
Iri, meæ, dixit, fidiſſima nuntia vocis,
Viſe ſoporiferam Somni velociter aulam;
Extinctique jube Ceycis imagine mittat
Somnia ad Halcyonem veros imitantia caſus.
Dixerat. Induitur velamina mille colorum
Iris, & arcuato cœlum curvamine ſignans,
Tecta petit juſſi ſub nube latentia regis.
Eſt prope Cimmerios longo ſpelunca receſſu
Mons cavus, ignavi domus & penetralia Somni,
Quo nunquam radiis Oriens, mediuſve, cadenſve
Phœbus adire poteſt: nebulæ caligine miſtæ
Exhalantur humo, dubiæque crepuſcula lucis.
Non vigil ales ibi criſtati cantibus oris
Evocat Auroram, nec voce ſilentia rumpunt
Sollicitive canes, caniburſve ſagacior anſer;
Non fera, non pecudes, non moti flamine rami,
Humanæve ſonum reddunt convitia linguæ:
Tuta quies habitat: ſaxo tamen exit ab imo
Rivus aquæ Lethes, per quem cum murmure labens
Invitat ſomnos crepitantibus unda lapillis.
Ante fores antri fœcunda papavera florent,
Innumeræque herbæ, quarum de lacte ſoporem
Nox legit, & ſpargit per opacas humida terras.
Janua, ne verſo ſtridorem cardine reddat,
Nulla domo tota eſt, cuſtos in limine nullus:
At medio turus eſt hebeno ſublimis in antro
Plumeus, unicolor, pullo velamine tectus,
Quo cubat ipſe Deus membris languore ſolutis.
Hunc circa paſſim varias imitantia formas
Somnia vana jacent totidem, quot meſſis ariſtas,
Sylva gerit frondes, ejectat litus arenas.
Quo ſimul intravit, manibuſque obſtantia virgo
Som-

Somnia dimovit, veſtis fulgore reluxit
Sacra domus: tardaque Deus gravitate jacentes
Vix oculos tollens, iterumque iterumque relabens;
Summaque percutiens nutanti pectora mento,
Excuſſit tandem ſibi ſe: cubituque levatus,
Quid veniat (cognovit enim) ſcitatur. At illa;
Somne quies rerum, placidiſſime Somne Deorum,
Pax animi, quem cura fugit, qui corpora duris
Feſſa miniſteriis mulces, reparaſque labori:
Somnia, quæ veras æquant imitamine formas,
Herculeam Trachina jube, imagine regis,
Halcyonen adeant, ſimulacraque naufraga fingant;
Imperat hoc Juno. Poſtquam mandata peregit,
Iris abit; neque enim ulterius tolerare ſoporis
Vim poterat: labique ut ſomnum ſenſit in artus,
Effugit, & remeat, per quos modo venerat arcus;
At pater e populo natorum mille ſuorum
Excitat artificem, ſimulatoremque figuræ
Morphea. Non illo juſſos ſolertius alter
Exprimit inceſſus, vultumque ſonumque loquendi;
Adjicit & veſtes, & conſuetiſſima cuique
Verba; ſed hic ſolos homines imitatur. At alter
Fit fera, fit volucris, fit longo corpore ſerpens;
Hunc Icelon Superi, mortale Phobetora vulgus
Nominat. Eſt etiam diverſæ tertius artis
Phantaſos: ille in humum, ſaxumque, undamque,
trabemque,
Quæque vacant anima fallaciter omnia tranſit.
Regibus hi: ducibuſque ſuos oſtendere vultus
Nocte ſolent: populos alii, plebemque pererrant;
Præterit hos ſenior: cunctiſque e fratribus unum
Morphea, qui peragat Thaumantidos edita, Somnus
Eligit: rurſus molli languore ſolutus,
Depoſuitque caput, ſtratoque recondidit alto.
Ille volat nullos ſtrepitus facientibus alis
Per tenebras, intraque moræ breve tempus in urbem
Pervenit Æmoniam: poſitiſque e corpore pennis
In faciem Ceycis abit, ſumptaque figura
Luridus, exanimi ſimilis, ſine veſtibus ullis,
Conjugis ante torum miſeræ ſtetit: uda videtur
Barba viri, madidiſque gravis fluere unda capillis;
Tum lecto incumbens, fletu ſuper ora profuſo,
Hæc ait: Agnoſcis Ceyca, miſerrima conjux?
An mea mutata eſt facies nece? reſpice; noſces,

Invenieſque tuo pro conjuge conjugis umbram?
Nil opis, Halcyone, nobis tua vota tulerunt.
Occidimus: falſo tibi me promittere noli.
Nubilus Ægæo deprendit in æquore navem
Auſter, & ingenti jactatam flamine ſolvit:
Oraque noſtra tuum fruſtra clamantia nomen
Imperunt fluctus. Non hæc tibi nuntiat autor
Ambiguus, non iſta vagis rumoribus audis;
Ipſe ego fata tibi præſens mea naufragus edo.
Surge age, da lacrymas, lugubriaque indue: nec me
Indeploratum ſub inania Tartara mitte.
Adjicit his vocem Morpheus, quam conjugis illa
Crederet eſſe ſui: fletus quoque fundere veros
Viſus erat, geſtumque manus Ceycis habebat.
Ingemit Halcyone: lacrymas movet, atque lacertos
Per ſomnum, corpuſque petens amplectitur auras.
Exclamatque, Mane, Quo te rapis? Ibimus una.
Voce ſua ſpecieque viri turbata, ſoporem
Excutit, & primo ſi ſit circumſpicit illic,
Qui modo viſus erat: (nam moti voce miniſtri
Intulerant lumen) Poſtquam non invenit uſquam,
Percutit ora manu, laniatque a pectore veſtes,
Pectoraque ipſa ferit, nec crines ſolvere curans
Scindit: & altrici, quæ luctus cauſa, roganti,
Nulla eſt Halcyone, nulla eſt, ait, occidit una
Cum Ceyce ſuo: ſolantia tollite verba.
Naufragus interiit; vidi agnovique, manuſque
Ad diſcedentem, cupiens retinere, tetendi:
Umbra fuit; ſed & umbra tamen manifeſta, virique
Vera mei. Non ille quidem, ſi quæris, habebat
Aſſuetos vultus, nec, quo prius, ore nitebat.
Palentem, nudumque, & adhuc humente capillo
Infelix vidi; ſtetit hoc miſerabilis ipſo
(Ecce) loco: & quærit veſtigia ſiqua ſuperſint.
Hoc erat, hoc animo quod divinante timebam,
Et, ne me fugiens ventos ſequerere, rogabam:
At certe vellem, quoniam periturus abibas,
Me quoque duxiſſes. Fuit (ah!) fuit utile, tecum
Ire mihi: neque enim vitæ de tempore quicquam
Non ſimul egiſſem, nec mors diſcreta fuiſſet.
Nunc abſens perii, jactor quoque fluctibus abſens;
Et ſine me te pontus habet. crudelior ipſo
Sit mihi mens pelago, ſi vitam ducere nitar

Lon-

Longius, & tanto pugnem ſupereſſe dolori.
Sed neque pugnabo, nec te, miſerende, relinquam:
Et tibi nunc ſaltem veniam comes; inque ſepulchro
Si non urna, tamen junget nos littera; ſi non,
Oſſibus oſſa meis, at nomen nomine tangam.
Plura dolor prohibet; verboque intervenit omni
Plangor, & attonito gemitus a corde trahuntur.
Mane erat: egreditur tectis ad litus, & illum
Mœſta locum repetit, de quo ſpectarat euntem.
Dumque moratur ibi, dumque: hinc retinacula ſolvit,
Hoc mihi diſcedens dedit oſcula litore, dixit;
Dumque notata oculis reminiſcitur acta, fretumque
Proſpicit, in liquida ſpatio diſtante tuetur
Neſcio quid quaſi corpus, aqua; primoque quid illud
Eſſet, erat dubium: poſtquam paulum appulit unda,
Et quamvis aberat, corpus tamen eſſe liquebat.
Quis foret ignorans, quia naufragus, omine mota eſt;
Et tanquam ignoto lacrymas daret, Heu miſer, inquit,
Quiſquis es, & ſiqua eſt conjux tibi! fluctibus actum
Fit proprius corpus: quod quo magis illa tuetur,
Hoc minus & minus eſt mentis: jam jamque propinquat,
Admotum terræ, jam quod cognoſcere poſſet
Cernit, erat conjux: Ille eſt, exclamat, & una
Ora, comas, veſtem lacerat: tendenſque trementes
Ad Ceyca manus, Sic, o chariſſime conjux,
Sic ad me miſerande redis? ait: Adjacet undis
Facta manu moles, quæ primas æquoris undas
Frangit, & incurſus quæ prædelaſſat aquarum.
Inſilit huc, mirumque fuit potuiſſe; volabat;
Percutienſque levem modo natis aera pennis,
Stringebat ſummas ales miſerabilis undas.
Dumque volat, mœſto ſimilem, plenumque querelæ
Ora dedere ſonum tenui crepitantia roſtro.
Ut vero tetigit mutum, & ſine ſanguine corpus,
Dilectos artus amplexa recentibus alis,
Frigida nequicquam duro dedit oſcula roſtro.
Senſerit hoc Ceyx, an vultum motibus undæ
Tollere ſit viſus, populus dubitabat; at ille

Senſerat: & tandem, Superis miſerantibus, ambo
Alite mutantur. Fatis obnoxius iſdem
Tunc quoque manſit amor; nec conjugale ſolutum eſt
Fœdus in alitibus: coeunt, fiuntque parentes,
Perque dies placidos hyberno tempore ſeptem
Incubat Halcyone pendentibus æquore nidis.
Tum via tuta maris: ventos cuſtodit, & arcet
Æolus egreſſu, præſtatque nepotibus æquor.

*Æſacus in mergum.*

*FAB. XI.*

HOs aliquis ſenior circum freta lata volantes
Spectat, & ad finem ſervatos laudat amores.
Proximus, aut idem, ſi fors tulit, hic quoque, dixit,
Quem mare carpentem, ſubſtrictaque crura gerentem
Aſpicis (oſtendens ſpatioſum in guttura mergum)
Regia progenies, &, ſi deſcendere ad ipſum
Ordine perpetuo quæris, ſunt hujus origo
Ilus, & Aſſaracus, raptuſque Jovi Ganymedes;
Laomedonque ſenex, Priamuſque noviſſima Trojæ
Tempora ſortitus. Frater fuit Hectoris iſte,
Qui niſi ſenſiſſet prima nova fata juventa,
Forſitan inferius non Hectore nomen haberet:
Quamvis eſt illum proles enixa Dymantis,
Æſacon umbroſa furtim peperiſſe ſub Ida
Fertur Alixirhoe gracili conata bicorni.
Oderat hic urbes, nitidaque remotus ab aula;
Secretos montes, & inambitioſa colebat
Rura, nec Iliacos cœtus, niſi rarus, adibat.
Non agreſte tamen, nec inexpugnabile amori
Pectus habens, ſylvas captatam ſæpe per omnes
Aſpicit Eperien patria Cebrenida ripa
Injectos humeris ſiccantem Sole capillos.
Viſa fugit Nymphe; veluti perterrita fulvum
Cerva lupum; longeque lacu deprenſa relicto
Accipitrem fluvialis anas, quam Trojus heros
Inſequitur, celeremque metu celer urget amore.
Ecce latens herba coluber fugientis adunco
Dente pedem ſtrinxit, viruſque in corpore liquit.
Cum vita ſuppreſſa fuga eſt. Amplectitur amens

Exa-

Exanimem; clamatque, Piget, piget eſſe ſecutum!
Sed non hoc timui, nec erat mihi vincere tanti.
Perdidimus miſeram nos te duo: vulnus ab angue,
A me cauſa data eſt; Ego ſum ſceleratior illo,
Qui tibi morte mea mortis ſolatia mittam.
Dixit: & e ſcopulo, quem rauca ſubederat unda,
Decidit in pontum. Tethys miſerata cadentem
Molliter excepit, nantemque per æquora pennis
Texit: & optatæ non eſt data copia mortis;
Indignatur amans invitum vivere cogi,
Obſtarique animæ miſera de ſede volenti
Exire: utque novas humeris aſſumpſerat alas;
Subvolat, atque iterum corpus ſuper æquora mittit;
Pluma levat caſus: Furit Æſacus, inque profundum
Pronus abit, lethique viam ſine fine retentat.
Fecit amor maciem; longa internodia crurum;
Longa manet cervix, caput eſt a corpore longe;
Æquor amat, nomenque manet, quia mergitur illo.

PUB.

# PUB. OVIDII NASONIS
# METAMORPHOSEON
## LIBER XII.

*Serpens in ſaxum, & cerva pro Iphigenia ſuppoſita.*

### *FAB. I. & II.*

NEſcius aſſumptis Priamus pater Æſacon alis
Vivere, lugebat: tumulo quoque nomen habenti
Inferias dederat cum fratribus Hector inanes.
Defuit officio Paridis præſentia triſti:
Poſtmodo qui rapta longum cum conjuge bellum
Attulit in patriam, conjurataque ſequuntur
Mille rates, gentiſque ſimul commune Pelaſgæ.
Nec dilata foret vindicta, niſi æquora ſævi
Invia feciſſent venti, Bœotaque tellus
Aulide piſcoſa puppes tenuiſſet ituras.
Hic patrio de more Jovi cum ſacra paraſſent,
Ut vetus accenſis incanduit ignibus ara,
Serpere cæruleum Danai videre draconem
In platanum, cœptis quæ ſtabat proxima ſacris.
Nidus erat volucrum bis quattuor arbore ſumma,
Quas ſimul & matrem circum ſua damna volantem
Corripuit ſerpens, avidaque recondidit alvo.
Obſtupuere omnes. At veri providus augur
Theſtorides, Vincemus, ait, gaudete Pelaſgi,
Troja cadet: ſed erit noſtri mora longa laboris,
Atque novem volucres in belli digerit annos.
Ille, ut erat virides amplexus in arbore ramos,
Fit lapis: & ſervat ſerpentis imagine ſaxum.
Permanet Aoniis Nereus violentus in undis,
Bellaque non transfert. Et ſunt. qui parcere Trojæ
Neptunum credant, quia mœnia fecerat urbis.
At non Theſtorides: neque enim neſcitve, tacetve,
Sanguine virgineo placandam virginis iram
Eſſe Deæ. poſtquam pietatem publica cauſa,
Rexque patrem vicit, caſtumque datura cruorem

Flen-

Flentibus ante aram ſtetit Iphigenia miniſtris,
Victa Dea eſt: nubemque oculis objecit, & inter
Officium turbamque ſacri, voceſque precantum,
Suppoſita fertur mutaſſe Mycenida cerva.
Ergo ubi, qua decuit, lenita eſt cæde Diana,
Et pariter Phœbes, pariter maris ira receſſit,
Accipiunt ventos a tergo mille carinæ,
Multaque perpeſſæ Phrygia potiuntur arena.
Orbe locus medio eſt inter terraſque, fretumque,
Cœleſteſque plagas, triplicis confinia mundi,
Unde quod eſt uſquam, quamvis regionibus abſit,
Inſpicitur, penetratque cavas vox omnis ad aures:
Fama tenet, ſummaque domum ſibi legit in arce,
Innumeroſque aditus, ac mille foramina tectis
Addidit, & nullis incluſit limina portis.
Nocte dieque patet: tota eſt ex ære ſonanti,
Tota fremit, voceſque refert, iteratque quod audit.
Nulla quies intus, nullaque ſilentia parte;
Nec tamen eſt clamor, ſed parvæ murmura vocis:
Qualia de pelagi, (ſi quis procul audiat) undis
Eſſe ſolent; qualemve ſonum, cum Jupiter atras
Increpuit nubes, extrema tonitrua reddunt.
Atria turba tenet: veniunt leve vulgus euntque;
Miſtaque cum veris paſſim commenta vagantur
Millia rumorum; confuſaque verba volutant.
E quibus hi vacuas implent ſermonibus aures,
Hi narrata ferunt alio: menſuraque ficti
Creſcit, & auditis aliquid novus adjicit autor;
Illic Credulitas, illic temerarius Error,
Vanaque Lætitia eſt, conſternatique Timores,
Seditioque recens, dubioque autore ſuſurri.
Ipſa quid in cœlo rerum, pelagoque geratur,
Et tellure videt: totumque inquirit in orbem.

*Cycni, & Achillis certamen, & Cycnus in avem.*

*FAB. III.*

Fecerat hæc notum, Grajas cum milite forti
Adventare rates: neque inexpectatus in armis
Hoſtis adeſt, prohibentque aditus, lituſque tuentur
Troes,

Troes, & Hectorea primus fataliter haſta
Proteſilae cadis, commiſſaque prælia magno
Stant Danais. forteſque animæ, nec cognitus Hector,
Nec Phryges exiguo, quid Achaica dextera poſſit,
Sanguine ſenſerunt. & jam Sigæa rubebant
Litora, jam letho proles Neptunia Cycnus
Mille viros dederat, jam curru inſtabat Achilles;
Totaque Peliacæ ſternebat cuſpidis ictu
Agmina; perque acies aut Cycnum, aut Hectora quærens,
Congreditur Cycno. Decimum dilatus in annum
Hector erat. Tum colla jugo canentia preſſos
Exhortatur equos, currum direxit in hoſtem:
Concutienſque ſuis vibrantia tela lacertis,
Quiſquis es, o juvenis, dixit, ſolamen habeto
Mortis, ab Æmonio quod ſis jugulatus Achille.
Hactenus Æacides. Vocem gravis haſta ſecuta eſt:
Sed quanquam certa nullus fuit error in haſta,
Nil tamen emiſſi profecit acumine ferri.
Utque hebeti pectus tantummodo contudit ictu;
Nate dea, (nam te fama prænovimus) inquit
Ille, quid a nobis vulnus miraris abeſſe?
(Mirabatur enim) non hæc, quam cernis, equinis
Fulva jubis caſſis, nec onus cava parma ſiniſtræ
Auxilio mihi ſunt: decor eſt quæſitus ab iſtis.
Mars quoque ab hoc capere arma ſolet. Removebitur omne
Tegminis officium, tamen indiſtrictus abibo.
Eſt aliquid, non eſſe ſatum Nereide, ſed qui
Nereaque, & natas, & totum temperat æquor.
Dixit: & hæ ſurum clypei curvamine telum
Miſit in Æaciden, quod & æs, & proxima rupit
Terga novena boum, decimo tamen orbe moratum eſt.
Excutit hoc heros, rurſuſque trementia forti
Tela manu torſit: Rurſus ſine vulnere corpus
Sincerumque ſuis. Nec tertia cuſpis apertum,
Et ſe præbentem valuit diſtringere Cycnum.
Haud ſecus exarſit, quam circo taurus aperto,
Cum ſua terribili petit irritamina cornu
Phœniceas veſtes, eluſaque vulnera ſentit.
Num tamen exciderit ferrum conſiderat haſtæ:
Hærebat ligno: Manus eſt mea debilis ergo?

Quaſ-

Quaſque, ait, ante habuit vires, effudit in uno?
Nam certe valuit; vel cum Lyrneſſia primum
Mœnia dejeci; vel cum Tenedonque, ſuoque
Eetioneas implevi ſanguine Thebas;
Vel cum purpureus populari cæde Caycus
Fluxit, opuſque meæ bis ſenſit Telephus haſtæ;
Hic quoque tot cæſis, quorum per litus acervos
Et feci, & video, valuit mea dextra, valetque;
Dixit: & ante actis veluti male crederet, haſtam
Miſit in adverſum Lycia de plebe Menœten,
Loricamque ſimul, ſubjectaque pectora rupit.
Quo plangente gravem moribundo pectore terram;
Extrahit illud idem calido de vulnere telum,
Atque ait: Hæc manus eſt, hæc, qua modo vicimus, haſta:
Utar in hoc iiſdem; ſit in hoc precor exitus idem;
Sic fatur, Cycnumque petit: nec fraxinus errat,
Inque humero ſonuit non evitata ſiniſtro.
Inde velut muro, ſolidaque a caute repulſa eſt:
Qua tamen ictus erat, ſignatum ſanguine Cycnum
Viderat, & fruſtra fuerat gaviſus Achilles,
Vulnus erat nullum; ſanguis fuit ille Menætæ;
Tum vero præceps curru fremebundus ab alto
Deſilit, & nitido ſecurum cominus hoſtem
Enſe petens, parmam gladio, galeamque cavari
Cernit, & in duro lædi quoque corpore ferrum.
Haud tulit ulterius: gladioque adverſa reducto
Ter quater ora viri capulo & cava tempora pulſat,
Cedentemque ſequens inſtat, turbatque, ruitque,
Attonitoque negat requiem. Pavor occupat illum;
Ante oculoſque natant tenebræ, retroque ferenti
Averſos paſſus medio lapis obſtitit arvo.
Quem ſuper impulſum reſupino corpore Cycnum
Vi multa vertit, terræque affixit Achilles.
Tum clypeo, genibuſque premens præcordia duris
Vincla trahit galeæ, quæ preſſo ſubdita mento
Elidunt fauces, & reſpiramen, iterque
Eripiunt animæ. Victum ſpoliare parabat:
Arma relicta videt: corpus Deus æquoris albam
Contulit in volucrem, cujus modo nomen habebat;

CA-

*Cæneus in virum invulnerabilem, & deinde in volucrem. Lapitharum cum Centauris pugna.*

## *FAB. IV. & V.*

HIc labor, hæc requiem multorum pugna dierum
Attulit: & poſitis pars utraque ſubſtitit armis.
Dumque vigil Phrygios ſervat cuſtodia muros,
Et vigil Argolicas ſervat cuſtodia foſſas,
Feſta dies aderat, qua Cycni victor Achilles
Pallada mactatæ placabat ſanguine vaccæ.
Cujus ut impoſuit proſecta calentibus aris,
Et Diis acceptus penetravit in æthera nidor,
Sacra tulere ſuam, pars eſt data cætera menſis.
Diſcubuere toris proceres: & corpora toſta
Carne replent, vinoque levant curaſque, ſitimque.
Non illos citharæ, non illos carmina vocum,
Longaque multifori delectat tibia buxi,
Sed noctem ſermone trahunt: virtuſque loquendi
Materia eſt. Pugnas referunt hoſtiſque, ſuaſque,
Inque vices adita, atque exhauſta pericula ſæpe
Commemorare juvat. quid enim loqueretur Achilles?
Aut quid apud magnum potius loquerentur Achillem?
Proxima præcipue domito victoria Cycno
In ſermone fuit. Viſum mirabile cunctis,
Quod juvenis corpus nullo penetrabile telo,
Inviſumque a vulnere erat, ferrumque terebat.
Hoc ipſe Æacides, hoc mirabantur Achivi:
Cum ſic Neſtor ait: Veſtro fuit unicus ævo
Contemptor ferri, nulloque forabilis ictu
Cycnus; at ipſe olim patientem vulnera mille
Corpore non læſo Perrhæbum Cænea vidi,
Cænea Perrhæbum, qui factis inclytus Othryn
Incoluit; quoque id mirum magis eſſet in illo,
Fœmina natus erat. Monſtri novitate moventur,
Quiſquis adeſt, narretque rogant: quos inter Achilles
Dic age (nam cunctis eadem eſt audire voluntas)
O facunde ſenex, ævi prudentia noſtri,
Quis fuerit Cæneus, cur in contraria verſus,

Qua

Qua tibi militia, cujus certamine pugnæ
Cognitus, a quo ſit victus, ſi victus ab ullo eſt.
Tum ſenior: Quamvis obſtet mihi tarda vetuſtas,
Multaque me fugiant primis ſpectata ſub annis;
Plura tamen memini; nec, quæ magis hæreat, ulla
Pectore res noſtro eſt, inter bellique domuſque
Acta tot. Ac, ſi quem potuit ſpatioſa ſenectus
Spectatorem operum multorum reddere; vixi
Annos bis centum, nunc tertia vivitur ætas.
Clara decore fuit proles Elateja Cænis
Theſſalidum virgo pulcherrima, perque propinquas,
Perque tuas urbes (tibi enim popularis Achille)
Multorum fruſtra votis optata procorum.
Tentaſſet Peleus thalamos quoque forſitan illos:
Sed jam aut contigerant illi connubia matris,
Aut fuerant promiſſa tuæ; nec Cænis in ullos
Denupſit thalamos, ſecretaque litora carpens
Æquorei vim paſſa Dei eſt: ita fama ferebat.
Utque novæ Veneris Neptunus gaudia ſenſit,
Sint tua vota licet, dixit, ſecura repulſæ,
Elige quid voveas: eadem quoque fama ferebat.
Magnum, Canis ait, facit hæc injuria votum,
Tale pati jam poſſe nihil: Da fœmina ne ſim,
Omnia præſtiteris. Graviore noviſſima dixit
Verba ſono, poteratque viri vox illa videri,
Sicut erat: nam jam voto Deus æquoris alti
Annuerat, dederatque ſuper, ne ſaucius ullis
Vulneribus fieri, ferrove occumbere poſſet.
Munere lætus abit, ſtudiiſque virilibus avum
Exigit Atracides, Penejaque arva pererrat.
Duxerat Hippodamen audaci Ixione natus:
Nubigenaſque feros, poſitis ex ordine menſis;
Arboribus tecto diſcumbere juſſerat antro.
Æmonii proceres aderant; aderamus & ipſi,
Feſtaque confuſa reſonabat regia turba.
Ecce canunt Hymenæon, & ignibus atria fumant:
Cinctaque adeſt virgo matrum nurumque caterva,
Præſignis facie. Felicem diximus illa
Conjuge Pirithoum, quod pene fefellimus omen.
Nam tibi ſævorum ſæviſſime Centaurorum
Euryte, quam vino pectus, tam virgine viſa
Ardet; & ebrietas geminata libidine regnat.

Pro-

Protinus everſæ turbant convivia menſæ;
Raptaturque comis per vim nova nupta prehenſis:
Eurytus Hippodamen; alii, quam quiſque probabat,
Aut poterat, rapiunt: captæque erat urbis imago.
Fœmineo clamore ſonat domus. Ocyus omnes
Surgimus, & primus, Quæ te vecordia, Theſeus,
Euryte pulſat, ait, qui me vivente laceſſas
Pirithoum? violeſque duos ignarus in uno?
Neve ea magnanimus fruſtra memora verit heros,
Summovet inſtantes, raptamque furentibus aufert;
Ille nihil contra, neque enim defendere verbis
Talia facta poteſt: ſed vindicis ora protervis
Inſequitur manibus, generoſaque pectora pulſat;
Forte fuit juxta ſignis extantibus aſper
Antiquus crater, quem vaſtum vaſtior ipſe
Suſtulit Ægides, adverſaque miſit in ora.
Sanguinis ille globos pariter, cerebrumque, merumq;
Vulnere & ore vomens, madida reſupinus arena
Calcitrat. ardeſcunt germani cæde bimembres,
Certatimque omnes uno ore arma arma loquuntur;
Vina dabant animos: & prima pocula pugna
Miſſa volant, fragileſque cadi, curvique lebetes;
Res epulis quondam, tum bello & cædibus aptæ,
Primus Ophionides Amycus penetralia donis
Haud timuit ſpoliare ſuis: & primus ab æde
Lampadibus denſum rapuit funale coruſcis;
Elatumque alte, veluti qui candida tauri
Rumpere ſacrifica molitur colla ſecuri,
Illiſit fronti Lapithæ Celadontis, & oſſa
Non cognoſcendo confuſa reliquit in ore.
Exiluere oculi, disjectiſque oſſibus oris
Acta retro naris, medioque eſt fixa palato.
Hunc pede convulſo menſæ Pellæus acernæ
Stravit humi Pelates, dejecto in pectora mento,
Cumque atro miſtos ſpumantem ſanguine dentes,
Vulnere Tartareas geminato miſit ad umbras.
Proximus ut ſteterat, ſpectans altaria vultu
Fumida terribili, Cur non, ait, utimur iſtis?
Cumque ſuis Gryneus immanem ſuſtulit aram
Ignibus; & medium Lapitharum jecit in agmen;
Oppreſſitque duos, Brotean & Orion: Orio
Mater erat Mycale, quam deduxiſſe canendo
Sæpe reluctantis conſtabat cornua Lunæ.
Non impune feres, teli modo copia detur,
Dixe-

Dixerat Exadius: teliquè habet inſtar, in alta
Quæ fuerant pinu, votivi cornua cervi.
Figitur hinc duplici Gryneus in lumina ramo,
Eruiturque oculos: quorum pars cornibus hæret,
Pars fluit in barbam, concretaque ſanguine pendet.
Ecce rapit mediis flagrantem Rhœtus ab aris
Primitium torrem; dextraque a parte Charaxi
Tempora perfringit fulvo protecta capillo.
Correpti rapida, veluti ſeges arida, flamma
Arſerunt crines, & vulnere ſanguis inuſtus
Terribilem ſtridore ſonum dedit: ut dare ferrum
Igne rubens plerunque ſolet, quod forcipe curva
Cum faber eduxit, lacubus demittit; at illud
Stridet, & in tepida ſubmerſum ſibilat unda.
Saucius hirſutis avidum de crinibus ignem
Excutit, inque humeros limen tellure revulſum
Tollit, onus plauſtri: quod ne permittat in hoſtem,
Ipſa facit gravitas. ſocium quoque ſaxea moles
Oppreſſit ſpatio ſtantem propiore Cometen.
Gaudia nec retinet Rhœtus: Sic comprecor, inquit,
Cætera ſit fortis caſtrorum turba tuorum:
Semicremoque novat repetitum ſtipite vulnus;
Terque quaterque gravi juncturas verticis ictu
Rupit, & in liquido ſederunt oſſa cerebro.
Victor ad Evagrum, Coritumque, Dryantaque tran-
ſit:
E quibus ut prima tectus lanugine malas
Procubuit Coritus, Puero quæ gloria fuſo
Parta tibi eſt? Evagrus ait. Nec dicere Rhœtus
Plura ſinit: rutilaſque ferox in aperta loquentis
Condidit ora viri, perque os in pectora, flammas.
Te quoque ſæve Drya, circum caput igne rotato,
Inſequitur: ſed non in te quoque conſtitit idem
Exitus. Aſſidue ſucceſſu cædis ovantem,
Qua juncta eſt humero cervix, ſude figis obuſta.
Ingemuit, duroque ſudem vix oſſe revellit
Rhœtus: & ipſe ſuo madefactus ſanguine fugit.
Fugit & Orneus, Lycidaſque, & ſaucius armo
Dexteriore Medon, & cum Piſenore Caumas:
Quique pedum nuper certamine vicerat omnes
Mermeros, accepto tum vulnere tardius ibat:
Et Pholus, & Meneleus, & Abas prædator aprorum,
Quique ſuis fruſtra bellum diſſuaſerat augur
Aſtylos: ille etiam metuenti vulnera Neſſo,

Ne

Ne fuge, ad Herculeos, inquit, ſervaberis arcus.
At non Eurynomos, Lycidas, & Aræus, & Imbreus
Effugere necem: quos omnes dextra Dryantis
Perculit adverſos. Adverſum tu quoque, quamvis
Terga fugæ dederas, vulnus, Cænee, tuliſti:
Nam grave reſpiciens inter duo lumina ferrum,
Qua naris fronti committitur, accipis, imæ.
In tanto fremitu cunctis ſine fine jacebat
Sopitus venis, & inexperrectus Aphypnas;
Languentique manu carcheſia miſta tenebat,
Fuſus in Oſſææ villoſis pellibus urſæ.
Quem procul ut vidit fruſtra nulla arma moventem,
Inſerit amento digitos, Miſcendaque, dixit,
Cum Styge vina bibes, Phorbas. Nec plura locutus
In juvenem torſit jaculum: ferrataque collo
Fraxinus. ut caſu jacuit reſupinus, adacta eſt.
Mors caruit ſenſu: plenoque e gutture fluxit
Inque toros, inque ipſa niger, carcheſia ſanguis.
Vidi ego Petræum conantem evellere terra
Glandiferam quercum: quam dum complexibus ambit,
Et quatit huc, illuc, labefactaque robora pulſat,
Lancea Pirithoi coſtis immiſſa Petræi
Pectora cum duro luctantia robore fixit.
Pirithoi cecidiſſe Lycum virtute ferebant,
Pirithoi virtute Chromin; ſed uterque minorem
Victori titulum, quam Dictys, Helopſque dederunt.
Fixus Helops jaculo eſt, quod tempora pervia fecit,
Et miſſum a dextra lævam penetravit ad aurem.
Dictys ab ancipiti delapſus acumine montis,
Dum fugit inſtantem trepidans Ixione natum,
Decidit in præceps, & pondere corporis ornum
Ingentem fregit, ſuaque induit ilia fractæ.
Ultor adeſt Phareus, ſaxumque e monte revulſum
Mittere conatur; mittentem ſtipite querno
Occupat Ægides, cubitique ingentia fregit
Oſſa: nec ulterius dare corpus inutile letho
Aut vacat, aut curat; tergoque Bianoris alti
Inſilit, haud ſolito quenquam portare niſi ipſum;

Op-

Oppoſuitque genu coſtis, prenſamque ſiniſtra
Cæſariem retinens, vultum, minitantiaque ora
Robore nodoſo, præduraque tempora fregit.
Robore Nedymnum, jaculatoremque Lyceſpen
Sternit, & immiſſa protectum pectora barba
Hippaſon, & ſummis extantem Riphea ſylvis,
Tereaque Æmoniis qui prenſos montibus urſos
Ferre domum vivos indignanteſque ſolebat.
Haud tulit utentem pugnæ ſucceſſibus ultra
Theſea Demoleon; ſolidoque revellere dumo
Annoſam pinum magno molimine tentat:
Quod quia non potuit, præfractam miſit in hoſtem.
Sed procul a telo Theſeus veniente receſſit
Palladis admonitu (credi ſic ipſe volebat)
Non tamen arbor iners cecidit! nam Crantoris alti
Abſcidit jugulo pectuſque humerumque ſiniſtrum.
Armiger ille tui fuerat genitoris, Achille,
Quem Dolopum rector bello ſuperatus Amyntor
Æacidæ dederat pacis pignuſque fidemque.
Hunc procul ut fœdo dejectum vulnere Peleus
Viderat, Inferias, juvenum gratiſſime Crantor,
Accipe, ait: validoque in Demoleonta lacerto
Fraxineam miſit mentis quoque viribus haſtam,
Quæ laterum cratem perrupit, & oſſibus hærens
Intremuit. Trahit ille manu ſine cuſpide lignum;
Id quod vix ſequitur: cuſpis pulmone retenta eſt.
Ipſe dolor vires animo dabat: æger in hoſtem
Erigitur, pedibuſque virum conculcat equinis.
Excipit ille ictus galea clypeoque ſonantes,
Defenſatque humeros, prætentaque ſuſtinet arma,
Perque armos uno duo pectora perforat ictu,
Ante tamen letho dederat Phlegræon, & Hylen
Eminus, Iphinoum collato Marte, Daninque.
Additur his Dorylas, qui tempora tecta gerebat
Pelle lupi, ſævique vicem præſtantia teli
Cornua dura boum multo rubefacta cruore.
Huic ego (nam vires animus dabat) Aſpice, dixi;
Quantum concedant noſtro tua cornua ferro:
Et jaculum torſi. quod cum vitare nequiret,
Oppoſuit dextram paſſuræ vulnera fronti.
Affixa eſt cum fronte manus: fit clamor: at illum
Hærentem Peleus, & acerbo vulnere victum
(Stabat enim propior) mediam ferit enſe ſub al-
vum.

Pro-

Proſiluit, terraque ferox ſua viſcera traxit;
Tractaque calcavit, calcataque rupit, & illis
Crura quoque impediit, & inani concidit alvo.
Nec te pugnantem tua, Cyllare, forma redemit;
Si modo naturæ formam concedimus illi:
Barba erat incipiens, barbæ color aureus, aurea
Ex humeris medios coma dependebat in armos,
Gratus in ore vigor, cervix, humerique, manuſque,
Pectoraque artificum laudatis proxima ſignis,
Ex qua parte vir eſt; neque equi mendoſa ſub illo,
Deteriorque viro facies. Da colla, caputque,
Caſtore dignus erit: ſic tergum ſeſſile, ſic ſunt
Pectora celſa toris, totus pice nigrior atra,
Candida cauda tamen; color eſt quoque cruribus albus.
Multæ illum petiere ſua de gente, ſed una
Abſtulit Hylonome: qua nulla decentior inter
Semiferas altis habitavit fœmina ſylvis.
Hæc & blanditiis, & amando, & amare fatendo
Cyllaron una tenet: cultus quoque quantus in illis
Eſſe poteſt membris, ut ſit coma pectine lævis;
Ut modo rore maris, modo ſe violave, roſave
Implicet, interdum canentia lilia geſtet,
Biſque die lapſis Pagaſææ vertice ſylvæ
Fontibus ora lavet; bis flumine corpora tingat;
Nec niſi quæ deceant, electarumque ferarum
Aut humero, aut lateri prætendat vellera lævo:
Par amor eſt illis: errant in montibus una:
Antra ſimul ſubeunt. & tum Lapitheja tecta
Intrabant pariter, pariter fera bella gerebant.
Autor in incerto eſt? jaculum de parte ſiniſtra
Venit, & inferius, qua collo pectora ſubſunt,
Cyllare, te fixit: parvo cor vulnere læſum
Corpore cum toto poſt tela educta refrixit.
Protinus Hylonome morientis excipit artus.
Impoſitaque manu vulnus fovet, oraque ad ora
Admovet, atque animæ fugienti obſiſtere tentat.
Ut videt extinctum, dictis, quæ clamor ad aures
Arcuit ire meas, telo quod inhæſerat illi
Incubuit, morienſque ſuum complexa maritum eſt.
Ante oculos ſtat & ille meos, qui ſæva leonum
Vinxerat inter ſe connexis vellera nodis
Phæocomes, hominemque ſimul protectus, equumq;
Codice qui miſſo, quem vix juga bina moverent

Jun-

Juncta, Phonolenidem ſummo de vertice fregit.
Fracta volubilitas capitis latiſſima, perque os,
Perque cavas nares, oculoſq; , aureſque cerebrum
Molle fluit; veluti concretum vimine querno
Lac ſolet; utve liquor rari ſub pondere cribri
Manat, & exprimitur per denſa foramina ſuccus.
Aſt ego, dum parat hic armis nudare jacentem
( Scit tuus hoc genitor ) gladium ſpoliantis in ima
Ilia demiſi. Chthonius quoque, Teleboaſque
Enſe jacent noſtro; ramum prior ille bifurcum
Geſſerat, hic jaculum: jaculo mihi vulnera fecit;
Signa vides, apparet adhuc vetus inde cicatrix.
Tunc ego debueram capienda ad Pergama mitti;
Tunc poteram magni, ſi non ſuperare, morari
Hectoris arma meis: illo ſed tempore nullus,
Aut puer Hector erat. Nunc me mea deficit ætas.
Quid tibi victorem gemini Periphanta Pyreti,
Amphyca quid referam, qui quadrupedantis Oicli
Fixit in adverſo cornum ſine cuſpide vultu?
Vecte Pelethronius Macareus in pectus adacto
Stravit Erigdupum: memini & venabula condi
Inguine Neſſei manibus conjecta Cymeli.
Nec tu credideris tantum ceciniſſe futura
Ampyciden Mopſum. Mopſo jaculante biformis
Occubuit, fruſtraque loqui tentavit Odites,
Ad mentum lingua, mentoque ad guttura fixo.
Quinque neci Cæneus dederat, Stiphelumque,
Bromumque,
Antimachumque, Helimumque, ſecuriferumque
Pyracmon:
Vulnera non memini; numerum, nomenque notavi.
Provolat Emathii ſpoliis armatus Aleſi,
Quem dederat letho, membris & corpore Latreus
Maximus: huic ætas inter juvenemque, ſenemque,
Vis juvenilis erat, variabant tempora cani.
Qui clypeo, gladioque, Macedoniaque ſariſſa
Conſpicuus, faciemque obverſus in agmen utrumq;
Armaque concuſſit, certumque equitavit in orbem,
Verbaque tot fudit vacuas animoſus in auras:
Et, Cæni, feram? nam tu mihi fœmina ſemper,
Tu mihi Cænis eris. Nec te natalis origo
Commonuit, mentemque ſubit, quo præmia facto,
Quaque viri falſam ſpeciem mercede pararis?
Quid ſis nata vide, vel quid ſis paſſa; columque,

I', capa cum calathis, & ſtamina pollice torque:
Bella relinque viris. Jactanti talia Cæneus
Extentum curſu miſſa latus eruit haſta,
Qua vir equo commiſſus erat. Furit ille dolore,
Nudaque Phyllei juvenis ferit ora fariſſa:
Non ſecus hæc reſilit, quam tecti a culmine grando:
Aut ſi quis parvo feriat cava tympana ſaxo.
Cominus aggreditur, laterique recondere duro
Luctatur gladium: gladio loca pervia non ſunt.
Haud tamen effugies: medio jugulaberis enſe,
Quandoquidem mucro eſt hebes, inquit; & in latus enſem
Obliquat, longaque amplectitur ilia dextra.
Plaga facit gemitus, ut corpore marmoris icto,
Fractaque diſſiluit percuſſo lamina collo.
Ut ſatis illæſos miranti præbuit artus,
Nunc age, ait Cæneus, noſtro tua corpora ferro
Tentemus: capuloque tenus demiſit in armos
Enſem fatiferum, cæcamque in viſcera movit
Verſavitque manum, vulnuſque in vulnere fecit.
Ecce ruunt vaſto trepidi clamore bimembres,
Telaque in hunc omnes unū mittuntque, feruntque:
Tela retuſa cadunt; manet imperfoſſus ab omni
Inque cruentatus Cæneus Elatejus ictu.
Fecerat attonitos nova res. Heu dedecus ingens!
Monyceus exclamat, Populus ſuperamur ab uno,
Vixque viro: quanquam ille vir eſt: nos ſegnibus actis
Quod fuit ille, ſumus. Quid membra immania proſunt?
Quid geminæ vires? & quod fortiſſima rerum
In nobis duplex natura animalia junxit?
Nec nos matre dea, nec nos Ixione natos
Eſſe reor; qui tantus erat, Junonis ut altæ
Spem caperet: nos ſeminari ſuperamur ab hoſte.
Saxa, trabeſque ſuper, totoſque involvite montes,
Vivacemque animam miſſis elidite ſylvis:
Sylva premat fauces; & erit pro vulnere pondus.
Dixit: & inſani dejectam viribus Auſtri
Forte trabem nactus, validum conjecit in hoſtem;
Exemplumque fuit: parvoque in tempore nudus
Arboris Othrys erat, nec habebat Pelion umbras.
Obrutus immani cumulo ſub pondere Cæneus
Æſtuat arboreo, conjectaque robora duris

Fert

Fert humeris. ſed enim poſtquam ſuper ora, caputq;
Crevit onus, nec habet quas ducat ſpiritus auras,
Deficit interdum; modo ſe ſuper aera fruſtra
Tollere conatur, jactaſque evolvere ſylvas
Interdumque movet: veluti quam cernimus (ecce)
Ardua ſi terræ quatiatur motibus Ida.
Exitus in dubio eſt: alii ſub inania corpus
Tartara detruſum ſylvarum mole ferebant.
Abnuit Ampycides, medioque ex aggere fulvis
Vidit avem pennis liquidas exire ſub auras,
Quæ mihi tunc primũ, tunc eſt conſpecta ſupremum:
Hanc ubi luſtrantem leni ſua caſtra volatu
Mopſus, & ingenti circum clamore ſonantem
Aſpexit, pariterque animo eſt, oculiſque ſecutus:
O ſalve, dixit, Lapitheæ gloria gentis,
Maxime vir quondam, ſed avis nunc unica, Cæneu,
Credita res autore ſuo eſt. Dolor addidit iram:
Oppreſſumque ægre tulimus tot ab hoſtibus unum:
Nec prius abſtitimus ferro exercere dolorem,
Quam data pars letho, partem fuga, noxq; removit.

*Periclymenus in aquilam, & ab Hercule interfectus.*

## *FAB. VI.*

HÆc inter Lapithas, & ſemihomines Centauros
Prælia, Tlepomenes, Pylio referente, dolorem
Præteriti Alcidæ tacito non pertulit ore,
Atque ait: Herculeæ mirum eſt oblivia laudis
Acta tibi, ſenior. Certe mihi ſæpe referre
Nubigenas domitos a ſe pater ipſe ſolebat.
Triſtis ad hæc Pylius: Quid me meminiſſe malorum
Cogis? & obductos annis reſtringere luctus?
Inque tuum genitorem odium, offenſaſque fateri?
Ille quidem majore fide queque geſſit, & orbem
Implevit meritis, quod mallem poſſe negare:
Sed neque Deiphobum, nec Polydamanta, nec ipſum
Hectora laudamus: Quis enim laudaverit hoſtem?
Ille tuus genitor Meſſenia mœnia quondam
Stravit, & immeritas urbes Elinque, Pylumque
Diruit, inque meos ferrum, flammaſque penates
Impulit. utque alios taceam, quos ille peremit,
Bis ſex Neleidæ fuimus, conſpecta juventus;

Bis ſex Herculeis ceciderunt, me minus uno;
Viribus. Atque alios vinci potuiſſe ferendum eſt:
Mira Periclymeni mors eſt; cui poſſe figuras
Sumere quas vellet, rurſuſque reponere ſumptas
Neptunus dederat, Nelei ſanguinis autor.
Hic, ubi nequicquam eſt formas variatus in omnes;
Vertitur in faciem volucris; quæ fulmina curvis
Ferre ſoles pedibus, divum gratiſſima regi.
Viribus uſus avis, pennis, roſtroque redunco,
Hamatiſque viri laniaverat unguibus ora:
Tendit in hanc nimium certos Tirynthius arcus;
Atque inter nubes ſublimia membra ferentem,
Pendentemque ferit, lateri qua jungitur ala.
Nec grave vulnus erat: ſed rupti vulnere nervi
Deficiunt, motumque negant, vireſque volandi.
Decidit in terram, non concipientibus auras
Infirmis pennis: & quæ levis hæſerat alæ
Corporis affixi preſſa eſt gravitate ſagitta,
Perque latus ſummum jugulo eſt exacta ſiniſtro.
Num videor, debere tui præconia rebus
Herculis, o Rhodiæ ductor pulcherrime claſſis?
Ne tamen ulterius, quam fortia facta ſilendo,
Ulciſcar fratres, ſolida eſt mihi gratia tecum.
Hæc poſtquam dulci Nelejus edidit ore,
A ſermone ſenis repetito munere Bacchi
Surrexere toris: nox eſt data cætera ſomno.

*Mors Achillis.*

## *FAB. VII.*

AT deus, æquoreas qui cuſpide temperat undas,
In volucrem corpus nati Cycneida verſum
Mente doles patria: ſævumque peroſus Achillem
Exercet memores plus quam civiliter iras.
Jamque fere tracto duo per quinquennia bello,
Talibus intonſum compellat Sminthea dictis:
O mihi de fratris longe chariſſime natis,
Irrita qui mecum poſuiſti mœnia Trojæ,
Ecquid, ubi has jamjam caſuras aſpicis arces,
Ingemis? aut ecquid tot defendentia muros
Millia cæſa doles? ecquid (ne perſequar omnes)
Hectoris umbra ſubit circum ſua Pergama tracti?

Cum

Cum tamen ille ferox, belloque cruentior ipſo
Vivit adhuc operis noſtri populator Achilles.
Det mihi ſe: Faxo, triplici quid cuſpide poſſim,
Sentiat. At quoniam concurrere cominus hoſti
Non datur, occulta nec opinum perde ſagitta.
Annuit, atque animo pariter patruique, ſuoque
Delius indulgens, nebula velatus, in agmen
Pervenit Iliacum, mediaque in cæde virorum
Rara per ignotos ſpargentem cernit Achivos
Tela Parin: faſſuſque deum, Quid ſpicula perdis
Sanguine plebis? ait; Si qua eſt tibi cura tuorum,
Vertere in Æacidem, cæſoſque ulciſcere fratres.
Dixit: & oſtendens ſternentem Troica ferro
Corpora Pelidem, acumque obvertit in illum,
Certaque lethifera direxit ſpicula dextra.
Quo Priamus gaudere ſenex poſt Hectora poſſet,
Hoc fuit. Ille igitur tantorum victor, Achille,
Victus es a timido Grajæ raptore maritæ:
At ſi fœmineo fuerat tibi Marte cadendum,
Thermodontiaca malles cecidiſſe bipenni.
Jam timor ille Phrygum, decus & tutela Pelaſgi
Nominis Æacides, caput inſuperabile bello
Arſerat: armarat Deus idem, idemque cremarat.
Jam cinis eſt, & de tam magno reſtat Achille
Neſcio quid, parvam quod non bene cõpleat urnam:
At vivit totum quæ gloria compleat orbem.
Hæc illi menſura viro reſpondet, & hæc eſt
Par tibi Pelide, nec inania Tartara ſentit
Ipſe etiam, ut cujus fuerit cognoſcere poſſis,
Bella movet clypeus, deque armis arma feruntur.
Non ea Tydides, non audet Oileus Ajax,
Non minor Atrides, non bello major & ævo
Poſcere, non alii: ſoli Telamone creato,
Laerteque fuit tantæ fiducia laudis.
A ſe Tantalides onus invidiamque removit,
Argolicoſque duces mediis conſidere caſtris
Juſſit, & arbitrium litis trajecit in omnes.

# PUB. OVIDII NASONIS
# METAMORPHOSEON
## LIBER XIII.

*Contentio inter Ajacem , & Ulyſſem : & Ajacis cruor in Hyacinthum .*

*FAB. I.*

COnſedere duces , & vulgi ſtante corona ,
Surgit ad hos clypei dominus ſeptemplicis Ajax :
Utque erat impatiens iræ , Sigeja torvo
Litora proſpexit claſſemque in litore vultu :
Intendenſque manus , Agimus ( pro Jupiter ! ) inquit ,
Ante rates cauſam , & mecum confertur Ulyſſes ?
At non Hectoreis dubitavit cedere flammis ,
Quas ego ſuſtinui , quas hac a claſſe fugavi .
Tutius eſt igitur fictis contendere verbis ,
Quam pugnare manu . ſed nec mihi dicere promptum ,
Nec facere eſt iſti ; quantumque ego Marte feroci ,
Inque acie valeo , tantum valet iſte loquendo .
Nec memoranda tamen vobis mea facta Pelaſgi
Eſſe reor , ( vidiſtis enim ) ſua narret Ulyſſes ,
Quæ ſine teſte gerit , quorum nox conſcia ſola eſt .
Præmia magna peti fateor : ſed demit honorem
Æmulus Ajaci . Non eſt tenuiſſe ſuperbum ,
Sit licet hoc ingens , quicquid ſperavit Ulyſſes .
Ipſe tulit pretium jam nunc certaminis hujus ,
Qui , cum victus erit , mecum certaſſe feretur .
Atque ego , ſi virtus in me dubitabilis eſſet ,
Nobilitate potens eſſem Telamone creatus ,
Mœnia qui fortis Trojana ſub Hercule cepit ,
Litoraque intravit Pagaſæa Colcha carina .
Æacus huic pater eſt , qui jura ſilentibus illis
Reddit , ubi Æoliden ſaxum grave Siſyphon urget :
Æacon agnoſcit ſummus , prolemque fatetur
Jupiter eſſe ſuam : Sic a Jove tertius Ajax .

Nec

Nec tamen hæc ſeries in cauſam proſit Achivi,
Si mihi cum magno non ſit communis Achille:
Frater erat; fraterna peto. Quid ſanguine cretus
Siſyphio, furtiſque, & fraude ſimillimus illi,
Inſeris Æacidis alienæ nomina gentis?
An, quod in arma prior, nulloque ſub indice veni,
Arma neganda mihi? potiorque videbitur ille,
Ultima qui cepit, detrectavitque furore
Militiam ficto, donec ſolertior iſto,
Et ſibi inutilior, timidi commenta retexit
Naupliades animi, vitataque traxit ad arma?
Optima nunc ſumat, qui ſumere noluit ulla:
Nos inhonorati, & donis patruelibus orbi,
Obtulimus quia nos ad prima pericula, ſimus.
Atque utinam aut verus furor ille, aut creditus eſſet,
Nec comes hic Phrygias unquam veniſſet ad arces
Hortator ſcelerum! Non te, Pœantia proles,
Expoſitum Lemnos noſtro cum crimine haberet,
Qui nunc (ut memorant) ſylveſtribus abditus antris,
Saxa moves gemitu, Laertiadæque precaris
Quæ meruit: quæ (ſi dii ſunt) non vana precaris.
Et nunc ille eadem nobis juratus in arma,
(Heu!) pars una ducum, quo ſucceſſore ſagittæ
Herculis utuntur, fractus morboque fameque,
Velaturque, aliturque avibus, volucreſque petendo
Debita Trojanis exercet ſpicula fatis.
Ille tamen vivit, quia non comitatur Ulyſſem.
Vellet & infelix Palamedes eſſe relictus:
Viveret, aut certe lethum ſine crimine haberet.
Quem, male convicti nimium memor iſte furoris,
Prodere rem Danaum finxit, fictumque probavit
Crimen, & oſtendit quod jam præfoderat aurum.
Ergo aut exilio vires ſubduxit Achivis,
Aut nece. ſic pugnat, ſic eſt metuendus Ulyſſes;
Qui licet eloquio fidum quoque Neſtora vincat;
Haud tamen efficiet deſertum ut Neſtora crimen
Eſſe rear ullum: qui cum imploraret Ulyſſem
Vulnere tardus equi, feſſuſque ſenilibus annis,
Proditus a ſocio eſt. Non hæc mihi crimina fingi

Scit bene Tydides, qui nomine ſæpe vocatum
Corripuit, trepidoque fugam exprobravit amico.
Aſpiciunt oculis Superi mortalia juſtis.
En! Eget auxilio, qui non tulit; utque reliquit;
Sic linquendus erat: legem ſibi dixerat ipſe.
Conclamat ſocios. Adſum; videoque trementem,
Pallentemque metu, & trepidantem morte futura:
Oppoſui molem clypei, texique jacentem,
Servavique animum (minimum eſt hoc laudis) inertem.
Si perſtas certare, locum redeamus ad illum:
Redde hoſtes, vulnuſque tuum, ſolitumque timorem,
Poſt clypeumque late, & mecum contende ſub illo.
At poſtquam eripui, cui ſtandi vulnera vires
Non dederant, nullo tardatus vulnere fugit.
Hector adeſt, ſecumque deos in prælia ducit,
Quaque ruit, non tu tantum terreris, Ulyſſe,
Sed fortes etiam: tantum trahit ille timoris.
Hunc ego ſanguineæ ſucceſſu cædis ovantem
Eminus ingenti reſupinum pondere fudi.
Hunc ego poſcentem, cum quo concurreret unus,
Suſtinui; ſortemque meam voviſtis Achivi:
Et veſtræ valuere preces. Si quæritis hujus
Fortunam pugnæ, non ſum ſuperatus ab illo.
Ecce ferunt Troes ferrumque, ignemque, Jovemque
In Danaas claſſes: ubi tunc facundus Ulyſſes?
Nempe ego mille meo protexi pectore puppes,
Spem veſtri reditus: date pro tot navibus arma.
Quod ſi vera licet mihi dicere, quæritur iſtis,
Quam mihi, major honos; conjunctaque gloria noſtra eſt:
Atque Ajax armis, non Ajaci arma petuntur.
Conferat his Ithacus Rheſum, imbellemque Dolona,
Priamidenque Helenum rapta cum Pallade captum.
Luce nihil geſtum eſt, nihil eſt Diomede remoto.
Si ſemel iſta datis meritis tam vilibus arma,
Dividite, & pars ſit major Diomedis in illis.
Quo tamen hæc Ithaco, qui clam, qui ſemper inermis
Rem gerit, & furtis incautum decipit hoſtem?
Ipſe nitor galeæ claro radiantis ab auro
Inſidias prodet, manifeſtabitque latentem.

Sed

Sed neque Dulichius ſub Achillis caſſide vertex
Pondera tanta feret, nec non oneroſa, graviſque
Pelias haſta poteſt imbellibus eſſe lacertis.
Nec clypeus vaſti cœlatus imagine mundi
Conveniet timidæ, natæque ad furta ſiniſtræ.
Debilitaturum quid te petis, improbe, munus?
Quod tibi ſi populi donaverit error Achivi,
Cur ſpolieris erit, non cur metuaris ab hoſte:
Et fuga, qua ſola cunctos, timidiſſime, vincis,
Tarda futura tibi eſt geſtamina tanta trahenti.
Adde, quod iſte tuus tam raro prælia paſſus
Integer eſt clypeus: noſtro, qui tela ferendo
Mille patet plagis, novus eſt ſucceſſor habendus.
Denique quid verbis opus eſt? Spectemur agendo.
Arma viri fortis medios mittantur in hoſtes:
Inde jubete peti, & referentem ornate relatis.
Finierat Telamone ſatus, vulgique ſecutum
Ultima murmur erat: donec Laertius heros
Aſtitit, atque oculos paulum tellure moratos
Suſtulit ad proceres; expectatoque reſolvit
Ora ſono; neque abeſt facundis gratia dictis.
Si mea cum veſtris valuiſſent vota Pelaſgi,
Non foret ambiguus tanti certaminis hæres:
Tuque tuis armis, nos te potiremur Achille.
Quem quoniam non æqua mihi vobiſque negarunt
Fata (manuque ſimul veluti lacrymantia terſit
Lumina) quis magno melius ſuccedet Achilli,
Quam per quem magnus Danaïs ſucceſſit Achilles?
Huic modo ne proſit, quod ut eſt hebes eſſe videtur;
Neve mihi noceat, quod vobis ſemper Achivi
Profuit ingenium; meaque hæc facundia, ſiqua
eſt,
Quæ nunc pro domino, pro vobis ſæpe locuta eſt,
Invidia careat, bona nec ſua quiſque recuſet.
Nam *Genus, & proavos, & quæ non fecimus ipſi,*
*Vix ea noſtra voco*. Sed enim, quia retulit Ajax
Eſſe Jovis pronepos, noſtri quoque ſanguinis au-
tor
Jupiter eſt, totidemque gradus diſtamus ab illo:
Nam mihi Laertes pater eſt, Arceſius illi,
Jupiter huic, neque in his quiſquam damnatus,
& exul:
Eſt quoque per matrem Cyllenius addita nobis
Altera nobilitas. Deus eſt in utroque parente.

Sed neque materno quod ſum generoſior ortu;
Nec mihi quod pater eſt fraterni ſanguinis inſons,
Propoſita arma peto. meritis expendite cauſam:
Dummodo, quod fratres, Telamon, Peleuſque fuerunt,
Ajacis meritum non ſit; nec ſanguinis ordo,
Sed virtutis honor ſpoliis quæratur in iſtis.
Aut ſi proximitas, primuſque requiritur hæres;
Eſt genitor Peleus, eſt Pyrrhus filius illi.
Quis locus Ajaci? Phthiam hæc, Scyronve ferantur.
Ne minus eſt iſto Teucer patruelis Achilli:
Non petit ille tamen. Num, ſi petat, auferat illa?
Ergo operum quoniam nudum certamen habetur,
Plura quidem feci, quam quæ comprendere dictis
In promptu mihi ſit: rerum tamen ordine ducar.
Præſcia venturi genitrix Nereja lethi
Diſſimulat cultu natum: & deceperat omnes,
In quibus Ajacem. ſumptæ fallacia veſtis.
Arma ego fœmineis animum motura virilem
Mercibus inſervi; neque adhuc projecerat heros
Virgineos habitus; cum parmam, haſtamque tenenti
Nate dea, dixi, tibi ſe peritura reſervant
Pergama: Quid dubitas ingentem evertere Trojam?
Injecique manum, fortemque ad fortia miſi.
Ergo opera illius mea ſunt. Ego Telephon haſta
Pugnantem domui; victum, orantemque refeci.
Quod Thebæ cecidere, meum eſt: me credite Lesbon,
Me Tenedon, Chryſenque, & Cillan Apollinis urbes,
Et Scyron cepiſſe: mea concuſſa putate
Procubuiſſe ſolo Lyrneſſia mœnia dextra.
Utque alios taceam, qui ſævum perdere poſſet
Hectora nempe dedi; per me jacet inclytus Hector,
Illis hæc armis, quibus eſt inventus Achilles,
Arma peto: vivo dederam, poſt fata repoſco.
Ut dolor unius Danaos pervenit ad omnes,
Aulidaque Euboicam complerunt mille carinæ;
Expectata diu, nulla, aut contraria claſſi
Flamina ſunt, duræque jubent Agamemnona ſortes
Immeritam ſævæ natam mactare Dianæ.
Denegat hoc genitor, diviſque iraſcitur ipſis;
Atque in rege tamen pater eſt: Ego mite parentis
Ingenium verbis ad publica commoda verti.

Nunc

Nunc equidem fateor; faſſoque ignoſcat Atrides:
Difficilem tenui ſub iniquo judice cauſam.
Hunc tamen utilitas populi, fraterque, datique
Summa mouet ſceptri, laudẽ ut cum ſanguine penſet.
Mittor & ad matrem; quæ non hortanda, ſed aſtu
Decipienda fuit: quo ſi Telamonius iſſet,
Orba ſuis eſſent etiam nunc lintea ventis,
Mittor & Iliacas audax orator ad arces,
Viſaque & intrata eſt altæ mihi curia Trojæ:
Plenaque adhuc erat illa viris. Interritus egi,
Quam mihi mandarat communis Græcia, cauſam:
Accuſoque Parin, prædamque, Helenamque repoſco,
Et moveo Priamum, Priamoque Antenora junctum.
At Paris, & fratres, & qui rapuere ſub illo,
Vix tenuere manus (ſcis hæc Menelae) nefandas:
Primaque lux noſtri tecum fuit illa pericli.
Longa referre mora eſt, quæ conſilioque, manuque
Utiliter feci ſpatioſi tempore belli.
Poſt acies primas, urbis ſe mœnibus hoſtes
Continuere diu; nec aperti copia Martis
Ulla fuit: decimo demum pugnavimus anno.
Quid facis iterea, qui nil niſi prælia noſti?
Quis tuus uſus erat? Nam ſi mea facta requiris;
Hoſtibus inſidior, foſſas munimine cingo,
Conſolor ſocios, ut longi tædia belli
Mente ferant placida: doceo, quo ſimus alendi,
Armandique modo: mittor quo poſtulat uſus.
Ecce Jovis monitu deceptus imagine ſomni
Rex jubet incœpti curam dimittere belli.
Ille poteſt autore ſuam defendere vocem:
Non ſinat hoc Ajax, delendaque Pergama poſcat;
Quodque poteſt pugnet. Cur non remoratur ituros?
Cur non arma capit? det, quod vaga turba ſequatur.
Non erat hoc nimium, nunquam niſi magna loquenti.
Quid quod & ipſe fugit? Vidi, puduitque videre,
Cum tu terga dares, inhoneſtaque vela parares.
Nec mora, Quid facitis? quæ vos dementia, dixi,
Concitat, o ſocii, captam dimittere Trojam?
Quidve domum fertis decimo niſi dedecus anno?
Talibus, atque aliis, in quæ dolor ipſe diſertum
Fecerat, averſos profuga de claſſe reduxi.
Convocat Atrides ſocios terrore paventes,
Nec Telamoniades etiam nunc hiſcere quicquam

L 6 Audet:

Audet: & auſus erat reges inceſſere dictis
Therſites, etiam per me haud impune protervus.
Erigor, & trepidos cives exhortor in hoſtes,
Amiſſamque mea virtutem voce repoſco.
Tempore ab hos quodcunque poteſt feciſſe videri
Fortiter iſte, meum eſt, qui dantem terga retraxi.
Denique de Danais quis te laudatve, petitve?
At ſua Tydides mecum communicat acta,
Me probat, & ſocio ſemper confidit Ulyſſe.
Eſt aliquid, de tot Grajorum millibus unum
A Diomede legi: nec me ſors ire jubebat.
Sed tamen & ſpreto noctiſque hoſtiſque periclo;
Auſum eadem quæ nos, Phrygia de gente Dolona
Interimo: non ante tamen, quam cuncta coegi
Prodere, & edidici quid perfida Troja pararet.
Omnia cognoram, nec quid ſpecularer habebam:
Et jam promiſſa poteram cum laude reverti.
Haud contentus eo, petii tentoria Rheſi,
Inque ſuis ipſum caſtris, comiteſque peremi:
Atque ita captivo victor, votiſque potitus,
Ingredior curru lætos imitante triumphos.
Cujus equos pretium pro nocte popoſcerat hoſtis;
Arma negate mihi: fueritque benignior Ajax.
Quid Lycii referam Sarpedonis agmina ferro
Devaſtata meo? cum multo ſanguine fudi
Cœranon, Iphitidenque, Alaſtoraque, Chromiumq;
Alcandrumque, Haliumque, Noemonaque, Pritanimque:
Exitioque dedi cum Cherſidamante Thoona,
Et Charopen, fatiſque immitibus Ennomon actum;
Quique minus celebres noſtra ſub mœnibus urbis
Procubuere manu. Sunt & mihi vulnera, cives,
Ipſo pulchra loco; nec vanis credite verbis.
Aſpicite en (veſtemque manu diduxit) & hæc ſunt
Pectora ſemper, ait, veſtris exercita rebus.
At nihil impendit per tot Telamonius annos
Sanguinis in ſocios: & habet ſine vulnere corpus.
Quid tamen hoc refert, ſi ſe pro claſſe Pelaſga
Arma tuliſſe refert contra Troaſque Jovemque?
Confiteorque; tulit: neque enim benefacta maligne
Detrectare meum eſt: modo ne communia ſolus
Occupat, atq; aliquem nobis quoq; reddat honorem.
Reppulit Actorides ſub imagine tutus Achillis
Troas ab arſuris cum defenſore carinis,

Au-

Auſum etiam Hectoreis ſolum concurrere telis
Se putat, oblitus regiſque, duciſque, meique,
Nonus in officio, & prælatus munere ſortis.
Sed tamen eventus veſtræ, fortiſſime, pugnæ
Quis fuit? Hector abit violatus vulnere nullo.
Me miſerum! Quanto cogor meminiſſe dolore
Temporis illius, quo Grajum murus Achilles
Procubuit! nec me lacrymæ, luctuſque, timorque
Tardarunt, quin corpus humo ſublime referrem
His humeris: His, inquam, humeris ego corpus
Achillis,
Et ſimul arma tuli, quæ nunc quoque ferre laboro.
Sunt mihi, quæ valeant in talia pondera, vires:
Eſt animus certe veſtros ſenſurus honores.
Scilicet idcirco pro nato cœrula mater
Ambitioſa ſuo fuit, ut cœleſtia dona,
Artis opus tantæ, rudis; & ſine pectore miles
Indueret? neque enim clypei cælamina novit,
Oceanum, & terras, cumque alto ſidera cœlo,
Plejadaſque, Hyadaſque, immunemque æquoris Arcton,
Diverſaſque urbes, nitidumque Orionis enſem?
Poſtulat ut capiat, quæ non intelligit, arma.
Quid quod me duri fugientem munera belli
Arguit incepto ſerum acceſſiſſe labori?
Nec ſe magnanimo maledicere ſentit Achilli?
Si ſimulaſſe vocas crimen, ſimulavimus ambo:
Si mora pro culpa eſt, ego ſum maturior illo.
Me pia detinuit conjux, pia mater Achillem:
Primaque ſunt illi data tempora, cætera vobis.
Haud timeo, ſi jam nequeam defendere crimen
Cum tanto commune viro: deprenſus Ulyſſis
Ingenio tamen ille; at non Ajacis Ulyſſes.
Neve in me ſtolidæ convitia fundere linguæ
Admiremur eum: vobis quoque digna pudore
Objicit. An falſo Palamedem crimine turpe eſt
Accuſaſſe mihi? vobis damnaſſe decorum?
Sed neque Naupliades facinus defendere tantum,
Tamque patens valuit: nec vos audiſtis in illo
Crimina, vidiſtis, pretioque objecta patebant.
Nec, Pœantiaden quod habet Vulcania Lemnos,
Eſſe reus merui. Crimen defendite veſtrum,
Conſenſiſtis enim: nec me ſuaſiſſe negabo,

Ut

Ut ſe ſubtraheret bellique viæque labori,
Tentaretque feros requie lenire dolores.
Paruit, & vivit: Non hæc ſententia tantum eſt
Fida, ſed & felix cum ſit, facit eſſe fidelem.
Quem quoniam vates delenda ad Pergama poſcunt,
Ne mandate mihi: melius Telamonius ibit,
Eloquioque virum, morbiſque, iraque furentem
Molliet, aut aliqua perducet callidus arte.
Ante retro Simois fluet, & ſine frondibus Ide
Stabit, & auxilium promittet Achaja Trojæ,
Quam ceſſante meo pro veſtris pectore rebus,
Ajacis ſtolidi Danais ſolertia proſit.
Sis licet infeſtus ſociis, regique, mihique,
Dure Philoctete, licet exercere, meumque
Devoveas ſine fine caput, cupiaſque dolenti
Me tibi forte dari, noſtrumque haurire cruorem:
Utque tui mihi, ſic fiat tibi copia noſtri:
Te tamen aggrediar, mecumque reducere nitar,
Tamque tuis potiar (faveat fortuna) ſagittis,
Quam ſum Dardanio, quem cepi, vate potitus;
Quam reſponſa deum, Trojanaque fata retexi;
Quam rapui Phrygiæ ſignum penetrale Minervæ
Hoſtibus e mediis. Et ſe mihi comparat Ajax?
Nempe capi Trojam prohibebant fata ſine illo.
Fortis ubi eſt Ajax? ubi ſunt ingentia magni
Verba viri? cur hic metuit? cur audet Ulyſſes
Ire per excubias, & ſe committere nocti?
Perque feros enſes, non tantum mœnia Trojæ,
Verum etiam ſummas arces intrare, ſuaque
Eripere æde Deam, raptamque efferre per hoſtes?
Quæ niſi feciſſem, fruſtra Telamone creatus
Geſtaſſet læva taurorum tergora ſeptem.
Illa nocte mihi Trojæ victoria parta eſt:
Pergama tunc vici, cum vinci poſſe coegi.
Deſine Tydiden vultuque & murmure nobis
Oſtentare meum: pars eſt ſua laudis in illo.
Nec tu, cum ſocia clypeum pro claſſe tenebas;
Solus eras; tibi turba comes: mihi contigit unus:
Qui, niſi pugnacem ſciret ſapiente minorem
Eſſe, nec indomitæ deberi præmia dextræ,
Ipſe quoque hæc peteret; peteret moderatior Ajax,
Eurypyluſque ferox claroque Andremone natus:
Nec minus Idomeneus, patriaque creatus eadem
Meriones: peteret majoris frater Atridæ:

Quip-

Quippe manu fortes, nec ſunt tibi Marte ſecundi,
Conſiliis ceſſere meis. Tibi dextera bello
Utilis; ingenium eſt, quod eget moderamine noſtro.
Tu vires ſine mente geris: mihi cura futuri eſt.
Tu pugnare potes: pugnandi tempora mecum
Eligit Atrides. Tu tantum corpore prodes;
Nos animo: quantoque ratem qui temperat anteit
Remigis officium; quanto eſt dux milite major;
Tantum ego te ſupero. Nec non in corpore noſtro
Pectora ſunt potiora manu: vigor omnis in illis.
At vos, o proceres, vigili date præmia veſtro,
Proque tot annorum curis, quas anxius egi,
Hunc titulum meritis penſandum reddite noſtris.
Jam labor in fine eſt; obſtantia fata removi;
Altaque, poſſe capi faciendo, Pergama cepi.
Per ſpes nunc ſocias, caſuraque mœnia Troum,
Perque deos oro, quos hoſti nuper ademi,
Per, ſi quid ſupereſt, quod ſit ſapienter agendum,
Si quid adhuc audax, ex præcipitique petendum eſt,
Si Trojæ fatis aliquid reſtare putatis,
Eſte mei memores; aut, ſi mihi non datis arma,
Huic date. & oſtendit ſignum fatale Minervæ.
Mota manus procerum eſt: &, quid facundia poſſet,
Tum patuit, fortiſque viri tulit arma diſertus.
Hectora qui ſolus, qui ferrum, ignemque, Jovemque
Suſtinuit toties, unam non ſuſtinet iram:
Invictumque virum vicit dolor. Arripit enſem;
Et, Meus hic certe eſt; an & hunc ſibi poſcit Ulyſſes?
Hoc, ait, utendum eſt in me mihi; quique cruore
Sæpe Phrygum maduit, domini nunc cæde madebit:
Ne quiſquam Ajacem poſſit ſuperare, niſi Ajax.
Dixit, & in pectus tum demum vulnera paſſum,
Qua patuit ferro, lethalem condidit enſem.
Nec valuere manus infixum educere telum:
Expulit ipſe cruor: rubefactaque ſanguine tellus
Purpureum viridi genuit de ceſpite florem,
Qui prius Oebalio fuerat de vulnere natus.
Littera communis mediis pueroque viroque
Inſcripta eſt foliis: hæc nominis, illa querelæ:

Hec-

*Hecuba Polymneſtoris oculos defodiens, & in canem verſa.*

## FAB. II.

Victor ad Hypſipyles patriam, clarique Thoantis,
Et veterum terras infames cæde virorum
Tranſierat: tandem portu, votoque potitus
Vela dat, ut referat Tyrinthia tela ſagittas.
Quæ poſtquam ad Grajos, domino comitante, revexit,
Impoſita eſt ſero tandem manus ultima bello.
Troja ſimul, Priamuſque cadunt. Priameja conjux
Perdidit infelix hominis poſt omnia formam,
Externaſque novo latratu terruit auras.
Longus in anguſtum qua clauditur Helleſpontus,
Ilion ardebat, neque adhuc conſederat ignis;
Exiguumque ſenis Priami Jovis ara cruorem
Combiberat: tractiſque comis antiſtita Phœbi
Non profecturas tendebat ad æthera palmas.
Dardanidas matres patriorum ſigna deorum,
Dum licet, amplexas, ſuccenſaque templa tenentes
Invidioſa trahunt victores præmia Graji.
Mittitur Aſtyanax illis de turribus, unde
Pugnantem pro ſe, proavitaque regna tuentem
Sæpe videre patrem monſtratum a matre ſolebat.
Jamque viam ſuadet Boreas, flatuque ſecundo
Carbaſa mota ſonant, jubet uti navita ventis.
Troja vale, rapimur, clamant, dantque oſcula terræ
Troades, & patriæ fumantia tecta relinquunt.
Ultima conſcendit claſſem (miſerabile viſu)
In mediis Hecube natorum inventa ſepulchris.
Prenſantem tumulos, atque oſſibus oſcula dantem
Dulichiæ traxere manus. tamen unius hauſit,
Inque ſinu cineres ſecum tulit Hectoris hauſtos.
Hectoris in tumulo canum de vertice crinem,
Inferias inopes, crinem lacrymaſque reliquit.
Eſt, ubi Troja fuit, Phrygiæ contraria tellus;
Biſtoniis habitata viris. Polymneſtoris illic
Regia dives erat, cui te commiſit alendum
Clam, Polydore, pater, Phrygiiſque removit ab armis

Con-

Conſilium ſapiens, ſceleris niſi præmia magnas
Adjeciſſet opes, animi irritamen avari.
Ut cecidit fortuna Phrygum, capit impius enſem
Rex Thracum, juguloque ſui demiſit alumni:
Et tanquam tolli cum corpore crimina poſſent,
Exanimem e ſcopulo ſubjectas miſit in undas.
Litore Threicio claſſem religarat Atrides,
Dum mare pacatum, dum ventus mitior eſſet.
Hic ſubito, quantus cum viveret eſſe ſolebat,
Exit humo late rupta, ſimiliſque minanti
Temporis illius vultum referebat Achilles,
Quo ferus injuſto petiit Agamemnona ferro.
Immemoreſque mei diſceditis, inquit, Achivi?
Obrutaque eſt mecum virtutis gratia noſtræ?
Ne facite: utque meum non ſit ſine honore ſepulchrum,
Placet Achilleos mactata Polyxena manes.
Dixit: & immiti ſociis parentibus umbræ,
Rapta ſinu matris, quam jam prope ſola fovebat;
Fortis, & infelix, & pluſquam fœmina virgo
Ducitur ad tumulum, diroque fit hoſtia buſto.
Quæ memor ipſa ſui, poſtquam crudelibus aris
Admota eſt, ſenſitque ſibi fera ſacra parari;
Utque Neoptolemum ſtantem, ferrumque tenentem;
Utque ſuo vidit figentem lumina vultu,
Utere jamdudum generoſo ſanguine, dixit,
Nulla mora eſt. Aut tu jugulo, vel pectore telum
Conde meo: jugulumque ſimul, pectuſque retexit:
Scilicet haud ulli ſervire Polyxena vellem:
Haud per tale ſacrum numen placabitis ullum:
Mors tantum vellem matrem mea fallere poſſet;
Mater obeſt, minuitque necis mihi gaudia: quamvis
Non mea mors illi, verum ſua vita gemenda eſt.
Vos modo, ne Stygios adeam non libera manes,
Eſte procul, ſi juſta peto; tactuque viriles
Virgineo removete manus: acceptior illi,
Quiſquis is eſt, quem cæde mea placare paratis;
Liber erit ſanguis. Si quos tamen ultima noſtri
Verba movent oris, Priami vos filia regis
Nunc captiva rogat: genitrici corpus inemptum
Reddite, neve auro redimat jus triſte ſepulcri,
Sed lacrymis: Tunc, cum poterat, redimebat & auro.
Dixerat: Et populus lacrymas, quas illa tenebat;

Non

Non tenet: ipſe etiam flens, invituſque ſacerdos
Præbita conjecto rupit præcordia ferro.
Illa ſuper terram defecto poplite labens,
Pertulit intrepidos ad fata noviſſima vultus.
Tunc quoque cura fuit partes velare tegendas,
Cum caderet, caſtique decus ſervare pudoris.
Troades excipiunt, deploratoſque recenſent
Priamidas, & quid dederit domus una cruoris.
Teque gemunt, virgo, teque, o modo regia conjux,
Regia dicta parens, Aſiæ florentis imago,
Nunc etiam prædæ mala ſors: quam victor Ulyſſes
Eſſe ſuam nollet: niſi quod tamen Hectora partu
Ediderat: Dominum matri vix repperit Hector.
Quæ corpus complexa animæ tam fortis inane,
Quas toties patriæ dederat, natiſque, viroque,
Huic quoque dat lacrymas, lacrymas in vulnere fundit,
Oſculaque ore tegit, conſuetaque pectora plangit:
Canitiemque ſuam concreto ſanguine verrens,
Plura quidem, ſed & hæc laniato pectore dixit:
Nata tuæ (quid enim ſupereſt?) dolor ultime matris,
Nata jaces: videoque tuum mea vulnera pectus:
Et, ne perdiderim quenquam ſine cæde meorum;
Tu quoque vulnus habes: at te, quia fœmina, rebar
A ferro tutam. Cecidiſti & fœmina ferro,
Totque tuos idem fratres, te perdidit idem
Exitium Trojæ, noſtrique orbator Achilles.
At poſtquam cecidit Paridis Phœbique ſagittis,
Nunc certe, dixi, non eſt metuendus Achilles.
Tunc quoque mi metuendus erat. Cinis ipſe ſepulti
In genus hoc ſævit: tumulo quoq; ſenſimus hoſtem.
Æacidæ fœcunda fui: jacet Ilion ingens,
Eventuque gravi finita eſt publica clades,
Sed finita tamen, ſoli mihi Pergama reſtant,
In curſuque meus dolor eſt. Modo maxima rerum,
Tot generis, natiſque potens, nuribuſque, viroque,
Nunc trahor exul, inops, tumulis avulſa meorum,
Penelopæ munus: quæ me data penſa trahentem
Matribus oſtendens Ithacis, Hæc Hectoris illa eſt
Clara parens, hæc eſt, dicet, Priameja conjux.
Poſtque tot amiſſos tu nunc, quæ ſola levabas
Maternos luctus, hoſtilia buſta piaſti,

In-

Inferias hoſti peperi? quo ferrea reſto?
Quidve moror? quo me ſervas damnoſa ſenectus?
Quo dii crudeles, niſi uti nova funera cernam,
Vivacem differtis anum? Quis poſſe putaret
Felicem Priamum poſt diruta Pergama dici?
Felix morte ſua eſt. Nec te, mea nata, peremptam
Aſpicit: & vitam pariter, regnumque reliquit.
At puto funeribus dotabere regia virgo,
Condeturque tuum monumentis corpus avitis:
Non hæc eſt fortuna domus. Tibi munera matris
Contingent fletus, peregrinæque hauſtus arenæ.
Omnia perdidimus: ſupereſt, cur vivere tempus
In breve ſuſtineam, proles gratiſſima matri,
Nunc ſolus, quondam minimus de ſtirpe virili,
Has datus Iſmario regi Polydorus in oras.
Quid moror interea crudelia vulnera lymphis
Abluere? & ſparſos immiti ſanguine vultus?
Dixit, & ad litus paſſu procedit anili,
Albentes lacerata comas. Date Troades urnam;
Dixerat infelix, liquidas hauriret ut undas.
Aſpicit ejectum Polydori in litore corpus,
Factaque Threiciis ingentia vulnera telis.
Troades exclamant, obmutuit illa dolore:
Et pariter vocem, lacrymaſque introrſus obortas
Devorat ipſe dolor; duroque ſimillima ſaxo
Torpet, & adverſa figit modo lumina terra,
Interdum torvos extollit ad æthera vultus;
Nunc poſiti ſpectat vultum, nunc vulnera nati;
Vulnera præcipue, ſeque armat, & inſtruit ira.
Qua ſimul exarſit, tanquam regina maneret,
Ulciſci ſtatuit: pœnæque in imagine tota eſt.
Utque furit catulo lactente orbata leæna,
Signaque nacta pedum, ſequitur quem non videt hoſtem:
Sic Hecube, poſtquam cum luctu miſcuit iram,
Non oblita animorum, annorum oblita ſuorum,
Vadit ad artificem diræ Polymneſtora cædis,
Colloquiumque petit. nam ſe monſtrare relictum
Velle latens illi, quod nato redderet, aurum.
Credidit Odryſius, prædæque aſſuetus amore,
In ſecreta venit. Tum blando callidus ore,
Tolle moras Hecube, dixit; da munera nato:
Omne fore illius, quod das, quod & ante dediſti;
Per Superos juro. Spectat truculenta loquentem,

Fal-

Falſaque jurantem, tumidaque exæſtuat ira;
Atque ita correpto, captivarum agmina matrum
Invocat, & digitos in perfida lumina condit,
Expilatque genis oculos (facit ira valentem)
Immergitque manus, fœdataque ſanguine fonti
Non lumen (neque enim ſupereſt) loca luminis
haurit.
Clade ſui Thracum gens irritata tyranni,
Troada telorum lapidumque inceſſere jactu
Cœpit. At hæc miſſum rauco cum murmure ſaxum
Morſibus inſequitur, rictuque ad verba parato
Latravit conata loqui. locus extat, & ex re
Nomen habet, veterumque diu memor illa malorum
Tum quoque Sithonios ululavit mœſta per agros,
Illius Troaſque ſuos, hoſteſque Pelaſgos,
Illius fortuna deos quoque moverat omnes:
Sic omnes, ut & ipſa Jovis conjuxque, ſororque
Eventus Hecubam meruiſſe negaverit illos.

*Memnonis cineres in aves.*

*FAB. III.*

NOn vacat Auroræ, quanquam iiſdem faverat armis,
Cladibus & caſu Trojæque Hecubæque moveri.
Cura deam propior, luctuſque domeſticus angit
Memnonis amiſſi: Phrygiis quem lutea campis
Vidit Achillea pereuntem cuſpide mater.
Vidit: & ille color, quo matutina rubeſcunt
Tempora, palluerat; latuitque in nubibus æther;
At non impoſitos ſupremis ignibus artus
Suſtinuit ſpectare parens: ſed crine ſoluto
Sicut erat, magni genibus procumbere non eſt
Dedignata Jovis, lacrymiſque has addere voces.
Omnibus inferior, quas ſuſtinet aureus æther,
(Nam mihi ſunt totum rariſſima templa per orbem)
Diva tamen veni, non ut delubra, dieſque

Des

Des mihi ſacrificos, caliturasque ignibus aras:
Si tamen aſpicias quantum tibi fœmina præſtem;
Tum cum luce nova noctis confinia ſervo,
Præmia danda putes. Sed non ea cura, neque hic eſt
Nunc ſtatus Auroræ, meritos ut poſcat honores:
Memnonis orba mei venio; qui fortia fruſtra
Pro patruo tulit arma ſuo: primiſque ſub annis
Occidit a forti (ſic Dii voluiſtis) Achille.
Da precor huic aliquem ſolatia mortis honorem;
Summe deum rector, maternaque vulnera leni.
Jupiter annuerat: Cum Memnonis arduus alto
Corruit igne rogus, nigrique volumina fumi
Infecere diem: veluti cum flumina natas
Exhalant nebulas, nec Sol admittitur infra.
Atra favilla volat, glomerataque corpus in unum
Denſatur, faciemque capit, ſumitque colorem,
Atque animum ex igni: levitas ſua præbuit alas.
Et primo ſimilis volucri, mox vera volucris
Inſonuit pennis: pariter ſonuere ſorores
Innumeræ, quibus eſt eadem natalis origo.
Terque rogum luſtrant; & conſonus exit in auras
Ter plangor: quarto ſeducunt caſtra volatu.
Tunc duo diverſa populi de parte feroces
Bella gerunt, roſtriſque & aduncis unguibus iras
Exercent, alaſque, adverſaque pectora laſſant:
Inferiæque cadunt cineri cognata ſepulto
Corpora, ſeque viro forti meminere creatas.
Præpetibus ſubitis nomen facit autor: ab illo
Memnonides dictæ, cum Sol duodena peregit
Signa, parentali morituræ morte rebellant.
Ergo aliis latraſſe Dymantida flebile viſum eſt;
Luctibus eſt Aurora ſuis intenta, piaſque
Nunc quoque dat lacrymas, & toto rorat in orbe.

## *Anii filiæ in columbas.*

## *FAB. IV.*

NOn tamen everſam Trojæ cum mœnibus eſſe
Spem quoque fata ſinunt. ſacra, & ſacra altera patrem
Fert humeris venerabile onus Cytherejus heros,
De tantiſque opibus prædam prius eligit illam,
Aſcaniumque ſuum; profugaque per æquora claſſe
Fertur ab Antandro, ſcelerataque litora Thracum,
Et Polydoreo manantem ſanguine terram
Linquit, & utilibus ventis, æſtuque ſecundo
Intrat Apollineam, ſociis comitantibus, urbem.
Hunc Anius, quo rege homines, antiſtite Phœbus
Rite colebatur, temploque, domoque recepit,
Urbemque oſtendit, delubraque nota, duaſque
Latona quondam ſtirpes pariente retentas,
Thure dato flammis, vinoque in thura profuſo,
Cæſarumque boum fibris de more crematis,
Regia tecta petunt! poſitiſque tapetibus altis
Munera cum liquido capiunt Cerealia Baccho.
Tunc pius Anchiſes: O Phœbi lecte ſacerdos,
Fallor? an & natum, cum primum hæc mœnia vidi,
Biſque duas natas, quantum reminiſcor, habebas?
Huic Anius niveis circumdata tempora vittis
Concutiens, & triſtis ait: Non falleris heros
Maxime; vidiſti natorum quinque parentem,
Quem nunc (tanta homines rerum inconſtantia verſat)
Pene vides orbum. Quod enim mihi filius abſens
Auxilium? quem dicta ſuo de nomine tellus
Andros habet, pro patre locumque & regna tenentem.
Delius augurium dedit huic: dedit altera Liber
Fœmineæ ſtirpi voto majora fideque
Munera. Nam tactu natarum cuncta mearum
In ſegetem, laticemque meri, baccamque Minervæ
Transformabantur: diveſque erat uſus in illis.
Hoc ubi cognovit Trojæ populator Atrides,
(Ne non ex aliqua veſtram ſenſiſſe procellam
Nos quoque parte putes) armorum viribus uſus
Abſtrahit invitas gremio genitoris, alantque

Im-

Imperat Argolicam cœleſti munere gentem.
Effugiunt quo quæque poteſt: Eubæa duabus,
Et totidem natis Andros fraterna petita eſt.
Miles adeſt: & ni dedantur, bella minatur.
Victa metu pietas conſortia corpora pœnæ
Dedidit: & timido poſſes ignoſcere fratri.
Non hic Æneas, non qui defenderet Andron
Hector erat, per quos decimum duraſtis in annum.
Jamque parabantur captivis vincla lacertis:
Illæ attollentes etiamnum libera cœlo
Brachia, Bacce pater, fer opem, dixere: tulitque
Muneris autor opem (ſi miro perdere more
Ferre vocatur opem) nec qua ratione figuram
Perdiderint, potui ſcire, aut nunc dicere poſſum.
Summa mali nota eſt: Pennas ſumpſere, tuæque
Conjugis in volucres niveas abiere columbas.

*Orionis filiæ pro Thebanis immolatæ, & duo juvenes ex earum favillis.*

## F A B. V.

Talibus atque aliis poſtquam convivia dictis
Implerunt, menſa ſomnum petiere remota:
Cumque die ſurgunt, adeuntque oracula Phœbi:
Qui petere antiquam matrem, cognataque juſſit
Litora. Proſequitur rex, & dat munus ituris,
Anchiſæ ſceptrum, chlamydem, pharetramque nepoti,
Craterem Æneæ, quem quondam miſerat illi
Hoſpes ab Aoniis Therſes Iſmenius oris:
Miſerat hunc illi Therſes: fabricaverat Alcon
Myleus, & longo cœlaverat argumento.
Urbs erat, & ſeptem poſſes oſtendere portas,
Hæ pro nomine erant, & quæ foret illa, docebant:
Ante urbem exequiæ, tumulique, igneſque, rogique,
Effuſæque comas, & apertæ pectora matres
Significant luctum: Nymphæ quoque flere videntur,
Siccatoſque queri fontes: ſine frondibus arbor
Nuda riget: lambunt arentia ſaxa capellæ:
Ecce facit mediis natas ab Orione Thebis,
Hanc non fœmineum jugulo dare pectus aperto,
Illam demiſſo per fortia pectora telo
Pro populo cecidiſſe ſuo, pulchriſque per urbem

Fu-

Funeribus ferri, celebrique in parte cremari:
Tum de virginea geminos exire favilla,
Ne genus intereat; juvenes, quos fama Coronas
Nominat, & cineri materno ducere pompam.

*Index Ambracius in ſaxum, & filii Moloſſi in aves.*

### FAB. VI. & VII.

HActenus antiquo ſignis fulgentibus ære
Summus in aurato crater erat aſper acantho.
Nec leviora datis Trojani dona remittunt,
Dantque ſacerdoti cuſtodem thuris acerram,
Dant pateram, claramque auro gemmiſque coronam.
Inde recordati Teucros a ſanguine Theucri
Ducere principium, Cretam tenuere, locique
Ferre diu nequiere Jovem: centumque relictis
Urbibus, Auſonios optant contingere portus.
Sævit hyems, jactatque viros, Strophadumque receptos
Portubus infidis exterruit ales Aello.
Et jam Dulichios portus, Ithacamque, Samumque,
Neritiaſque domos, regnum fallacis Ulyſſei,
Prætereunt vecti: certatam lite Deorum
Ambraciam, verſique vident ſub imagine ſaxum
Judicis, Actiaco quæ nunc ab Apolline nota eſt
Vocalemque ſua terram Dodonida quercu,
Chaonioſque ſinus: ubi nati rege Moloſſo
Impia ſubjectis fugere incendia pennis.

*Polyphemus Galateæ amore captus, & Acis in fluvium.*

### FAB. VIII.

PRoxima Phæacum felicibus obſita pomis
Rura petunt: Epiros ab his, regnataque vati
Buthrotos Phrygio, ſimulataque Troja tenetur.
Inde futurorum certi, quæ cuncta fideli
Priamides Helenus monitu prædixerat, intrant
Sicaniam. Tribus hæc excurrit in æquora linguis:
E quibus imbriferos eſt verſa Pachynos ad Auſtros,
Mollibus expoſitum Zephyris Lilybæon: ad Arctos
Æquo-

Æquoris expertes ſpectat, Boreamque Peloros.
Hanc ſubeunt Teucri remis æſtuque ſecundo,
Sub noctem potitur Zanclæa claſſis arena.
Scylla latus dextrum, lævum irrequieta Charybdis
Infeſtat: vorat hæc raptas, revomitque carinas,
Illa feris atram canibus ſuccingitur alvum,
Virginis ora gerens, & (ſi non omnia vates
Ficta reliquerunt) aliquo quoque tempore virgo;
Hanc multi petiere proci: quibus illa repulſis
Ad pelagi Nymphas, pelagi gratiſſima Nymphis,
Ibat, & eluſos juvenum narrabat amores,
Cui dum pectendos præbet Galatea capillos,
Tallibus alloquitur referens ſuſpiria dictis:
Te tamen, o virgo, genus haud immite virorum
Expetit; utque facis, potes his impune negare.
At mihi, cui pater eſt Nereus, quam cœrula Doris
Enixa eſt, quæ ſum turba quoque tuta ſororum,
Non niſi per luctus licuit Cyclopis amorem.
Effugere: & lacrymæ vocem impediere loquentis;
Quas ubi marmoreo deterſit pollice virgo,
Et ſolata Deam eſt, Refer., o cariſſima, dixit,
Neve tui cauſam tege, ſum tibi fida, doloris,
Nereis his contra reſecuta Cratæide natam eſt.
Acis erat Fauno, Nymphaque Symæthide cretus;
Magna quidem patriſque ſui, matriſque voluptas,
Noſtra tamen major: nam me ſibi junxerat uni
Pulcher, & octonis iterum natalibus actis
Signarat teneras dubia lanugine malas.
Hunc ego, me Cyclops nullo cum fine petebat;
Nec, ſi quæſieris odium Cyclopis, amorne
Acidis in nobis fuerit præſtantior, edam.
Par utrumque fuit. Proh! Quanta potentia regni
Eſt, Venus alma, tui! Nempe ille immitis, & ipſis
Horrendus ſylvis, & viſus ab hoſpite nullo
Impune, & magni cum Diis contemptor Olympi;
Quid ſit amor ſentit, noſtrique cupidine captus
Uritur, oblitus pecorum, antrorumque ſuorum.
Jamque tibi formæ, jamque eſt tibi cura placendi:
Jam rigidos pectis raſtris, Polypheme, capillos,
Jam libet hirſutam tibi falce recidere barbam,
Et ſpectare feros in aqua & componere vultus:
Cædis amor, feritaſque, ſitiſque immenſa cruoris
Ceſſant, & tutæ veniunt abeuntque carinæ.

Telemus interea Siculum delatus in æquor,
Telemus Eurymides, quem nulla feſellerat ales
Terribilem Polyphemon adit, Lumenque, quod unum
Fronte geris media, rapiet tibi, dixit, Ulyſſes.
Riſit: &, O vatum ſtolidiſſime, falleris, inquit;
Altera jam rapuit. Sic fruſtra vera monentem
Spernit: & aut gradiens ingenti litora paſſu
Degravat; aut feſſu ſub opaca revertitur antra.
Prominet in pontum cuneatus acumine longo
Collis; utrumque latus circumfluit æquoris unda.
Huc ferus aſcendit Cyclops, mediuſque reſedit;
Lanigeræ pecudes nullo ducente ſecutæ.
Cui poſtquam pinus, baculi quæ præbuit uſum,
Ante pedes poſita eſt, antennis apta ferendis,
Sumptaque arundinibus compacta eſt fiſtula centum,
Senſerunt toti paſtoria ſibila montes,
Senſerunt undæ. latitans ego rupe, meique
Acidis in gremio reſidens procul auribus hauſi
Talia dicta meis, auditaque verba notavi.
Candidior folio nivei Galatea liguſtri,
Floridio prato, longa procerior alno,
Splendidior viro, tenero laſcivior hædo,
Lævior aſſiduo detritis æquore conchis,
Solibus hybernis, æſtiva gratior umbra,
Nobilior pomis, platano conſpectior alta;
Lucidior glacie, matura dulcior uva,
Mollior & cycni plumis, & lacte coacto,
Et, ſi fugias, riguo formoſior horto.
Sævior indomitis eadem Galatea juvencis,
Durior annoſa quercu, fallacior undis,
Lentior & ſalicis virgis, & vitibus albis,
His immobilior ſcopulis, violentior amne,
Laudato pavone ſuperbior, acrior igni,
Aſperior tribulis, fœta truculentior urſa,
Surdior æquoribus, calcato immitior hydro;
Et (quod præcipue, ſi poſſem, demere vellem)
Non tantum cervo claris latratibus acto,
Verum etiam ventis, volucrique fugacior aura.
At bene ſi noris, pigeat fugiſſe: moraſque
Ipſa tuas damnes, & me retinere labores.
Sunt mihi pars montis vivo pendentia ſaxo
Antra, quibus nec Sol medio ſentitur in æſtu;

Nec

Nec ſentitur hyems: ſunt poma gravantia ramos;
Sunt auro ſimiles longis in vitibus uvæ,
Sunt & purpureæ; tibi & has ſervamus, & illas.
Ipſa tuis manibus ſylveſtri nata ſub umbra
Mollia fraga leges, ipſa autumnalia corna,
Prunaque non ſolum nigro liventia ſucco,
Verum etiam generoſa, novaſque imitantia ceras.
Nec tibi caſtaneæ, me conjuge, nec tibi deerunt
Arbutei fœtus: Omnis tibi ſerviet arbos.
Hoc pecus omne meum eſt. multæ quoque vallibus errant,
Multas ſylva tegit, multæ ſtabulantur in antris:
Nec, ſi forte roges, poſſem tibi dicere, quot ſint:
Pauperis eſt numerare pecus: de laudibus harum
Nil mihi crediderìs: præſens potes ipſa videre,
Ut vix ſuſtineant diſtentum cruribus uber.
Sunt fœtura minor tepidis in ovilibus agni:
Sunt quoque par ætas aliis in ovilibus hœdi.
Lac mihi ſemper adeſt niveum; pars inde bibendæ
Servatur: partem liquefacta coagula durant.
Nec tibi deliciæ faciles, vulgataque tantum
Munera contingent: damæ, leporeſque, capræque,
Parque columbarum, demptuſque cacumine nidus.
Inveni geminos, qui tecum ludere poſſint
Inter ſe ſimiles, vix ut dignoſcere poſſis,
Villoſæ catulos in ſummis montibus urſæ:
Inveni, & dixi, Dominæ ſervabimus iſtos.
Jam modo cæruleo nitidum caput exere ponto,
Jam Galatea veni: nec munera deſpice noſtra.
Certe ego me novi, liquidæque in imagine vidi
Nuper aquæ: placuitque mihi mea forma videnti.
Aſpice ſim quantus: non eſt hoc corpore major
Jupiter in cœlo (nam vos narrare ſoletis
Neſcio quem regnare Jovem) coma plurima torvos
Prominet in vultus, humeroſque ut lucus obumbrat.
Nec, mea quod duris horrent denſiſſima ſetis
Corpora, turpe puta: Turpis ſine frondibus arbor;
Turpis equus, niſi colla jubæ flaventia velent.
Pluma tegit volucres; ovibus ſua lana decori eſt:
Barba viros, hirtæque decent in corpore ſetæ.
Unum eſt in media lumen mihi fronte, ſed inſtar
Ingentis clypei. Quid? Non hæc omnia magno.

Sol videt e cœlo? Solis tamen unicus orbis:
Adde, quod in veſtro genitor meus æquore regnat:
Hunc tibi do ſocerum: tantum miſerere, preceſque
Supplicis exaudi: tibi enim ſuccumbimus uni:
Quique Jovem, & cœlum ſperno, & penetrabile fulmen,
Nerei te veneror: tua fulmine ſævior ira eſt.
Atque ego contemptus eſſem patientior hujus,
Si fugeres omnes. Sed cur, Cyclope repulſo,
Acin amas? præferſque meis amplexibus Acin?
Ille tamen placeatque ſibi, placeatque licebit,
Quod nollem, Galatea, tibi: modo copia detur,
Sentiet eſſe mihi tanto pro corpore vires.
Viſcera viva traham; divulſaque membra per agros,
Perque tuas ſpargam, ſi ſe tibi miſceat, undas.
Uror enim, læſuſque exæſtuat acrius ignis,
Cumque ſuis videor tranſlatam viribus Ætnam
Pectore ferre meo: Nec tu Galatea moveris.
Talia nequicquam queſtus (nam cuncta videbam)
Surgit: &, ut taurus vacca furibundus adempta,
Stare nequit; ſylviſque & notis ſaltibus errat.
Cum ferus ignaros, nec quicquam tale timentes
Me videt, atque Acin: Videoque, exclamat, & iſta
Ultima ſit faciam Veneris concordia veſtræ.
Tantaque vox, quantam Cyclops iratus habere
Debuit, illa fuit. Clamore perhorruit Ætna.
Aſta ego vicino patefacta ſub æquore mergor.
Terga fugæ dederat converſa Symthæius heros,
Et, Fer opem Galatea, precor, mihi ferte parentes,
Dixerat; & veſtris periturum admittite regnis.
Inſequitur Cyclops, partemque e monte revulſam
Mittit, & extremus quamvis pervenit ad illum
Angulus e ſaxo, totum tamen obruit Acin.
At nos, quod fieri ſolum per fata licebat,
Fecimus, ut vires aſſumeret Acis avitas.
Puniceus de mole cruor manabat; & intra
Temporis exiguum rubor evaneſcere cœpit:
Fitque color primo turbati fluminis imbre,
Purgaturque mora. Tum moles tacta dehiſcit:
Vivaque par rimas, proceraque ſurgit arundo:
Oſque cavum ſaxi ſonat exultantibus undis.
Miraque res, Subito media tenus extitit alvo
In-

Incinctus juvenis flexis nova cornua cannis:
Qui, niſi quod major, quod toto cœrulus ore eſt
Acis erat: Et ſic quoque erat, tamen Acis in amnem
Verſus, & antiquum tenuerunt flumina nomen.

*Glaucus in deum marinum.*

*FAB. IX.*

DEſierat Galatea loqui: cœtuque ſoluto
Diſcedunt, placidiſque natant Nereides undis.
Scylla redit: neque enim medio ſe credere ponto
Audet, & aut bibula ſine veſtibus errat arena,
Aut ubi laſſata eſt, ſeductos nacta receſſus
Gurgitis incluſa ſua membra refrigerat unda.
Ecce fretum ſcindens alti novus incola ponti,
Nuper in Euboica verſis Anthedone membris,
Glaucus adeſt, viſæque cupidine virginis ardet;
Et quæcunque putat fugientem poſſe morari,
Verba refert. Fugit illa tamen, veloxque timore
Pervenit in ſummum poſiti prope litora montis.
Ante fretum eſt ingens apicem conjectus in unum
Longa ſub arboribus convexus ad æquora vertex.
Conſtitit hic: & tuta loco, monſtrumne, Deuſne
Ille ſit ignorans, admiraturque colorem,
Cæſariemque humeros, ſubjectaque terga tegentem;
Ultimaque excipiat quod tortilis inguina piſcis.
Senſit, & innitens, quæ ſtabat proxima, moli,
Non ego prodigium, nec ſum fera bellua, virgo,
Sed Deus, inquit, aquæ; nec majus in æquore Proteus
Jus habet, & Triton, Athamantiadeſque Palæmon.
Ante tamen mortalis eram, ſed ſcilicet altis
Deditus æquoribus, tantum exercebar in illis.
Nam modo ducebam ducentia retia piſces:
Nunc in mole ſedens moderabar arundine linum.
Sunt viridi prato confinia litora, quorum
Altera pars undis, pars altera cingitur herbis:
Quas neque cornigeræ merſu læſere juvencæ,
Nec placidæ carpſiſtis oves, hirtæve capellæ:
Non apis inde tulit collectos ſedula flores.
Non data ſunt capiti genialia ſerta, nec unquam

Falciferæ ſecuere manus. Ego primus in illo
Ceſpite conceſſi, dum lina madentia ſicco:
Utque recenſerem captivos ordine piſces:
Inſuper expoſui, quos aut in retia caſus,
Aut ſua credulitas in aduncos egerat hamos.
Res ſimilis ficta: ſed quid mihi fingere prodeſt?
Gramine contacto cœpit mea præda moveri,
Et motare latus, terraque ut in æquore niti.
Dumque moror, mirorque ſimul, fugit in omnis in
undas
Turba ſuas, dominumque novum, lituſque relinquunt.
Obſtupui; dubitoque diu, cauſamque requiro,
Num Deus hæc aliquis, num ſuccus fecerit herbæ.
Quæ tamen has, inquam, vires habet herba? manuque
Pabula decerpſi, decerptaque dente momordi
Vix bene combiberant ignotos guttura ſuccos:
Cum ſubito trepidare intus præcordia ſenſi,
Alteriuſque rapi naturæ pectus amore.
Nec potui reſtare diu: Repetendaque nunquam
Terra vale, dixi, corpuſque ſub æquore merſi.
Dii maris exceptum ſocio dignantur honore,
Utque mihi, quæcunque feram mortalia, demant;
Oceanum, Tethymque rogant. Ego luſtror ab illis,
Et, purgante nefas novies mihi carmine dicto,
Pectora fluminibus jubeor ſupponere centum.
Nec mora: diverſis lapſi de partibus amnes,
Totaque vertuntur ſupra caput æquora noſtrum:
Quæ poſtquam redeunt, alium me corpore toto,
Ac fueram nuper, nec eundem mente recepi.
Hactenus acta tibi poſſum memoranda referre:
Hactenus & memini: nec mens mea cætera ſenſit.
Hanc ego tum primum viridem ferrugine barbam.
Cæſariemque meam, quam longa per æquora verro,
Ingenteſque humeros, & cœrula brachia vidi,
Cruraque pinnigero curvata noviſſima piſce.
Quid tamen hæc ſpecies? quid Diis placuiſſe marinis,
Quid juvat eſſe Deum, ſi tu non tangeris iſtis?
Talia dicentem, dicturum plura reliquit
Scylla Deum. Furit ille, irritatuſque repulſa,
Prodigioſa petit Titanidos atria Circes.

PUB.

# PUB. OVIDII NASONIS
# METAMORPHOSEON
## LIBER XIV.

*Scylla inguina in canes.*

*FAB. I.*

JAmque giganteis injectam faucibus Ætnam,
Arvaque Cyclopum, quid raſtra, quis uſus aratri
Necia, nec quicquam junctis debentia bobus
Liquerat Euboicus tumidarum cultor aquarum;
Liquerat & Zanclen, adverſaque mœnia Rhegi,
Navifragumque fretum, gemino quod litore preſſum
Auſoniæ Siculæque tenet confinia terræ.
Inde manu magna Tyrrhena per æquora vectus,
Herbiferos adiit colles, atque atria Glaucus
Sole ſatæ Circes, variarum plena ferarum.
Quam ſimul aſpexit, dicta, acceptaque ſalute,
Diva Dei miſerere, precor: nam ſola levare
Tu potes hunc, dixit, (videar modo dignus) amorem.
Quanta ſit herbarum, Titani, potentia nulli
Quam mihi cognitius, qui ſum mutatus ab illis:
Neve mei non nota tibi ſit cauſa furoris,
Litore in Italico, Meſſenia mœnia contra,
Scylla mihi viſa eſt. Pudor eſt promiſſa, preceſque,
Blanditiaſque meas, contemptaque verba referre.
At tu, ſive aliquod regnum eſt in carmine, carmen
Ore move ſacro: ſive expugnantior herba eſt,
Utere tentatis operoſæ viribus herbæ.
Nec medeare mihi, ſaneſque hæc vulnera mando;
Fineque nil opus eſt: partem ferat illa caloris.
At Circe (neque enim flammis habet aptius ulla
Talibus ingenium: ſeu cauſa eſt hujus in ipſa,
Seu Venus indicio facit hoc offenſa paterno)
Talia verba refert: Melius ſequerere volentem.
Optantemque eadem, parilique cupidine captam.

Dignus eras, ultro poteras certeque rogari:
Et, ſi ſpem dederis, mihi crede, rogaberis ultro;
Ne dubites: adſitque tuæ fiducia formæ.
En Ego cum Dea ſim, nitidi cum filia Solis,
Carmine cum tantum, tantum quoque gramine poſſim,
Ut tua ſim, voveo: ſpernentem ſperne, ſequenti
Redde vices; unoque duas ulciſcere facto.
Talia tentanti, Prius, inquit, in æquore frondes,
Glaucus, & in ſummis naſcentur montibus algæ,
Soſpite quam Scylla noſtri mutentur amores.
Indignata Dea eſt: & lædere quatenus ipſum
Non poterat, nec vellet amans, iraſcitur illi.
Quæ ſibi prælata eſt: Veneriſque offenſa repulſa
Protinus horrendis infamia pabula ſuccis
Conterit, & tritis Hecateja carmina miſcet,
Cærulaque induitur velamina, perque ferarum
Agmen adulantum media procedit ab aula:
Oppoſitumque petens contra Zancleja ſaxa
Rhegion, ingreditur ferventes æſtibus undas:
In quibus, ut ſolida ponit veſtigia terra,
Summaque decurrit pedibus ſuper æquora ſiccis;
Parvus erat gurges curvos ſinuatus in arcus,
Grata quies Scyllæ, quo ſe referebat ab æſtu
Et maris, & cœli, medio cum plurimus orbe
Sol erat, & minimas a vertice fecerat umbras.
Hunc Dea prævitiat, portentificiſque venenis
Inquinat: hic preſſos latices radice nocenti
Spargit, & obſcurum verborum ambage novorum
Ter novies carmen magico demurmurat ore.
Scylla venit, mediaque tenus deſcenderat alvo,
Cum ſua fœdari latrantibus inguina monſtris
Aſpicit. ac primo non credens corporis illas
Eſſe ſui partes, refugitque, abigitque, timetque
Ora proterva canum: ſed quos fugit, attrahit una:
Et corpus quærens femorum, crurumque, pedumque,
Cerberos rictus pro partibus invenit illis;
Statque canum rabies, ſubjectaque terga ferarum
Inguinibus truncis, uteroque extante coercet.

*Scylla*

*Scylla in ſaxum.*

## *FAB. II.*

Flevit amans Glaucus, nimiumque hoſtiliter uſa
Viribus herbarum fugit connubia Circes.
Scylla loco manſit, cumque eſt data copia primum,
In Circes odium ſociis ſpoliavit Ulyſſem.
Mox eadem Teucras fuerat merſura carinas,
Ni prius in ſcopulum, qui nunc quoque ſaxeus extat,
Transformata foret: ſcopulum quoque navita vitat.

*Cercopes in ſimias.*

## *FAB. III.*

Hunc ubi Trojanæ remis, avidamque Charybdim
Evicere rates, cum jam prope litus adeſſent
Auſonium, Libycas vento referuntur ad oras.
Excipit Ænean illic animoque, domoque
Non bene diſſidium Phrygii latura mariti
Sidonis: inque pyra ſacri ſub imagine facta
Incubuit ferro, deceptaque decipit omnes.
Rurſus arenoſæ fugiens nova mœnia terræ
Ad ſedes Erycis, fidumque velatus Aceſten,
Sacrificat, tumulumque ſui genitoris honorat:
Quaſque rates Iris Junonia pene cremarat,
Solvit; & Hippotadæ regnum, terraſque calenti
Sulphure fumantes, Acheloïadumque relinquit
Sirenum ſcopulos. orbataque præſide pinus
Inarimen, Prochytemque legit, ſterilique locatas
Colle Pithecuſas habitantum nomine dictas.
Quippe Deum genitor fraudem & perjuria quondam
Cercopum exoſus, gentiſque admiſſa doloſæ,
In deforme viros animal mutavit, ut iidem
Diſſimiles homini poſſent, ſimileſque videri;
Membraque contraxit, nareſque a fronte remiſſas
Contulit, & rugis peraravit anilibus ora;
Totaque velatos flaventi corpora villo
Miſit in has ſedes; nec non prius abſtulit uſum
Verborum, & natæ dira in perjuria linguæ:

Poſſe queri tantum rauco ſtridore reliquit.
Haus ubi præteriit, & Parthenopeja dextra
Mœnia deſeruit, læva de parte canori
Æolidæ tumulum, & loca fœta paluſtribus undis
Litora Cumarum, vivaciſque antra Sibyllæ
Intrat: &, ut manes adeat per Averna paternos,
Orat. At illa diu vultum tellure moratum
Erexit, tandumque Deo furibunda recepto,
Magna petis, dixit, vir factis maxime, cujus
Dextera per ferrum eſt, pietas ſpectata per ignes.
Pone tamen, Trojane, metum: potiere petitis;
Elyſiaſque domos, & regna noviſſima mundi
Me duce cognoſces, ſimulacraque chara parentis.
*Invia virtuti nulla eſt via*. Dixit: & auro
Fulgentem ramum ſylva Junonis Avernæ
Monſtravit, juſſitque ſuo divellere trunco.
Paruit Æneas, & formidabilis Orci
Vidit opes, atavoſque ſuos, umbramque ſenilem
Magnanimi Anchiſæ; didicit quoque jura locorum;
Quæque novis eſſent adeunda pericula bellis.
Inde ferens laſſos adverſo tramite paſſus,
Cum duce Cumæa fallit ſermone laborem.
Dumque iter horrendum per opaca crepuſcula carpit,
Seu Dea tu præſens, ſeu Diis gratiſſima, dixit,
Numinis inſtar eris ſemper mihi, meque fatebor
Muneris eſſe tui; quæ me loca mortis adire,
Quæ loca me viſæ voluiſti evadere mortis:
Pro quibus aerias meritis evectus ad auras,
Templa tibi ſtatuam, tribuam tibi thuris honores.
Reſpicit hunc vates, & ſuſpiratibus hauſtis,
Nec Dea ſum, dixit, nec ſacri thuris honore
Humanum dignare caput. neu neſcius erres,
Lux æterna mihi, carituraque fine dabatur,
Si mea virginitas Phæbo patuiſſet amanti.
Dum tamen hanc ſperat, dum præcorumpere donis
Me cupit, Elige, ait, virgo Cumæa, quid optes,
Optatis potiere tuis. Ego pulveris hauſti
Oſtendens cumulum, quot haberet corpora pulvis;
Tot mihi natales contingere vana rogavi.
Excidit, ut peterem juvenes quoque protinus annos.
Hos tamen ille mihi dabat, æternamque juventam,
Si venerem paterer. contempto munere Phœbi,
Innuba permaneo. Sed jam felicior ætas
Ter-

Terga dedit, tremuloque gradu venit ægra ſenectus,
Quæ patienda diu eſt: nam jam mihi ſecula ſeptem
Acta vides: ſupereſt, numeros ut pulveris æquem,
Tercentum meſſes, tercentum muſta videre.
Tempus erit, cum de tanto me corpore parvam
Longa dies faciet, conſumptaque membra ſenecta
Ad minimum redigentur onus; nec amata videbor,
Nec placuiſſe Deo. Phœbus quoque forſitan ipſe,
Vel non agnoſcet, vel dilexiſſe negabit:
Uſque adeo mutata ferar, nullique videnda:
Voce tamen noſcar: vocem mihi fata relinquent.

*Ulyſſis ſocii in ſues, & rurſus in priſtinam formam.*

*BAB. V. & VI.*

TAlia convexum per iter memorante Sibylla,
Sedibus Euboicam Stygiis emerſit in urbem
Trojus Æneas: ſacriſque ex more litatis,
Litora adit nondum nutricis habentia nomen.
Hic quoque ſubſtiterat poſt tædia longa laborum
Neritius Macareus, comes experientis Ulyſſei:
Deſertum quondam mediis in rupibus Ætnæ
Noſcit Achæmeniden: improviſoque repertum
Vivere miratus, Quis te caſuſve deuſve
Servat Achæmenide? Cur, inquit, barbara Grajum
Prora vehit? Petitur veſtra quæ terra carina?
Talia quærenti jam non hirſutus amictu,
Jam ſuus, & ſpinis concreto tegmine nullis
Fatur Achæmenides: Iterum Polyphemon, & illos
Aſpiciam fluidos humano ſanguine rictus,
Hæc mihi ni potior domus eſt, Ithacique carina,
Si minus Æneam veneror genitore. Nec unquam
Eſſe ſatis potero (præſtam licet omnia) gratus.
Quod loquor, & ſpiro, cœlumque & lumina Solis
Aſpicio (poſſumne ingratus & immemor eſſe?)
Ille dedit: quod non anima hæc Cyclopis in ora
Venit, & ut lumen jam nunc vitale relinquam,
Ut tumulo, aut certe non illa condar in alvo.
Quid mihi tunc animi, niſi quod timor abſtulit omnẽ
Senſum, animumque, fuit, cum vos petere alta relictus

Æquora conſpexi ? volui inclamare; ſed hoſti
Prodere me timui : veſter quoque clamor Ulyſſis
Pene rati nocuit . Vidi , cum monte revulſum
Immanem ſcopulum medias permiſit in undas;
Vidi iterum veluti tormenti viribus acta
Vaſta gigantæo jaculantem ſaxa lacerto:
Et ne deprimeret fluctuſve lapiſve carinam;
Pertimui, jam me non eſſe oblitus in illa.
Ut vero fuga vos ab acerba morte reduxit,
Ille quidem totam gemebundus obambulat Ætnam;
Prætentatque manu ſylvas, & luminis orbus
Rupibus incurſat, fœdataque brachia tabo
In mare protendens, gentem execratur Achivam.
Atque ait: O ſi quis referat mihi caſus Ulyſſem;
Aut aliquem ex ſociis, in quem mea ſæviat ira,
Viſcera cujus edam, cujus viventia dextra
Membra mea laniem, cujus mihi ſanguis inundet
Guttur, & eliſi trepident ſub dentibus artus!
Quam nullum, aut leve ſit damnum mihi lucis ademptæ!
Hæc, & plura ferox. Me luridus occupat horror
Spectantem vultus etiamnum cæde madentes,
Crudeleſque manus, & inanem luminis orbem,
Membraque, & humano concretam ſanguine barbam.
Mors erat ante oculos, minimum tamen ipſa doloris.
Et jam prenſurum, jam nunc mea viſcera rebar
In ſua merſurum: mentique hærebat imago
Temporis illius, quo vidi bina meorum
Ter quater affligi ſociorum corpora terræ:
Cum ſuper ipſe jacens hirſuti more leonis
Viſceraque, & carnes, cumque albis oſſa medullis,
Semianimeſque artus avidam condebat in alvum.
Me tremor invaſit: ſtabam ſine ſanguine mœſtus;
Mandentemque videns, ejectantemque cruentas
Ore dapes, & fruſtra mero glomerata vomentem;
Talia fingebam miſero mihi fata parari:
Perque dies latitans multos, omnemque tremiſcens
Ad ſtrepitum, mortemque timens, cupiduſque mori,
Glande famem pellens, & miſta frondibus herba;
Solus, inops, exſpes, letho pœnæque relictus,
Hanc

Hanc procul aſpexi longo poſt tempore navem,
Oravique fugam geſtu, ad litusque cucurri,
Et movi, Grajumque ratis Trojana recepit.
Tu quoque pande tuos, comitum gratiſſime, caſus,
Et ducis, & turbæ, quæ tecum eſt credita ponto.
Æolon ille refert Thuſco regnare profundo,
Æolon Hippotaden cohibentem carcere ventos,
Quos bovis incluſos tergo (memorabile munus)
Dulichium ſumpſiſſe ducem, flatuque ſecundo
Lucibus iſſe novem, & terram aſpexiſſe petitam;
Proxima poſt nonam cum ſeſe aurora moveret,
Invidia ſocios, prædæque cupidine victos
Eſſe ratos aurum, dempſiſſe ligamina ventis,
Cum quibus iſſe retro, per quas modo venerat undas,
Æoliique ratem portus repetiſſe tyranni.
Inde Lami veterem Læſtrygonis, inquit, in urbem
Venimus: Antiphates terra regnabat in illa.
Miſſus ad hunc ego ſum, numero comitante duorum,
Vixque fuga quæſita ſalus comitique, mihique;
Tertius e nobis Læſtrygonis impia tinxit
Ora cruore ſuo. Fugientibus inſtat, & agmen
Concitat Antiphates: coeunt, & ſaxa, trabeſque
Conjiciunt, merguntque viros, merguntque carinas.
Una tamen, quæ nos, ipſumque vehebat Ulyſſem,
Effugit. Amiſſa ſociorum parte dolentes,
Multaque conqueſti terris allabimur illis,
Quas procul hinc cernis: Procul hinc (mihi crede) videnda
Inſula viſa mihi: Tuque o juſtiſſime Troum,
Nate Dea (neque enim finito Marte vocandus
Hoſtis es Ænea) moneo, fuge litora Circes.
Nos quoque Circæo religata in litore pinu
Antiphatæ memores, immanſuetique Cyclopis
Ire negabamus, vel tecta ignota ſubire.
Sorte ſumus lecti: ſors me, fidumque Politen,
Eurylocumque ſimul, nimiique Elpenora vini,
Biſque novem ſocios Circæa ad mœnia miſit.
Quæ ſimul attigimus, ſtetimuſque in limine tecti;
Mille lupi, miſtique lupis urſique, leæque
Occurſu fecere metum; ſed nulla timenda,

Nul-

Nullaque erat noſtro factura in corpore vulnus:
Quin etiam blandas movere per aera caudas;
Noſtraque adulantes comitant veſtigia, donec
Excipiunt famulæ, perque atria marmore tecta
Ad dominam ducunt. Pulchro ſedet illa receſſu
Sublimi ſolio, pallamque induta nitentem:
Inſuper aurato circumvelatur amictu.
Nereides, Nymphæque ſimul quæ vellera motis
Nulla trahunt digitis, nec fila ſequentia ducunt,
Gramina diſponunt, ſparſoſque ſine ordine flores
Secernunt calathis, variaſque coloribus herbas.
Ipſa, quod hæ faciunt, opus exigit: ipſa quis uſus
Quoque ſit in folio, quæ ſit concordia miſtis
Novit, & advertens penſas examinat herbas,
Hæc ubi nos vidit, dicta, acceptaque ſalute,
Diffudit vultus, & reddidit omnia votis.
Nec mora: miſceri toſti jubet hordea grani,
Mellaque vimque meri, & cum lacte coagula paſſo;
Quique ſub hac lateant furtim dulcedine ſuccos
Adjicit. Accipimus ſacra data pocula dextra:
Quæ ſimul arenti ſitientes hauſimus ore,
Et tetigit virga ſummos Dea dira capillos,
Et pudet, & referam, ſetis horreſcere cœpi,
Nec jam poſſe queri, pro verbis edere raucum
Murmur, & in terram toto procumbere vultu,
Oſque meum ſenſi pando occaleſcere roſtro,
Colla tumere toris, & qua modo pocula parte
Sumpta mihi fuerant, illa veſtigia feci.
Cumque eadem paſſis (tantum medicamina poſſunt)
Claudor in antra. ſuis ſolum caruiſſe figura
Vidimus Eurylochum: ſolus data pocula fugit.
Quæ niſi vitaſſet, pars pecoris una maneret
Nunc quoque ſetigeri: nec tantæ cladis ab illo
Certior ad Circen ultro veniſſet Ulyſſes.
Pacifer huic dederat florem Cyllenius album,
Moly vocant Superi, nigra radice tenetur.
Tutus eo, monitiſque ſimul cœleſtibus intrat
Ille domum Circes, & ad inſidioſa vocatus
Pocula, conantem virga mulcere capillos
Reppulit, & ſtricto pavidam deterruit enſe.
Inde fides, dextraque datæ, thalamoque receptus
Conjugii dotem ſociorum corpora poſcit.

Spar-

Spargimur ignotæ ſuccis melioribus herbæ,
Percutimurque caput converſæ verbere virgæ,
Verbaque dicuntur dictis contraria verbis.
Quo magis illa canit, magis hoc tellure levati
Erigimur, ſetæque cadunt, bifidoſque relinquit
Rima pedes: redeunt humeri, & ſubjuncta lacertis
Brachia ſunt. flentem flentes complectimur illum,
Hæremuſque ducis collo, nec verba locuti
Ulla priora ſumus, quam nos teſtantia gratos.
Annua nos illic tenuit mora, multaque præſens
Tempore tam longo vidi, multa auribus hauſi:
Hoc quoque cum multis, quod clam mihi rettulit una
Quatuor e famulis ad talia ſacra paratis.
Cum duce namque meo Circe dum ſola moratur,
Illa mihi niveo factum de marmore ſignum
Oſtendit juvenile, gerens in vertice Picum,
Æde ſacra poſitum, multiſque inſigne coronis.
Quis foret, & quare ſacra coleretur in æde,
Cur hanc ferret avem quærenti, & ſcire volenti;
Accipe, ait, Macareu, dominæque potentia quæ ſit
Hinc quoque diſce meæ. Tu dictis adjice mentem.

*Picus in avem ſui nominis.*

## *FAB. VII.*

Picus in Auſoniis, proles Saturnia, terris
Rex fuit, utilium bello ſtudioſus equorum:
Forma viro, quam cernis, erat: licet ipſe decorem
Adſpicias, fictaque probes ab imagine veram.
Par animus formæ: nec adhuc ſpectaſſe per annos
Quinquennem poterat Grajos quater edere pugnam;
Ille ſuos Dryadas Latiis in montibus ortas
Verterat in vultus, illum fontana petebant
Numina Najades, quas Albula, quaſque Numici;
Quas Anienis aquæ, curſuque breviſſimus Almo
Narve tulit præceps, & opacæ Farfarus undæ,
Quæque colunt Scythicæ ſtagnum nemorale Dianæ;
Finitimoſque lacus. ſpretis tamen omnibus, unam
Ille colit Nympham, quam quondam in colle Palati
Dicitur ancipiti peperiſſe Venilia Jano,

Hæc

Hæc ubi nubilibus primum maturuit annis;
Præpoſito cunctis Laurenti tradita Pico eſt:
Rara quidem facie, ſed rarior arte canendi;
Unde Canens dicta eſt: ſylvas, & ſaxa movere;
Et mulcere feras, & flumina longa morari
Ore ſuo, volucreſque vagas retinere ſolebat.
Quæ dum fœminea modulatur carmina voce,
Exierat tecto Laurentes Picus in agros,
Indigenas fixurus apros, tergumque premebat
Acris equi, lævaque haſtilia bina gerebat,
Phœniceam fulvo chlamydem comprenſus ab auro;
Venerat in ſylvas & filia Solis eaſdem:
Utque novas legeret fœcundis collibus herbas,
Nomine dicta ſuo Circæa reliquerat arva.
Quæ ſimul ac juvenem virgultis abdita vidit,
Obſtupuit: cecidere manu quas legerat herbas,
Flammaque per totas viſa eſt errare medullas.
Ut primum valido mentem collegit ab æſtu,
Quid cuperet faſſura fuit. Ne poſſet adire,
Curſus equi fecit, circumfuſuſque ſatelles,
Non tamen effugies, vento rapiare licebit,
Si modo me novi, ſi non evanuit omnis
Herbarum virtus, nec me mea carmina fallunt.
Dixit: & effigiem nullo cum corpore falſi
Finxit apri, præterque oculos tranſcurrere regis
Juſſit, & in denſum trabibus nemus ire videri,
Plurima qua ſylva eſt, & equo loca pervia non ſunt.
Haud mora: continuo prædæ petit inſcius umbram
Picus, equique celer ſpumantia terga reliquit,
Spemque ſequens vanam, ſylva pedes errat in alta.
Concipit illa preces, & verba precantia dicit;
Ignotoſque Deos ignoto carmine adorat,
Quo ſolet & niveæ vultum confundere Lunæ,
Et patrio capiti bibulas ſubtexere nubes.
Tunc quoque cantato denſatur carmine cœlum;
Et nebulas exhalat humus, cæciſque vagantur
Limitibus comites, & abeſt cuſtodia regis.
Nacta locum, tempuſque, Per, o, tua lumina, dixit,
Quæ mea ceperunt, perque hanc, pulcherrime, formam,

Quæ

Quæ facit ut ſupplex tibi ſim Dea, conſule noſtris
Ignibus, & ſocerum, qui prævidet omnia, Solem
Aſpice, nec durus Titanida deſpice Circen.
Dixerat. Ille ferox ipſamque, preceſque repellit;
Et, Quæcunque es, ait, non ſum tuus: altera captum
Me tenet, & teneat per longum comprecor ævum;
Nec venere externa ſocialia fœdera lædam,
Dum mihi Janigenam ſervabunt fata Canentem.
Sæpe retentatis precibus Titania fruſtra,
Non impune feres, neque, ait, reddere Canenti;
Læſaque quid faciat, quid amans, quid fœmina, diſces
Rebus, ait: ſed amans, & læſa, & fœmina Circe eſt.
Tum bis ad occaſum, bis ſe convertit ad ortum:
Ter juvenem baculo tetigit, tria carmina dixit.
Ille fugit; ſed ſe ſolito velocius ipſe
Currere miratus, pennas in corpore vidit;
Seque novam ſubito Latiis accedere ſylvis
Indignatus avem, duro fera robora roſtro
Figit, & iratus longis dat vulnera ramis.
Purpureum chlamydis pennæ traxere colorem:
Fibula quod fuerat, veſtemque momorderat aurum
Pluma fit, & fulvo cervix præcingitur auro,
Nec quicquam antiquum Pico, niſi nomina, reſtat.

*Pici ſocii in feras.*

*FAB. VIII.*

INterea comites clamato ſæpe per agros
Nequicquam Pico, nullaque in parte reperto,
Inveniunt Circen, (nam jam tenuaverat auras,
Paſſaque erat nebulas ventis ac ſole reſolvi)
Criminibuſque premunt veris, regemque repoſcunt;
Vimque ferunt, ſæviſque parant inceſſere telis.
Illa nocens ſpargit virus, ſuccoſque veneni,
Et noctem, noctiſque deos Ereboque, Chaoque
Convocat, & longis Hecaten ululatibus orat.
Exiluere loco (dictu mirabile) ſylvæ,
Ingemuitque ſolum, vicinaque palluit arbor;
Sparſaque ſanguineis rubuerunt pabula guttis,
Et lapides viſi mugitus edere raucos,

Et latrare canes, & humus ſerpentibus atris
Squallere, & tenues animæ volitare videntur.
Attonitum monſtris vulgus pavet. Illa paventum
Ora venenata tetigit mirantia virga;
Cujus ab attactu variarum monſtra ferarum
In juvenes veniunt. Nulli ſua manſit imago.

*Canens Pici uxor in auras.*

## *FAB. IX.*

PReſſerat occiduus Tarteſſia litora Phœbus;
Et fruſtra conjux oculis animoque Canentis
Expectatus erat: famuli populuſque per omnes
Diſcurrunt ſylvas, atque obvia lumina portant.
Nec ſatis eſt Nymphæ flere, & lacerare capillos,
Et dare plangorem; facit hæc tamen omnia, ſeque
Proripit, ac latos errat veſana per agros.
Sex illam noctes, totidem redeuntia Solis
Lumina viderunt inopem ſomnique cibique,
Per juga, per valles, qua fors ducebat, euntem;
Ultimus aſpexit feſſam luctuque viaque
Tybris, & in gelida ponentem corpora ripa.
Illic tum lacrymis ipſos modulata dolores,
Verba ſono tenui mœrens fundebat: ut olim
Carmina jam moriens canit exequialia cycnus.
Luctibus extremum tenues liquefacta medullas
Tabuit, inque leves paulatim evanuit auras:
Fama tamen ſignata loco eſt, quem rite Canentem
Nomine de Nymphæ veteres dixere coloni.
Talia multa mihi longum narrata per annum,
Viſaque ſunt. reſides, & deſuetudine tardi
Rurſus inire fretum, rurſus dare vela jubemur:
Ancipiteſque vias, & iter Titania vaſtum
Dixerat, & ſævi reſtare pericula ponti.
Pertimui, fateor, nactuſque hoc litus adhæſi.

*Diomedis comites in aves Diomedeas.*

## *FAB. X.*

FInierat Macareus. urnaque Æneja nutrix
Condita, marmoreo tumulo breve carmen habebat;

Hic me Cajetam notæ pietatis alumnus
Ereptam Argolico quo debuit igne cremavit.
Solvitur herboſo religatus ab aggere funis:
Et procul inſidias, infamatæque relinquunt
Tecta Deæ, lucoſque petunt, ubi nubilus umbra
In mare cum fulva prorumpit Tybris arena.
Faunigenæque domo potitur, nataque Latini,
Non ſine Marte tamen. Bellum cum gente feroci
Suſcipitur, pactaque furit pro conjuge Turnus.
Concurrit Latio Tyrrhenia tota, diuque
Ardua ſollicitis victoria quæritur armis.
Auget uterque ſuas externo robore vires,
Et multi Rutulos, multi Trojana tuentur
Caſtra; neque Æneas Evandri ad mænia fruſtra,
At Venulus fruſtra profugi Diomedis ad urbem
Venerat. ille quidem ſub Japyge maxima Dauno
Mœnia condiderat, dotaliaque arva tenebat.
Sed Venulus Turni poſtquam mandata peregit,
Auxilium petiit. Vires Ætolius heros
Excuſat, nec ſe aut ſoceri committere pugnæ
Velle ſui populos, aut quos e gente ſuorum
Armet habere ullos, Neve hæc commenta putetis;
Admonitu quanquam luctus renoventur amari,
Perpetiar memorare tamen. Poſtquam alta cremata eſt
Ilios, & Danaas paverunt Pergama flammas,
Naricius que heros a virgine virgini rapta,
Quam meruit pœnam ſolus, digeſſit in omnes;
Spargimur, & ventis inimica per æquora rapti,
Fulmina, noctem, imbres, iram cœlique mariſque
Perpetimur Danaï, cumulumque Capharea cladis
Neve morer referens triſtes ex ordine caſus,
Græcia tum potuit Priamo quoque flenda videri.
Me tamen armifera ſervatum cura Minervæ
Fluctibus eripuit: patriis ſed rurſus ab agris
Pellor, & antiquo memores de vulnere pœnas
Exigit alma Venus; tantoſque per alta labores
Æquora ſuſtinui, tantos terreſtribus armis,
Ut mihi felices ſint illi ſæpe vocati,
Quos communis hyems, importunuſque Caphareus
Merſit aquis, vellemque horum pars una fuiſſe.
Ultima jam paſſi comites belloque fretoque
Deficiunt, finemque rogant erroris. At Acmon
Fervidus ingenio, tum vero & cladibus aſper,
Quid ſupereſt, quod jam patientia noſtra recuſet

Fer-

Ferre, viri ? dixit : quid habet Cytherea, quod ultra
(Velle puta) faciat ? Nam dum pejora timentur,
Eſt locus in voto : Sors autem ubi peſſima rerum eſt,
Sub pedibus timor eſt, ſecuraque ſumma malorum.
Audiat ipſa licet; &, quod facit, oderit omnes
Sub Diomede viros : odium tamen illius omnes
Spernimus; & magno ſtat magna potentia nobis.
Talibus iratam Venerem Pleuronius Acmon
Inſtimulat verbis, veteremque reſuſcitat iram.
Dicta placent paucis : numeri majoris amici
Acmona corripimus ; cui reſpondere volenti
Vox pariter, vociſque via tenuata, comæque
In plumas abeunt; plumis quoque colla teguntur;
Pectoraque, & tergum; majores brachia pennas
Accipiunt, cubitique leves ſinuantur in alas.
Magna pedis digitos pars occupat, oraque cornu
Indurata rigent, finemque in acumine ponunt.
Hunc Lycus, hunc Idas, & cum Rhetenero Nycteus,
Hunc miratur Abas : & dum mirantur, eandem
Accipiunt faciem; numeruſque ex agmine major
Subvolat, & remos plauſis circumvolat alis.
Si volucrum quæ ſit dubiarum forma requiris,
Ut non Cycnorum, ſic albis proxima cycnis.
Vix equidem has ſedes, & Japygis arida Dauni
Arva gener teneo minima cum parte meorum.

*Apulus paſtor in oleaſtrum.*

## *F A B. XI.*

HActenus Oenides. Venulus Calydonia regna;
Peucetioſque ſinus, Meſſapiaque arva reliquit:
In quibus antra videt, quæ multa nubila ſylva,
Et levibus guttis manantia ſemicaper Pan
Nunc tenet, at quodam tenuerunt tempore Nymphæ;
Apulus has illa paſtor regione fugatas
Terruit : & primo ſubita formidine movit :
Mox ubi mens rediit, & contempſere ſequentem,
Ad numerum motis pedibus duxere choreas.
Umprobat has paſtor, ſaltuque imitatus agreſti
Addi-

Addidit obſcænis convitia ruſtica dictis:
Nec prius obticuit, quam guttura condidit arbor:
Arbor enim eſt, ſuccoque licet cognoſcere mores.
Quippe notam linguæ baccis oleaſter amaris
Exhibet; aſperitas verborum ceſſit in illas.

*Æneæ naves in Nymphas.*

## *FAB. XII.*

Hinc ubi legati rediere, negata ferentes
Arma Ætola ſibi, Rutuli ſine viribus illis
Bella infauſta gerunt; multumque ab utraque cruoris
Parte datur. Fert ecce avidas in pinea Turnus
Tecta faces: igneſque timent, quibus unda pepercit.
Jamque picem, & ceras, alimentaque cætera flammæ
Mulciber urebat, perque altum ad carbaſa malum
Ibat, & incurve fumabant tranſtra carinæ.
Cum memor has pinus Idæo vertice cæſas
Sancta deum genitrix, tinnitibus æthera pulſi
Æris, & inflati complevit murmure buxi.
Perque leves domitis invecta leonibus auras,
Irrita ſacrilega jactas incendia dextra,
Turne, ait: Eripiam, nec me patiente cremabit
Ignis edax nemorum partes, & membra meorum.
Intonuit dicente dea, tonitrumque ſecuti
Cum ſaliente graves ceciderunt grandine nimbi:
Aeraque, & tumidum ſubitis concurſibus æquor
Aſtræi turbant, & eunt in prælia fratres.
E quibus alma parens unius viribus uſa,
Stuppea prærupit Phrygiæ retinacula puppis,
Ferteque rates pronas, medioque ſub æquore mergit.
Robore mollito, lignoque in corpora verſo,
In capitum facies puppes mutantur aduncæ,
In digitos abeunt, & crura natantia remi;
Quodque ſinus fuerat, latus eſt, mediiſque carinæ
Subdita navigiis ſpinæ mutatur in uſum,
Lina comæ molles, antennæ brachia fiunt:
Cærulus, ut fuerat, color eſt; quaſque ante timebant,
Illas virgineis exercent luſibus undas
Najades æquoreæ, ſummis in montibus ortæ;

Molle

Molle fretum celebrant: nec eas ſua tangit origo,
Non tamen oblitæ quam multa pericula ſæpe
Pertulerint pelago, jactatis ſæpe carinis
Suppoſuere manus, niſi ſiqua vehebat Achivos.

*Navis Ulyſſis in ſcopulum.*

## *FAB. XIII.*

CLadis adhuc Phrygiæ memores, odere Pelaſgos;
Neritiæque ratis viderunt fragmina lætis
Vultibus, & lætis videre rigeſcere puppim
Vultibus Alcinoi, ſaxumque increſcere ligno.

*Ardea Turni civitas in avem.*

## *FAB. XIV.*

SPes erat in Nymphas animata claſſe marinas;
Poſſe metu monſtri Rutulum deſiſtere bello.
Perſtat; habetque deos pars utraque; quodque deorum eſt
Inſtar, habent animos, nec jam dotalia regna,
Nec ſceptrum ſoceri, nec te Lavinia virgo,
Sed viciſſe petunt, deponendique pudore
Bella gerunt: tandemque Venus victricia nati
Arma videt, Turnuſque cadit; cadit Ardea, Turno
Soſpite dicta potens. Quam poſtquam barbarus ignis
Abſtulit, & tepida patuerunt tecta favilla,
Congerie e media tum primum cognita præpes
Subvolat, & cineres plauſis everberat alis:
Et ſonus, & macies, & pallor, & omnia, captam
Quæ deceant urbem, nomen quoque manſit in illa
Urbis; & ipſa ſuis deplangitur Ardea pennis.

*Æneas inter Deos Indigetes translatus.*

## *FAB. XV.*

JAmque deos omnes, ipſamque AEneja virtus
Junonem veteres finire coercuit iras:
Cum bene fundatis opibus creſcentis Juli,
Tempeſtivus erat cœlo Cytherejus heros:

Am-

Ambieratque Venus Superos, colloque parentis
Circumfuſa ſui, Nunquam mihi, dixerat, ullo
Tempore dure pater, nunc ſis mitiſſimus opto:
Aeneæque meo, qui te de ſanguine noſtro
Fecit avum, quamvis parvum, des, optime, numen,
Dummodo des aliquod. Satis eſt, inamabile regnum
Aſpexiſſe ſemel, Stygios ſemel iſſe per amnes.
Aſſenſere dei. nec conjux regia vultus
Immotos tenuit: placatoque annuit ore.
Tum pater, Eſt is, ait, cœleſti numine dignus:
Quæque petis, pro quoque petis, cape nata, quod optas.
Fatus erat: gaudet, grateſque agit illa parenti:
Perque leves auras junctis invecta columbis,
Litus adit Laurens, ubi tectus arundine ſerpit
In freta flumineis vicina Numicius undis.
Hunc jubet Aeneæ quæcunque obnoxia morti
Abluere, & tacito deferre ſub æquora curſu.
Corniger exequitur Veneris mandata, ſuiſque;
Quicquid in Aenea fuerat mortale, repurgat
Et reſperſit aquis: pars optima reſtitit illi.
Luſtratum genitrix divino corpus odore
Unxit, & ambroſia cum dulci nectare miſta
Contigit os, fecitque deum: quem turba Quirini
Nuncupat Indigetem, temploque ariſque recepit.

*Tyberinus in Tyberim: Aventinus mons: Pomona a pomis dicta: & Vertumni varia metamorphoſis.*

### *FAB. XVI.*

Inde ſub Aſcanii ditione binominis Alba
Reſque Latina fuit: ſucceſſit Sylvius illi:
Quo ſatus antiquo tenuit repetita Latinus
Nomina cum ſceptro. Clarus ſubit Alba Latino;
Epitus ex illo: poſt hunc Capetuſque, Capyſque;
Sed Capys ante fuit. regnum Tyberinus ab illis
Cepit, & in Thuſci demerſus fluminis undis
Nomina fecit aquæ. de quo Remuluſque, feroxque
Acrota ſunt geniti: Remulus maturior annis
Fulmineo periit imitator fulminis ictu.

Fra-

Fratre ſuo ſceptrum moderatior Acrota forti
Tradit Aventino : qui , quo regnarat , eodem
Monte jacet poſitus, tribuitque vocabula monti.
Jamque Palatinæ ſummam Proca gentis habebat :
Rege ſub hoc Pomona fuit, qua nulla Latinas
Inter Hamadryadas coluit ſolertius hortos,
Nec fuit arborei ſtudioſior altera fœtus ;
Unde tenet nomen . non ſylvas illa , nec amnes,
Rus amat , & ramos felicia poma ferentes :
Nec jaculo gravis eſt , ſed adunca dextera falce,
Qua modo luxuriem premit , & ſpatiantia paſſim
Brachia compeſcit, fiſſo modo cortice lignum
Inſerit , & ſuccos alieno præſtat alumno ,
Nec ſentire ſitim patitur , bibulæque recurvas
Radicis fibras labentibus irrigat undis :
Hic amor , hoc ſtudium . Veneris quoque nulla cupido eſt :
Vim tamen agreſtum metuens , pomaria claudit
Intus , & acceſſus prohibet refugitque viriles.
Quid non & Satyri ſaltatibus apta juventus
Fecere , & pinu præcincti cornua Panes ,
Silenuſque ſuis ſemper juvenilior annis ,
Quique deus fures vel falce , vel inguine terret ;
Ut poterentur ea ? Sed enim ſuperabat amando
Hos quoque Vertumnus : neque erat felicior illis.
O quoties habitu diri meſſoris ariſtas
Corbe tulit , verique fuit meſſoris imago !
Tempora ſæpe gerens fœno religata recenti ,
Deſectum poterat gramen verſare videri .
Sæpe manu ſtimulos rigida portabat ; ut illum
Juraſſes feſſos modo disjunxiſſe juvencos .
Falce data frondator erat , vitiſque putator.
Induerat ſcalas : lecturum poma putares .
Miles erat gladio , piſcator arundine ſumpta ;
Denique per multas aditum ſibi ſæpe figuras
Repperit, ut caperet ſpectatæ gaudia formæ .
Ille etiam picta redimitus tempora mitra ,
Innitens baculo , poſitis per tempora canis ,
Aſſimulavit anum , cultoſque intravit in hortos ,
Pomaque mirata eſt , Tantoque potentior , inquit ;
Omnibus es Nymphis , quas contines Albula ripis ,
Salve virginei flos intemerate pudoris :
Paucaque laudatæ dedit oſcula , qualia nunquam
Vera dediſſet anus , glebaque incurva reſedit ,

Su-

Suſpiciens pandos Autumni pondere ramos.
Ulmus erat contra ſpecioſa nitentibus uvis,
Quam ſocia poſtquam pariter cum vite probavit;
At ſi ſtaret, ait, cælebs ſine palmite truncus,
Nil præter frondes, quare peteretur, haberet:
Hæc quoque quæ juncta vitis requieſcit in ulmo;
Si non juncta foret, terræ acclinata jaceret.
Tu tamen exemplo non tangeris arboris hujus,
Concubituſque fugis, nec te conjungere curas.
Atque utinam velles! Helene non pluribus eſſet
Solicitata procis, nec quæ Lapitheja movit
Prælia, nec conjux timidi, aut audacis Ulyſſei.
Nunc quoque, cum fugias, averſeriſque petentes;
Mille viri cupiunt, & ſemideique, deique,
Et quæcunque tenent Albanos numina montes.
Sed tu, ſi ſapies, ſi te bene jungere, anumque
Hanc audire voles, quæ te plus omnibus illis,
Plus quam credis amo, vulgares rejice tedas,
Vertumnumque tori ſocium tibi delige; pro quo
Me quoque pignus habe: Neque enim ſibi notior ille eſt,
Quam mihi, nec toto paſſim vagus errat in orbe:
Hæc loca magna colit, nec uti pars magna procorum,
Quam modo vidit, amat: Tu primus & ultimus illi
Ardor eris, ſolique ſuos tibi devovet annos.
Adde, quod eſt juvenis, quod naturale decoris
Munus habet, formaſque apte fingetur in omnes;
Et, quod erit juſſus (jubeas licet omnia) fiet.
Quid, quod amatis idem? quod, quæ tibi poma coluntur,
Primus habet, lætaque tenet tua munera dextra?
Sed neque jam fœtus deſiderat arbore demptos,
Nec quas hortus alit cum ſuccis mitibus herbas,
Nec quicquam, niſi te: Miſerere ardentis, & ipſum
Quod petit, ore meo præſentem crede precari:
Ultoreſque deos, & pectora dura peroſam
Idaliam, memoremque time Rhamnuſidis iram.
Quoque magis caveas (etenim mihi multa vetuſtas
Scire dedit) referam tota notiſſima Cypro
Facta, quibus flecti facile, & miteſcere poſſis.

*Iphis amoris impatientia laqueo vitam finit, & Anaxaret in ſaxum.*

## FAB. XVII.

Viderat a veteris generoſam ſanguine Teucri
Iphis Anaxareten humili de ſtirpe creatus:
Viderat; & totis perceperat oſſibus ignes:
Luctatuſque diu, poſtquam ratione furorem
Vincere non potuit, ſupplex ad limina venit.
Et modo nutrici miſerum confeſſus amorem,
Ne ſibi dura foret, per ſpes oravit alumnæ:
Et modo de multis alicui blanditus amicis,
Solicita petiit propenſum voce favorem.
Sæpe ferenda dedit blandis ſua verba tabellis:
Interdum madidas lacrymarum rore coronas
Poſtibus intendit, poſuitque in limine duro
Molle latus, triſtiſque feræ convitia fecit.
Sævior illa freto ſurgente cadentibus hædis,
Durior & ferro, quod Noricus excoquit ignis;
Et ſaxo, quod adhuc vivum radice tenetur,
Spernit, & irridet: factiſque immitibus addit
Verba ſuperba ferox, & ſpe quoque fraudat amantem.
Non tulit impatiens longi tormenta doloris
Iphis; & ante fores hæc verba noviſſima dixit:
Vincis Anaxarete, neque erunt tibi tædia tandem
Ulla ferenda mei, lætos molire triumphos,
Et Pæana voca, nitidaque incingere lauro.
Vincis, ait, moriorque libens; age ferrea, gaude:
Certe aliquid laudare mei cogeris, eritque
Quo tibi ſim gratus, meritumque fatebere noſtrum.
Non tamen ante mihi curam exceſſiſſe memento,
Quam vitam: geminaque ſimul mihi luce carendum eſt.
Nec tibi fama mei ventura eſt nuncia lethi:
Ipſe ego, ne dubites, adero, præſenſque videbor,
Corpore ut exanimi crudelia lumina paſcas:
Si tamen o Superi mortalia facta videtis,
Eſte mei memores (nihil ultra lingua precari
Suſtinet) & longo facite ut narremur in ævo,
Et quæ dempſiſtis vitæ, date tempora famæ.
Dixit: & ad poſtes ornatos ſæpe coronis

Illa-

Humentes oculos, & pallida brachia tollens,
Cum foribus laquei religaret vincula ſummis,
Hæc tibi ſerta placent, crudelis & impia, dixit;
Inſeruitque caput: ſed tum quoque verſus ad illam
eſt;
Atque onus infelix eliſa fauce pependit.
Icta pedum motu trepidantem, & multa gementem
Viſa dediſſe ſonum eſt, adapertaque janua factum
Prodidit. exclamant famuli, fruſtraque levatum
(Nam pater occiderat) referunt ad limina matris.
Accipit illa ſinu, complexaque frigida nati
Membra ſui, poſtquam miſerarum verba parentum
Edidit, & matrum miſerarum facta Peregit,
Funera ducebat mediam lacrymoſa per urbem,
Luridaque arſuro portabat membra feretro.
Forte viæ vicina domus, qua flebilis ibat
Pompa, fuit; duræque ſonus plangoris ad aures
Venit Anaxeretes, quam jam deus ultor agebat;
Mota tamen. Videamus, ait, miſerabile funus;
Et patulis iniit tectum ſublime feneſtris.
Vixque bene impoſitum lecto proſpexerat Iphin;
Diriguere oculi, calidusque, e corpore ſanguis
Inducto pallore fugit, conataque retro
Ferre pedes, hæſit: conata avertere vultus,
Hoc quoque non potuit: patulatimq; occupat artus;
Quod fuit in duro jampridem pectore ſaxum.
Neve ea ficta putes: dominæ ſub imagine ſignum
Servat adhuc Salamis: Veneris quoque nomine
templum
Proſpicientis habet. Quorum memor, o mea lentos
Pone (precor) faſtus, & amanti jungere, Nymphe:
Sic tibi nec vernum naſcentia frigus adurat
Poma, nec excutiant rapidi florentia venti.
Hæc ubi nequicquam formas deus aptus in omnes
Edidit, in juvenem rediit; & anilia demit
Inſtrumenta ſibi, taliſque apparuit illi,
Qualis ubi oppoſitas nitidiſſima ſolis imago
Evicit nubes, nullaque obſtante reluxit,
Vimque parat. ſed vi non eſt opus, inque figura
Capta dei Nympha eſt, & mutua vulnera ſenſit.

*Aquæ frigidæ in calidas, & Romulus in Deum Quirinum.*

## FAB. XVIII. & XIX.

PRoximus Auſonias injuſti miles Amuli
Rexit opes: Numitorque ſenex amiſſa nepotum
Munere regna capit, feſtiſque Parilibus urbis
Mœnia conduntur. Tatius, Patreſque Sabini
Bella gerunt, arciſque via Tarpeja recluſa
Dignam animam pœna congeſtis exuit armis.
Inde ſati Curibus, tacitorum more luporum,
Ore premunt voces, & corpora victa ſopore
Invadunt; portaſque petunt, quas obice firmo
Clauſerat Iliades. unam tamen ipſa recluſit,
Nec ſtrepitum verſo Saturnia cardine fecit.
Sola Venus portæ cecidiſſe repagula ſenſit:
Et clauſura fuit, niſi quod reſcindere nunquam
Diis licet acta deum. Jano loca juncta tenebant
Najades Auſoniæ, gelido rorantia fonte:
Has rogat auxilium. Nec Nymphæ juſta petentem
Suſtinuere deam, venaſque, flumina fontis
Elicuere ſui: nondum tamen invia Jani
Ora patentis erant, nec inter præcluſerat unda.
Lurida ſupponunt fœcundo ſulphura fonti,
Incenduntque cavas fumante bitumine venas.
Viribus his, aliiſque vapor penetravit ad ima
Fontis: & Alpino modo quæ certare rigori
Audebatis aquæ, non ceditis ignibus ipſis.
Flammifera gemini fumant aſpergine poſtes,
Portaque nequicquam rigidis promiſſa Sabinis
Fonte fuit præſtructa novo, dum Martius arma
Indueret miles: quem poſtquam Romulus ultro
Obtulit, & ſtrata eſt tellus Romana Sabinis
Corporibus, ſtrataeſtque ſuis, generique cruorem
Sanguine cum ſoceri permiſcuit impius enſis;
Pace tamen ſiſti bellum, nec in ultima ferro
Decertare placet, Tatiumque accedere regno.
Occiderat Tatius, populiſque æquata duobus,
Romule, jura dabas; poſita cum caſſide Mavors
Talibus affatur divumque hominumque parentem:

Tem-

Tempus adeſt genitor ( quoniam fundamine magno
Res Romana valet, & præſide pendet ab uno )
Præmia jam promiſſa mihi, dignoque nepoti
Solvere, & ablatum terris imponere cœlo.
Tu mihi concilio quondam præſente deorum
( Nam memoro, memorique animo pia verba notavi )
Unus erit, quem tu tolles ad ſydera cœli,
Dixiſti: rata ſit verborum ſumma tuorum.
Annuit omnipotens? & nubibus aera cæcis
Occuluit, tonitruque, & fulgure terruit orbem;
Quæ ſibi promiſſæ ſenſit data ſigna rapinæ?
Innixuſque haſtæ preſſos temone cruento
Impavidus conſcendit equos Gradivus, & ictu
Verberis increpuit; prenumque per aera lapſus
Conſtitit in ſummo nemoroſi colle Palati;
Reddentemque ſuo non regia jura Quiriti
Abſtulit Iliaden. Corpus mortale per auras
Dilapſum tenues, ut lata plumbea funda
Miſſa ſolet medio glans intabeſcere cœlo.
Pulchra ſubit facies: & pulvinaribus altis
Dignor eſt, qualis trabeati forma Quirini.
Flebat ut amiſſum conjux: cum regia Juno
Irin ad Herſiliam deſcendere limite curvo
Imperat, & vacuæ ſua ſic mandata referre.

*Herſilia in Oram deam.*

## *FAB. XX.*

O Et de Latio, o & de gente Sabina
Præcipuum matrona decus, digniſſima tanti
Ante fuiſſe viri conjux, nunc eſſe Quirini,
Siſte tuos fletus: &, ſi tibi cura videndi
Conjugis eſt, duce me lucem pete, colle Quirino
Qui viret, & templum Romani regis obumbrat.
Paret, & in terram pictos delapſa per arcus,
Herſiliam juſſis compellat vocibus Iris.
Illa verecundo vix tollens lumina vultu,
O dea ( namque mihi nec quæ ſis dicere promptum eſt,
Et liquet eſſe deam ) duc, o duc, inquit, & offer

Conjugis ora mihi : quem ſi modo poſſe videre
Fata ſemel dederint, cœlum accepiſſe videbor.
Nec mora : Romuleos cum virgine Thaumanthea
Ingreditur colles. Ibi ſydus ab æthere lapſum
Decidit in terras : a cujus lumine flagrans
Herſiliæ crinis cum ſydere ceſſit in auras.
Hanc manibus notis Romanæ conditor urbis
Excipit, & priſcum pariter cum corpore nomen
Mutat, Oramque vocat : quæ nunc dea juncta Quirino eſt.

# PUB. OVIDII NASONIS
# METAMORPHOSEON
## LIBER XV.

*Myſcellus abſolutus, calculis nigris in albos converſis.*

*FAB. I.*

QUæritur interea quis tantæ pondera molis
Suſtineat, tantoque queat ſuccedere regi.
Deſtinat imperio clarum prænuntia veri
Fama Numam. Non ille ſatis cognoſſe Sabinæ
Gentis habet ritus: animo majoram capaci
Concipit, &, quæ ſit rerum natura, requirit.
Hujus amor curæ, patria, Curibuſque relictis,
Fecit ut Herculei penetraret ad hoſpitis urbem.
Graja quis Italicis autor poſuiſſet in oris
Mœnia quærenti, ſic e ſenioribus unus
Rettulit indigenis, veteris non inſcius ævi.
Dives ab Oceano bobus Jove natus Iberis
Litora felici tenuiſſe Lacinia curſu
Fertur, &, armento teneras errante per herbas;
Ipſe domum magni, nec inhoſpita tecta Crotonis
Intraſſe, & requie longum relevaſſe laborem,
Atque ita diſcedens, Ævo, dixiſſe, nepotum
Hic locus urbis erit. promiſſaque vera fuerunt.
Nam fuit Argolico generatus Alemone quidam
Myſcelus, illius diis acceptiſſimus ævi.
Hunc ſuper incumbens preſſum gravitate ſoporis
Claviger alloquitur; Lapidoſas AEſaris undas
I pete diverſi, patrias age deſere ſedes:
Et, niſi paruerit, multa ac metuenda minatur.
Poſtea diſcedunt pariter Somnuſque Deuſque.
Surgit Alemonides: tacitaque recentia mente
Viſa refert, pugnatque diu ſententia ſecum.
Numen abire jubet, prohibent diſcedere leges;
Pœnaque mors poſita eſt patriam mutare volenti.
Candidus Oceano nitidum caput abdiderat Sol,
Et caput extulerat denſiſſima ſydereum nox:

Viſus adeſſe idem Deus eſt, eademque monere;
Et, niſi paruerit, plura & graviora minari.
Pertimuit: patriumque ſimul transferre parabat
In ſedes penetrale novas. Fit murmur in urbe,
Spretarumque agitur legum reus: utque peracta eſt
Cauſa prior, crimenque patet ſine teſte probatum,
Squallidus ad ſuperos tendens reus ora manuſque,
O cujus cœlum bis ſex fecere labores,
Fer, precor, inquit, opem: nam tu mihi criminis autor.
Mos erat antiquus, niveis, atriſque lapillis,
His damnare reos, illis abſolvere culpa.
Tunc quoque ſic lata eſt ſententia triſtis, & omnis
Calculus immitem demittitur ater in urnam.
Quæ ſimul effudit numerandos verſa lapillos,
Omnibus e nigro color eſt mutatus in album:
Candidaque Herculeo ſententia numine facta
Solvit Alemonidem. Grates agit ille parenti
Amphitryoniadæ; ventiſque faventibus æquor
Navigat Jonium; Lacedæmoniumque Tarentum
Præterit, & Sybarim, Salentinumque Neæthum,
Thurinoſque ſinus, Temeſenque, & Japygis arva;
Vixque pererratis, quæ ſpectant litora, terris,
Invenit Æſarei fatalia fluminis ora;
Nec procul hinc tumulum, ſub quo ſacrata Crotonis
Oſſa tegebat humus; juſſaque ibi mœnia terra
Condidit, & nomen tumulati traxit in urbem.
Talia conſtabat carta primordia fama
Eſſe loci, poſitæque Italis in finibus urbis.

*Pythagoræ oratio ab eſu carnium dehortans.*

## *FAB. II.*

Vir fuit hic ortu Samius: ſed fugerat una
Et Samon, & dominos, odioque tyrannidis exul
Sponte erat. iſque, licet cœli regione remotus,
Mente deos adiit, & quæ natura negabat
Viſibus humanis, oculis ea pectoris hauſit:
Cumque animo, & vigili perſpexerat omnia cura,
In medium diſcenda dabat: cœtumque ſilentum,
Dictaque mirantum, magni primordia mundi,
Et rerum cauſas, & quid natura, docebat:
Quid

Quid Deus, unde nives, quæ fulminis eſſet origo;
Jupiter, an venti, diſcuſſa nube tonarent;
Quid quateret terras; qua ſidera lege mearent;
Et quodcunque latet; primuſque animalia menſis
Arguit imponi. primus quoque talibus ora
Docta quidem ſolvit, ſed non & credita, verbis,
Parcite mortales dapibus temerare nefandis
Corpora: ſunt fruges; ſunt deducentia ramos
Pondere poma ſuo, tumidæque in vitibus uvæ;
Sunt herbæ dulces; ſunt quæ miteſcere flamma,
Mollirique queant: nec vobis lacteus humor
Eripitur, nec mella thymi redolentia flore.
Prodiga divitias, alimentaque mitia tellus
Suggerit, atque epulas ſine cæde & ſanguine præbet;
Carne feræ ſedant jejunia, nec tamen omnes;
Quippe equus, & pecudes, armentaque gramine vivunt;
At, quibus ingenium eſt immanſuetumque ferumque
Armeniæ tigres, iracundique leones,
Cumque lupis urſi, dapibus cum ſanguine gaudent.
Heu viſcera quantum ſcelus eſt in viſcera condi,
Congeſtoque avidum pingueſcere corpore corpus,
Alteriuſque animantem animantis vivere letho!
Scilicet in tantis opibus, quas optima matrum
Terra creat, nil te niſi triſtia mandere ſævo
Vulnera dente juvat? rituſque referre Cyclopum?
Nec, niſi perdideris alium, placare voracis,
Et male morati poteris jejunia ventris?
At vetus illa ætas, cui fecimus Aurea nomen,
Fœtibus arboreis, &, quas humus educat herbis
Fortunata fuit; nec polluit ora cruore.
Tunc & aves tutæ movere per aera pennas,
Et lepus impavidus mediis erravit in arvis,
Nec ſua credulitas piſcem ſuſpenderat hamo:
Cuncta ſine inſidiis, nullamque timentia fraudem,
Plenaque pacis erant. Poſtquam non utilis autor
Victibus invidit, (quiſquis fuit ille deorum)
Corporeaſque dapes avidam demerſit in alvum,
Fecit iter ſceleri: primoque e cæde ferarum
Incaluiſſe putes maculatum ſanguine ferrum;
(Idque ſatis fuerat) noſtrumque petentia lethum
Corpora miſſa neci, ſalva pietate fatemur:
Sed quam danda neci, tam non epulanda fuerunt.

Longius inde nefas abiit. Et prima putatur
Hoſtia ſus meruiſſe mori: quia ſemina pando
Eruerit roſtro, ſpemque interceperit anni.
Vite caper morſa Bacchi mactatus ad aras
Dicitur ultoris. nocuit ſua culpa duobus.
Quid meruiſtis oves placidum pecus, inque tuendos
Natum homines, pleno quæ fertis in ubere nectar?
Mollia quæ nobis veſtras velamina lanas
Præbetis, vitaque magis, quam morte juvatis?
Quid meruere boves, animal ſine fraude doloque,
Innocuum, ſimplex, natum tolerare labores?
Immemor eſt demum, nec frugum munere dignus,
Qui potuit, curvi dempto modo pondere aratri,
Ruricolam mactare ſuum: qui trita labore
Illa, quibus toties durum renovaverat arvum,
Tot dederat meſſes, percuſſit colla ſecuri.
Nec ſatis eſt, quod tale nefas committitur: ipſos
Inſcripſere deos ſceleri, numenque ſupernum
Cæde laboriferi credunt gaudere juvenci.
Victima labe carens, & præſtantiſſima forma
(Nam placuiſſe nocet) vittis præſignis, & auro
Siſtitur ante aras, auditque ignara precantem,
Imponique ſuæ videt inter cornua fronti.
Quas coluit fruges; percuſſaque ſanguine cultros
Inficit in liquida præviſos forſitan unda.
Protinus ereptas viventi pectore fibras
Inſpiciunt, menteſque deum ſcrutantur in illis.
Unde fames homini vetitorum tanta ciborum eſt?
Audetis veſci genus o mortale? quod, oro,
Ne facite: monitis animos advertite noſtris:
Cumque boum dabitis cæſorum membra palato,
Mandare vos veſtros ſcite & ſentite colonos.
Et quoniam deus ora movet, ſequar ora moventem
Rite deum: Delphoſque meos, ipſumque recludam
AEthera, & auguſtæ reſerabo oracula mentis.
Magna, nec ingeniis inveſtigata priorum,
Quæque diu latuere, canam: Juvat ire per alta
Aſtra, juvat terris, & inerti ſede relicta,
Nube vehi, validique humeris inſiſtere Atlantis,
Palanteſque homines paſſim, ac rationis egentes
Deſpectare procul, trepidoſque, obitumque timentes
Sic exhortari, ſeriemque evolvere fati.

Em-

*Euphorbus in Pythagoram, & quod cuncta rerum temporibus mutentur.*

## FAB. III.

O Genus attonitum gelidæ formidine mortis;
Quid Styga, quid tenebras, & nomina vana timetis,
Materiem vatum, falſique pericula mundi?
Corpora ſive rogus flamma, ſeu tabe vetuſtas
Abſtulerit, mala poſſe pati non ulla putetis.
Morte carent animæ: ſemperque priore relicta
Sede, novis domibus vivunt, habitantque receptæ.
Ipſe ego (nam memini) Trojani tempore belli
Panthoides Euphorbus eram: cui pectore quondam
Hæſit in adverſo gravis haſta minoris Atridæ.
Cognovi clypeum lævæ geſtamina noſtræ
Nuper Abantæis, templo Junonis, in Argis.
Omnia mutantur; nihil interit: errat, & illinc
Huc venit, hinc illuc, & quoslibet occupat artus
Spiritus, eque feris humana in corpora tranſit,
Inque feras noſter, nec tempore deperit ullo.
Utque novis facilis ſignatur cera figuris,
Nec manet, ut fuerat, nec formas ſervat eaſdem;
Sed tamen ipſa eadem eſt: animam ſic ſemper eandem
Eſſe, ſed in varias doceo migrare figuras.
Ergo ne pietas ſit victa cupidine ventris,
Parcite (vaticinor) cognatas cæde nefanda
Exturbare animas, ne ſanguine ſanguis alatur.
Et quoniam magno feror æquore, plenaque ventis
Vela dedi: Nihil eſt toto quod perſtet in orbe:
Cuncta fluunt, omniſque vagans formatur imago.
Ipſa quoque aſſiduo labuntur tempora motu,
Non ſecus ac flumen. neque enim conſiſtere flumen,
Nec levis hora poteſt: ſed ut unda impellitur unda,
Urgeturque eadem veniens, urgetque priorem:
Tempora ſic fugiunt pariter, pariterque ſequuntur,
Et nova ſunt ſemper: nam quod fuit ante, relictum eſt,
Fitque quod haud fuerat, momentaque cuncta novantur.
Cernis & emenſas in lucem tendere noctes,
Et jubar hoc nitidum nigræ ſuccedere nocti.

Nec color eſt idem cœlo, cum laſſa quiete
Cuncta jacent media, cumque albo Lucifer exit
Clarus equo: rurſuſque alius, cum prævia lucis
Tradendum Phœbo Pallantias inficit orbem.
Ipſe dei clypeus, terra cum tollitur ima,
Mane rubet, terraque rubet cum conditur ima:
Candidus in ſummo eſt, melior natura quod illic
Ætheris eſt, terræque procul contagia fugit.
Nec par, aut eadem nocturnæ forma Dianæ
Eſſe poteſt uſquam: ſemperque hodierna ſequente,
Si creſcit, minor eſt: major, ſi contrahit orbem.
Quid? non in ſpecies ſecedere quattuor annum
Aſpicis, ætatis peragentem imitamina noſtræ?
Nam tener, & lactens, puerique ſimillimus ævo
Vere novo eſt: tunc herba nitens, & roboris expers
Turget, & inſolida eſt, & ſpe delectat agreſtes.
Omnia tum florent, florumque coloribus almus
Ludit ager: neque adhuc virtus in frondibus ulla eſt.
Tranſit in Æſtatem poſt Ver robuſtior annus,
Fitque valens juvenis: neque enim robuſtior ætas
Ulla, nec uberior, nec quæ magis ardeat, ulla eſt.
Excipit autumnus, poſito fervore juventæ,
Maturus, mitiſque, inter juvenemque ſenemque
Temperie medius, ſparſus quoque tempora canis.
Inde ſenilis hyems tremulo venit horrida paſſu,
Aut ſpoliata ſuos, aut quos habet alba capillos.
Noſtra quoque ipſorum ſemper, requieque ſine ullæ
Corpora vertuntur: nec quod fuimuſve, ſumuſve,
Cras erimus. Fuit illa dies, qua ſemina tantum,
Spesque hominum primæ, matriſque habitavimus alvo:
Artifices natura manus admovit, & angi
Corpora viſceribus diſtentæ condita matris
Noluit, eque domo vacuas emiſit in auras.
Editus in lucem jacuit ſine viribus infans:
Mox quadrupes, rituque tulit ſua membra ferarum,
Paulatimque tremens, & nondum poplite firmo
Conſtitit, adjutiſque aliquo conamine nervis:
Inde valens, veloxque fuit, ſpatiumque juventæ
Tranſit, &, emeritis medii quoque temporis annis,
Labitur occiduæ per iter declive ſenectæ.
Subruit hæc ævi demoliturque prioris
Robora. Fletque Milo ſenior, cum ſpectat inanes
Illos,

Illos; qui fuerant ſolidarum morte ferarum
Herculeis ſimiles, fluidos pendere lacertos.
Flet quoque, ut in ſpeculo rugas conſpexit aniles
Tyndaris, & ſecum, cur ſit bis rapta, requirit.
Tempus edax rerum, tuque invidioſa vetuſtas
Omnia deſtruitis, vitiataque dentibus ævi
Paulatim lenta conſumitis omnia morte.
Hæc quoque non perſtant, quæ nos elementa vocamus:
Quaſque vices peragant, animos adhibete, docebo.

*Elementorum mutationes, & aquæ in terras, montes in valles, & contra.*

## FAB. IV.

Quatuor æternus genitalia corpora mundus
Continet: ex illis duo ſunt oneroſa, ſuoque
Pondere in inferius tellus atque unda feruntur;
Et totidem gravitate carent, nulloque premente
Alta petunt, aer, atque aere purior ignis.
Quæ quanquam ſpatio diſtant, tamen omnia fiunt
Ex ipſis, & in ipſa cadunt: reſolutaque tellus
In liquidas rareſcit aquas; tenuatus in auras
Aeraque humor abit; dempto quoque pondere rurſus
In ſuperos aer tenuiſſimus emicat ignes.
Inde retro redeunt, idemque retexitur ordo.
Ignis enim denſum ſpiſſatus in aera tranſit;
Hinc in aquas; tellus glomerata cogitur unda.
Nec ſpecies ſua cuique manet: rerumque novatrix
Ex aliis alias reparat natura figuras.
Nec perit in tanto quicquam (mihi credite) mundo;
Sed variat, faciemque novat: Naſcique vocatur,
Incipere eſſe aliud, quam quod fuit ante; Morique
Deſinere illud idem. Cum ſint huc forſitan illa,
Hæc tranſlata illuc, ſumma tamen omnia conſtant;
Nil equidem durare diu ſub imagine eadem
Crediderim. Sic ad ferrum veniſtis ab auro
Secula; ſic toties verſa eſt fortuna locorum.
Vidi ego, quod fuerat quondam ſolidiſſima tellus,
Eſſe fretum; vidi factas ex æquore terras:
Et procul a pelago conchæ jacuere marinæ;
Et vetus inventa eſt in montibus anchora ſummis;
Quodque fuit campus, vallem decurſus aquarum
Fecit,

Fecit, & eluvie mons eſt deductus in æquor;
Eque paludoſa ſiccis humus aret arenis;
Quæque ſitim tulerant, ſtagnata paludibus hument.
Hic fontes natura novos emiſit, & illic
Clauſit: & antiquis tam multa tremoribus orbis
Flumina proſiliunt, aut exſiccata reſidunt.

*Quæ deinceps ſequuntur fabulas require in margine.*

## FAB. V.

5 SIc ubi terreno Lycus eſt epotus hiatu,
Exiſtit procul hinc, alioque renaſcitur orbe.
6 Sic modo combibitur, tecto modo gurgite lapſus
Redditur Argolicis ingens Eraſinus in agris.
7 Et Myſum capitiſque ſui, ripæque prioris
Pœnituiſſe ferunt, alia nunc ire Caicum.
8 Nec non Sicanias volvens Amaſenus arenas
Nunc fluit: interdum ſuppreſſis fontibus aret.
9 Ante bibebatur; nunc quas contingere nolis
Fundit Anigrus aquas: poſtquam (niſi vatibus omnis
Eripienda fides) illic lavere Bimembres
Vulnera, clavigeri quæ fecerat Herculis arcus.
10 Quid? Non & Scythicis Hypanis de montibus ortus
Qui fuerat dulcis, ſalibus vitiatur amaris?
11 Fluctibus ambitæ fuerant Antiſſa, Pharoſque,
Et Phœniſſa Tyros: quarum nunc inſula nulla eſt.
12 Leucada continuam veteres habuere coloni;
Nunc freta circumeunt. Zancle quoque juncta fuiſſe
Dicitur Italiæ: donec confinia pontus
Abſtulit, & media tellurem reppulit unda.
13 Si quæras Helicen, & Buran Achaidas urbes,
Invenies ſub aquis: Et adhuc oſtendere nautæ
Inclinata ſolent cum mœnibus oppida merſis.
14 Eſt prope Pittheam tumulus Trœzena, ſine ullis
Arduus arboribus; quondam planiſſima campi
Area, nunc tumulus. nam (res horrenda relatu)
Vis fera ventorum cæcis incluſa cavernis
Expirare aliqua cupiens, luctataque fruſtra
Liberiore frui cœlo, cum carcere rima
Nulla foret toto, nec pervia flatibus eſſet,
Extentam tumefecit humum; ceu ſpiritus oris

Ten-

Tendere veſicam ſolet, aut direpta bicornis
Terga capri. Tumor ille loci permanſit, & alti
Collis habet ſpeciem, longoque induruit ævo.
15 Plurima cum ſubeant audita aut cognita nobis,
Pauca ſuper referam. Quid? Non & lympha figuras
Datque, capitque novas? Medio tua, Corniger Ammon,
Unda die gelida eſt, ortuque obituque caleſcit.
16 Admotis Athamanis aquis accendere lignum
Narratur, minimos cum Luna receſſit in orbes.
17 Flumen habent Cicones, quod potum ſaxea reddit
Viſcera, quod tactis inducit marmora rebus.
18 Crathis, & hinc Sybaris veſtris conterminus oris
Electro ſimiles faciunt auroque capillos.
19 Quodque magis mirum eſt, ſunt qui non corpora tantum,
Verum animos etiam valeant mutare liquores.
Cui non audita eſt obſcœnæ Salmacis unda?
20 AEthiopeſque lacus? quos ſi quis faucibus hauſit;
Aut furit, aut patitur mirum gravitate ſoporem.
21 Clitorio quicunque ſitem de fonte levarit,
Vina fugit, gaudetque meris abſtemius undis,
Seu vis eſt in aqua calido contraria vino,
Sive, quod indigenæ memorant, Amithaone natus
Prœtidas attonitas poſtquam per carmen & herbas
Eripuit furiis, purgamina mentis in illas
Miſit aquas, odiumque meri permanſit in undis.
22 Hinc fluit effectu diſpar Lynceſtius amnis:
Quem quicunque parum moderato gutture traxit;
Haud aliter titubat, quam ſi mera vina bibiſſet.
23 Eſt lacus Arcadiæ, Phenium dixere priores,
Ambiguis ſuſpectus aquis; quas nocte timeto:
Nocte nocent potæ; ſine noxa luce bibuntur.
24 Sic alias aliaſque lacus & flumina vires
Concipiunt. Tempuſque fuit cum navit in undis;
Nunc ſedet Ortygie. Timuit concurſibus Argo
Undarum ſparſas Symplegadas eliſarum:
Quæ nunc immotæ perſtant, ventiſque reſiſtunt.
25 Nec quæ ſulfureis ardet fornacibus AEtna
Ignea ſemper erit: neque enim fuit ignea ſemper.
Nam ſive eſt animal Tellus, & vivit, habetque
Spiramenta locis flammam exhalantia multis;
Spirandi mutare vias, quotieſque movetur,
Has finire poteſt, illas aperire cavernas:

Sive

Sive leves imis venti cohibentur in antris;
Saxaque cum ſaxis, & habentem ſemina flammæ
Materiam jactant, ea concipit ictibus ignem;
Antra relinquentur ſedatis frigida ventis:
Sive bitumineæ rapiunt incendia vires,
Luteave exiguis areſcunt ſulfura fumis;
Nempe ut terra cibos, alimentaque pinguia flammæ
Non dabit, abſumptis per longum viribus ævum,
Naturæque ſuum nutrimen deerit edaci,
Non feret illa famem, deſertaque deſeret ignes.
26 Eſſe viros fama eſt in Hyperborea Pallene,
Qui ſoleant levibus velari corpora plumis,
Cum Tritoniacam novies ſubiere paludem.
Haud equidem credo: 27 Sparſæ quoque membra veneno
Exercere artes Scythides memorantur eaſdem.
28 Siqua fides rebus tamen eſt addenda probatis:
Nonne vides quæcunque mora, fluidoque calore
Corpora tabuerint, in parva animalia verti?
I quoque, delectos mactatos obrue tauros:
(Cognita res uſu) de putri viſcere paſſim
Florilegæ naſcuntur apes, quæ more parentum
Rura colunt, operique favent, in ſpemque laborant.
29 Preſſus humo bellator equus crabronis origo eſt.
Concava litoreo ſi demas brachia cancro,
Cætera ſupponas terræ, de parte ſepulta
Scorpius exibit, caudaque minabitur unca.
30 Quæque ſolent canis frondes intexere filis
Agreſtes tineæ (res obſervata colonis)
Ferali mutant cum papilione figuram.
31 Semina limus habet virides generantia ranas,
Et generat truncas pedibus: mox apta natando
Crura dat: utque eadem ſint longis ſaltibus apta,
Poſterior ſuperat partes menſura priores.
32 Nec catulus partu quem reddidit urſa recenti;
Sed male viva caro eſt: lambendo mater in artus,
Fingit, & formam, quantam capit ipſa, reducit.
33 Nonne vides quos cera tegit ſexangula fœtus
Melliferarum apium ſine membris corpora naſci?
Et ſeroſque pedes, ſeraſque aſſumere pennas?
Junonis volucrem, quæ cauda ſydera portat,
Armigerumque Jovis, Cytherejadaſque columbas;
Et genus omne avium mediis e partibus ovi,
Ni ſciret fieri, quis naſci poſſe putaret?

34 Sunt

34 Sunt qui, cum clauſo putrefacta eſt ſpina ſepulchro,
Mutari credant humanas anguæ medullas.
Hæc tamen ex aliis generis primordia ducunt.
35 Una eſt quæ reparet, ſeque ipſa reſeminet ales;
Aſſyrii Phœnica vocant: nec fruge, nec herbis,
Sed thuris lacrymis, & ſucco vivit amomi.
Hæc ubi quinque ſuæ complevit ſecula vitæ,
Ilicis in ramis, tremulæque cacumine palmæ
Unguibus, & duro nidum ſibi conſtruit ore,
Quo ſimul ac caſias, ac nardi lenis ariſtas,
Quaſſaque cum fulva ſubſtravit cinnama myrrha;
Se ſuper imponit, finitque in odoribus ævum.
Inde ferunt, totidem qui vivere debeat annos
Corpore de patrio parvum Phœnica renaſci.
Cum dedit huic ætas vires, onerique ferendo eſt;
Ponderibus nidi ramos levat arboris altæ,
Fertque pius cunaſque ſuas, patriumque ſepulchrum;
Perque leves auras Hyperionis urbe potitus,
Ante fores ſacras Hyperionis æde reponit.
36 Si tamen eſt aliquid miræ novitatis in iſtis;
Alternare vices, & quæ modo fœmina tergo
Paſſa marem eſt, nunc eſſe marem miremur Hyænam?
37 Id quoque quod ventis animal nutritur, & aura;
Protinus aſſimulat tetigit quoſcunque colores.
38 Viſta racemifero Lyncas dedit India Baccho,
E quibus, ut memorant, quicquid veſica remiſit;
Vertitur in lapides, & congelat aere tacto.
39 Sic & coralium quo primum contigit auras
Tempore dureſcit: mollis fuit herba ſub undis.
Deſinet ante dies, & in alto Phœbus anhelos
Æquore tinget equos, quam conſequar omnia dictis
In ſpecies tranſlata novas. 40 Sic omnia verti
Cernimus, atque alias aſſumere robora gentes,
Concidere has. ſic magna fuit cenſuque viriſque;
Perque decem potuit tantum dare ſanguinis annos;
Nunc humilis veteres tantummodo Troja ruinas,
Et pro divitiis tumulos oſtendit avorum.
41 Clara fuit Sparte; magnæ viguere Mycenæ;
Necnon & Cecropis: necnon Amphionis arces:
Vile ſolum Sparte eſt; altæ cecidere Mycenæ;
Oedipodoniæ quid ſunt, niſi nomina, Thebæ?
Quid Pandioniæ reſtant, niſi nomen, Athenæ?

Ri-

*Roma ab Ænea fundata, & quod carnibus non eſt omnino veſcendum.*

### *FAB. XLIII.*

NUnc quoque Dardaniam fama eſt conſurgere Romam,
Appenninigenæ quæ proxima Tybridis undis
Mole ſub ingenti rerum fundamina ponit.
Hæc igitur formam creſcendo mutat; & olim
Immenſis caput orbis erit: ſic dicere vates,
Faticinaſque ferunt ſortes. quantumque recordor,
Dixerat Æneæ, cum res Trojana labaret,
Priamides Helenus flenti, dubioque ſalutis:
Nate Dea, ſi nota ſatis præſagia noſtræ
Mentis habes: Non tota cadet te ſoſpite Troja.
Flamma tibi ferrumque dabunt iter: ibis, & una
Pergama rapta feres; donec Trojæque, tibique
Externum patrio contingat amicius arvum.
Urbem etiam cerno Phrygios debere nepotes,
Quanta nec eſt, nec erit, nec viſa prioribus annis.
Hanc alii proceres per ſecula longa potentem,
Sed dominam rerum de ſanguine natus Juli
Efficiet: quo, cum tellus erit uſa, fruentur
Æthereæ ſedes, cœlumque erit exitus illi.
Hæc Helenum ceciniſſe Penatigero Æneæ
Mente memor refero, cognataque mœnia lætor
Creſcere, & utiliter Phrygibus viciſſe Pelaſgos.
Ne tamen oblitis ad metam tendere longe
Expatiemur equis: Cœlum, & quodcunque ſub illo eſt,
Immutat formas, telluſque, & quicquid in illa eſt.
Nos quoq; pars mundi (quoniam non corpora ſolum,
Verum etiam volucres animæ ſumus, inque ferinas
Poſſumus ire domos, pecudumque in pectora condi)
Corpora quæ poſſunt animas habuiſſe parentum,
Aut fratrum, aut aliquo junctorum fœdere nobis,
Aut hominum certe; tuta eſſe, & honeſta ſinamus:
Neve Thyeſteis cumulemus viſcera menſis.
Quam male conſueſcit, quam ſe parat ille cruori
Impius humano, vituli qui guttura cultro
Rumpit, & immotas præbet mugitibus aures!
Aut qui vagitus ſimiles puerilibus hædum
Eden-

Edentem jugulare poteſt, aut alite veſci,
Cui dedit ipſe cibos! Quantum eſt quod deſit in iſtis
Ad plenum facinus? Quis tranſitus inde paratur?
Bos erat, aut mortem ſenioribus imputet annis.
Horriferum contra Boream ovis arma miniſtret:
Ubera dent ſaturæ manibus preſſanda capellæ.
Retia cum pedicis, laqueoſque, arteſque doloſas
Tollite, nec volucres viſcata fallite virga;
Nec formidatis cervos includite pennis,
Nec celate cibis uncos fallacibus hamos.
Perdite, ſiqua nocent: verum hæc quoque perdite tantum:
Ora vacent epulis, alimentaque congrua carpant.

*Numa Deorum cultum inſtituens, & Egeriæ luctus.*

## *FAB. XLIV.*

Talibus, atque aliis inſtructo pectore dictis,
In patriam remeaſſe ferunt, ultroque petitum
Accepiſſe Numam populi Latialis habenas:
Conjuge qui felix Nympha, ducibuſque Camœnis
Sacrificos docuit ritus, gentemque feroci
Aſſuetam bello pacis traduxit ad artes.
Qui poſtquam ſenior regnumque ævumque peregit;
Extinctum Latiæque nurus, populuſque, patreſque
Deflevere Numam. nam conjux, urbe relicta,
Vallis Aricinæ denſis latet abdita ſylvis,
Sacraque Oreſteæ gemitu quæſtuque Dianæ
Impedit. Ah quoties Nymphæ nemoriſque lacuſque;
Ne faceret, monuere, & conſolantia verba
Dixerunt! quoties flenti Theſejus heros,
Siſte modum, dixit! nec enim fortuna querenda
Sola tua eſt: *Similes aliorum reſpice caſus;*
*Mitius iſta feres.* Utinamque exempla dolentem
Non mea te poſſent relevare! Sed & mea poſſunt.

*Hippolytus in Virbium, q. d. bis virum.*

## *FAB. XLV.*

FAndo aliquem Hippolytum veſtras ſi contigit aures
Credulitate patris, ſceleratæ & fraude novercæ
Occubuiſſe neci, mirabere, vixque probabo.
Sed tamen ille ego ſum. me Paſiphaeja quondam
Tentatum fruſtra patrium temerare cubile,
Quod voluit, finxit voluiſſe, & crimine verſo,
Indiciine metu magis, offenſave repulſæ
Arguit; immeritumque pater projecit ab urbe,
Hoſtilique caput prece deteſtatur euntis.
Pittheam profugo curru Trœzena petebam,
Jamque Corinthiaci carpebam litora ponti,
Cum mare ſurrexit, cumulusque immanis aquarum
In montis ſpeciem curvari, & creſcere viſus,
Et dare mugitus, ſummoque cacumine findi.
Corniger hinc taurus ruptis expellitur undis,
Pectoribusque tenus molles erectus in auras
Naribus, & patulo partem maris evomit ore.
Corda pavent comitum: mihi mens interrita manſit
Exiliis contenta ſuis. Tum colla feroces
Ad freta convertunt, arrectiſque auribus horrent
Quadrupedes, monſtrique metu turbantur, & altis
Præcipitant currum ſcopulis: ego ducere vana
Fræna manu ſpumis albentibus oblita luctor,
Et retro lentas tendo reſupinus habenas.
Nec vires tamen has rabies ſuperaſſet equorum;
Ni rota, perpetuum quæ circumvertitur axem,
Stipitis occurſu fracta & disjecta fuiſſet.
Excutior curru, loriſque tenentibus artus
Viſcera viva trahi, nervos in ſtirpe teneri,
Membra rapi partim, partim reprenſa relinqui,
Oſſa gravem dare fracta ſonum, feſſamque videres
Exhalare animam, nullaſque in corpore partes;
Noſcere quas poſſes: unumque erat omnia vulnus.
Num potes, aut audes cladi componere noſtræ,
Nympha, tuam? vidi quoque luce carentia regna;
Et lacerum fovi Phlegethontide corpus in unda.
Nec niſi Apollineæ valido medicamine prolis,
Reddita vita foret: quam poſtquam fortibus herbis;

Atque

Atque ope Pæonia, Dite indignante, recepi,
Tum mihi; ne præſens augerem muneris hujus
Invidiam, denſas objecit Cynthia nubes:
Utque forem tutus, poſſemque impune videri,
Addidit ætatem: nec cognoſcenda reliquit
Ora mihi, Creteenque diu dubitavit habendam
Traderet, an Delon: Delo, Cretaque relictis,
Hic poſuit, nomenque ſimul, quod poſſit equorum
Admonuiſſe, jubet deponere; Quique fuiſti
Hippolytus, dixit, nunc idem Virbius eſto.
Hoc nemus inde colo, de diiſque minoribus unus
Numine ſub domine lateo, atque accenſeor illi.

*Egeria in amnem.*

*FAB. XLVI.*

NOn tamen Egeriæ luctus aliena levare
Damna valent; montiſq; jacens radicibus imis
Liquitur in lacrymas; donec pietate dolentis
Mota ſoror Phœbi gelidum de corpore fontem
Fecit, & æternas artus tenuavit in undas.

*Gleba in puerum Tagen, qui futurorum apud Hetruſcos ſcientiam invenit.*

*FAB. XLVII.*

AT nymphas tetigit nova res: & Amazone natus
Haud aliter ſtupuit, quam cum Tyrrhenus arator
Fatalem glebam motis aſpexit in arvis
Sponte ſua primum, nulloque agitante moveri,
Sumere mox hominis, terræque amittere formam;
Oraque venturis aperire recentia fatis.
Indigenæ dixere Tagen: qui primus Hetruſcam
Edocuit gentem caſus aperire futuros.

*Lan-*

*Lancea Romuli in Cornum arborem;*

## FAB. XLVIII.

UTque Palatinis hærentem collibus olim
Cum ſubito vidit frondeſcere Romulus haſtam;
Quæ radice nova, non ferro ſtabat adacto:
Et jam non tellum, ſed lenti viminis arbor
Non expectatas dabat admirantibus umbras.

*Cippus cornutus factus, & regnum reſpuens;*

## FAB. XLIX.

AUt ſua fluminea cum vidit Cippus in unda
Cornua: videt enim, falſamque in imagine credens
Eſſe fidem, digitis ad frontem ſæpe relatis,
Quæ vidit, tetigit: nec jam ſua lumina damnans
Reſtitit, ut victor domito veniebat ab hoſte:
Ad cœlumque oculos, & eodem cornua tollens;
Quicquid, ait, Superi, monſtro portenditur iſto;
Seu lætum eſt aliquid patriæ, populoque Quirini,
Sive minax, mihi ſit: viridique e ceſpite factas
Placat odoratis herboſas ignibus aras,
Vinaque dat pateris, mactatarumque bidentum
Quid ſibi ſignificent trepidantia conſulit exta.
Quæ ſimul aſpexit Tyrrhenæ gentis aruſpex,
Magna quidem rerum molimina vidit in illis:
Non manifeſta tamen. cum vero ſuſtulit acre
A pecudis fibris ad Cippi cornua lumen,
Rex ait, O ſalve: tibi enim, tibi Cippe, tuiſque
Hic locus, & Latiæ parebunt cornibus arces:
Tu modo rumpe moras, portaſque intrare patentes
Adpropera, ſic fata jubent. Namque urbe receptus
Rex eris, & ſceptro tutus potiere perenni.
Rettulit ille pedem, torvamque a mœnibus urbis
Avertens faciem, Procul o procul omnia, dixit,
Talia dii pellant: multoque ego juſtius ævum
Exul agam, quam me videant Capitolia regem.
Dixit, & extemplo populumque gravemque ſenatum
Convocat: ante tamen capitis nova cornua fronde
Velat, & aggeribus factis a milite forti

Inſi-

Inſiſtit: priſcoque deôs de more precatus,
Eſt, ait, hic unus, quem vos niſi pellitis urbe;
Rex erit: is qui ſit, ſigno, non nomine dicam.
Cornua fronte gerit, quem vobis indicat augur,
Si Romam intrarit, famularia jura daturum.
Ille quidem potuit portas irrumpere apertas;
Sed nos obſtitimus: quamvis conjunctior illo
Nemo mihi eſt. vos urbe virum prohibete Quirites,
Vel, ſi dignus erit, gravibus vincite catenis,
Aut finite metum fatalis morte tyranni.
Qualia ſuccinctis, ubi trux inſibilat Eurus,
Murmura pinetis fiunt: aut qualia fluctus
Æquorei faciunt, ſi quis procul audiat illos:
Tale ſonat populus; ſed per confuſa trementis
Verba tamen vulgi vox eminet una, Quis ille eſt?
Et ſpectant frontes, prædictaque cornua quærunt:
Rurſus ad hos Cippus: Quem poſcitis, inquit, habetis.
Et dempta capiti, populo prohibente, corona
Exhibuit gemino præſignia tempora cornu.
Demiſere oculos omnes, gemitumque dedere:
Atque illud meritis clarum (quis credere poſſit?)
Inviti videre caput: nec honore carere
Ulterius paſſi, feſtam impoſuere coronam.
At proceres, quoniam muros intrare vetaris,
Ruris honorati tantum tibi Cippe dedere,
Quantum depreſſo ſubjectis bobus aratro
Complecti poſſes ad finem lucis ab ortu:
Cornuaque æratis miram referentia formam
Poſtibus inſculpunt, longum manſura per ævum.

*Æſculapius Romam accerſitus, & in ſerpentem mutatus.*

## F A B. L.

Pandite nunc Muſæ, præſentia numina vatum,
(Scitis enim, nec vos fallit ſpatioſa vetuſtas)
Unde Coronidem circumflua Tybridis alti
Inſula Romuleæ ſacris arceſſerit urbis.
Dira lues quondam Latias vitiaverat auras,
Pallidaque exangui ſquallebant corpora morbo.
Funeribus feſſi, poſtquam mortalia cernunt
Tentamenta nihil, nihil artes poſſe medentum,
Auxilium cœleſte petunt; mediamque tenentis
Or-

Orbis humum Delphos adeunt oracula Phœbi;
Utque ſalutifera miſeris ſuccurrere rebus
Sorte velit, tantæque urbis mala finiat, orant.
Et locus, & laurus, & quas habet ipſe pharetras,
Intremuere ſimul, cortinaque reddidit imo
Hanc adyto vocem, pavefactaque corpora movit:
Quod petis hinc, propiore loco Romane petiſſes,
Et pete nunc propriore loco: nec Apolline vobis,
Qui minuat luctus, opus eſt, ſed Apolline nato.
Ite bonis avibus, prolemque accerſite noſtram.
Juſſa Dei prudens poſtquam accedere Senatus,
Quam colat, explorat juvenis Phœbejus urbem:
Quique petant ventis Epidauria litora mittunt.
Quæ ſimul incurva miſſi tetigere carina,
Concilium, Grajoſque patres adiere, darentque
Oravere Deum, qui præſens funera gentis
Finiat Auſoniæ: certas ita dicere ſortes.
Diſſidet, & variat ſententia; parſque negandum
Non putat: auxilium multi retinere, ſuamque
Non emittere opem, nec numina tradere ſuadent.
Dum dubitant, ſeram pepulere crepuſcula lucem,
Umbraque telluris tenebras induxerat orbi:
Cum Deus in ſomnis opifer conſiſtere viſus
Ante tuum, Romane, torum; ſed qualis in æde
Eſſe ſolet: baculumque tenens agreſte ſiniſtra
Cæſariem longæ dextra deducere barbæ,
Et placido tales emittere pectore voces:
Pone metus, veniam, ſimulacraque noſtra relinquam,
Hunc modo ſerpentem, baculum qui nexibus ambit,
Perſpice, & uſque nota, viſum ut cognoſcere poſſis.
Vertar in hunc, ſed major ero, tantuſque videbor,
In quantum verti cœleſtia corpora poſſunt.
Extemplo cum voce Deus, cum voce Deoque
Somnus abit: ſomnique fugam lux alma ſecuta eſt.
Poſtera ſydereos Aurora fugaverat ignes:
Incerti quid agant proceres, ad templa petiti
Conveniunt operoſa Dei, quaque ipſe morari
Sede velit, ſignis cœleſtibus indicet, orant.
Vix bene deſierant, cum criſtis aureus altis
In ſerpente Deus prænuncia ſibila movit,
Adventuque ſuo ſignumque, araſque, foreſque,
Marmoreumque ſolum, faſtigiaque aurea movit:
Pectoribuſque tenus media ſublimis in æde
Conſtitit, atque oculos circumtulit igne micantes.

Ter-

Territa turba pavet. cognovit numina caſtus
Evinctus vitta crines albente ſacerdos.
En Deus eſt, Deus eſt; animis, linguiſque favete;
Quiſquis adeſt, dixit. Sis, o pulcherrime, viſus
Utiliter, populoſque juves tua ſacra colentes.
Quiſquis adeſt, viſum veneratur numen; & omnes
Verba ſacerdotis referunt geminata, piumque
Æneadæ præſtant & voce, & mente favorem.
Annuit his, motiſque Deus rata pignora criſtis;
Et repetita dedit vibrata ſibila lingua.
Tum gradibus nitidis elabitur, oraque retro
Flectit, & antiquas abiturus reſpicit aras,
Aſſuetaſque domos, habitataque templa ſalutat.
Inde per injectis adopertam floribus ingens
Serpit humum, flectitque ſinus, mediamque per urbem
Tendit ad incurvo munitos aggere portus.
Reſtitit hic: agmenque ſuum, turbæque ſequentis
Officium placido viſus dimittere vultu,
Corpus in Auſonia poſuit rate. Numinis illa
Senſit onus: preſſaque Dei gravitate carina
Æneadæ gaudent, cæſoque in litore tauro;
Torta coronatæ ſolvunt retinacula navis.
Impulerat levis aura ratem: Deus eminet alte;
Impoſitaque premens puppim cervice recurvam
Cœruleas deſpectat aquas, modiciſque per æquor
Jonium Zephyris ſextæ Pallantidos ortu
Italiam tenuit, præterque Lacinia templa
Nobilitata Dea, Scyllæaque litora fertur.
Linquit Japygiam, leviburſque Amphryſia remis
Saxa fugit, dextra prærupta Ceraunia parte,
Romechiumque legit, Caulonaque, Naryciamque;
Evincitque fretum, Siculique anguſta Pelori,
Hippotadæque domos regis, Temeſeſque metalla;
Leucoſiamque petit, tepidique roſaria Pæſti:
Inde legit Capreas, promontoriumque Minervæ,
Et Surrentino generoſos palmite colles,
Herculeamque urbem, Stabiaſque & in otia natam
Parthenopen, & ab hac Cumææ templa Sibyllæ.
Hinc calidi fontes, lentiſciferumque tenetur
Linternum, multamque trahens ſub gurgite arenam
Vulturnus, niveiſque frequens Sinueſſa colubris,
Minturnæque graves, & quam tumulavit alumnus;
Antiphatæque domus, Trachaſque obſeſſa palude,
Et tellus Circæa, & ſpiſſi litoris Antium.

Huc ubi veliferam nautæ advertere carinam,
(Aſper enim jam pontus erat) Deus explicat orbes,
Perque ſinus crebros, & magna volumina labens,
Templa parentis init flavum tangentia litus.
Æquore placato patrias Epidaurius aras
Linquit, & hoſpitio juncti ſibi numinis uſus
Litoream tractu ſquamæ crepitantis arenam
Sulcat, & innixus moderamine navis, in alta
Puppe caput poſuit: donec Caſtrumque, ſacraſque
Lavini ſedes, Tyberinaque ad oſtia venit.
Huc omnes populi paſſim, matrumque, patrumque
Obvia turba ruit, quæque ignes Troica ſervat
Veſta tuos: lætoque Deum clamore ſalutant:
Quaque per adverſas navis cita ducitur undas,
Thura ſuper ripas, aris ex ordine factis,
Parte ab utraque ſonant: & odorant aera fumis,
Ictaque conjectos incalfacit hoſtia cultros:
Jamque caput rerum, Romanam intraverat urbem:
Erigitur ſerpens, ſummoque acclivia malo
Colla movet, ſedeſque ſibi circumſpicit aptas.
Scinditur in geminas partes circumfluus amnis,
Inſula nomen habet, laterumque a parte duorum
Porrigit æquales media tellure lacertos.
Huc ſe de Latia pinu Phœbejus anguis
Contulit: & finem ſpecie cœleſte reſumpta,
Luctibus impoſuit, venitque ſalutifer urbi.

*Julii Cæſaris per Cometam Apotheoſis.*

*FAB. LI.*

Hic tamen acceſſit delubris advena noſtris:
Cæſar in urbe ſua Deus eſt, quem Marte, togaque
Præcipuum non bella magis finita triumphis,
Reſque domi geſtæ, properataque gloria rerum
In ſydus vertere novum, ſtellamque comantem,
Quam ſua progenies. Nec enim de Cæſaris actis
Ullum majus opus, quam quod pater extitit hujus.
Scilicet æquoreos plus eſt domuiſſe Britannos,
Perque papyriferi ſeptemflua flumina Nili
Victrices egiſſe rates, Numidaſque rebelles,
Cinyphiumque Jubam, Mithridateiſque tumentem
Nominibus Pontum populo adjeciſſe Quirini,

Et multos meruiſſe, aliquos egiſſe triumphos,
Quam tantum genuiſſe virum, quo præſide rerum
Humano generi, Superi, faviſtis abunde.
Ne foret hic igitur mortali ſemine cretus,
Ille Deus faciendus erat. quod ut aurea vidit
Æneæ genitrix, vidit quoque triſte parari
Pontifici lethum, & conjurata arma moveri;
Palluit, & cunctis, ut cuique erat obvia, divis;
Aſpice, dicebat, quanta mihi mole parentur
Inſidiæ, quantaque caput cum fraude petatur,
Quod de Dardanio ſolum mihi reſtat Julo.
Solane ſemper ero injuſtis exercita curis?
Quam modo Tydidæ Calydonia vulneret haſta;
Nunc male defenſæ confundant mœnia Trojæ?
Quæ videam natum longis erroribus actum,
Jactarique freto, ſedeſque intrare ſilentum,
Bellaque cum Turno gerere, aut, ſi vera fatemur,
Cum Junone magis? Quid nunc antiqua recordor
Damna mei generis? Timor hic meminiſſe priorum
Non ſinit. In me acui ſceleratos cernitis enſes:
Quos prohibete, precor, facinuſque repellite, neve
Cæde ſacerdotis flammas extinguite Veſtæ.
Talia nequicquam toto Venus anxia cœlo
Verba jacit, Superoſque movet: qui rumpere quanquam
Ferrea non poſſunt veterum decreta ſororum,
Signa tamen luctus dant haud incerta futuri.
Arma ferunt inter nigras crepitantia nubes,
Terribileſque tubas, auditaque cornua cœlo
Præmonuiſſe nefas. Solis quoque triſtis imago
Lurida ſollicitis præbebat lumina terris.
Sæpe faces viſæ mediis ardere ſub aſtris:
Sæpe inter nimbos guttæ cecidere cruentæ.
Cærulus & vultum ferrugine Lucifer atra
Sparſus erat: ſparſi lunares ſanguine currus:
Triſtia mille locis Stygius dedit omnia bubo;
Mille locis lacrymavit ebur: cantuſque feruntur
Auditi, ſanctis & verba minantia lucis.
Victima nulla litat, magnoſque inſtare tumultus
Fibra monet, cæſumque caput reperitur in extis.
Inque foro, circumque domos, & templa deorum
Nocturnos ululaſſe canes, umbraſque ſilentum
Erraviſſe ferunt, motamque tremoribus urbem.
Non tamen inſidias, venturaque vincere fata

Præmonitus potuere Deum; ſtrictique feruntur
In templum gladii. nec enim locus ullus in urbe
Ad facinus, diramque placet, niſi curia, cædem.
Tum vero Cytherea manu percuſſit utraque
Pectus, & ætherea molitur condere nube,
Quæ prius infeſto Paris eſt ereptus Atridæ,
Et Diomedeos Æneas fugerat enſes.
Talibus hanc genitor: Sola inſuperabile fatum
Nata movere paras? Intres licet ipſa ſororum
Tecta trium. cernes illic molimine vaſto
Ex ære, & ſolido rerum tabularia ferro,
Quæ neque concuſſum cœli, neque fulminis iram,
Nec metuunt ullas tuta atque æterna ruinas.
Invenies illic inciſa adamante perenni
Fata tui generis: legi ipſe, animoque notavi,
Et referam, ne ſis jam nunc ignara futuri.
Hic ſua complevit, pro quo Cytherea laboras,
Tempora, perfectis, quos terræ debuit, annis.
Ut Deus accedat cœlo, templiſque colatur,
Tu facies: natuſque tuus, qui nominis hæres,
Impoſitum feret unus onus, cæſique parentis
Nos in bella ſuos fortiſſimus ultor habebit.
Illius auſpiciis obſeſſæ mœnia pacem
Victa petent Mutinæ: Pharſalia ſentiet illum,
Emathiique iterum madefient cæde Philippi
Et magnum Siculis nomen ſuperabitur undis:
Romanique ducis conjux Ægyptia tedæ
Non bene fiſa cadet; fruſtraque erit illa minata
Servitura ſuo Capitolia noſtra Canopo.
Quid tibi barbariem, genteſque ab utroque jacentes
Oceano numerum? Quodcunque habitabile tellus
Suſtinet, hujus erit: pontus quoque ſerviet illi.
Pace data terris, animum ad civilia vertet
Jura ſnum, legeſque feret juſtiſſimus autor,
Exemploque ſuo mores reget, inque futuri
Temporis ætatem, venturumque nepotum
Proſpiciens, prolem ſancta de Conjuge natam
Ferre ſimul nomenque ſuum, curaſque jubebit:
Nec, niſi cum ſenior ſimiles æquaverit annos,
Æthereas ſedes, cognataque ſydera tanget.
Hanc animam interea cæſo de corpore raptam
Fac jubar, ut ſemper Capitolia noſtra, forumque
Divus ab excelſa proſpectet Julius æde.
Vix ea fatur erat, media cum ſede ſenatus

Conſtitit alma Venus, nulli cernenda; ſuique
Cæſaris eripuit membris, nec in aera ſolvi
Paſſa recentem animam, cœleſtibus intulit aſtris:
Dumque tulit, numen capere, atque igneſcere ſenſit,
Emiſitque ſimul: ſimul evolat altius illa:
Flammiferumque trahens ſpatioſo limite crinem
Stella micat, natique videns bene facta, fatetur
Eſſe ſuis majora, & vinci gaudet ab illo.
Hic ſua præferri quanquam vetat acta paternis,
Libera fama tamen, nulliſque obnoxia juſſis
Invitum præfert, unaque in parte repugnat.
Sic magnis cedit titulis Agamemnonis Atreus;
Ægea ſic Theſeus, ſic Pelea vincit Achilles:
Denique ut exemplis ipſos æquantibus utar,
Sic & Saturnus minor eſt Jove. Jupiter arces
Temperat ætherias, & mundi regna triformis;
Terra ſub Auguſto eſt: Pater eſt & Rector uterque.
Dii, precor, Æneæ comites, quibus enſis, & ignis
Ceſſerunt, Diique Indigetes, genitorque Quirine
Urbis, & invicti genitor Gradive Quirini,
Veſtaque Cæſareos inter ſacrata penates,
Et cum Cæſarea tu Phœbe domeſtice Veſta,
Quique tenes altus Tarpejas Jupiter arces,
Quoſque alios vati fas appellare, piumque eſt,
Tarda ſit illa dies, & noſtro ſerior ævo,
Qua caput auguſtum, quem temperas, orbe relicto,
Accedat cœlo; faveatque precantibus abſens.

## PERORATIO.

Jamque opus exegi, quod nec Jovis ira, nec ignes,
Nec poterit ferrum, nec edax abolere vetuſtas.
Cum volet illa dies, quæ nil niſi corporis hujus
Jus habet, incerti ſpatium mihi finiat ævi:
Parte tamen meliore mei ſuper alta perennis
Aſtra ferar, nomenque erit indelebile noſtrum,
Quaque patet domitis Romana potentia terris,
Ore legar populi; perque omnia ſecula fama,
Si quid habent veri vatum præſagia, vivam.

FINIS.

# INDEX FABULARUM,

## QUÆ IN HOC OPERE CONTINENTUR.

Prior numerus Fabulam, poſterior Paginam deſignat.

### *In primo Libro hæ Fabulæ continentur.*


CHaos; & Mundi creatio. Fab. I. Pag. 3
Hominis creatio. Fab. II. 4
Quatuor mundi ætates. Fab. III. 5
Quatuor anni tempora. Fab. IV. 6
Gigantomachia. Fab. V. 7
Lycaon in Lupum. Fab. VI. ibid.
Diluvium, & reparatio generis humani jactu lapidum. Fab. VII. 9
Python. Fab. VIII. 13
Daphne in Laurum. Fab. IX. 14
Io in vaccam, Syrinx in fiſtulam, & Argus in caudam pavonis. Fab. X. XI. XII. 17


### *IN LLBRO II.*


PHaeton. Fab. I. Pag. 23
Sorores Phaetontis in arbores. Fab. II. III. 30
Cycnus. Fab. IV. 31
Caliſto in Urſam, & Arcas in Arctophylaca. Fab. V. VI. 32
Corvus, Coronis, & Nyctimene. Fab. VII. VIII. IX. 35
Ocyrhoe in equam. Fab. X. 38
Battus in indicem. Fab. XI. 39
Aglauros in Lapidem. Fab. XII. 40
Europa Tauro rapta. Fab. XIII. 43


### *IN LIBRO III.*


HOmines e dentibus ſerpentinis orti. Fab. I. Pag. 45
Actæon in Cervum. Fab. II. 48


Bac-

Bacchus femori Jovis inſutus. Fab. III. 51
Tireſias in augurem. Fab. IV. 53
Echo in vocem, & Narciſſus in florem. Fab. V. VI. ibid.
Pentheus. Fab. VII. 58
Nautæ in Delphinos converſi, & Pentheus a Bacchis diſcerptus. Fab. VIII. IX. 59

## IN LIBRO IV.

Dercetis in piſcem, Semiramis in columbam, & Nais in piſcem. Fab. I. II. III. Pag. 64
Pyramus, & Thisbe. Fab. IV. 65
Venus, & Mars deprenſi, & Leucothoe in Virgam thuream, Fab. V. 68
Clytie in Heliotropium. Fab. VI. 70
Daphnis, Scython, Celmus, Smilace. Fab. VII. VIII. IX. X. 71
Salmacis. Fab. XI. ibid.
Mineides in Veſpertiliones. Fab. XII. 74
Ino, & Melicerta in deos Marinos. Fab. XIII. ibid.
Inus comites in ſaxa, & aves. Fab. XIV. 77
Cadmus, & Harmonia in dracones. Fab. XV. 78
Serpentes e ſanguine Meduſæ procreati. Fab. XVI. 79
Atlas in Montem. Fab. XVII. 80
Andromeda a Perſeo liberata, & Virgæ in coralia. Fab. XVIII. 81
Meduſę crines in Serpentes. Fab. XIX. 83

## IN LIBRO V.

Caput Gorgonis homines in ſaxa convertens. Fab. I. Pag. 85
Prętus in Saxum, Fab. II. 91
Polydectes in lapidem. Fab. III. ibid.
Muſæ in aves, & Pyrenei precipitium. Fab. IV. ibid.
Pieridum certamen cum Muſis. Illarum ſpeciminis argumentum. Dij a Typhoeo fugati, ſeque mutantes in varias formas. Fab. V. 92
Proſerpina a Plutone rapta, & Cyane in fontem. Fab. VI. 94
Puer in Stellionem. Fab. VII. 96
Aſcalaphus in Bubonem. Fab. VIII. 97
Sirenes. Fab. IX. 99

Are-

Arethuſa in fontem. Fab. X. Ibid.
Lyncus in Lyncem. Fab. XI. 101
Pierides in Picas. Fab. XII. 102

*IN LIBRO VI.*

Certamen Palladis,& Arachnes. Fab. I. Pag. 103
Tela Minervæ, & Arachnes. Fab. II. 105
Arachne in Araneam. Fab. III. 106
Niobe in Marmor. Fab. IV. 107
Ruſtici in Ranas. Fab. V. 111
Satyrorum, Nympharum, Ruſticorumque lacrymæ in flumen. Fab. VI. 112
Pelopis humerus e carneo in eburneum. Fab. VII. 113
Progna, Philomela, Tereus, & Itys in aves. Fab. VIII. ibid.
Zetes, & Calais in aves. Fab. IX. 120

*IN LIBRO VII.*

Jaſon aureum vellus auxilio Medeæ acquirens. Fab. I. Pag. 122
De novata Æſonis juventute. Fab. II. 126
Liberi nutrices in juventutem reductę. Fab. III. 129
Pelias arte Medeæ a filiabus ſuis interemptus. Fab. IV. ibid.
Cerambus in avem. Fab. V. VI. VII. VIII. IX. 131
Coæ matrones in boves, & Jaliſii in ſcopulos. Fab. X. XI. XII. ibid.
Cycnus in avem, & Hyrie in ſtagnum. Fab. XIII. XIV. ibid.
Combe in avem, & Menephron in feram &c. Fab. XV. XVI. XVII. XVIII. XIX. 132
Spuma Cerberi in aconitum. Fab. XX. XXI. XXII. ibid.
Theſei geſta, & Scironis oſſa in ſcopulos. Fab. XXIII. 133
Arne in monedulam. Fab. XXIV. 134
Formicæ in homines, ſive Myrmidonas mutatæ. Fab. XXV. ibid.
Cephalus, & Procris. Fab. XXVI. 139
Fera, & Canis in ſaxum. Fab. XXVII. 141
Procris a Cephalo imprudenter interempta. Fab. XXVIII. 142

FABULARUM.

IN LIBRO VIII.

NIſus rex in Haliætum, & Scylla in Cirim. Fab. I. Pag. 145
De Ariadnes corona in Sidus cœleſte. Fab. II. 148
De Icaro in mare decidente, & Perdice in avem mutato. Fab. III. 149
Aper calydonius, Atalanta, Meleager, ſorores Meleagri in Aves. Fab. IV. 151
Najades in inſulas Echinadas. Fab. V. 158
De Perimele in inſulam. Fab. VI. 159
Philemon, & Baucis in arbores, & eorum domus in templum. Fab. VII. VIII. IX. 160
Proteus in varias formas. Fab. X. 163
Fames Eryſichthonis, & varia Metræ metamorphoſis. Fab. XI. ibid.

IN LIBRO IX.

ACheloi cum Hercule lucta, & variæ formæ, & Cornu copiæ. Fab. I. Pag. 168
Neſſi cruor in venenum. Fab. II. 170
Zelotypia Dejaniræ, & Lychas in ſaxum. Fab. III. 171
Herculis Apotheoſis. Fab. IV. 174
Ilithyia in vetulam, & Galanthis in Muſtelam. Fab. V. VI. 175
Dryopes in Lotum arborem, & Jolaus ſenex in juvenem. Fab. VII. VIII. IX. 176
Callirhoes filii impuberes in viros. Fab. X. 178
Byblis in fontem. Fab. XI. 179
Iphis in marem. Fab. XII. 185

IN LIBRO X.

ORphei deſcenſus ad inferos, & Olenus, & Lethæa in arbores. Fab. I. Pag. 189
Orphei cantus, & Attis in pinum. Fab. II. 191
Cypariſſus in cupreſſum. Fab. III. 192
Jupiter in aquilam, & raptus Ganymedis. Fab. IV. 193
Hyacinthus in florem. Fab. V. ibid.
Cypri incolæ in boves. Fab. VI. 195
Propætides in ſilicem. Fab. VII. ibid.
Pygmalionis ſtatua eburnea in virginem. Fab. VIII. 196

Myr-

Myrrha in arborem. Fab. IX. 197
Adonis a Venere amatus. Fab. X. 202
Hippomenes in Leonem, & Atalanta in Leænam. Fab. XI. 204
Adonis in Anemonem, & Minte nimpha inmentham herbam. Fab. XII. XIII. 207

## IN LIBRO XI.

ORpheus a Bacchis diſcerptus, & ſerpens in lapidem. Fab. I. Pag. 209
Thraciæ mulieres in arbores. Fab. II. 211
Midas, & aurea Pactoli arena. Fab. III. ibid.
Midæ aures in aſininas. Fab. IV. 213
Cannæ vocales. Fab. V. 214
Apollo, & Neptunus auxiliares Laomedontis in Troja condenda. Fab. VI. ibid.
Thetis in varias figuras. Fab. VII. 215
Chione ab Apolline, & Mercurio compreſſa, & Dædalion in accipitrem. Fab. VIII. 216
Lupus in lapidem. Fab. IX. 218
Ceyx, & Halcyone in Halcedones. Fab. X. 220
Æſacus in mergum. Fab. XI. 228

## IN XII. LIBRO.

SErpens in ſaxum, & cerva pro Iphigenia ſuppoſita. Fab. I. II. Pag. 230
Cycni, & Achillis certamen, & Cycnus in avem. Fab. III. 231
Cæneus in virum invulnerabilem, & deinde in volucrem. Lapitharum cum Centauris pugna. Fab. IV. V. 234
Periclymenus in aquilam, & ab Hercule interfectus. Fab. VI. 243
Mors Achillis. Fab. VII. 244

## IN XIII. LIBRO.

COntentio inter Ajacem, & Ulyſſem; & Ajacis cruor in Hyacinthum. Fab. I. Pag. 246
Hecuba Polymneſtoris oculos deſodiens, & in canem verſa. Fab. II. 256
Memnonis cineres in aves. Fab. III. 260

Anii

Anii filiæ in columbas. Fab. IV. 262
Orionis filiæ pro Thebanis immolatæ, & duo juvenes ex earum favillis. Fab. V. 263
Judex Ambracius in ſaxum, & filii Moloſſi in aves. Fab. VI. VII. 264
Polyphemus Galateæ amore captus, & Acis in fluvium. Fab. VIII. ibid.
Glaucus in deum marinum. Fab. IX. 269

## IN XIV. LIBRO.

SCyllæ inguina in canes. Fab. I. Pag. 271
Scylla in ſaxum. Fab. II. 273
Cecropes in ſimias. Fab. III. ibid.
Ulyſſis ſocii in ſues, & rurſus in priſtinam formam. Fab. V. VI. 275
Picus in avem ſui nominis. Fab. VII. 279
Pici ſocii in feras. Fab. VIII. 281
Canens Pici uxor in auras. Fab. IX. 282
Diomedis comites in aves Diomedeas. Fab. X. ibid.
Apulus paſtor in Oleaſtrum. Fab. XI. 284
Æneæ naves in Nymphas. Fab. XII. 285
Navis Ulyſſis in ſcopulum. Fab. XIII. 286
Ardea Turni civitas in avem. Fab. XIV. ibid.
Æneas inter Deos indigetes translatus. Fab. XV. ibid.
Tyberinus in Tyberim: Aventinus mons: Pomona a pomis dicta: & Vertumni varia metamorphoſis. Fab. XVI. 287
Iphis amoris impatientia laqueo vitam finit, & Anaxarete in ſaxum. Fab. XVII. 290
Aquæ frigidæ in calidas, & Romulus in Deum Quirinum. Fab. XVIII. XIX. 292
Herſilia in Oram deam. Fab. XX. 293

## IN XV. LIBRO.

MYſcellus abſolutus, calculis nigris in albos converſis. Fab. I. Pag. 295
Pytagoræ oratio ab eſu carnium dehortans. Fab. II. 296
Euphorbus in Pythagoram, & quod cuncta rerum temporibus mutentur. Fab. III. 299
Elementorum mutationes, & aquæ in terras, montes in valles, & contra. Fab. IV. 302

Ly-

Lycus fluvius terræ hiatu abſorptus rurſus emergit. Fab. V. 302

Alias, quæ ſequuntur fabulas uſque ad XLIII. require. ibid.

Roma ab Ænea fundata, & quod carnibus non eſt omnino veſcendum. Fab. XLIII. 306

Numa Deorum cultum inſtituens, & Egeriæ luctus. Fab. XLIV. 307

Hyppolytas in Virbium, q. d. bis virum. Fab. XLV. 308

Egeria in amnem. Fab. XLVI. 309

Gleba in puerum Tagen, qui futurorum apud Hetruſcos ſcientiam invenit. Fab. XLVII. ibid.

Lancea Romuli in Cornum arborem. Fab. XLVIII. 310

Cippus cornutus factus, & regnum reſpuens. Fab. XLIX. ibid.

Æſculapius Romam accerſitus, & in ſerpentem mutatus. Fab. L. 311

Julii Cæſaris per cometam Apotheoſis. Fab. LI. 314.


# FINIS.

EMANUEL BIBLIOTECA

MAG 2020507